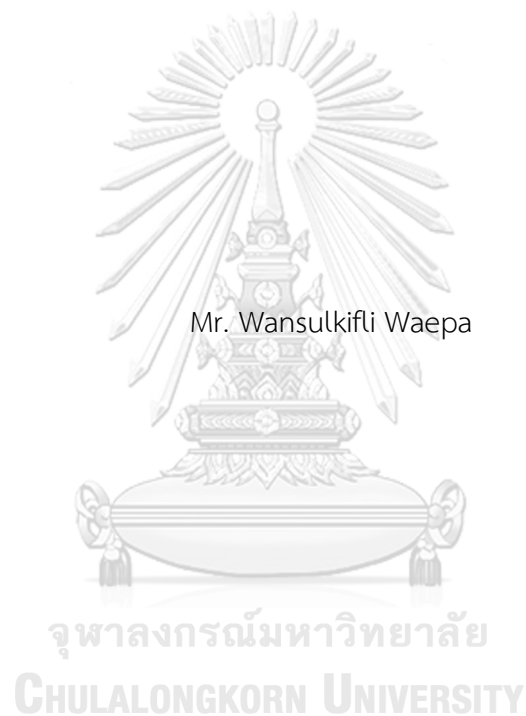


แนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนา  
นโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย : กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา



สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์  
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
ปีการศึกษา 2564  
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Guidelines for Enhancing Trade Competitiveness and Participation in Developing the  
Thai-Malaysia Border Trade Policy: A Case Study of Entrepreneurs in Betong District,  
Yala Province



An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements  
for the Degree of Master of Public Administration in Public Administration

Department of Public Administration

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2021

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อสารนิพนธ์

แนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทาง  
การค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโยบายการค้า  
ชายแดนไทย-มาเลเซีย : กรณีศึกษาผู้ประกอบการใน  
อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

โดย

นายวันชุลกิปลี แวปา

สาขาวิชา

รัฐประศาสนศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ  
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ  
(ศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก  
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา)

..... กรรมการ  
(อาจารย์ ดร.จิราพร เหล่าเจริญวงศ์)

..... กรรมการ  
(อาจารย์ ดร.วิมลมาศ ศรีจำเริญ)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
CHULALONGKORN UNIVERSITY

วันซุลกิฟลี แวปา : แนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้า  
และการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย : กรณีศึกษา  
ผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา. ( Guidelines for Enhancing Trade  
Competitiveness and Participation in Developing the Thai-Malaysia Border  
Trade Policy: A Case Study of Entrepreneurs in Betong District, Yala  
Province ) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ. ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย ทั้งในระดับภาพรวมและระดับอำเภอเบตง จังหวัดยะลา 2) การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียภายใต้บริบทของการพัฒนานโยบายแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงเอกสารและการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีการใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญภายในพื้นที่ชายแดน ได้แก่ ผู้ประกอบการการค้าบริเวณชายแดนในอำเภอเบตง, ผู้ปฏิบัติงานหรือข้าราชการที่ปฏิบัติงานด้านการค้าชายแดนตามบทบาทหน้าที่ในสำนักงานพาณิชย์จังหวัด, ผู้ปฏิบัติงานหรือข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่บริเวณด่านการค้าชายแดนในอำเภอเบตง (ได้แก่ นายด่านศุลกากรเบตง และเจ้าหน้าที่ด่านศุลกากรเบตง), ผู้ปฏิบัติงานหรือข้าราชการด้านกลุ่มงานการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ที่ปฏิบัติหน้าที่ประจำศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, ประธานหอการค้าจังหวัดยะลา, และประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดยะลา

ผลการวิเคราะห์ที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าในพื้นที่ชายแดนดังกล่าวกำลังประสบปัญหา 3 ประการ ได้แก่ 1) ปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้, 2) สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) และ 3) สภาพปัญหาภาพรวมเศรษฐกิจในประเทศชบเซา ในขณะที่เดียวกันอุปสรรคที่พบเกี่ยวกับการค้าชายแดนในพื้นที่ดังกล่าว ได้แก่ โครงข่ายเส้นทางการคมนาคมที่ยังขาดความต่อเนื่องและไม่มีความมีประสิทธิภาพ, ผู้ประกอบการการค้ายังขาดทักษะด้านภาษาที่จำเป็นสำหรับการค้าชายแดน, การขาดเสถียรภาพของแรงงานทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าในพื้นที่อำเภอเบตง ด้วยเหตุนี้ฝ่ายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนหรือการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดนจึงควรริเริ่มบทบาทหลักเกี่ยวกับการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้าโดยการส่งเสริมองค์ความรู้และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการค้าและการทำธุรกิจให้แก่ผู้ประกอบการการค้าในพื้นที่อำเภอเบตง ในขณะเดียวกันการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนก็ควรมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงให้ทันสมัยตลอดเวลาเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีที่ไม่หยุดนิ่ง รวมถึงการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนหรือผู้ประกอบการการค้าได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้า โดยที่ฝ่ายภาครัฐเป็นเพียงผู้ประสานงานและมอบอำนาจการตัดสินใจในด้านการค้าให้แก่ผู้ประกอบการการค้าโดยตรง

สาขาวิชา                      รัฐประศาสนศาสตร์                      ลายมือชื่อนิสิต .....

ปีการศึกษา                      2564                      ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

# # 6380125224 : MAJOR PUBLIC ADMINISTRATION

KEYWORD: border trade, a study on approaches for enhancing trade competitiveness and engagement in developing, border trade policy, border areas, entrepreneurs, business cooperation, the development of border trade policies

Wansulkifli Waepa : Guidelines for Enhancing Trade Competitiveness and Participation in Developing the Thai-Malaysia Border Trade Policy: A Case Study of Entrepreneurs in Betong District, Yala Province . Advisor: Assoc. Prof. Siripong Palakawong-nayudhya, Ph.D.

There were 2 objectives of this study as follows: 1) analysis of problems and obstacles in border trade between Thailand and Malaysia at the overall and district levels, Betong district, Yala province; 2) a study on approaches for enhancing trade competitiveness and engagement in developing Thai-Malaysian border trade policies under the context of participatory policy development. The researcher used documentary research and qualitative research designs that employed in-depth interview techniques to interview the key informants within the border areas. The key informants include border trade entrepreneurs in the Betong district; officers or civil servants performing duties on border trade in the provincial commercial office; officers or civil servants performing duties at the border trade checkpoint in the Betong district (for instance, the Head of Betong Customs House and customs officers of Betong Customs House); officers or civil servants performing duties on the economic development subdivision at Southern Border Provinces Administrative Center; the president of the Yala chamber of commerce; and the chairman of the federation of Yala provincial industry.

The key analysis results of this study indicated that the mentioned border areas were confronting three problems, including 1) the problem of insurgency in the southern border provinces; 2) the outbreak of the coronavirus disease 2019 (Covid-19); 3) the problems of the overall domestic economic stagnation. While the obstacles to border trade in the mentioned area were a network of transportation routes that were inconsistent and inefficient, trading entrepreneurs lacked essential language skills for the border trade; labor instability in terms of quantity and quality. These problems and obstacles affected the competitive limitations of trading entrepreneurs in the Betong district. Therefore, the government sector involved in border trade or economic development in border areas should play an important role in enhancing trade competitiveness by promoting knowledge and building a trade and business cooperation network for trading entrepreneurs in the Betong district. In addition, the development of border trade policies should be changed or improved to be up-to-date and consistent with the constantly evolving economic, social, political, and technological circumstances. Moreover, providing opportunities for the private sector or trading entrepreneurs to play a role in enhancing trade competitiveness, while the government sector acted as a coordinator and gave trading entrepreneurs direct authority over trade decision-making.

Field of Study: Public Administration

Student's Signature .....

Academic Year: 2021

Advisor's Signature .....

## กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีจากความกรุณาอย่างยิ่งของรองศาสตราจารย์ ดร. ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ซึ่งคอยชี้แนะแนวทาง พร้อมทั้งให้ คำปรึกษาและช่วยเหลือในหลายประการ ตลอดจนสร้างกำลังใจที่ดีในการจัดทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์มา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์ รวมถึง อาจารย์ ดร.จิราพร เหล่าเจริญวงศ์ และอาจารย์ ดร.วิมลมาศ ศรีจำเริญ กรรมการ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณประธานหอการค้าจังหวัดยะลา ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดยะลา หัวหน้าสำนักงานพาณิชย์จังหวัดยะลา นายด่านศุลกากรเบตง ข้าราชการกลุ่มงานด้านการพัฒนาทาง เศรษฐกิจประจำศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็น เจ้าของกิจการบริเวณพื้นที่ชายแดนอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ที่ได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อให้การสัมภาษณ์ พร้อมทั้งให้การสนับสนุนเอกสาร ข้อมูลที่สำคัญ จนนำมาซึ่งความสำเร็จของการจัดทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้จนลุล่วงผ่านไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่คอยให้กำลังใจ และพร้อมเข้าใจ อีกทั้งให้การสนับสนุนต่อการศึกษาต่อในครั้งนี้ของผู้วิจัย จนนำมาสู่ความสำเร็จในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณกัลยาณมิตรเพื่อนร่วมรุ่นทุกท่านที่คอยให้กำลังใจ พร้อมทั้งให้คำแนะนำ ช่วยเหลือเกื้อกูลที่ดีเสมอมา และช่วยให้คำปรึกษาในเรื่องราวต่างๆ ที่เผชิญทุกข์สุขร่วมกัน จนนำมาสู่ ความสำเร็จไปพร้อมกัน

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ผู้ให้การสนับสนุนในด้านการศึกษาและ เป็นกำลังใจที่ดี และเป็นผู้อยู่เบื้องหลังต่อทุกๆ ความสำเร็จของผู้วิจัยเสมอมา และหากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยต้องขออภัยเป็นอย่างสูง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสารนิพนธ์ฉบับนี้จะเป็น ประโยชน์ต่อสังคมและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านต่อไป

วันชุลกิฟลี แวปา

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญรูปภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	5
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม.....	10
2.1 แนวคิดเมืองชายแดน.....	10
2.2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเขตการค้าชายแดนอำเภอเบตง จังหวัดยะลา.....	20
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน.....	33
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม.....	40
2.5 นโยบายและยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	54
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์กลยุทธ์ (Strategic Analysis).....	65
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	83

2.8 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	86
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย.....	87
3.1 รูปแบบการวิจัย .....	87
3.2 แหล่งข้อมูล.....	87
3.3 กลุ่มประชากรเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	88
3.4 วิธีการเลือกและการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	89
3.5 เทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	89
3.6 แนวทางการวิเคราะห์และการนำเสนอผลการวิจัย .....	92
3.7 จริยธรรมการวิจัย.....	92
บทที่ 4 ผลการศึกษาและการอภิปรายผล.....	93
4.1 สภาพปัญหาการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย (ทั้งในภาพรวมและในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา).....	93
4.2 สภาพอุปสรรคการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย (ทั้งในภาพรวมและในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา).....	102
4.3 แนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ของผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา.....	107
4.4 แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ภายใต้บริบทของการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียแบบมีส่วนร่วม .....	114
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ .....	119
5.1 สรุปสาระสำคัญของการออกแบบการวิจัย .....	119
5.2 สรุปและอภิปรายผลการศึกษาที่สำคัญ .....	120
5.3 ข้อจำกัดและอุปสรรคของการทำวิจัย.....	133
5.4 ข้อเสนอแนะการวิจัย .....	134
บรรณานุกรม.....	136
ประวัติผู้เขียน.....	140





จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
**CHULALONGKORN UNIVERSITY**

## สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 มูลค่าการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย (ด้านการส่งออก) ปี 2561 – 2563 .....	24
ตารางที่ 2 มูลค่าการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย (ด้านการนำเข้า) ปี 2561 – 2563.....	25
ตารางที่ 3 สถิติการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ปี 2563 - 2564.....	26
ตารางที่ 4 อันดับประเทศคู่ค้า.....	27
ตารางที่ 5 มูลค่าการนำเข้าด้านศุลกากรเบตง.....	29
ตารางที่ 6 มูลค่าการส่งออกด้านศุลกากรเบตง.....	29
ตารางที่ 7 โครงการที่มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วม พื้นที่ชายแดนอำเภอเบตง จังหวัดยะลา.....	52
ตารางที่ 8 การวิเคราะห์ SWOT Analysis.....	69
ตารางที่ 9 สถิติยานพาหนะเดินทางเข้า-ออก ประจำด้านศุลกากรชายแดนอำเภอเบตง จังหวัดยะลา .....	98
ตารางที่ 10 สภาพเศรษฐกิจและทรัพยากรของพื้นที่ภาพรวมจังหวัดยะลาโดยเฉพาะภาคการเกษตร .....	100
ตารางที่ 11 สภาพปัญหาการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียบริเวณพื้นที่ ชายแดนเบตง .....	100
ตารางที่ 12 สถิติสัดส่วนด้านการค้าไทย-มาเลเซีย .....	103
ตารางที่ 13 ตารางการเปรียบเทียบทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ตลอดจนนโยบายของรัฐกับการ เพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน .....	113
ตารางที่ 14 จุดยืนในด้านการพัฒนาพื้นที่ชายแดนอำเภอเบตงต่อการเพิ่มขีดความสามารถทางการ แข่งขัน .....	114
ตารางที่ 15 ความสำคัญต่อการสร้างการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะด้านการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน .....	117

## สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แผนที่เส้นเขตแดน อำเภอบาง จังหวัดยะลา กับประเทศมาเลเซีย.....	3
ภาพที่ 2 แผนภาพมิติความสำคัญของเมืองชายแดน .....	13
ภาพที่ 3 แผนที่แสดงการติดต่อระหว่างอำเภอบางกับพี่ประเทศมาเลเซีย.....	21
ภาพที่ 4 มูลค่าการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียปีงบประมาณ 2561 .....	23
ภาพที่ 5 สัดส่วนมูลค่าการค้าชายไทย-มาเลเซีย.....	28
ภาพที่ 6 แสดงแนวคิดความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วม.....	49
ภาพที่ 7 กรอบแนวคิดการวิจัย .....	86



## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในทางการค้า (Trade) ซึ่งถือเป็นการตกลงแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการหรือทั้งสองอย่าง ซึ่งเรียกได้อีกชื่อหนึ่งว่า การค้าขายเชิงพาณิชย์ (Commerce) โดยมีรูปแบบการแลกเปลี่ยนกันในลักษณะการเจรจาต่อรองด้วยสิ่งแลกเปลี่ยนในรูปแบบเงินตรา และเมื่อประชากรทั่วโลกต่างมีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นการติดต่อค้าขายก็ย่อมเกิดขึ้นตามลำดับ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์เศรษฐกิจและการเมืองโลกที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคตโดยเห็นได้จากความพยายามในการผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันหรือความร่วมมือกันระหว่างประเทศรวมไปถึงการเข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) เป็นองค์การระหว่างประเทศองค์กรเดียวในโลกที่ทำหน้าที่กำกับดูแลทางการค้าระหว่างประเทศในระดับพหุภาคีจนถึงทวิภาคีในการเจรจาต่อรองเพื่อลดอุปสรรคและข้อกีดกันทางการค้าและจัดทำกฎระเบียบการค้าระหว่างประเทศเพื่อสนับสนุนให้การค้าทั่วโลกมีความเป็นเสรีที่มากยิ่งขึ้น รวมทั้งการเสริมสร้างขีดสมรรถนะในการแข่งขันในเวทีการค้าโลกเพิ่มความมั่นใจให้แก่ผู้ค้าและผู้ลงทุน (องค์การการค้าโลก, 2558)

การค้าระหว่างประเทศของไทยซึ่งมีการพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องและสามารถสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมีตลาดการค้าที่สำคัญ คือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป แต่ปัจจุบันเมื่อพรมแดนด้านการค้าของโลกไม่หยุดนิ่งการค้าและเส้นทางการค้าที่สำคัญไม่ได้เกิดขึ้นเพียงกับประเทศมหาอำนาจเพียงเท่านั้น ประเทศไทยยังสามารถหาโอกาสของการค้าและสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ได้ตามขอบพรมแดนที่ติดต่อกับประเทศได้ ซึ่งเป็นการค้าระหว่างประเทศอีกรูปแบบหนึ่งที่มีมาอย่างยาวนานและสร้างรายได้ดีให้กับประเทศไทย หรือที่เรียกว่า การค้าชายแดน อย่างไรก็ตามแม้ว่าภาครัฐจะให้การสนับสนุนพร้อมทั้งเสริมสร้างผู้ประกอบการบริเวณการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียให้มีศักยภาพที่เพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ผู้ประกอบการควรตระหนักและให้ความสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันให้กับกิจการของตนเอง(เรวัตี แก้วมณี, 2558) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและผลิตภาพของภาคอุตสาหกรรมให้เข้ากับกิจการของตนเอง ที่ต้องอาศัย

องค์ประกอบด้านความพร้อมส่วนบุคคล(ตัวผู้ประกอบการ) ความพร้อมทางการเงิน ความพร้อมทางการตลาด และความพร้อมทางการบริหาร(วิชัย โสสุวรรณจินดา, 2556)

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของการศึกษาเรื่องแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย: กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

โดยปัจจุบันทั้งประเทศไทยและมาเลเซียมีประวัติศาสตร์ในด้านการค้าชายแดนอย่างยาวนาน ได้ให้ความสำคัญต่อความร่วมมือด้านการค้าการลงทุนในระหว่างกันรวมทั้งการขยายกิจการการลงทุนร่วมกัน เพื่อสนับสนุนในด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ และร่วมมือกันสร้างประชาคมทางเศรษฐกิจทั้งด้านการลงทุนและสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยรัฐบาลมีนโยบายการสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศ และสามารถสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรต่อการลงทุนร่วมกัน รวมทั้งในเรื่องของการแก้ไขกฎระเบียบ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการค้าและการลงทุน ทั้งนี้ประเทศต่างๆในภูมิภาคต่างต้องสร้างปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในภูมิภาคให้มีความเข้มแข็ง และสามารถขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับมหภาค นอกจากนี้นโยบายการค้าชายแดนระหว่างไทยและมาเลเซียให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงในทุกมิติและทุกสาขา เพื่อส่งเสริมความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะผู้ประกอบการบริเวณตามแนวชายแดน ที่ควรจะต้องส่งเสริมเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขัน

อย่างไรก็ตาม บริเวณตามแนวชายแดนด้านเบตง เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ในพื้นที่ชายแดนใต้สุดสยาม และมีพื้นที่ติดกับด่านบูกิตเปือรอปิต รัฐเกดะห์ ประเทศมาเลเซีย โดยตั้งเป็นอำเภอเบตง เมื่อปี 2441 คำว่า “เบตง” (Betong) มาจากภาษามลายูว่า “Buluh Betong” หมายถึง ไม้ไผ่ หรือ ไผ่ตง ซึ่งเดิมอำเภอเบตงขึ้นอยู่กับเมืองรามันซึ่งเป็น 1 ใน 7 หัวเมือง ของมณฑลปัตตานี เป็นเมืองท่ามกลางหุบเขาปลายด้ามขวานแนวเทือกเขาสันกาลาศิรี เนื้อที่ 1,328 ตารางกิโลเมตร ห่างจากตัวเมืองยะลา 140 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 1,590 กิโลเมตร ด้วยกับลักษณะทางภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงจึงทำให้มีอากาศดี มีหมอกตลอดทั้งปี จึงได้รับสมญานามว่า “เมืองในหมอก ดอกไม้งาม ใต้สุดสยาม เมืองงามชายแดน” ในพื้นที่ประกอบด้วยประชากรหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา ทั้งไทยพุทธ มุสลิม จีน และคริสต์ เป็นต้น โดยสินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา ผลไม้สด ผลไม้แห้ง ผลิตภัณฑ์ยาง เป็นต้น ในขณะที่สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เคมีภาพ ไม้แปรรูป ปุ๋ย ผลิตภัณฑ์อาหาร เป็นต้น และ นอกจากนี้ยังมี

รายได้หลายๆทางด้วยกัน เช่น จากนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย ที่เดินทางข้ามด่านชายแดนเบตง มาเยือนพร้อม ซื้อสินค้าอุปโภค บริโภคต่างๆ กลับไปยังประเทศมาเลเซีย ทำให้เศรษฐกิจการค้าชายแดน ไทย - มาเลเซีย บริเวณด่านเบตง มีความคึกคักอยู่ตลอดเวลา ซึ่งที่ผ่านมามาด่านเบตง จังหวัดยะลา มีมูลค่าการค้าชายแดน ไทย - มาเลเซีย สูงเป็นอันดับ 3 รองจากจังหวัดสงขลา และจังหวัดนราธิวาส โดยในปี 2562 มีมูลค่า การส่งออก 2,849.331 ล้านบาท และมูลค่าการนำเข้า 128.704 ล้านบาท และในปี 2563 มูลค่า การค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ด่านเบตง มีมูลค่าการค้ารวม 3,049.654 ล้านบาท ซึ่งมีมูลค่าการค้า รวมเพิ่มมากขึ้น จากปี 2562 คิดเป็นมูลค่าการส่งออกเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 7.03 ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าลดลง 21.96 เมื่อเปรียบเทียบกับการค้าชายแดนไทย – มาเลเซียที่รวมทุกด่าน (ด่านศุลกากรเบตง, 2563)

ภาพที่ 1 แผนที่เส้นเขตแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลากับประเทศมาเลเซีย



อ้างอิงจาก : ([www.betongcustoms.com](http://www.betongcustoms.com))

ถึงแม้ในช่วงปี 2564 ถึงจนถึงปัจจุบัน อาจมีอุปสรรคอยู่บ้างเนื่องจากสาเหตุการเข้ามาของการแพร่เชื้อโรคระบาดไวรัสโควิด-19 แต่นโยบายการค้าชายแดนยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยรัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายการขยายตัวที่เพิ่มขึ้น 5 – 7 % เพื่อกระตุ้นการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ (จурินทร์ ลักษณะวิศิษฐ์, 2564) ทั้งนี้จากเป้าหมายของการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของไทย ที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับการเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดโลกจากการส่งออกเป็นหลัก เมื่อประเทศไทยเปิดเสรีทางการค้า ย่อมเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกรัฐบาลให้ความสำคัญคือความสามารถในการส่งออกของประเทศ การค้าชายแดนเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ภาครัฐได้เห็นช่องทางในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน การเชื่อมโยงของภาคการผลิตต่างๆไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ และมีการใช้ปัจจัยการผลิตขั้นต้นร่วมกัน ได้แก่ แรงงาน ที่ดิน พุน

อย่างไรก็ตามการสร้างการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะและมีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเอง นอกจากจะช่วยให้การตัดสินใจของผู้เสนอโครงการหรือรัฐบาลมีความรอบคอบ และสอดคล้อง กับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้นแล้ว ยังเป็นการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลให้มีความโปร่งใส (transparency) ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน (responsiveness) และมีความรับผิดชอบหรือสามารถตอบคำถามของประชาชนได้ (accountability) (บวรศักดิ์ อูวรรณโณ, 2552) ทั้งนี้การพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมเป็นกลไกและกระบวนการที่สำคัญ ถือเป็นเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนร่วมหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้มีโอกาสในการแสดงทรรศนะ เข้ามามีบทบาทสนใจร่วมกัน ร่วมกันวางแผน ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันรับผิดชอบ รวมไปถึงทำให้เกิดการประสานงานซึ่งกันและกันต่อทุกภาคส่วน กล่าวได้ว่าการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมต่างๆตามความสมัครใจของประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในฐานะสมาชิกในสังคมการเมืองที่เลือกที่จะกระทำซึ่งมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย(มยุรี ถนออนสุข, 2554) นอกจากนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลศึกษาในการทำการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประชาคมอาเซียนและทำการค้าระหว่างประเทศทั่วภูมิภาคเอเชีย

ดังนั้นจากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยผู้วิจัยคาดว่าประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดนสามารถนำองค์ความรู้ไปปรับใช้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันในการประกอบธุรกิจ รวมถึงการพัฒนาต่อยอดขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ทั้งนี้ข้อค้นพบที่ได้รับสามารถนำไปเป็นข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลเกี่ยวกับการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย และด้านการค้าชายแดนกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆต่อไป

## 1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย (ทั้งในภาพรวมและในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา) มีลักษณะเป็นอย่างไร

1.2.2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย เกี่ยวข้องกับแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันของผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ได้อย่างไร

### 1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย (ทั้งในภาพรวมและในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา)

1.3.2 เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ภายใต้บริบทของการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียแบบมีส่วนร่วม

### 1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ได้รับทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนระหว่างไทย-มาเลเซีย ทั้งในภาพรวมและในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

1.4.2 ได้รับทราบถึงแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ของผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

### 1.5 ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมุ่งค้นคว้าและศึกษา เรื่องแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย: กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา จากข้อมูลเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย บทความ บทสัมภาษณ์ และข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

#### 1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย: กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลแนวคิดเมืองชายแดน ข้อมูลเขตการค้าชายแดน แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน แนวคิดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม นโยบายการพัฒนาชายแดนใต้ แนวคิดการวิเคราะห์ทฤษฎี ตลอดจนศึกษาค้นคว้าจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำข้อมูลความรู้ที่รวบรวมได้มา จำแนกเชิงเนื้อหา พิจารณาความเป็นเหตุเป็นผลกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน และนำมาสังเคราะห์เพื่อหารูปแบบแนวทางที่เหมาะสมที่สามารถใช้พัฒนาการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย



### 1.5.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเพื่อทำการศึกษาค้นคว้าสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการที่ประกอบการ ณ บริเวณการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เจ้าหน้าที่ภาครัฐสำนักงานพาณิชย์จังหวัดยะลา เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ด่านศุลกากร เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้(ศอ.บต.) ประธานหอการค้าจังหวัดยะลา ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดยะลา

### 1.5.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่บริเวณจังหวัดที่มีพรมแดนติดกับประเทศมาเลเซีย ได้แก่ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

### 1.5.4 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย จำนวน 3 เดือน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึง มิถุนายน พ.ศ.2565



## 1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 การค้าระหว่างประเทศ หมายถึง การซื้อขายของสินค้าและบริการในระหว่างประเทศ ประเทศที่ทำการซื้อขายสินค้าในระหว่างกัน โดยทั่วไปแล้ว แต่ละประเทศมักจะมีฐานะเป็นทั้งประเทศ ผู้นำสินค้าเข้า และ เป็นประเทศผู้ส่งสินค้าออกในเวลาเดียวกัน ในที่นี้หมายถึงการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียบริเวณด่านเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

1.6.2 การค้าชายแดน หมายถึง การค้าขายสินค้าและบริการผ่านด่านพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย ในที่นี้หมายถึงการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียบริเวณด่านเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เช่น การซื้อขายนำเข้าส่งออกสินค้าอุปโภค บริโภค สินค้าการเกษตร สินค้าเครื่องจักรกลการเกษตร สินค้าอุตสาหกรรม และการดำเนินธุรกิจต่าง ๆ เช่น ธุรกิจท่องเที่ยว โรงแรม และร้านอาหาร การขนส่งและระบบโลจิสติกส์ เป็นต้น

1.6.3 ผู้ประกอบการการค้าชายแดน หมายถึง บุคคลหรือคณะบุคคลที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการที่ประกอบการธุรกิจในด้านการค้าชายแดน ประกอบด้วย 5 กลุ่มธุรกิจหลักด้วย ได้แก่ 1) กลุ่มธุรกิจอุปโภคและบริโภค 2) กลุ่มธุรกิจก่อสร้างและวัสดุก่อสร้าง 3) กลุ่มธุรกิจการเกษตรและเครื่องจักรกลการเกษตร 4) กลุ่มธุรกิจด้านบริการท่องเที่ยวและธุรกิจเกี่ยวเนื่อง 5) กลุ่มธุรกิจยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ ในที่นี้หมายถึงผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียบริเวณพื้นที่ด่านศุลกากรเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

1.6.4 ความได้เปรียบทางการแข่งขัน หมายถึง ความสามารถพิเศษในการเป็นผู้นำในตลาดที่มีความโดดเด่นอยู่เหนือคู่แข่งในกลุ่มผู้ผลิตประเภทเดียวกัน ซึ่งเป็นความรับผิดชอบทั้งหมดของเจ้าของกิจการในการที่จะต้องมองหากลยุทธ์วิธีการ ที่สามารถสร้างความแตกต่างที่ไม่ใช่จากการลดต้นทุนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องมีการเพิ่มผลิตภาพหรือการสร้างมูลค่าสินค้า ความน่าเชื่อถือ มาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับทั้งกลุ่มลูกค้าเก่าและกลุ่มลูกค้าใหม่ มีนวัตกรรมใหม่ ๆ และสามารถทำให้ลูกค้ารู้สึกพึงพอใจได้อย่างเหนือคู่แข่ง

1.6.5 นโยบายภาครัฐเกี่ยวกับการค้าชายแดน หมายถึง กิจกรรมหรือการดำเนินงานที่ภาครัฐจะต้องกระทำเกี่ยวกับการค้าและการลงทุนร่วมกันบริเวณตามแนวชายแดนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่างๆ แก่ผู้ประกอบการการค้าชายแดนในด้านอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม การบริการและการท่องเที่ยว หรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศ ได้แก่ 1) สิทธิประโยชน์สำหรับการลงทุน 2) การให้บริการจุดเดียวแบบเบ็ดเสร็จ 3) มาตรการการใช้แรงงานต่างด้าว 4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและด้านศุลกากร 5) การตอบสนองความต้องการ 6) การให้ความรู้และการฝึกอบรม 7) การหาแหล่งเงินทุน

1.6.6 ความพร้อมของผู้ประกอบการ หมายถึง การตระหนักและการสำรวจตนเองให้สามารถก้าวเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการ ในที่นี้หมายถึงความพร้อมของผู้ประกอบการการค้าชายแดน ไทย-มาเลเซียบริเวณด่านศุลกากรเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ถือเป็น การตระหนักและให้ความสำคัญในแต่ละเรื่อง ดังนี้

1) ความพร้อมส่วนบุคคล หมายถึง การสำรวจและวิเคราะห์ตนเองถึงความต้องการในเรื่องการค้าชาย ให้สามารถมองหาโอกาสในการประกอบการค้าหรือความต้องการที่จะมีกิจการเป็นของตนเองในการแสวงหาผลกำไร

2) ความพร้อมทางการเงิน หมายถึง การมีเงินทุนหรือสามารถคาดคะเนได้ว่ากิจการที่จะดำเนินการมีเงินทุนสำหรับก่อตั้งกิจการ และสามารถเป็นผู้ที่หาแหล่งเงินทุนสำหรับการดำเนินกิจการได้อีกทั้งสามารถจัดทำงบประมาณรายรับและรายจ่ายและคาดการณ์ผลลัพธ์ที่กิจการควรจะได้รับ

3) ความพร้อมทางการตลาด หมายถึง การมีความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์ที่ตนเองจะผลิตหรือนำมาจำหน่ายต่อ รู้จักการกำหนดราคาขายที่สูงกว่าต้นทุน ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมทางการขาย เนื่องจากการตลาดเป็นช่องทางที่ทำให้เกิดรายได้

4) ความพร้อมทางการบริหาร หมายถึง ความเป็นผู้ที่รู้จักการวางแผนต่าง ๆ ในการประกอบการตั้งแต่ด้านทางการเงิน บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ของธุรกิจรวมถึงการจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการพนักงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธุรกิจและการควบคุมการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย

1.6.7 การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดน หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีศักยภาพ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน สร้างรายได้และผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจ ในที่นี้หมายถึงการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียบริเวณด่านศุลกากรเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ดังนี้

1) ปัจจัยดำเนินการ หมายถึง การปฏิบัติกรต่าง ๆ ที่จำเป็นและสิ่งที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานในการประกอบธุรกิจเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการให้มีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจการค้าชายแดน ได้แก่ 1) โครงสร้างพื้นฐาน 2) ทรัพยากรมนุษย์ 3) ลักษณะทางกายภาพ 4) การเข้าถึงแหล่งเงินทุน

2) ความต้องการของตลาด หมายถึง ความต้องการของผู้ซื้อสินค้า ได้แก่ 1) ขนาดของอุปสงค์ 2) คุณลักษณะของอุปสงค์

3) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน หมายถึง อุตสาหกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการค้าชายบริเวณชายแดน ซึ่งก่อให้เกิดการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ได้แก่ 1) อุตสาหกรรมการ

ท่องเที่ยว 2) อุตสาหกรรมอื่น ๆ 3) กิจกรรม MICE หรืออุตสาหกรรมที่พัฒนาการจัดงานทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการประชุมบริษัทและสมาคม ทั้งในระดับองค์กรภูมิภาคไปจนถึงระดับนานาชาติ

4) กลยุทธ์องค์กรโครงสร้างและการแข่งขัน หมายถึง การสร้างความแตกต่างขององค์กรในการดำเนินงาน เพื่อสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นมากกว่าคู่แข่ง องค์กรประกอบหลักที่สำคัญและการดำเนินการเพื่อเอาชนะฝ่ายตรงข้าม ได้แก่ 1) ระดับความเข้มข้นของการแข่งขัน 2) การกำหนดมาตรฐานและควบคุมมาตรฐานของสินค้า 3) กลยุทธ์การแข่งขัน 4) เงื่อนไขและอุปสรรคของกฎหมาย 5) โครงสร้างภาษี 6) ระเบียบพิธีทางศุลกากร



## บทที่ 2

### การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัย เรื่องแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย: กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลาผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเมืองชายแดน
- 2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับเขตการค้าชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาและแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์กลยุทธ์
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิดการวิจัย

#### 2.1 แนวคิดเมืองชายแดน

แนวคิดเมืองชายแดน ได้เริ่มต้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 และ 17 เป็นต้นมา เมื่อมีความคิดเรื่องรัฐ ประเทศ ความสำคัญของคำว่า “พรมแดน” หรือคำว่า “ชายแดน” ก็เด่นชัดขึ้นเพราะพรมแดนหรือเมืองชายแดนเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ โดยมีลักษณะเป็นอาณาเขตของรัฐ เป็นเส้นเอกราชสองรัฐหรือมากกว่าสองรัฐประชิดกัน จึงกำหนดนิยามคำว่า “เมืองชายแดน” โดยในอดีตนั้นไม่มีพรมแดนหรือเขตแดนที่ชัดเจนเพราะไม่มีการแบ่งแยก โดยไม่มีการแยกขาดออกจากกัน หรือแบ่งเส้นเขตแดนที่ชัดเจน อยู่ที่ว่าประชาชนจะเลือกเข้ากับฝ่ายไหน เป็นคนของใคร หรือขึ้นอยู่กับอิทธิพลท้องถิ่น เจ้าผู้ปกครองว่ามีความเข้มแข็งเพียงใด

ต่อมาในยุคหลังสงครามเย็นเริ่มมีการแบ่งเขตแดนหรือเมืองชายแดนมากขึ้น โดยเมืองชายแดนมีเส้นเขตแดนที่ชัดเจน โดยเกิดมาพร้อมกับแนวคิดทางรัฐชาติทำให้ประเทศเกิดการแยกออกจากกัน อาจถือได้ว่าในยุคก่อนบริเวณเมืองชายแดนทำให้แต่ละประเทศสามารถเชื่อมเข้าหากันได้ง่าย

มากขึ้นกว่ายุคปัจจุบันหรือยุคหลังที่เมืองชายแดนคือการกั้นประเทศออกจากกัน (อดีตเอกอัครราชทูตสมปอง สงวนบรรพ์, 2019) แนวคิดเมืองชายแดน จึงเป็นเหตุจำเป็นในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ทราบว่าเมืองชายแดนคืออะไร มีมุมมองความสำคัญและลักษณะเป็นแบบใด เพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงกับแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ได้อย่างไร

### 2.1.1 นิยาม

ในการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดเมืองชายแดน โดยจะเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจถึงนิยามของ “เมืองชายแดน” ให้กระจ่างเสียก่อน โดยมีผู้ให้ความหมายและนิยามของเมืองชายแดนไว้หลายท่าน หลายคณะ ดังนี้

(Anssi passi, 1986) นักวิชาการชาวฟินแลนด์ผู้มีความเชี่ยวชาญเรื่องชายแดนให้แนวคิดทฤษฎีในการมองเมืองชายแดนไว้หลายแง่ ดังนี้

1) การมองชายแดนในแง่ของสถาบันและเขตแดนถือว่าชายแดนเป็นตัวที่แบ่งแยกประเทศ โดยเป็นได้ทั้งพื้นที่ที่เชื่อมต่อหรือเส้นกั้นเขตแดน

2) การมองชายแดนในแง่ว่าเป็น Research object คือถือว่าชายแดนเป็นกระบวนการ (ไม่ถือว่าชายแดนเป็นเส้นเขตแดน ที่มาพร้อมกับแนวคิดรัฐชาติ) เขาอธิบายว่า พื้นที่ชายแดนในฐานะที่เป็น Research object เป็นกระบวนการ ที่ต้องมีกลไกในเรื่องการเปิดปิดพรมแดน การขนส่งสินค้า การควบคุม การอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นคุณลักษณะของชายแดนที่เป็นเหมือนกันหมดทุกที่

3) ชายแดนเป็นสหวิทยาการการศึกษา สัมพันธ์กับวัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ

4) ชายแดน สามารถศึกษาในแง่ของพื้นที่ได้ (Spatial scale) กล่าวคือ ชายแดนมีความพิเศษไม่เหมือนส่วนอื่น ๆ ของประเทศ เมื่อพิจารณาในทางภูมิศาสตร์ ชายแดนเป็นชายขอบ หากมองเมืองชายแดนเชิงพื้นที่ ทำให้มองเห็นชายแดนในมุมมองที่กว้างขึ้น สามารถพิจารณาได้ว่าเมืองชายแดนเป็นพื้นที่บริเวณใดบริเวณหนึ่ง ไม่ใช่เส้นชายขอบแบบที่เข้าใจ

5) เมืองชายแดนมีทุกอย่างในตัวเอง หมายความว่า เมืองชายแดนสามารถทำได้เองทั้งหมด เช่น เมืองชายแดนของไทยมีทุกอย่าง เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติแม้จะไม่ได้เป็นทางการ สามารถจัดการทุกอย่างได้ด้วยตนเอง มีอำนาจในตัวของมันเอง ส่วนกลางไม่ได้เป็นคนสร้างเมืองแห่งนี้

6) ไม่ควรถือว่าชายแดนอยู่เฉพาะตามเขตแดน แต่ชายแดนมีอยู่โดยทั่วไป เช่น Social Power องค์กร อินเทอร์เน็ตข้ามประเทศ ข้ามจังหวัด สัญญาณไวไฟก็เป็นชายแดน หรืออะไรที่ต้องมีการข้ามไป ทุกที่สามารถเป็นชายแดนได้

7) ชายแดนอีกแง่หนึ่งคือความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับวัฒนธรรมของมนุษย์

ต่อมา (Presott ,1965) กล่าวว่า เมืองชายแดน (Border) เป็นดินแดนที่ตั้งอยู่บริเวณเขตแดนระหว่างประเทศ ส่วนคำว่า เขตแดนระหว่างประเทศนั้น จะปรากฏขึ้นก็ต่อเมื่อมีการปักปันเขตแดนโดยส่วนใหญ่มักจะยึดเอาตามสันปันน้ำ สันเขา หรือตามลักษณะทางกายภาพอื่นๆ หรืออาจใช้ลักษณะความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรมมาเป็นตัวแบ่งได้ ทั้งนี้ต้องขึ้นกับความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

(Raj Bala และ Gopal Krishan ,1982) โดยทำการศึกษาเรื่อง Urbanization in a Border Region:A Case Study of India's Border Districts Adjoining Pakistan ได้กล่าวถึงลักษณะเมืองชายแดนว่าเป็นพรมแดนที่มีลักษณะภูมิประเทศที่ถูกแบ่งแยกออกจากกัน และความสัมพันธ์ของดินแดนทั้งสอง ได้ตั้งสมมุติฐานไว้ว่า การเจริญเติบโตของเมืองชายแดนจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ชายแดนเป็นสำคัญ ซึ่งการศึกษาพบว่าถ้าเมืองทั้งสองประเทศมีความขัดแย้งกัน จะส่งผลทำให้นักลงทุนไม่มั่นใจในความปลอดภัยในการลงทุน จึงส่งผลกระทบต่อ การไหลเวียนของเงินทุนและการอพยพของแรงงานออกจากพื้นที่ชายแดน กิจกรรมต่างๆก็จะชะงักลง เพราะไม่สามารถขยายพื้นที่บริการเข้าไปยังบริเวณชายแดนอีกประเทศได้ ทำให้เห็นการหดตัวของชุมชน เมืองใหญ่จะหดตัวมากกว่าเมืองเล็ก และเมืองอุตสาหกรรมก็จะขยายตัวช้ากว่าเมืองการค้า วิกฤตการณ์เกี่ยวกับเมืองชายแดนจะมีผลกระทบมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับระยะห่างจากชายแดน เนื่องจากเมืองที่ตั้งอยู่ใกล้ชายแดนย่อมได้รับผลกระทบมากกว่าเมืองที่อยู่ในรัศมีที่ห่างออกไป

(Perkmann ,2003) ได้นิยามคำว่า “เมืองชายแดน” หน่วยงานพื้นที่ในระดับภูมิภาคที่ติดกัน 2 ประเทศหรือมากกว่านั้นขึ้นไป โดยพื้นที่ที่ติดกันจะมีความใกล้ชิดด้านภูมิศาสตร์ และพึ่งพาซึ่งกันและกันในการค้าทั้งในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค ยกเว้นบางประเทศที่ห้ามมีกิจกรรมการค้าข้ามพรมแดน เนื่องด้วยเหตุผลทางการเมือง ความมั่นคง หรือเศรษฐกิจ นอกจากนี้ภูมิภาคข้ามพรมแดนยังก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันที่เกิดจากการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างแหล่งผลิตต่างๆอีกด้วย

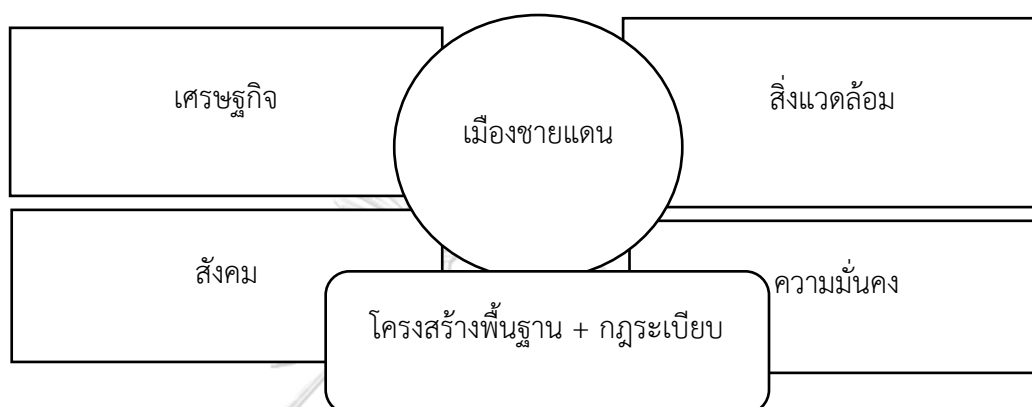
กล่าวโดยสรุป เมืองชายแดน ถือเป็นพื้นที่ซึ่งมีความหลากหลายทางด้านศาสนา ภาษา เชื้อชาติ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสถานการณ์ความมั่นคง ซึ่งเมืองชายแดนแต่ละพื้นที่จะมีสภาพลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ตามสภาพการเมืองและความมั่นคง ทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งเมืองชายแดนมีความสัมพันธ์กันในแง่ระหว่างรัฐ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในระหว่างประเทศและความสัมพันธ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน

### 2.1.2 ความสำคัญและลักษณะพิเศษของเมืองชายแดน

การขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ในปัจจุบันปฏิเสธไม่ได้ว่าโอกาสและศักยภาพของแต่ละประเทศมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนา เพื่อให้เกิดสมรรถนะทางการแข่งขัน โดยเฉพาะเมืองชายแดนและบริเวณพื้นที่ชายแดนที่มีพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้เกิดการพัฒนาซึ่งถือเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลตามยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 12 ในส่วนของการพัฒนาประเทศด้านความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะสังคมโลกในปัจจุบันที่ประเทศต่างๆ ล้วนต้องมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆ ไม่สามารถที่จะดำรงได้อย่างโดดเดี่ยว เมืองชายแดนจึงมีความสำคัญและมีลักษณะพิเศษในแง่หลากหลายมิติ ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แผนภาพมิติความสำคัญของเมืองชายแดน



อ้างอิงจาก : สุเทพ นิมสสาย, (2558 : 2-3)

จากแผนภาพข้างต้นซึ่งคือความสำคัญกับปัจจัย 4 ด้าน เพื่อเป็นรูปแบบและกระบวนการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง รวมถึงในด้านโครงสร้างพื้นฐานและกฎหมายหรือกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประโยชน์ต่อภาครัฐ รวมไปถึงต่อทุกภาคส่วน ซึ่งถือเป็นความสำคัญในแง่พัฒนาพื้นที่เมืองชายแดน จากแผนภาพข้างต้นผู้วิจัยได้ประสบการณ์จากการศึกษาเกี่ยวกับด้านพื้นที่เมืองชายแดน เพื่อนำมาบูรณาการ จนสามารถนำไปสู่แนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน ดังนี้

**1) เศรษฐกิจ** หมายถึง ในที่นี้หมายถึงด้านการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดน นอกจากเศรษฐกิจในระดับประเทศแล้วจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค ชุมชน คริวเรือน เมื่อเกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะต้องเกิดระบบแบบครบวงจร กล่าวคือในระดับประเทศได้มีมูลค่าในด้านการนำเข้าและส่งออกที่มากขึ้น จึงส่งผลให้เกิดสภาพคล่องในระบบเศรษฐกิจ เกิดการค้าการลงทุนเพิ่มขึ้น ทำให้ระบบเศรษฐกิจเกิดการไหลเวียนสินค้าและบริการได้มากยิ่งขึ้น

**2) สังคม** หมายถึง เป็นความสัมพันธ์ในระดับบุคคลต่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนสองประเทศที่สามารถนำเข้า-ส่งออก เพื่อให้เกิดการติดต่อแลกเปลี่ยนในระหว่างกัน นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับแง่ของประเพณีและวัฒนธรรมในพื้นที่นั้นๆ ที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในระหว่างกันเกิดขึ้น ซึ่ง(วีรวิษญ์ ปิยนนทศิลป์, 2559) ได้ให้ความเห็น ด้านสังคมเมืองชายแดนคือสังคมของประชาชนระหว่างพื้นที่การค้า



ชายแดน ระหว่างประเทศ การดำรงชีวิต ประเพณี พฤติกรรมการดำรงอยู่ของบุคคล ความเชื่อ ศาสนาและความศรัทธาของกลุ่มชนระหว่างประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มักอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรม และประเพณีเดียวกันจึงไม่เป็นปัญหาและอุปสรรค

**3) สิ่งแวดล้อม** หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตเมืองชายแดนจะต้องไม่ได้รับผลกระทบจากการค้าการลงทุนในพื้นที่เมืองชายแดนในระหว่างประเทศ ซึ่งทำให้เกิดการสูญเสีย และเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับการวิจัยของ(วีริวิชญ์ ปิยนนทศิลป์, 2559) ได้ให้ความเห็น ด้านกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ปัจจุบันเมืองชายแดน จะทำให้ภาคอุตสาหกรรมต่างๆเข้ามาในพื้นที่ อาจจะทำให้ชาวบ้านไม่มีที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินซึ่งส่งผลกระทบต่อการปลูกข้าวเพื่อการเพาะปลูก หรือเข้าไปยึดครองพื้นที่ป่าโดยผิดกฎหมายของนายทุน อีกทั้งการสร้างถนนผ่านป่าอนุรักษ์ อาจสร้างผลกระทบต่อระบบนิเวศทางสิ่งแวดล้อมและอาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้และสัตว์

**4) ความมั่นคง** หมายถึง ในที่นี้จะเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของสองประเทศในพื้นที่เมืองชายแดนที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในรูปแบบต่างๆ ทั้งด้านการสู้รบ รวมไปถึงกระบวนการยาเสพติด หรือชนกลุ่มน้อยติดอาวุธ ซึ่งในเขตเมืองชายแดนนั้น ถ้าหากเกิดปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศคงยากต่อการพัฒนาพื้นที่ในด้านต่างๆ ดังนั้นการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศจะต้องอาศัยภาครัฐที่ต้องดำเนินการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการผลักดันและความร่วมมือในระหว่างกัน โดย (บุษอริ ยีหมะ, 2554) ได้ให้ความคิดเห็น ในแง่ความมั่นคงเมืองชายแดน ว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์และกิจกรรม จะมีตัวแสดง ซึ่งคือผู้กระทำและผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำของตน โดยเฉพาะสังคมโลกปัจจุบันล้วนต้องมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆและองค์กรอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงระหว่างกัน

ส่วนต่อมา (การทองเทียวแห่งประเทศไทย อังโน ปาณิสรา ดาวเรือง, 2547) ได้ทำการวิเคราะห์ความสำคัญและลักษณะพิเศษของเมืองชายแดน ไว้ดังนี้

1)เมืองชายแดน เปรียบเสมือนประตูทางบกหรือทางน้ำระหว่างประเทศ เช่น เมืองเชียงของ จ.เชียงราย ที่เป็นประตูคมนาคมทางบกและทางน้ำระหว่างไทยและสปป. ลาว เมืองชายแดนอำเภอตากใบที่สามารถสัญจรได้ทั้งทางบกและทางน้ำระหว่างไทยกับประเทศมาเลเซีย

2)เมืองชายแดน เป็นเมืองการค้าชายแดนที่มีการส่งออกหรือนำเข้าสินค้าทั้งที่ต้องเสียภาษีและปลอดภาษี ดังนั้นเมืองชายแดนจึงมีการเคลื่อนไหวของการค้าการลงทุนมากกว่าเมืองทั่วไปและเศรษฐกิจของเมืองชายแดนขึ้นอยู่กับการค้าระหว่างประเทศ

3)เมืองชายแดน เป็นเมืองที่มีการผสมผสานวัฒนธรรม ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ทำให้พื้นที่เมืองชายแดนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นจุดเด่นของเมืองชายแดน

4)เมืองชายแดน เป็นเมืองที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงาน แต่โดยส่วนใหญ่การเคลื่อนย้ายของแรงงานมักขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างค่าแรงของทั้งสองประเทศ

5)เมืองชายแดนมักมีโอกาที่จะเป็นแหล่งที่มีการเลี้ยงกฎหมาย เช่น การเลี้ยงภาษีศุลกากร การหลบหนีเข้าเมือง การค้ายาเสพติด และสิ่งผิดกฎหมายอื่นๆ ซึ่งมักก่อให้เกิดปัญหาต่างๆในพื้นที่ จึงมีความจำเป็นต้องเตรียมพร้อมรองรับในเรื่องดังกล่าวด้วย

กล่าวโดยสรุป เมืองชายแดน เป็นเมืองที่มีความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านอย่างใกล้ชิด โดยเมืองชายแดนนั้นมีความสำคัญและครอบคลุมกับหลากหลายมิติ อาทิ เช่น มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม มิติทางสิ่งแวดล้อม มิติในด้านของความมั่นคง โดยมีโครงสร้างพื้นฐาน และกฎหมายระเบียบข้อบังคับเป็นฐานในการครอบคลุมเพื่อให้มีความสอดคล้อง เหมาะสมในด้านความสำคัญในลักษณะพิเศษเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน โดยเฉพาะพื้นที่เมืองชายแดนซึ่งมีลักษณะเฉพาะ ในด้านการเพิ่มขีดความสามารถทางการค้าและการแข่งขัน

### 2.1.3 ยุทธศาสตร์ในด้านการพัฒนาเมืองชายแดน

จากการศึกษาในด้านบทบาทการพัฒนาเมืองชายแดนซึ่งถือได้ว่ามีความโดดเด่นด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวในระหว่างประเทศ รวมทั้งบริเวณพื้นที่เมืองชายแดนที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนา การพัฒนาด้านโลจิสติกส์ ด้านการจัดระบบบริการ ด้านจัดการสภาพแวดล้อม เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนและประเทศเพื่อนบ้าน จากการพัฒนาข้างต้นไม่ว่าจะเกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความหลากหลาย มูลค่าการค้าชายแดนที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูง ได้ส่งผลให้พื้นที่ชายแดนเกิดปัญหาในการพัฒนาเช่นเดียวกัน เนื่องจากผลจากการเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วทำให้พื้นที่เมืองชายแดนที่ไม่มีการเตรียมความพร้อมรองรับการพัฒนา ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก เช่น ปัญหาทางสังคม ปัญหายาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อมและชุมชนเมือง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่ทันกับความต้องการ เป็นต้น ซึ่งประเด็นที่ต้องคำนึงในด้านการพัฒนาเมืองชายแดน (กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2555) ได้กล่าวไว้ในด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองชายแดน ดังนี้

1)การจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยต้องคำนึงถึงแผนการใช้ประโยชน์จากที่ดิน เพื่อสนับสนุนในด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

2)การพัฒนาที่อาศัยเพื่อรองรับทางด้านแรงงาน โดยมีการจัดเตรียมพื้นที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับแรงงานใหม่ ทั้งแรงงานที่มีทักษะ และแรงงานไร้ทักษะ

3)การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการยกระดับในด้านการท่องเที่ยวและโลจิสติกส์

4)การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

5)การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการสงวนรักษาป่าไม้ ต้นน้ำ และแหล่งน้ำสำคัญต่างๆ

#### 6) การสนับสนุนการบริการพื้นฐานในทุกๆด้าน

(นันทิกา ทังสุพานิช, 2560) ได้ให้ความเห็น การพัฒนาเมืองชายแดนอย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องดำเนินงานแบบองค์รวม ระมัดระวัง และคำนึงถึงประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะการรักษาผลประโยชน์และการอยู่ดีกินดีของประชาชนร่วมกัน ซึ่งหากคนประเทศเพื่อนบ้านมีรายได้ที่ดีขึ้น ก็จะสามารถซื้อสินค้าของเราได้มากขึ้นและลดปัญหาอาชญากรรม ได้ในทางอ้อม แต่ในทางตรงกันข้าม หากไทยพัฒนาฝ่ายเดียวโดยประเทศเพื่อนบ้านยังขัดสนอยู่ อาจจะไม่สามารถขายของหรือขยายทางการค้าซึ่งกันและกันได้ ซึ่งในทางปฏิบัติหากเรามีความพร้อม ก็สามารถพัฒนาในส่วนของเราได้ โดยนำปัจจัย โอกาส และศักยภาพของประเทศเพื่อนบ้านรวมไว้ด้วยเพื่อศึกษาและเตรียมความพร้อมในการเชื่อมโยงความร่วมมือต่างๆ ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน โครงข่าย ถนน และการศึกษาการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

(เซน น้อมศิริ ,2554) ได้กล่าวถึง การพัฒนาเขตพื้นที่เมืองชายแดนของจังหวัดต่างๆ ที่มีพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านแต่ละประเทศ ย่อมมีความอ่อนไหวในเชิงบริบทของลักษณะพื้นที่ที่ต่างกัน การพัฒนาพื้นที่โดยเฉพาะเมืองชายแดน หรือเขตการค้าชายแดน จึงไม่สามารถตอบโจทย์ด้านการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ หรือการเพิ่มปริมาณ การส่งออก นำเข้าของสินค้าและบริการเพียงอย่างเดียว เพราะผลกระทบจากการค้าชายแดนอาจแฝงมาด้วยลักษณะเชิงลบ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ได้ ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่การค้าชายแดนไม่เพียงแต่การพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในพื้นที่อีกด้วย

กล่าวโดยสรุป บทบาทต่อการพัฒนาเมืองชายแดน ซึ่งมีความสำคัญและส่งผลโดยตรงในด้านการพัฒนาโดยเฉพาะในด้านการพัฒนาเพื่อส่งเสริมทางการค้าแก่ผู้ประกอบการ จากศักยภาพของเมืองชายแดนจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับเมืองชายแดนเพื่อให้มีการเตรียมความพร้อมและรองรับกับการพัฒนาในอนาคตที่จะเกิดขึ้น หากขาดใส่ใจต่อการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนอาจนำมาซึ่งผลกระทบที่อาจตามมาได้ ทั้งนี้สิ่งที่จะเกิดขึ้นคือการร่วมมือกันของทุกภาคส่วน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและการพัฒนาของเมืองชายแดน เพื่อให้เมืองชายแดนสามารถเกิดการ พัฒนาได้ในหลากหลายมิติต่อไป

#### 2.1.4 ความเป็นคนในเมืองชายแดนกับหลักการสร้างทรัพยากรร่วม

เมื่อก้าวถึงเมืองชายแดนหรือพื้นที่บริเวณชายแดนจะกล่าวถึงไม่ได้เลยก็คือบริเวณพื้นที่รอยต่อหรือกิจกรรมและการแสดงออกทางอำนาจของรัฐที่ประชาชนมักจะต้องประสบอยู่เสมอเมื่อต้องการจะก้าวข้ามเส้นเขตแดนของรัฐ-ชาติ จะสังเกตเห็นพิธีการต่างๆของหน่วยงานราชการในระหว่างประเทศซึ่งมีหน้าที่ควบคุมกิจการในประเทศของตนตรงบริเวณชายแดน พิธีการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมพื้นที่และการไหลเวียนของผู้คน สินค้า เงินตรา ตลอดจนสิ่งต่างๆที่รัฐเห็นว่าอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศได้ เมืองชายแดนจึงมักจะถูกมองในลักษณะของพื้นที่ของ

ความอ่อนไหวและเป็นอาณาบริเวณที่อาจนำมาซึ่งปัญหาหลากหลายประเภทอาทิ เช่น การหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานข้ามชาติ ปัญหาการลักลอบขนยาเสพติด รวมถึงสินค้าที่ผิดกฎหมาย การเข้ามาของพืช สัตว์ รวมไปถึงเชื้อโรคจนกระทั่งข้อมูลข่าวสารที่ไม่พึงประสงค์ ความล่อแหลมดังกล่าวอาจนำมาซึ่งปัญหาที่อาจตามมา เมืองชายแดนจึงควรมีการควบคุมอย่างเคร่งครัด พื้นที่เมืองชายแดนและการควบคุม สามารถนำมาเป็นแนวทางการดำเนินการรวมถึงการประเมินสถานการณ์ (จักรกริชสังขมณี, 2019)

ความเป็นคนในเมืองชายแดนซึ่งสามารถมาประกอบกับงานวิจัยโดยเฉพาะผู้ประกอบการการค้าชายแดนตรงบริเวณเมืองชายแดนและหน่วยงานราชการที่ทำหน้าที่กำกับนโยบายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและจัดสรรในการสร้างทรัพยากรร่วมกัน โดยมีนักวิชาการได้ให้ความเห็นดังต่อไปนี้

ความเป็นคนในเมืองชายแดน (Border citizenship) ของ (David harvey, 2012) ที่เสนอมุมมอง “ความเป็นพลเมือง” พ้นไปจากคู่ตรงข้ามระหว่าง พลเมือง/ไม่ใช่พลเมือง เรา/เขา หรือ เรา/คนอื่น ที่วางอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย (Legal citizenship) โดย Harvey เสนอมุมมอง โดยเปลี่ยนมุมมองไปสู่ “ความสัมพันธ์ทางสังคม” ชุดอื่นๆ เช่น เพื่อนบ้าน โรงเรียน ธุรกิจท้องถิ่น หรือความเป็น “เมืองบนพื้นฐานของผู้พักอาศัยของเมืองนั้นๆ” โดยมองว่า รัฐส่วนกลางจะไม่ใช่สถาบันหลักในการกำหนดสถานะทางกฎหมายที่มาจากทำให้ โดยรัฐหรือกฎหมายหรือการยินยอม/ยอมรับในสภาพนั้นๆ แต่ “ความเป็นพลเมือง” จะมาจากคนที่ใช้ชีวิต มีกิจกรรมร่วมกันโดยเปิดโอกาสให้ผู้อยู่อาศัยในเมืองชายแดนนั้นๆ ได้ผลิตสร้างเพื่อตอบสนองประโยชน์ร่วมกันของเมือง เป็นพื้นที่ร่วมรังสรรค์ชีวิตที่ดี มีความเสมอภาค สามารถลดปัญหาทางชาติพันธุ์ การเลือกปฏิบัติบนเป้าหมายการสร้างเมืองร่วมกันได้เพราะมีแรงจูงใจจากการใช้ชีวิตอยู่ในที่นั้นๆ

นอกจากมุมมองภายใต้กรอบของกฎหมายแล้ว Harvey ยังเสนอให้มองผู้ที่เคลื่อนย้ายในฐานะทรัพยากรร่วม(The commons) ทรัพยากรร่วมในที่นี้ไม่ใช่เพียงแค่ สิ่งของ ทรัพย์สิน (Asset) หรือทรัพยากรธรรมชาติ แต่ทรัพยากรร่วมคือความสัมพันธ์ที่ไม่หยุดนิ่งปรับเปลี่ยนได้ระหว่างปฏิบัติการทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ เช่น ประเด็นการศึกษา อีกทั้งพบว่า ท่ามกลางการปิดล้อมของกลุ่มผลประโยชน์จากรัฐสาธารณะและเอกชน การศึกษาสาธารณะ (Public education) สามารถกลายมาเป็นทรัพยากรร่วมสำคัญได้เมื่อพลังทางสังคมสามารถช่วยปรับ ปกป้องและแสวงหาความร่วมมือบนเป้าหมายผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นความร่วมมือที่สร้างให้เกิดพื้นที่สาธารณะ (Public space) และสินค้าสาธารณะในเมืองเพื่อตอบสนองจุดประสงค์ร่วมกันของคนในเมืองได้ โดยผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

### 1) ด้านของแรงงานกับการสร้างทรัพยากรร่วมกันบริเวณพื้นที่เมืองชายแดน

ประเด็นแรก นโยบายรัฐกับบทของรัฐ/องค์กรรัฐท้องถิ่น โดยมองว่า ควรเปิดโอกาสอย่างเต็มที่ให้คนเมืองชายแดนมีโอกาสคิดและค้นพบศักยภาพ วางแผนการพัฒนาเมืองชายแดนของตนเอง โดยเฉพาะภาคส่วนประชาชน ไม่ควรใช้กลไกภาครัฐองค์กรเดียวเป็นตัวกลางขับเคลื่อน เพราะยังติดกับดักวิธีคิดและโครงสร้างแบบเดิม ล่าช้า ปิดบังข้อมูล และตามไม่ทันสถานการณ์ (วชิรวัตต์และคณะ, 2561) ดังเช่น เสียงเรียกร้องของคนท้องถิ่นบริเวณเมืองชายแดนที่ไม่ได้รับรู้ข้อมูลต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับจังหวัด เช่น เสียงเรียกร้องจากชายแดน อำเภอบางละมุง จังหวัดยะลา ได้รับรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงทิศทางนโยบายและรับรู้การปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาเมือง จะทำให้ทุน ความรู้และวัฒนธรรมเดิมของพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอยู่ แผนการพัฒนาแรงงาน ทั้งแรงงานท้องถิ่นและต่างชาติดีทิศทางในการพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อการเติบโตของเมืองจากฐานล่างได้ หากทำได้เช่นนี้ จะมีประโยชน์ต่อการสร้างทรัพยากรร่วม ดึงดูดคนรุ่นใหม่ที่เคยออกไปศึกษาหรือทำงานนอกพื้นที่สามารถกลับมาพัฒนาและรองรับการพัฒนาเมืองที่กำลังเติบโตที่บ้านเกิดได้ หรือแรงงานท้องถิ่นใกล้เคียงจะกลับมาช่วยพัฒนาเมืองชายแดนให้เติบโตโดยผ่านความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่มีแนวคิดและสนับสนุนการขับเคลื่อนเมือง

ประเด็นที่สอง รัฐส่วนกลาง ควรมียุทธศาสตร์ที่แตกต่างจากเดิม ลดในเรื่องของกฎระเบียบข้าราชการที่มีความซ้ำซ้อน เพราะนโยบายกว่าจะสามารถดำเนินการได้ล้วนมีแบบแผน ขั้นตอน ที่มีข้อระเบียบที่ชัดเจน ซึ่งบางครั้งไม่สามารถแก้ปัญหาหรือขับเคลื่อนนโยบายให้กับประชาชนเมืองชายแดนได้อย่างตรงจุด จึงนำมาซึ่งปัญหาและผลกระทบที่มีโอกาสตามมา เช่น ปัญหาของแรงงานเอง ปัญหาของผู้ประกอบการ ปัญหาของประชาชนในพื้นที่เมืองชายแดน ดังนั้นภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการรับฟังเสียงสะท้อนของประชาชนเพื่อให้สามารถแก้ไข พัฒนาได้ตรงจุด จึงจำเป็นต้องให้ภาครัฐควรมีการปรับตัวเพื่อเพิ่มบทบาทมากขึ้นในการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อสร้างหลักการมีส่วนร่วมของเมืองชายแดน

### 2) ด้านการศึกษากับการสร้างทรัพยากรร่วมของเมืองชายแดน

(นางเยาว์ เนาวรัตน์ และคณะ, 2561) เน้นประเด็นการจัดการศึกษาข้ามแดน โดยมีข้อคิดเห็นก็คือ กลุ่มเด็กเมืองชายแดน ส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ได้ เพราะในเชิงนโยบาย รัฐบาลในฐานะภาคอนุสัญญาว่าด้วยเด็ก (Convention on the right of the child) และการขับเคลื่อนนโยบายด้านการศึกษากว้างหน้า (Education for all) ได้ขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่บุคคลทุกคน ไม่ว่าจะมิสสถานะทางกฎหมายหรือไม่ก็ตามจำเป็นต้องให้ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีปัญหาในเชิงนโยบายจากส่วนกลางและยังมีทุนเดิมของความร่วมมือและองค์ความรู้หลากหลาย แต่กลับพบว่าการจัดองค์ความรู้ยังมีข้อจำกัดโดย 2 ระนาบคือ ระนาบแรก

ข้อจำกัดด้านนโยบายและการขาดเป้าหมาย ระบุว่าที่สอง ระบบกลไกการศึกษาเมืองชายแดนยังมีข้อจำกัด คือ ขาดหน่วยงานกลาง ที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม

3) ด้านระบบสุขภาพและการรักษาพยาบาลกับการสร้างทรัพยากรร่วมของเมืองชายแดน

ระบบการเข้าถึงบริการสุขภาพของเมืองชายแดน โดยกระทรวงสาธารณสุขชายแดนได้กำหนดแผนแม่บทการแก้ปัญหาและพัฒนางานสาธารณสุขเมืองชายแดนออกมาแล้ว 3 ฉบับ โดยเฉพาะ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2560-2564) ที่เริ่มให้ความสำคัญกับประชากรทุกกลุ่มไม่เลือกสัญชาติในการจัดการทางสาธารณสุขเมืองชายแดน ซึ่งให้ความสำคัญกับระบบราชการ เพื่อให้เข้าถึงบริการสุขภาพข้ามแดนในกลุ่มประชากรข้ามชาติด้วย เห็นได้จากการวางแผนการจัดการสุขภาพกลุ่มประชากรข้ามชาติเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของแผนแม่บทฉบับที่ 3 (พ.ศ.2560 – 2564)<sup>1</sup> ที่เริ่มให้ความสำคัญกับประชากรทุกกลุ่มไม่เลือกสัญชาติในการจัดการสาธารณสุขเมืองชายแดน จะเห็นได้ว่าหลักการสร้างทรัพยากรร่วมกันในด้านหลักประกันสุขภาพโดยจะต้องคำนึงถึงหลักการว่าด้วย การไม่เลือกปฏิบัติทางสัญชาติ โดยมีแรงจูงใจคือการใช้ชีวิตที่ดีโดยมีประชาชน พื้นที่เมืองชายแดนเป็นศูนย์กลาง

กล่าวโดยสรุป การสร้างทรัพยากรร่วมโดยเฉพาะเมืองชายแดน โดยมีความต้องการก็คือในเรื่องของการใช้ชีวิตที่ดี เสมอภาค และมีคุณภาพชีวิตร่วมกัน ซึ่งการจะทำเช่นนี้ได้จำเป็นต้องอาศัยความมือกันของหลายภาคส่วน อาทิ เช่น ภาครัฐบาล ภาคเอกชน ภาคประชาชน เพื่อให้บริเวณพื้นที่เมืองชายแดนนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีร่วมกันในสังคม

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาทำความเข้าใจซึ่งเกี่ยวข้องกับเมืองชายแดนมาใช้เพื่อส่งเสริมในด้านการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้า โดยใช้บทบาทของผู้ประกอบการบริเวณเมืองชายแดน เป็นกรณีศึกษาซึ่งจำเป็นต้องเข้าใจนิยาม ความสำคัญ ลักษณะของเมืองชายแดน ความสำคัญกับปัจจัย 4 ด้าน เพื่อเป็นรูปแบบและกระบวนการอย่างเป็นระบบ โดยให้ครอบคลุมทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง รวมถึงในด้านโครงสร้างพื้นฐานและกฎหมายหรือกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประโยชน์ต่อภาครัฐ รวมถึงต่อทุกภาคส่วน ทั้งยังพูดถึงยุทธศาสตร์และการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดน และกล่าวถึงหลักการสร้างทรัพยากรร่วมกันบริเวณเมืองชายแดนเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันและการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน

<sup>1</sup> 4 ยุทธศาสตร์ คือ 1)ส่งเสริมความเข้มแข็งของระบบสาธารณสุขในพื้นที่เมืองชายแดน 2)การเพิ่มศักยภาพการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคและภัยสุขภาพรวมทั้งผลิตภัณฑ์สุขภาพ 3)การจัดการสุขภาพประชากรในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 4)การพัฒนาความเข้มแข็งภาคีเครือข่ายความร่วมมือภายในและระหว่างประเทศด้านสาธารณสุขเมืองชายแดน 5)การบริหารจัดการงานสาธารณสุขเมืองชายแดน

## 2.2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเขตการค้าชายแดนอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

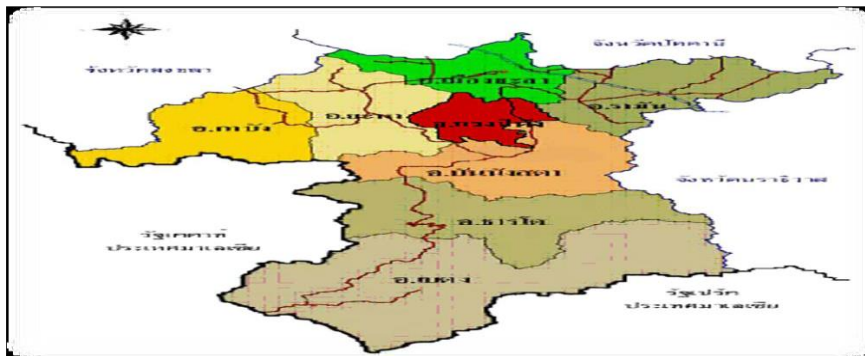
เมื่อได้ศึกษาแนวคิดเมืองชายแดน ทำให้พบว่าแนวคิดเมืองชายแดนสามารถนำมาพัฒนาต่อพื้นที่บริเวณชายแดน เพื่อพัฒนาต่อยอดทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะผู้ประกอบการบริเวณเมืองชายแดน ที่มีผลโดยตรงต่อการออกแบบรังสรรค์พื้นที่เมืองชายแดน โดยผู้วิจัยได้นำมาประกอบกับเพื่อให้มองเห็นมุมมองได้ชัดขึ้น ในด้านของแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

โดยพื้นที่อำเภอเบตง ถือเป็นอำเภอขนาดใหญ่ของจังหวัดยะลา นับเป็นอำเภอที่อยู่ทางใต้สุดของประเทศไทย ตั้งเป็นอำเภอเมื่อปี พ.ศ. 2441 ส่วนคำว่า “เบตง” (Betong) มาจากภาษามลายูว่า “Buluh Betong” หมายถึง ไม้ไผ่ หรือ ใผ่ตง เดิมพื้นที่ที่เป็นอำเภอเบตงขึ้นอยู่กับเมืองรามันซึ่งเป็น 1 ใน 7 หัวเมืองของมณฑลปัตตานี ในปี พ.ศ.2411 ได้ตั้งขึ้นเป็นอำเภอชื่อว่าอำเภอยะรม (ตั้งอยู่บ้านฮางูส หมู่ที่ 1 ตำบลเบตง) แบ่งการปกครองออกเป็น 6 ตำบล คือ ตำบลเบตง ตำบลยะรม ตำบลอิตาตำบลโกรน ตำบลบาโลน และตำบลเซ ต่อมาในปี พ.ศ.2442 จากผลการปักปันเขตแดนทำให้ระหว่างไทยกับมลายา (เดิมเป็นอาณานิคมของอังกฤษ) เป็นเหตุให้ตำบลอิตา ตำบลโกรน ตำบลบาโลน และตำบลเซ รวม 4 ตำบล ถูกตัดออกจากอำเภอยะรมไปรวมอยู่กับรัฐประะในมลายา อำเภอยะรมจึงเหลือการปกครองอยู่เพียง 2 ตำบล คือ ตำบลเบตงและตำบลยะรม ต่อมาได้มีการจัดตั้งตำบลอัยเยอร์เวงและตำบลฮาลา ซึ่งจากปักปันเขตแดนหลักฐานปรากฏว่า มีตำบลอัยเยอร์เวงในปี พ.ศ.2462 และมีตำบลฮาลาในปี พ.ศ. 2486 ในปีพ.ศ. 2473 สมัยที่พระพิชิตบัญญัติชานการเป็นนายอำเภอได้ย้ายที่ตั้งที่ว่าการอำเภอจากบ้านฮางูส หมู่ที่ 1 ตำบลเบตงมาตั้งอยู่ที่บ้านกำแพงมัสยิด หมู่ที่ 6 ตำบลเบตง พร้อมกับได้เปลี่ยนชื่อจาก “อำเภอยะรม” เป็นอำเภอเบตง ซึ่งเป็นภาษามาเลย์ มีความหมายว่า “ไม้ไผ่” (ที่ว่าการอำเภอหลังเก่าตั้งอยู่ใกล้กับสถานีตำรวจภูธรเบตงปัจจุบัน) และในปี พ.ศ.2481 ได้ตั้งตำบลตาดานะแฉะ และในปีพ.ศ. 2482 ยุบตำบลฮาลาไปรวมกับตำบลอัยเยอร์เวงรวมทั้งได้ประกาศตั้งเทศบาลตำบลเบตง โดยครอบคลุมพื้นที่ตำบลเบตงทั้งหมด ต่อมาวันที่ 18 กันยายน 2527 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศตั้งตำบลดารน้ำทิพย์ ทำให้อำเภอเบตงมีการปกครองรวม 5 ตำบล คือ ตำบลยะรม ตำบลอัยเยอร์เวง ตำบลตาดานะแฉะ และตำบลดารน้ำทิพย์จนถึงปัจจุบัน และต่อมาได้ย้ายที่ตั้งที่ว่าการอำเภออีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2528 มาตั้งอยู่ที่ปัจจุบัน โดยมี ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นประธานเปิดอาคารหลัง (ถุษาฎาแดบะาะ, 2564)

อำเภอเบตง จังหวัดยะลา มีช่องทางการค้ากับประเทศมาเลเซีย คือ ด่านศุลกากรเบตงซึ่งอยู่ทางตอนใต้สุดของประเทศไทย มีภูมิประเทศลักษณะยื่นเข้าไปในประเทศมาเลเซีย โดยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ดังนี้ (สำนักงานจังหวัดยะลา, 2564) โดยมีทิศใต้ ติดอำเภอโก๊ะรี และ

อำเภอกรีก ประเทศมาเลเซีย ส่วนบริเวณทางทิศตะวันออก ได้ติดอำเภอกรีก ประเทศมาเลเซีย และทางด้านทิศตะวันตก ติดอำเภอบาลิง ประเทศมาเลเซีย

ภาพที่ 3 แผนที่แสดงการติดต่อระหว่างอำเภอเบตงกับสี่ประเทศมาเลเซีย



อ้างอิงจาก : ([www.panteethai.com](http://www.panteethai.com))

## 2.2.1 สภาพทางการค้าชายแดนไทยกับประเทศมาเลเซีย

### 1) การค้าชายแดนไทยกับประเทศมาเลเซีย ด้านจังหวัดยะลา

จังหวัดยะลามีช่องทางการค้ากับประเทศมาเลเซีย จำนวน 1 แห่ง คือ ด่านศุลกากรเบตง อำเภอเบตง ซึ่งอยู่ทางตอนใต้สุดของประเทศไทย เนื่องจากอำเภอเบตง อยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอเมืองจังหวัดยะลาและเส้นทางจากจังหวัดที่จะไปอำเภอเบตง มีลักษณะเหมือนแอ่งกระทะ โดยระหว่างทางมีคลองสำคัญไหลผ่านใจกลางคือ “คลองเบตง” ไหลมาจากทางทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออกแล้วไปบรรจบกับแม่น้ำปัตตานีอันเป็นที่ตั้งของเขื่อนบางลางซึ่งมีความสำคัญต่อการผลิตกระแสไฟฟ้าในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และยังแก้ปัญหาน้ำท่วมในตัวเมืองจังหวัดยะลา

ด้วยลักษณะภูมิประเทศตลอดเส้นทางทางถนนจึงมีความคดเคี้ยวเลี้ยวไปตามไหล่เขา มากมายหลายช่วง ประกอบกับพื้นที่ระหว่างทางมีภูเขาสลับซับซ้อน ทำให้การคมนาคมขนส่งค่อนข้างไม่สะดวก มีความยากลำบาก โดยต้องใช้เวลาเดินทางนานประมาณ 3 ชั่วโมง ทั้งที่มีระยะทางเพียงแค่ 140 กิโลเมตรเพียงเท่านั้น ซึ่งทำให้เป็นอุปสรรคในการขนส่งสินค้าและส่งผลกระทบต่อสินค้านำเข้าและส่งออก ไปยังประเทศมาเลเซียที่ผ่านด่านศุลกากรเบตง มีปริมาณและมูลค่าน้อยกว่าภาวะการค้าระหว่างประเทศจึงไม่คึกคักเท่าที่ควร เมื่อเทียบกับการนำเข้าและส่งออก ทางด่านศุลกากรในที่อื่นๆ และมูลค่าการนำเข้าและส่งออกสินค้าผ่านด่านศุลกากรเบตง ในแต่ละเดือนจึงทำให้มีน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับ การซื้อขายสินค้าทางด่านศุลกากรอื่นๆ เมื่อเทียบกับการซื้อขายสินค้าทางด่านศุลกากรเบตง โดยที่ตั้งของด่านเทศบาลเมืองเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ติดกับประเทศมาเลเซีย ที่เมืองเป็งกาลีันฮูลู รัฐเปรัก ส่วนใหญ่การขนส่งทางรถยนต์ จะใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 410 ซึ่ง



เชื่อมต่อกับทางหลวงของมาเลเซียหมายเลข 77 ของพื้นที่ในด้านประเทศมาเลเซียติดกับด่านเปิงกา  
 ลันฮูลู รัฐเปรัก มุ่งตรงไปสู่ท่าเรือน้ำลึกบัตเตอร์เวิร์ธที่รัฐปีนัง ซึ่งเส้นทางส่วนนี้สามารถเชื่อมต่อกับ  
 ด่านศุลกากรสะเตา จังหวัดสงขลา และด่านศุลกากรสุโงโกลก จังหวัดนราธิวาส การค้าชายแดน  
 บริเวณในด้านของประเทศมาเลเซียมีการเปิด ร้านจำหน่ายสินค้าปลอดภาษี (Duty Free Shop)<sup>2</sup>  
 โดยห่างจากชายแดนไทย 200 เมตร และมีชุมชนร้านค้าห่างจากชายแดนประมาณ 6 กิโลเมตร  
 จำหน่ายสินค้าที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าทางด้านอุปโภคและบริโภค สินค้าด้านเครื่องใช้ไฟฟ้า สุรา บุหรี่  
 ซึ่งห่างออกไปประมาณ 1 กิโลเมตร บริเวณรอบด้านเป็นที่ตั้งของชุมชนและมีร้านค้าเพื่อจำหน่าย  
 สินค้าอุปโภคและบริโภค อุปกรณ์การกีฬา นาฬิกา และสินค้าเบ็ดเตล็ด ซึ่งทางประเทศมาเลเซียได้ทำ  
 การผ่อนผันให้สามารถเข้าไปซื้อสินค้าได้ ส่วนทางด้านบริการ พิธีการผ่านแดนประกอบด้วย ด่าน  
 ศุลกากร ด่านตรวจคนเข้าเมือง ด่านตรวจพืชผลการเกษตร และด่านจัดหางาน



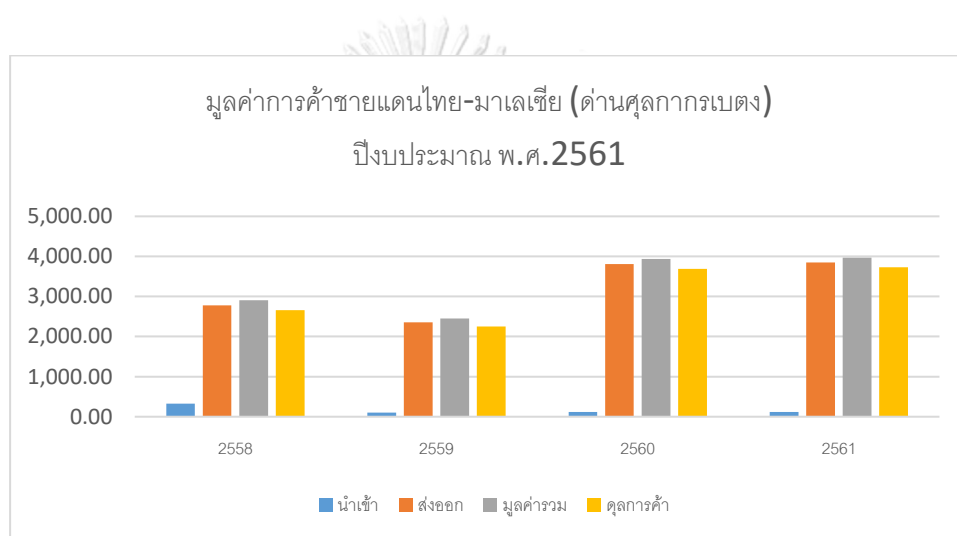

---

**2 ร้านจำหน่ายสินค้าปลอดภาษี(Duty Free Shop)** หมายถึง การประกอบกิจการจำหน่ายสินค้าปลอดอากร  
 นำเข้า (Import duty) ปลอดจากภาระภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value added tax) กรณีที่เป็นสินค้าภายในประเทศ โดย  
 จำหน่ายให้แก่ผู้ซื้อซึ่งเดินทางออกนอกราชอาณาจักร หรือผู้ซื้อซึ่งเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรโดยต้องปฏิบัติตาม  
 ระเบียบที่กรมศุลกากรกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด (อ้างอิงจาก : บริษัท คิง เพาเวอร์ ดิวตี้ฟรี จำกัด, 2550)

## 2) ภาวะการค้าชายแดนไทย - มาเลเซีย จังหวัดยะลา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 – 2564

การค้าชายแดนไทย-มาเลเซียยังคงต้องเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านด้วยกัน ทั้งเงื่อนไขการพัฒนาและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมไปถึงสภาวะเศรษฐกิจที่มีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก การเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคมการเมืองและการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนและข้อจำกัดต่อการค้าชายแดนของไทย ซึ่งทำให้ภาวะการค้าตลอดช่วง ปี 2558 – 2561 มีมูลค่าการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียบริเวณด่านศุลกากรเบตง ดังนี้

ภาพที่ 4 มูลค่าการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียปีงบประมาณ 2561



	2558	2559	2560	2561
มูลค่ารวม	2,904.09	2,451.68	3,933.11	3,968.98
ส่งออก	2,779.77	2,351.82	3,811.20	3,849.05
นำเข้า	124.32	99.86	121.91	119.93
ดุลการค้า	2,655.45	2,251.96	3,689.29	3,729.12

อ้างอิงจาก : (www.betongcustoms.com)

จากภาพที่ 4 จะเห็นว่าตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ด้านบุคลากรเบตงมีมูลค่าการค้ำรวม 3,968.98 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา 35.87 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.91 การส่งออก มีมูลค่ารวม 3,849.05 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา 37.85 ล้านบาท หรือคิดเป็น ร้อยละ 0.99 เพิ่มขึ้นเล็กน้อยเมื่อเทียบกับที่ผ่านมา โดยในปีงบประมาณ 2561 สินค้าส่งออกที่สำคัญของจังหวัดยะลา ยังเป็นยาง และผลิตภัณฑ์จากยาง โดยมีมูลค่ามากกว่า 2,500 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 88.23 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด แต่ยังคงถือว่าลดลงเมื่อเทียบกับปีงบประมาณที่ผ่านมา โดยลดลงมากกว่า ร้อยละ 25 ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 มูลค่าการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย (ด้านการส่งออก) ปี 2561 – 2563

หน่วย:ล้านบาท

ลำดับ ที่	รายการ สินค้าส่งออก	ปี2561	ปี2562	ปี2563	%YOY (ร้อยละ)
1	ยางพารา ***	21,038.41	18,171.81	18,244.04	10.00
2	เครื่อง คอมพิวเตอร์	37,159.42	23,314.68	16,002.10	- 27.50
3	รถยนต์ อุปกรณ์และ ส่วนประกอบ	9,105.35	8,057.53	5,597.10	-24.24
4	แผงวงจรไฟฟ้า	5,167.12	6,867.57	4,276.90	-25.35
5	สินค้า อุตสาหกรรม เกษตร	1,857.57	2,668.46	3,122.79	27.93

อ้างอิงจาก : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมการค้าต่างประเทศ

ตารางที่ 2 มูลค่าการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย (ด้านการนำเข้า) ปี 2561 – 2563

หน่วย:ล้านบาท

ลำดับที่	รายการสินค้า นำเข้า	ปี2561	ปี2562	ปี2563	%YOY (ร้อยละ)
1	เทปแม่เหล็ก	61.12	399.18	22,186.15	5,793.21
2	ส่วนประกอบ คอมพิวเตอร์	16,906.22	14,703.22	9,357.51	-32.03
3	ไดโอด ทรานซิสเตอร์	1,836.70	3,267.84	5,292.53	91.14
4	อลูมิเนียมและ ผลิตภัณฑ์	3,154.85	3,973.20	4,842.57	31.07
5	เครื่องจักรไฟฟ้า	8,486.11	8,311.00	4,808.15	-39.10

อ้างอิงจาก : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมการค้าต่างประเทศ

จากตารางที่ 1 และ 2 ซึ่งชี้ให้เห็นถึงสินค้านำเข้า-ส่งออก โดยกลุ่มสินค้าส่งออกสูงสุด ที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุด คือ ยาง และผลิตภัณฑ์จากยางพารา ที่พบมีการเปลี่ยนแปลงลดลง ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 เช่น ยางพารา มูลค่าลดลง 164.64 ล้านบาท เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา อัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง คิดเป็นร้อยละ 8.08 เช่นเดียวกับสินค้าผลิตภัณฑ์ยาง ที่มีมูลค่าการส่งออกลดลง เช่นกัน คิดเป็น 213.52 ล้านบาท อัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง ร้อยละ 25.95 เนื่องจากผู้นำเข้าสินค้าที่สำคัญคือ ประเทศจีน ลดปริมาณการนำเข้า เนื่องจากได้กักตุนสินค้าไว้จำนวนมากและยังคงมีเพียงพอต่อภาคการผลิตของประเทศจีน รวมทั้งปัจจุบันมีวัตถุดิบทดแทนยางพาราเช่น ยางเทียม ซึ่งได้จากกระบวนการปิโตรเลียม ที่มีราคาถูกลงกว่า

จนถึงปี 2563 - 2564 ทางด้านการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย มีมูลค่าการค้ารวม 335,996 ล้านบาท เทียบกับช่วงปีก่อน เพิ่มขึ้น 34.67% แบ่งเป็นการส่งออกมูลค่า 182,464 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 46.92% และการนำเข้ามูลค่า 153,532 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 22.52% ทางประเทศไทยได้ดุลการค้า 28,932 ล้านบาท โดยด้านการค้าอำเภอเบตง มีมูลค่าเพิ่มขึ้นเป็น 0.77% ดังตารางดังนี้

ตารางที่ 3 สถิติการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ปี 2563 - 2564

สถิติการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ปี 2563 - 2564			
ปี	มูลค่ารวม	ส่งออก	นำเข้า
2563	249,502	124,194	125,308
2564	335,996	182,464	153,532

อ้างอิงจาก : กองความร่วมมือการค้าและการลงทุนกรมการค้าต่างประเทศ

เมื่อพิจารณาจาก สภาพเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงบริเวณชายแดนไทย - มาเลเซีย ที่แนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศมาเลเซียเริ่มกลับมาคึกคักอีกครั้ง หลังนายมหาธีร์ มูฮัมหมัด ชนะการเลือกตั้งและกลับมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของประเทศมาเลเซีย อีกครั้งจนปัจจุบันถึงแม้จะมีอุบัติเหตุทางการเมือง จนทำให้ต้องเปลี่ยนผู้นำประเทศเป็นนายอิซมาอิล ซับรี ยักกบ ซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ 21 สิงหาคม 2564 เป็นต้นมาก็ตาม ซึ่งอย่างไรก็ตามทำให้ภาคการค้า การลงทุนมีความเชื่อมั่นในด้านการบริหารประเทศ ประกอบกับสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดยะลาลดลงทำให้สร้างความเชื่อมั่นในด้านการค้าการลงทุนมากยิ่งขึ้น

โดยปัจจุบันมาเลเซียยังคงเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยโดยเฉพาะบริเวณด่านอำเภอเบตง จังหวัดยะลาและเป็นคู่ค้าในระดับภูมิภาคอาเซียนที่มีมูลค่าการค้ากับไทยมากที่สุด และเป็นพันธมิตรที่ดีของไทยในกรอบอาเซียนและกรอบพหุภาคีเสมอมา โดยอันดับประเทศคู่ ปี 2564 ซึ่งอยู่ในลำดับที่ 4 ในด้านของประเทศอันดับประเทศคู่ค้าที่ไทยได้ทำการค้าด้วย ดังตารางที่ 4

#### ตารางที่ 4 อันดับประเทศคู่ค้า

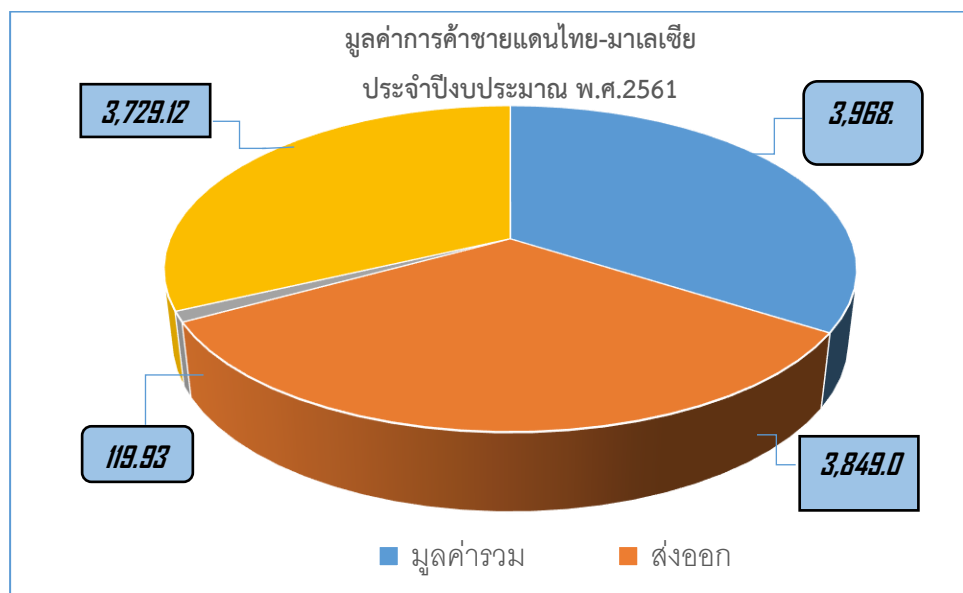
อันดับประเทศคู่ค้า (Country)	ปี 2564	เปอร์เซ็นต์จำนวนทั้งหมด (%of Total)
1) China	1.82	19.26
2) Japan	1.09	11.50
3) USA	0.97	10.29
4) Malaysia ***	0.42	4.44
5) Vietnam	0.36	3.83

อ้างอิงจาก : สถิติการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่า 5 อันดับแรกประเทศคู่ค้าของไทยในปี 2564 คือประเทศมาเลเซียถือเป็นคู่ค้าที่สำคัญ เนื่องจากประเทศมาเลเซียเป็นคู่ค้าสำคัญอันดับที่ 4 ของไทย รองจากประเทศจีน ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาและยังเป็นผู้ลงทุน (การลงทุนทางตรง) สำคัญลำดับที่ 2 ของไทย รองจากประเทศสิงคโปร์ ในอนาคตคาดว่าทิศทางการค้าชายแดนของจังหวัดยะลาจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นซึ่งส่งผลดีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและจะเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจไทยทั้งในด้านการค้า และการลงทุนในระหว่างกัน ปัจจุบันเนื่องจากจังหวัดยะลาได้มีการก่อสร้างสนามบินเบตง เพื่อรองรับการค้า การลงทุน การท่องเที่ยวส่งผลให้มีเม็ดเงินในมูลค่าการค้าเข้ามาเพิ่มยิ่งขึ้น และแนวโน้มประเทศมาเลเซียเองยังมีความต้องการสินค้าเกษตรของไทยเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากในส่วนนั้นมีท่าเรือที่สำคัญของโลกตั้งอยู่ในรัฐปีนัง ซึ่งมีระยะทางใกล้กับอำเภอเบตง โดยมีนักธุรกิจมาเลเซียต้องการสินค้าเกษตรของไทยที่มีคุณภาพเพื่อบริโภคในประเทศและส่งออกไปยังประเทศอื่นโดยมาเลเซียเป็นผู้ทำตลาดเอง เช่น ไม้ผล ทุเรียน มังคุด เป็นต้น มูลค่าการนำเข้าสินค้าบริเวณด่านเบตงในปี 2560 มีมูลค่ารวม 119.93 ลดลง จากปีที่ผ่านมา 1.98 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 1.62 รายการสินค้านำเข้าที่สำคัญของจังหวัดยะลาจะสอดคล้องกับรายการสินค้าส่งออกของจังหวัดยะลา เป็นสินค้านำเข้ามาเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมยาง และแปรรูปยางพารา เช่น เคมีภัณฑ์อินทรีรี่ เครื่องจักรที่ใช้ในอุตสาหกรรมและส่วนประกอบ ยางสังเคราะห์ เป็นต้น ซึ่งปริมาณการนำเข้าลดลงจะสอดคล้องกับปริมาณการส่งออกยาง และผลิตภัณฑ์จากยาง ที่ลดลงเช่นกัน ในปีงบประมาณ 2561 จังหวัดยะลาได้ดุลการค้า 3,729.12 ล้านบาท เพิ่มขึ้น จากปีงบประมาณ 2560 คิดเป็นร้อยละ 39.83 หรือคิดเป็นร้อยละ 1.08 ในภาพรวมมูลค่าการค้าชายแดนไทย – มาเลเซีย (ผ่านด่านศุลกากรเบตง)

มีมูลค่า 3,968.98 ล้านบาท เพิ่มสูงขึ้น เมื่อเทียบกับปีงบประมาณ 2560 มูลค่า 35.87 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.91 ดังแสดงในภาพที่ 5 (ด้านศุลกากรเบตง, 2562)

ภาพที่ 5 สัดส่วนมูลค่าการค้าชายไทย-มาเลเซีย



อ้างอิงจาก : ด้านศุลกากรเบตงรายงานประจำปีงบประมาณ 2561

ถึงแม้ปี 2563 -2564 เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่ส่งผลให้มีการห้ามประชาชนเดินทางผ่านเข้าออกประเทศทางด้านศุลกากรเบตง ซึ่งที่ผ่านมาพื้นฐานเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยการบริโภคทางการท่องเที่ยวเป็นหลักทำให้กลุ่มเครื่องอุปโภคและบริโภคลดลง แม้ในส่วนของ การนำเข้าสินค้ายังกระทำได้ตามปกติ

ตารางที่ 5 มูลค่าการนำเข้าด้านศุลกากรเบตง

การนำเข้า	ปีงบประมาณ		
	ปี 2564	ปี 2563	ปี 2562
มูลค่า(ล้านบาท)	15.235	100,438	128,704
อากร(ล้านบาท)	1.037	5.344	7.631

อ้างอิงจาก : ด้านศุลกากรเบตง ,รายงานประจำปี 2564

ตารางที่ 6 มูลค่าการส่งออกด้านศุลกากรเบตง

การส่งออก	ปีงบประมาณ		
	ปี 2564	ปี 2563	ปี 2562
มูลค่า(ล้านบาท)	531.671	3,049.654	2,849.331
อากร(ล้านบาท)	0.000	0.00	0.00

อ้างอิงจาก : ด้านศุลกากรเบตง, รายงานประจำปีงบประมาณ 2564

จากตารางที่ 5 และตารางที่ 6 จะพบว่าแนวโน้มการนำเข้า-ส่งออก สินค้ามูลค่าการนำเข้าในปีงบประมาณ พ.ศ.2563 มีมูลค่า 100,438 ล้านบาท ลดลงจากปีที่ผ่านมาถึงร้อยละ 21.69 จากสถานการณ์การค้าของผู้ประกอบการในพื้นที่อำเภอเบตงมีสถานะทรงตัว โดยยังไม่มีแผนการขยายกำลังการผลิต ประกอบกับกำลังการบริโภคของประชาชนในอำเภอเบตงและอำเภอใกล้เคียงมีแนวโน้มที่จะทรงตัวหรือลดลงตามภาวะเศรษฐกิจในภาพรวมจังหวัดยะลาซึ่งหากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19ยังไม่เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นคาดว่า ด้านอำเภอเบตงจะสามารถจัดเก็บรายได้สูงกว่าปีงบประมาณเพียงเล็กน้อย



## 2.2.2 ความสัมพันธ์ทางการค้าชายแดนประเทศไทย-มาเลเซีย

ประเทศไทยมีการติดต่อค้าขายกับประเทศมาเลเซีย โดยผ่านจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกันรวม 5 จังหวัด คือ สงขลา นราธิวาส ยะลา สตูล และปัตตานี โดยมีด่านศุลกากรเป็นหน่วยงานกำกับและดูแลในด้านการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ได้แก่ ด่านศุลกากรสะเดาอำเภอสะเดาจังหวัดสงขลา, ด่านศุลกากรปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดาจังหวัดสงขลา, ด่านศุลกากรสงขลา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา, ด่านศุลกากรนราธิวาส อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส, ด่านศุลกากรตากใบ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส, ด่านศุลกากรสุโขทัย อำเภอสุโขทัย จังหวัดนราธิวาส, ด่านศุลกากรเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา, ด่านศุลกากรสตูล อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล, ด่านศุลกากรปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล, ด่านศุลกากรวังประจัน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล และด่านศุลกากรปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (สถาบันความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560)

## 2.2.3 รูปแบบการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย

การประกอบการค้าระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย มีรูปแบบ 2 ประเภทด้วยกัน คือ (สถาบันความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560 )

### 1. การค้าแบบปกติ

เป็นการค้าในรูปแบบที่ผู้นำเข้าและผู้ส่งออกของมาเลเซีย จำเป็นต้องจดทะเบียนเป็นผู้นำเข้าและส่งออกเพื่อขอใบอนุญาตนำเข้าและส่งออกสินค้าจากกระทรวงการค้า นอกจากนี้รัฐบาลมีนโยบายให้ความช่วยเหลือธุรกิจขนาดย่อมและขนาดกลาง โดยการให้เครดิตเงินกู้จัดให้มีตลาดเพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มรายได้ รวมถึงการให้ความรู้ด้านการค้าการลงทุนจัดระบบการขนส่งและขายปลีกให้ทันสมัยและให้ขยายตัว การให้ชนชาติมาเลเซียดั้งเดิม คือ ภูมิบุตร ได้มีส่วนทำการค้ามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังจัดให้มีการสะดวกและคล่องตัวด้านการค้า โดยการสร้างถนนหนทาง งานก่อสร้างสาธารณูปโภคและด้านพลังงาน รวมทั้งการพัฒนาทางอุตสาหกรรมธุรกิจทางเรือ และการประกันภัย

### 2. การค้าผ่านแดน

เป็นการค้าที่ผู้นำเข้ามาเลเซียซื้อสินค้าจากผู้ส่งออกไทยและขนส่งสินค้าผ่านไปสิงคโปร์ ซึ่งไทยและมาเลเซียได้ลงนามความตกลงขนส่งสินค้าเน่าเสียผ่านแดนโดยทางถนนจากประเทศไทยผ่านมาเลเซียไปสิงคโปร์เมื่อปี 2521 ขณะนี้มีผู้ที่ได้รับอนุญาตจากทั้งสองฝ่ายให้เป็นผู้ประกอบการขนส่งฯ จำนวน 3 ราย คือ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.) และ Consortium โดยมาเลเซียจะอนุญาตให้ขนส่งสินค้าเน่าเสียทุกประเภทผ่านมาเลเซียไปสิงคโปร์ได้ 30,000 ตันต่อปี หากเกินโควตาที่กำหนด ฝ่ายมาเลเซียจะเรียกเก็บภาษี ซึ่งในส่วนนี้ผู้ส่งออกไทยสามารถเรียกคืนได้ในภายหลัง ขณะนี้ฝ่ายมาเลเซียได้เสนอให้ฝ่ายไทยพิจารณาการ

จัดทำความตกลงขนส่งสินค้ากรณีไทยผ่านไปอินโดนีเซีย ในเรื่องนี้อยู่ระหว่างการศึกษาคำความเป็นไปได้

#### 2.2.4 ประเภทสินค้าส่งออก-นำเข้า

สินค้าส่งออกและนำเข้าระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย มีดังต่อไปนี้ (สถาบันความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560)

1) สินค้าส่งออก ประเภทสินค้าส่งออกของไทยที่ส่งออกไปยังประเทศมาเลเซีย ได้แก่ น้ำมันสำเร็จรูป, รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ, ยางพารา, เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ, เคมีภัณฑ์, และผลิตภัณฑ์ยาง

2) สินค้านำเข้า ประเภทสินค้านำเข้าของมาเลเซียที่ส่งเข้ามายังประเทศไทย ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ, น้ำมันดิบ, เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ, เคมีภัณฑ์, แผงวงจรไฟฟ้าและสื่อบันทึกข้อมูล ภาพ เสียง เป็นต้น

#### 2.2.5 ปัญหาอุปสรรคการค้าชายแดน

##### 1) ด้านการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย

(1) พื้นที่ด่านชายแดนไทยมีจำกัดและแออัด ทำให้การขนส่งเกิดความล่าช้า

(2) การค้าชายแดนที่ด่านเบตง มีปัญหาเส้นทางคมนาคมไม่สะดวกเนื่องจากต้องขึ้นเขาเป็นระยะทางยาวและมีความคดเคี้ยวลาดชันทำให้มีต้นทุนค่าขนส่งทั้งสินค้านำเข้าและส่งออกสูงกว่าด่านอื่นๆ

(3) การขาดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า เช่น ถนนเชื่อมกับมาเลเซียที่ด่านวังประจันของจังหวัดสตูลและท่าเรือตามะลั้งจังหวัดสตูลซึ่งเป็นท่าเรือขนาดเล็กไม่สามารถรองรับรถตู้คอนเทนเนอร์ได้ทำให้มีปริมาณการค้าชายแดนน้อย

(4) บันทึกความเข้าใจด้วยการขนส่งสินค้าเน่าเสียง่ายผ่านแดนโดยทางถนนจากไทยผ่านมาเลเซียไปยังสิงคโปร์เมื่อปี 2522 มาเลเซียยินยอมให้ประเทศไทยขนส่งสินค้าเน่าเสียง่ายทางถนนจากประเทศไทยผ่านแดนมาเลเซียไปยังสิงคโปร์ได้ไม่เกิน 30,000 ตัน/ปี ซึ่งหากเกินกว่าที่กำหนดฝ่ายมาเลเซียจะเรียกเก็บภาษีศุลกากรตามปกติและกำหนดให้มีการขนส่งผ่านทางด่านสะเตา-ด่านบูกิตกาเยอฮิตัมเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการปริมาณการส่งออกสินค้าไปยังสิงคโปร์ผู้ประกอบการไทยให้ภาครัฐเจรจาให้มีการปรับเพดานให้สูงขึ้นซึ่งไทยพยายามเจรจาขอเพิ่มปริมาณสินค้าแต่มาเลเซียไม่ยอมเพิ่มเพดานสินค้าผ่านแดนให้

##### 2) ด้านนักลงทุนไทย

(1) แรงงานในมาเลเซียหายาก ส่วนใหญ่เป็นแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เมียนมาร์หรือบังกลาเทศ และด้วยเหตุที่มาเลเซียประกอบด้วยชนหลายเผ่าที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันมีฝีมือและความตั้งใจในการเรียนรู้แตกต่างกันอีกทั้งผู้ประกอบการไทยยังไม่คุ้นเคยกับสังคมและวัฒนธรรม

มาเลเซียขณะที่กฎหมายของมาเลเซียเอื้อประโยชน์ให้แรงงานค่อนข้างมากการบริหารงานบุคคลเป็นสิ่งที่ท้าทายและต้องเข้าใจกฎหมายแรงงานการศึกษากฎหมายการคัดเลือกผู้ร่วมทุนที่ดีและการเดินทางไปสำรวจคู่แข่งทางการลงทุนด้วยตนเอง

(2) การไม่ยอมให้ชาวต่างชาติถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินธุรกิจเกษตรจำเป็นต้องถือครองที่ดินแต่นักธุรกิจต่างชาติไม่สามารถซื้อที่ดินได้เพียงแต่ยอมให้เช่ากับรัฐบาลโดยตรงในระยะยาว 30-40 ปี อีกทั้งถูกจำกัดขนาดพื้นที่และถูกกำหนดทำเลที่ตั้ง

### 3) ด้านการกีดกันทางการค้า

(1) มาเลเซียกำหนดให้องค์การข้าวแห่งชาติ (Burnas) เป็นผู้นำเข้าข้าวทั้งในรูปแบบรัฐต่อรัฐ และจากเอกชนในต่างประเทศแต่ ผู้เดียวเป็นการผูกขาด ส่งผลให้ราคาจำหน่ายข้าวในมาเลเซียมีราคาสูงก่อให้เกิดการลักลอบนำเข้าข้าวบริเวณชายแดน

(2) องค์การพัฒนาการประมงแห่งมาเลเซีย (LKIM - Kemajuanikan Malaysia) กำหนดให้ใช้ภาชนะ (ถัง) พลาสติกที่ผลิตในมาเลเซียเท่านั้น บรรจุปลานำเข้ามาเลเซียโดยกำหนดวัสดุที่นำมาใช้ รูปแบบ ขนาด และความสะอาดในการจัดเก็บ โดยอ้างเหตุผลว่าเพื่อสะดวกในการใช้เครื่องมือตรวจสอบอาวุธ ซึ่งอาจจะชุกซ้อนมากับสัตว์น้ำได้

(3) องค์การพัฒนาการประมงแห่งมาเลเซีย (LKIM) ขึ้นค่าธรรมเนียมสำหรับค่าบริการตรวจสอบสินค้าสัตว์น้ำนำเข้ามาเลเซียจากเดิม 5 เท่า เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมประมงของมาเลเซียและใช้กับสินค้าที่นำเข้าจากประเทศไทยเพียงประเทศเดียว

(4) มาเลเซียเรียกเก็บภาษีสินค้าประเภทผักผลไม้สดในอัตราที่สูง

(5) มาเลเซียตั้งเงื่อนไขด้านสุขอนามัยกีดกันการนำเข้าผลไม้

### 4) ด้านการขนส่งสินค้า

(1) มาเลเซียไม่อนุญาตให้รถบรรทุกสินค้าไทย (รถ 10 ล้อ) ไปส่งสินค้าในมาเลเซียโดยอ้างว่ารถไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล ทำให้ผู้ส่งออกของไทยต้องขนถ่ายสินค้าขึ้นรถมาเลเซียที่บริเวณชายแดนทำให้เกิดความล่าช้าและมีผลเสียต่อสินค้าเกษตรประเภท ผักผลไม้

(2) มาเลเซียกำหนดเงื่อนไขให้รถยนต์ที่ผ่านเข้า-ออกมาเลเซียต้องจดทะเบียนและทำการประกันภัยในมาเลเซีย โดยเฉพาะรถขนส่งสินค้าจะต้องใช้คนขับของมาเลเซียจึงจะได้รับการอำนวยความสะดวก

### 5) ด้านการค้ำองกระบบและการลักลอบขนส่งสินค้าหนีภาษี

แนวชายแดนไทย-มาเลเซียมีอาณาเขตติดต่อกันเป็นแนวยาว พื้นที่บางแห่งง่ายต่อการลักลอบขนส่งสินค้าหนีภาษี สาเหตุมาจากมาเลเซียห้ามนำเข้าหรือเรียกเก็บภาษีนำเข้าบางชนิดในอัตราสูง จึงต้องการหลีกเลี่ยง อาทิจ้าวสาร น้ำตาลทราย เป็นต้น ส่วนการลักลอบนำเข้าประเทศไทย

เนื่องจากสินค้าบางชนิดจากมาเลเซียมีราคาต่ำกว่าราคาภายใน ประเทศไทย อาทิ น้ำมันปาล์ม เป็นต้น

#### 6) ด้านการพิพาททางการค้า

การค้าชายแดนบางส่วนดำเนินธุรกิจโดยไม่ผ่านระบบธนาคารเพราะมูลค่าการค้าไม่สูงมากนัก และอาศัยความคุ้นเคยกัน บางครั้งจึงมีข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพสินค้าการส่งมอบและการชำระเงิน ซึ่งทางราชการเข้าไปให้ความช่วยเหลือได้ยาก

#### 7) ด้านอื่นๆ

(1) ปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้รถบรรทุกสินค้าไม่กล้าขนส่งสินค้าเข้าไปในพื้นที่ 3 จังหวัดและต้องจอดรถขนถ่ายสินค้าที่ อำเภอบาดใหญ่จังหวัดสงขลา

(2) ตลอดแนวชายแดนไทย-มาเลเซียมีการลักลอบทำการค้าข้ามแดนเป็นจำนวนมาก โดยมีสินค้าไทยที่ลักลอบเข้ามาเลเซียได้แก่ข้าวสาร ผลไม้ ส่วนสินค้ามาเลเซียที่ลักลอบเข้าไทยได้แก่ น้ำมันปาล์มสุราบุหรืผลไม้เมืองหนาวและเนื้อวัวแช่แข็ง

(3) มาเลเซียให้องค์การค้าข้าวเปลือกและข้าวสารแห่งชาติ (BERNAS) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจผูกขาดการนำเข้าข้าวแห่งมาเลเซียและการกระจายแหล่งนำเข้าข้าวจากต่างประเทศและใช้มาตรการห้ามนำเข้าข้าวชั่วคราวในช่วงที่ผลผลิตในประเทศออกสู่ตลาดค่อนข้างมากเพื่อรักษาระดับราคาข้าวในประเทศและการนำเข้าข้าวของมาเลเซียขึ้นอยู่กับราคาของข้าวเนื่องจากมาเลเซียจะนำเข้าข้าวมาผสมกับข้าวของมาเลเซียเพื่อจำหน่ายให้ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวจากเวียดนามมีราคาถูกกว่าข้าวไทยมากซึ่งเป็นการจำกัดโอกาสการขยายตลาดข้าวไทยในมาเลเซีย (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2560)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

### 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน

เมื่อทำการศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเขตการค้าอำเภอบดงแล้ว ทำให้พบว่าสามารถนำมาเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาจนเกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าในระหว่างกัน สามารถนำมาประกอบกับแนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน ที่เข้ามาส่งผลต่อการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย รวมถึงด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันของผู้ประกอบการในอำเภอบดง จังหวัดยะลา

#### 2.3.1 นิยาม

(นพรัตน์ วงศ์วิทยาพานิชย์ และคณะ, 2554) ได้ให้ความหมายของการค้าชายแดนไว้ว่าการค้าชายแดนเป็นการค้าที่เกิดขึ้นจากการไหลของสินค้าและบริการ ข้ามระหว่างพรมแดนของประเทศ ซึ่งการค้าจะเกิดจากความแตกต่างของราคาสินค้าของสองประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกันอันเนื่องมาจากความแตกต่างของอัตราภาษี ยกตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน เช่น การค้าสุรา และบุหรื

(นิยม ไวยรัชพานิช, 2555) กล่าวว่า การค้าชายแดนเกิดจากการที่ประชาชนที่อยู่บริเวณชายแดนทำการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือผลิตผลที่จำเป็นต่อการดำรงชีพระหว่างกัน ซึ่งแต่เดิมมีการแลกเปลี่ยนในปริมาณเพียงเล็กน้อยต่อมาเมื่อมีการผลิตได้มากขึ้น ปริมาณผลผลิตมีเกินความต้องการที่จะใช้บริโภคอุปโภคภายในครัวเรือน จึงเริ่มพัฒนาเป็นการแลกเปลี่ยนเพื่อการค้าและหวังผลกำไร ซึ่งยังคงเป็นการแลกเปลี่ยนในอาณาบริเวณตามแนวชายแดนที่ประชาชนอาศัยอยู่แต่เดิม โดยการใช้ช่องทางการค้าตามแนวตะเข็บชายแดน หรือใช้ช่องทางการค้าธรรมชาติ จนกระทั่งในปัจจุบันที่การคมนาคมขนส่งมีความสะดวกยิ่งขึ้น จึงมีการขยายอาณาเขตในการแลกเปลี่ยนและซื้อขายสินค้ากว้างออกไป แต่ก็ยังคงเป็นการค้าที่ครอบคลุมพื้นที่เฉพาะประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกันเท่านั้น จึงเรียกการค้าในลักษณะนี้ว่าการค้าชายแดน และจากการที่มีการค้าชายแดนเกิดขึ้นนี้เอง ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคู่ค้า ทั้งในด้านขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต จนนำไปสู่การพัฒนามูลค่าการค้าชายแดนให้สูงขึ้นและเจริญก้าวหน้าขึ้น

(ผุสดี พลสารัมย์ ลิศรา เตชะเสริมสุขกุล และปิยะรัตน์ พิพิชฌณิชชธรรม, 2555) ให้ความหมายว่า การค้าชายแดน หมายถึง การค้าขายบริเวณชายแดนในรูปแบบต่าง ๆ ของประชาชนหรือผู้ประกอบการค้าที่อยู่ในพื้นที่ชายแดน โดยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยได้มีการซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้า ระหว่างประชาชนที่อาศัยตามบริเวณชายแดนของทั้งสองฝ่ายโดยมูลค่าครั้งละไม่มากนัก สินค้าที่ค้าขายและแลกเปลี่ยนส่วนมากจะเป็นสินค้าบริโภคอุปโภค สินค้าทางการเกษตร และสินค้าที่หามาได้โดยธรรมชาติ เช่น ของป่า ซากสัตว์ เป็นต้น การค้าชายแดนจึงเป็นการค้าที่มีวิธีที่ไม่ยุ่งยากและรวดเร็ว

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) ให้ความหมายว่าการค้าชายแดน หมายถึง การค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ มาเลเซีย เมียนมาร์ สปป.ลาว และกัมพูชา โดยการส่งออกและนำเข้าผ่านทางจุดผ่านแดนที่จัดตั้งขึ้นบริเวณชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นทางการตามประกาศกระทรวงมหาดไทยภายใต้พระราชบัญญัติการตรวจคนเข้าเมือง ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรน

กล่าวโดยสรุป การค้าชายแดน หมายถึง การค้าที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ ที่ประชาชนหรือผู้ประกอบการค้าจากประเทศที่หนึ่งส่งผ่านประเทศที่สองไปยังประเทศที่สามหรือจากประเทศที่สามผ่านแดนประเทศที่สองมายังประเทศที่หนึ่ง ทั้งนี้แต่ละประเทศจะต้องยินยอมให้มีการขนส่งสินค้าผ่านแดนกันได้เพื่อให้เกิดการไหลเวียนของสินค้าในระหว่างกัน

### 2.3.2 ความเป็นมาของการค้าชายแดน

การค้าชายแดนเกิดขึ้นมาพร้อมๆ การเกิดชุมชนของมนุษย์บนโลกใบนี้ ไม่สามารถจะสืบค้นหาหลักฐานมาชี้ชัดได้ว่าเกิดขึ้นมาแต่เมื่อใด แต่สามารถพอจะอธิบายได้ว่า นับแต่เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นชุมชนและสามารถสร้างผลผลิตได้หลากหลายแล้วนำผลผลิตนั้นๆ มาแลกเปลี่ยนกันเพื่อ

สนองความต้องการของตนในการดำรงชีวิตเป็นเบื้องต้น ซึ่งขณะนั้นยังไม่มีการใช้เงินตรามากำหนดราคาสินค้าเพื่อคำนวณราคาผลผลิตเพื่อซื้อขายกันเหมือนเช่นทุกวันนี้ กาลต่อมามนุษย์เกิดการเรียนรู้จนเกิดการพัฒนาการด้านต่างๆ อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้นจนสามารถเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้น ความต้องการในผลผลิตก็เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย นอกเหนือจากนั้นอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรโลกก็มียิ่งมากขึ้น เมื่อประชากรของชุมชนมีปริมาณเพิ่มขึ้นย่อมมีปัญหาของการอยู่ร่วมกันตามมา ดังนั้นจึงเกิดผู้นำชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากประชากรของชุมชนนั้น ๆ ให้มีอำนาจในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาของชุมชนให้ประชากรสามารถอยู่อย่างมีความสุขร่วมกันและเริ่มขยายบทบาทสู่กิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมาย การปกครองชุมชนก็เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น รวมถึงการกำหนดค่าเงินตราของท้องถิ่นตนเพื่อการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า แทนการนำผลผลิตต่อผลผลิตมาแลกกันแบบเดิม และนำไปสู่การกำหนดพื้นที่ด้วยการกำหนดเส้นเขตแดนซึ่งกลายมาเป็นการค้าชายแดนของประเทศตราบเท่าทุกวันนี้ ในการกำหนดเส้นเขตแดนเพื่อแสดงถึงอาณาบริเวณของเขตปกครองดังกล่าว ได้แบ่งแยกชุมชนที่เคยอยู่ร่วมกันออกไปเป็นชุมชนของประเทศที่จัดตั้งขึ้นใหม่ที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณีปฏิบัติ ตลอดจนระเบียบ กฎหมายที่แตกต่างกัน แต่การไปมาหาสู่กันแล้วนำผลผลิตที่ตนผลิตได้มาแลกเปลี่ยนกันเพื่อการดำรงชีพ ก็ยังคงดำเนินต่อไปไม่มีการหยุดหย่อน แม้ว่าชุมชนที่อาศัยอยู่ได้ถูกแบ่งออกไปเป็นคนละประเทศแล้วก็ตาม แต่ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นที่มาของ “การค้าชายแดน” นอกจากการค้าชายแดนดังกล่าว ประกอบกับเส้นทางคมนาคมขนส่งได้มีการพัฒนาจนสามารถเชื่อมโยงข้ามประเทศได้หลายประเทศ จึงมีการค้าอีกประเภทหนึ่งที่อาศัยการขนส่งข้ามเขตแดนทางบกเพื่อขนผ่านประเทศที่มีชายแดนติดกัน สู่ประเทศที่สาม เช่น การค้าที่ของผู้ประกอบการค้าไทยได้ขายสินค้าให้ประเทศสิงคโปร์ ได้ขนส่งสินค้าข้ามเขตแดนไทย-มาเลเซีย ผ่านประเทศมาเลเซียสู่ประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น การค้ารูปแบบนี้เรียกว่า “การค้าข้ามแดน” (เหตุผลที่ใช้คำว่า การค้าข้ามแดน เพราะดูสอดคล้องกับความ เป็นจริงที่สินค้านั้น ๆ ถูกส่งข้ามแดนของประเทศที่มีเขตแดนติดกัน และเพื่อไม่ให้เกิดความสับสน หากใช้คำว่า “การค้าผ่านแดน” จะพ้องกับคำว่า “สินค้าผ่านแดน” ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการเข้าใจผิดขึ้นได้ ทั้ง ๆ ที่ความหมายต่างกันขึ้นเชิง) (ด้านศุลกากรอรัญประเทศ, 2018)

กล่าวโดยสรุป การค้าชายแดน เป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าเล็กๆน้อยๆ ในระหว่างกันของประชาชน สองประเทศ ที่อยู่อาศัยบริเวณตามแนวชายแดน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นในชีวิตประจำวัน ต่อมาเมื่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศเติบโตขึ้นมีการก่อสร้างถนนหนทางและสะพานเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางการคมนาคมระหว่างกัน ทำให้การค้าชายแดนมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นและพัฒนาไปสู่การค้าแบบธุรกิจ ส่งผลให้การค้าชายแดนไทย – มาเลเซีย มีมูลค่าการนำเข้าส่งออก จึงนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนสินค้าและการค้าชายแดนในระหว่างกัน

### 2.3.3 ประเภทของจุดผ่านแดนบริเวณชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

(สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2557) ได้กำหนดประเภทของจุดผ่านแดนบริเวณชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน จำนวน 3 ประเภท ดังนี้

#### 1. จุดผ่านแดนถาวร

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนทั้งสองประเทศ นักท่องเที่ยว และยานพาหนะ สามารถสัญจรไปมาเพื่อการค้า การท่องเที่ยว และอื่น ๆ โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลของทั้งสองประเทศ โดยในส่วนของประเทศไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ลงนามในประกาศกระทรวงมหาดไทยตามที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ และจะมีผลบังคับใช้เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา ปัจจุบันมีจุดผ่านแดนถาวรทั่วประเทศอยู่ทั้งสิ้น 28 แห่ง

#### 2. จุดผ่านแดนชั่วคราว

เป็นการเปิดเพื่อผ่อนผันให้มีการผ่านแดนได้ เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะภายในช่วงเวลาที่กำหนดไว้แน่นอนเฉพาะกิจ ไม่มีผลกระทบด้านความมั่นคงปลอดภัย เมื่อครบกำหนดเวลา หรือบรรลุวัตถุประสงค์แล้วจะปิดจุดผ่านแดนทันที โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ลงนามในประกาศกระทรวงมหาดไทย ประกาศเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราวตามความเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณาการเปิดจุดผ่านแดนของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและส่งเสริมความสัมพันธ์ ปัจจุบันมีจุดผ่านแดนชั่วคราวเพียง 1 แห่ง ที่ชายแดน ด้านเมียนมา (ด่านพระเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี)

#### 3. จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า

มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านด้านมนุษยธรรมและส่งเสริมความสัมพันธ์ของประชาชนในระดับท้องถิ่น เพื่อการผ่อนปรนให้มีการค้าขายสินค้าอุปโภค บริโภค และยารักษาโรคที่จำเป็น ซึ่งระดับท้องถิ่นของทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบร่วมกัน ทั้งนี้การประกาศเปิดจุดผ่อนปรนเป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด และต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงมหาดไทยก่อนด้วย ปัจจุบันมีจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าทั่วประเทศทั้งสิ้น 39 แห่งนอกจากนี้ (กรมศุลกากร, 2560) ได้ระบุถึง จุดผ่านแดนบริเวณชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ไว้ดังนี้

#### 1. จุดผ่านแดนถาวร

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนทั้งสองประเทศ นักท่องเที่ยว และยานพาหนะ สามารถสัญจรไปมาเพื่อการค้า การท่องเที่ยว และอื่น ๆ โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลทั้งสองประเทศ โดยในส่วนของประเทศไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้ลงนามในประกาศกระทรวงมหาดไทย ตามที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ และจะมีผลบังคับใช้เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา

## 2. จุดผ่านแดนชั่วคราว

เป็นการเปิดเพื่อผ่อนผันให้มีการผ่านแดนได้ เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะภายในช่วงเวลาที่กำหนดไว้แน่นอนเฉพาะกิจ ไม่มีผลกระทบต่อความมั่นคงและความปลอดภัย เมื่อครบกำหนดเวลาหรือบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว จะปิดจุดผ่านแดนทันที โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ลงนามในประกาศกระทรวงมหาดไทย ประกาศเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว ตามความเห็นชอบของคณะอนุกรรมการ พิจารณาเปิดจุดผ่านแดนของสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

## 3. จุดผ่อนปรน

มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านด้านมนุษยธรรม และส่งเสริมความสัมพันธ์ของประชาชนในระดับท้องถิ่น เพื่อการผ่อนปรนให้มีการค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภค และยารักษาโรคที่จำเป็น ซึ่งระดับท้องถิ่นของทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบร่วมกัน ทั้งนี้การประกาศเปิดจุดผ่อนปรนเป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด และต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงมหาดไทยก่อนด้วย

กล่าวโดยสรุป จุดผ่านแดนบริเวณชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านมี 3 ประเภท คือ จุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรนเพื่อการค้า

### 2.3.4 รูปแบบการค้าชายแดน

จากความเป็นมาและการก่อเกิดของการค้าชายแดนดังกล่าวข้างต้น การค้าชายแดนได้ดำเนินมาโดยตลอดและอย่างต่อเนื่อง เริ่มต้นจากการค้าด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนสินค้า ผลผลิตที่จำเป็นต่อการดำรงชีพซึ่งมีปริมาณเพียงเล็กน้อย ต่อมาเมื่อมีผลผลิตมากขึ้นและเกินความต้องการในการดำรงชีพของตนเอง จึงได้มีการพัฒนาไปสู่การแลกเปลี่ยนผลผลิตสินค้าเพื่อหวังผลกำไร แต่ก็ยังคงจำกัดอยู่ในเฉพาะพื้นที่บริเวณตามแนวชายแดนที่เคยเป็นชุมชนดั้งเดิม ด้วยการขนส่งข้ามแดนผ่านเส้นทางที่เคยใช้อยู่แต่เดิมเมื่อครั้งยังไม่ได้แบ่งเขตแดน หรืออาณาเขต ที่เรียกกันว่า “ช่องทางการค้าตามธรรมชาติ” หรือ ที่เรียกกันว่า “จุดผ่อนปรนทางการค้า” ในปัจจุบัน จนกระทั่งเส้นทางคมนาคมขนส่งสะดวกมากขึ้น จึงได้มีการขยายพื้นที่ให้กว้างออกไป ให้ครอบคลุมเฉพาะพื้นที่ตามบริเวณตามแนวชายแดนของประเทศคู่ค้าที่มีเขตแดนติดกันเท่านั้น การค้าเช่นนี้ก็เรียกว่า “การค้าชายแดน” การค้าชายแดนในดินแดนที่มีเส้นเขตแดนติดต่อกัน และมีประชาชนที่มีความเหมือนกันในเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ภาษา เป็นผลส่งให้เกิดความสัมพันธ์กันไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเป็นอยู่ส่งผลให้มีมูลค่าการค้าสูงขึ้นเรื่อย ๆ ต่อไปในอนาคต ซึ่งจะสามารถพัฒนาให้การค้าชายแดนที่มีเขตแดนติดต่อกันให้เจริญก้าวหน้าและยั่งยืนต่อไป



(นิยม ไวยรัชพานิช, 2555) ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบของการค้าชายแดนและการค้าข้ามแดน มีดังนี้

1. นำติดตัวไปบริโภค (Consumer Trade) ถือเป็นการซื้อขายกัน ในระหว่างประชาชน บริเวณตามแนวชายแดนของทั้งสองประเทศ ส่วนมากจะเป็นสินค้าประเภทอุปโภคและบริโภค โดยดำเนินการซื้อขายกันทุกวัน แต่ก็ไม่สามารถเก็บเป็นสถิติข้อมูลปริมาณการค้าได้

2. การค้าแบบเงินสด (Cash) เป็นการซื้อขายกันตามแนวบริเวณชายแดนโดยใช้เงินสด มีการสำแดง และการเสียภาษี ณ ด่านศุลกากรที่ควบคุมพื้นที่นั้น ๆ ผู้ซื้อจะเป็นผู้สำแดงตามระเบียบศุลกากรและมีการเก็บสถิติข้อมูลทางการค้า

3. การค้าแบบขายฝาก (Sale on Consignment License) ถือเป็นการค้าแบบการให้สินเชื่อต่อกันและกัน การค้ารูปแบบนี้จำเป็นต้องอาศัยความไว้วางใจกัน ซึ่งพ่อค้าชายแดนมีความสามารถในการติดต่อกับพ่อค้าในประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้น ผู้ที่ต้องการจะไปลงทุนทำการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านจะต้องติดต่อกับ พ่อค้าชายแดน เพราะเขาจะรู้ข้อมูลต่าง ๆ เป็นอย่างดีในการค้า และสามารถให้สินเชื่อแก่กันได้

4. การค้าแบบต่างตอบแทน (Balance Trade Import License) คือ กรณีที่พ่อค้าในประเทศต้องการซื้อสินค้า และนำสินค้าของประเทศเพื่อนบ้านเข้ามา จะต้องส่งสินค้าของในประเทศออกไปก่อน จากนั้น เมื่อมีการนำสินค้าเข้าและสินค้าออกในมูลค่าที่เท่ากันแล้วก็ได้ License เมื่อพ่อค้าที่ทำการค้าได้ License แล้วก็จะนำ License ที่ได้ไปส่งสินค้านำเข้าได้ในมูลค่าที่เท่ากับที่ส่งสินค้าออก ที่ทุกประเทศทำการค้าในรูปแบบนี้ เพื่อความเสมอภาคต่อกัน และรักษาเงินตราเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในประเทศของตนประเทศเพื่อนบ้านของไทยที่นิยมใช้วิธีการค้ารูปแบบนี้ คือ สหภาพเมียนมาร์(พม่า) มักจะนิยมใช้มากกว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศกัมพูชา

รูปแบบการค้าชายแดน ได้มีเกณฑ์พิจารณาการผ่านพิธีการศุลกากรมี 2 ลักษณะ คือ (ธนากรแห่งประเทศไทย, 2557)

### 1. การค้าที่ผ่านพิธีการศุลกากร แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 สินค้านำเข้าและสินค้าส่งออก หมายถึง สินค้าที่ซื้อขายไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

1.2 สินค้าผ่านแดน หมายถึง สินค้าที่ขายให้กับประเทศอื่น โดยต้องการเพียงผ่านแดนของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ผ่านประเทศลาวไปยังประเทศจีน, ผ่านประเทศมาเลเซียไปท่าเรือปีนังและส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

2. การค้าระดับชาวบ้าน โดยเป็นการค้าที่ไม่ต้องผ่านระเบียบพิธีการศุลกากร จะเป็นการค้าที่ประชาชน ของสองประเทศสามารถไปมาหาสู่กัน เพื่อซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภค หรือเรียกว่าการค้าในระดับท้องถิ่นของตนส่วนใหญ่มีมูลค่าไม่มากนักจึงได้รับยกเว้นภาษีการนำเข้า แต่ถ้ามีมูลค่าสูงแต่ไม่

เกิน 20,000 บาท ทางศุลกากรได้อนุมัติให้ด่านพรมแดนเรียกเก็บภาษีอากรพากระวางการติดต่อทางธุรกิจมี 6 ลักษณะ คือ

2.1 การซื้อขายเพื่อการบริโภค (Consumer Trade) เป็นการค้าขายแดนระหว่างประชาชนส่วนมากเป็นสินค้าประเภทอุปโภค บริโภค ซึ่งมีการดำเนินการค้าขายกันทุกวันไม่สามารถเก็บเป็นสถิติข้อมูลปริมาณการค้าได้

2.2 การค้าแบบเงินสด (Cash) เป็นการซื้อ-ขายในบริเวณชายแดนที่ใช้เงินสด มีการสำแดงและเสียภาษี ณ ด่านศุลกากรที่ควบคุมพื้นที่นั้นๆ ผู้ซื้อจะเป็นผู้สำแดงตามระเบียบศุลกากรและมีการเก็บสถิติข้อมูลทางการค้า

2.3 การค้าแบบขายฝาก (Sale on Consignment License) เป็นการค้าแบบการให้สินเชื่อซึ่งกันและกัน การค้ารูปแบบนี้ต้องอาศัยความเชื่อใจกัน ซึ่งพ่อค้าชายแดนมีความสามารถในการติดต่อกับพ่อค้าในประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้นผู้ที่ต้องการจะไปลงทุนทำการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านจะต้องติดต่อกับพ่อค้าชายแดน เพราะเขาจะมีข้อมูลต่างๆ เป็นอย่างดีในการค้า และสามารถให้สินเชื่อแก่กันได้

2.4 การค้าแบบต่างตอบแทน (Balance Trade)

2.4.1 Import License คือ กรณีที่พ่อค้าในประเทศ ต้องการซื้อสินค้า และนำสินค้าของประเทศเพื่อนบ้านเข้ามา และจะต้องส่งสินค้าของในประเทศออกไปก่อน จากนั้นเมื่อมีการนำสินค้าเข้าและสินค้าออกในมูลค่าที่เท่ากันแล้ว ก็จะได้ License เมื่อพ่อค้าที่ทำการค้าได้ License แล้วก็จะนำ License ที่ได้ไปส่งสินค้านำเข้าได้ในมูลค่าที่เท่ากับที่ส่งสินค้าออก ที่ทุกประเทศทำการค้าในรูปแบบนี้เพื่อความเสมอภาคทางการค้า และรักษาเงินตราเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในประเทศของตน ประเทศเพื่อนบ้านของไทยที่นิยมใช้วิธีการค้ารูปแบบนี้ คือ สหภาพเมียนมาร์ นิยมใช้มากกว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศกัมพูชา

2.4.2 Border Trade Agreement เป็นรูปแบบการค้าที่ประเทศเพื่อนบ้านเสนอโดยกระทรวงพาณิชย์ เข้าร่วมประชุม JTC (Joint Trade Committee) และกระทรวงการต่างประเทศ เข้าร่วมประชุม JCC (Japanese Chamber of Commerce) ทั้งสองหน่วยงานของไทยจะประชุมร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านทุกปี เพื่อเจรจาเรื่องการค้าที่ค้าขายผ่านบริเวณชายแดนให้เป็นการค้าที่ถูกต้องและมีรูปแบบที่ตรงกัน แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากสหภาพเมียนมาร์ยังไม่ยอมแก้ไขกฎหมายเพื่อรองรับการค้ารูปแบบนี้

2.5 การค้าแบบหักบัญชี (Account Trade หรือ Counter Trade) การค้ารูปแบบนี้เป็นนโยบายของรัฐบาลที่แล้ว เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านเรียกร้องเพื่อให้การค้าชายแดนเป็นการค้าที่ถูกต้องจึงคิดรูปแบบการค้า โดยการเปิดบัญชีขึ้นมาบัญชี

หนึ่ง โดยรัฐบาลของแต่ละประเทศ หากผู้ค้าคนใดจะทำการค้าต้องมาลงทะเบียนเป็นผู้ค้า และดำเนินการสั่งของเข้ามาแล้วไปตัดหรือหักบัญชีภายหลัง แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ปัจจุบันไม่ได้ใช้แล้ว

2.6 การค้าแบบสากล (Normal Trade) เป็นการค้าแบบมาตรฐานสากล โดยใช้วิธีการเปิด L/C เป็นรูปแบบการค้าที่นิยมใช้แพร่หลาย

กล่าวโดยสรุปการค้าชายแดนซึ่งเป็นการค้าที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆของประชาชนหรือผู้ประกอบการที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อทำการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันโดยมีรูปแบบการค้าที่เป็นทางการ ภายใต้กรอบกฎหมาย ระเบียบ พิธีการทางศุลกากร และไม่เป็นทางการ หรือการค้าไม่ผ่านระเบียบพิธีการศุลกากร คือ การค้าที่ประชาชนของทั้งสองประเทศข้ามไปมา ระหว่างชายแดนเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภค

## 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม

ยุคของการเปลี่ยนแปลงจากประชาธิปไตยแบบตัวแทน เป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้นล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศน์ปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้น ยินยอมปฏิบัติตาม (Compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (Commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ ได้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาความไม่เรียบร้อยในท้องถิ่นโดยกระบวนการมีส่วนร่วม(วันชัย วัฒนศัพท์, 2553) แต่อย่างไรก็ตาม การเข้ามามีส่วนร่วมนั้นจำเป็นต้องมีขั้นตอนเสียก่อน โดยคนจะเข้าร่วมในกิจกรรมทุกอย่าง อย่างน้อยต้องมีพื้นฐานความคิดในเรื่องของการมีส่วนร่วมอยู่ภายในใจไม่มากก็น้อย ทั้งนี้หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมจะรวมถึงการให้ความสำคัญต่อมนุษย์ไม่น้อยไปกว่าเทคโนโลยี และควรคิดว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีความคิดและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันมาตั้งแต่เกิด มีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของตนในระดับหนึ่ง มีความสามารถพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นถ้าได้รับโอกาสที่จะร่วมคิด ร่วมเข้าใจ และร่วมจัดการเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2546) ดังนั้น ก่อนอื่นที่จะได้รับรู้ถึงเนื้อหาสาระ จะขอกล่าวถึงความหมายของคำว่า “การมีส่วนร่วม” เพื่อเป็นการปูพื้นฐานในการทำความเข้าใจในลำดับหัวข้ออื่นๆ ต่อไป

### 2.4.1. นิยาม

สำหรับนิยามและความหมายของการมีส่วนร่วม มีนักวิชาการที่มีความรู้ ความสามารถ และทำวิจัย ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(สัญญา เคนาภูมิ, 2551) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามโครงการ ร่วมติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมจะต้องมาจากความสมัครใจ พึงพอใจ และได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากชุมชนโดยส่วนรวมร่วมกัน

(เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2553) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเส้นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนร่วมมือกัน การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาคนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานเพื่อพัฒนาหรือใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของแต่ละคนในการแก้ปัญหาของชุมชนและพัฒนางานในกลุ่มให้มีความโปร่งใสและให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

#### 2.4.2. กระบวนการมีส่วนร่วม

เมื่อก้าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว จะต้องนึกถึงกระบวนการที่จะให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วม เพราะอย่างน้อยที่สุดประชาชนจะต้องได้รับรู้ขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็ขั้นตอนการตัดสินใจ ขั้นตอนการดำเนินงาน และขั้นตอนในการประเมินผลงาน เพื่อให้รับรู้ถึงความเป็นไปในการกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน จากแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมที่นักวิชาการทั้งหลายได้ให้ทรรศนะไว้ในเบื้องต้นที่กล่าวมา มีความหลากหลายในประเด็นมากพอสมควร แต่อย่างไรก็ตาม หากนำมาประมวลให้เป็นลักษณะที่เป็นระบบตามแนวคิดของ (Cohen และ Uphoff, 1980) จะเห็นว่า มีความเป็นระบบในเรื่องของประเด็นสำคัญ โดยเขาได้มีการนำเอากระบวนการมีส่วนร่วมจากนักวิชาการทั้งหลายมาประมวลเป็นแนวคิดหลัก และได้จำแนก รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุดที่ต้องกระทำ คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้นได้มาจากคำถามว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำ

ประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและการประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมิน ผลนั้นสิ่งสำคัญจะต้องสังเกต คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

กล่าวโดยสรุปกระบวนการมีส่วนร่วมในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะมุ่งให้ความสนใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในประเด็น การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุ และความต้องการ การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

### 2.4.3 ประเภทการมีส่วนร่วม

(เฉลียว บุรีศิริ และคณะ, 2545) สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งได้ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกันกล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่า มีทรัพยากรหรือความรู้ด้อยกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น

2) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐ โดยไม่รู้ความต้องการของประชาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น

3) การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่ายจัดเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงของประชาชนตามแนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชน เมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้จะสนับสนุนและส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(จักร พิสุทธิ, 2547) ศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งได้ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคมองค์กรต่างๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการ

ดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

2) ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้งค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

(จินตนา สุจจันท์, 2549) ได้แบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบโครงการ เริ่มตั้งแต่ร่วมศึกษาปัญหาและความต้องการ ร่วมหาวิธีแก้ปัญหา ร่วมวางนโยบายและแผนงาน ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และร่วมปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ และร่วมประเมินผลโครงการ

2) การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง (No Genuine Participation) เป็นการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนโดยเฉพาะเข้าร่วมในการปฏิบัติตามโครงการที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว เช่น การเข้าเป็นสมาชิกหรือการร่วมเสียสละแรงงาน

(เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2553.) ได้กล่าวถึงประเภทของการมีส่วนร่วมโดยสามารถจำแนกการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมโดยตรง การมีส่วนร่วมในการบริหารเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมโดยตรง เช่น ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ มักจะเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในรูปของกรรมการที่ปรึกษาที่ให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะ เพราะกิจกรรมบางอย่างอาจมีอุปสรรค ไม่สามารถแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงจำเป็นต้องให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อให้ผลการตัดสินใจเป็นที่ยอมรับแก่คนทั่วไปหรือเกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมโดยตรงจึงมีสาระสำคัญอยู่ที่ว่า เป็นการร่วมอย่างเป็นทางการและมักทำเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น คำสั่งแต่งตั้ง หนังสือเชิญประชุม บันทึกการประชุม เป็นต้น

2) การมีส่วนร่วมโดยอ้อม การมีส่วนร่วมโดยอ้อมเป็นเรื่องของการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายอย่างไม่เป็นทางการ โดยไม่ได้ร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการบริหาร แต่เป็นเรื่องของการให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายเท่านั้น เช่น การบริจาคเงิน ทรัพย์สิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เข้าช่วยสมทบ ไม่ได้เข้าร่วมประชุมแต่ยินดีร่วมมือ เป็นต้น

#### 2.4.4 ลักษณะการมีส่วนร่วม

ลักษณะการมีส่วนร่วมนั้น จะพิจารณาได้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับว่าจะสนใจศึกษาในประเด็น บ้าง ประเด็นที่น่าสนใจในงานวิจัยครั้งนี้ คือ การเน้นลักษณะการมีส่วนร่วมในประเด็นที่เกิดจาก กิจกรรม เช่น การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในประชุมนโยบาย การเข้าร่วมในการตัดสินใจ การ วางแผน และร่วมตรวจสอบในลักษณะองค์กรชุมชน ฯลฯ และการเน้นการศึกษาในลักษณะของการ บริหารที่เกิดจากการดำเนินงานในทางนโยบายและในทางปฏิบัติการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมกับ ชุมชน ดังมีนักวิชาการได้ให้ความเห็น เช่น Ornstein (ชูชาติ พ่วงสมจิตต์, 2540) เห็นว่า การมีส่วน ร่วมจะมีลักษณะมากน้อยเพียงใด ให้พิจารณาว่าผู้นำเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการใช้ อำนาจและมีบทบาทในการควบคุมได้เท่าใด ซึ่งเป็นข้อบ่งบอกถึงภาวะผู้นำที่เป็นประชาธิปไตย ว่า มี สูงหรือต่ำ โดย Ornstein ได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) การมีส่วนร่วม เทียม หรือไม่มีส่วนร่วม 2) การมีส่วนร่วมพอเป็นพิธีหรือร่วมเพียงบางส่วน 3) การมีส่วนร่วมอย่าง แท้จริง คือ มีอำนาจและบทบาทมาก สอดคล้องกับ แนวคิดของ (Campbell & Ramseyer อ้างใน จิ ราภรณ์ ศรีคำ, 2547) ได้แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) ลักษณะที่ ไม่มีส่วนร่วมเลย 2) ลักษณะที่มีส่วนร่วมน้อย 3) ลักษณะที่มีส่วนร่วมปานกลาง 4) ลักษณะที่มีส่วน ร่วมมาก 5) ลักษณะที่มีส่วนร่วมมากที่สุด

(Huntington และ Nelson ,1975) เห็นว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนจะ พิจารณาจาก กิจกรรม และการบริหาร ซึ่งจะต้องมีการศึกษาควบคู่กันไป ในระดับกิจกรรมนั้น จะ เป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ส่วนในด้านการ บริหารนั้น จะเป็นลักษณะของผู้มีอำนาจหน้าที่ที่จะเปิดทางให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น หรือแสดงออกถึงเข้าร่วมในกิจกรรม โดย Huntington และ Nelson ได้มีหลักในการพิจารณาถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมดังมีรายละเอียด ดังนี้

1) กิจกรรม ลักษณะของการมีส่วนร่วมประเภทนี้ให้ดูจากกิจกรรมที่เข้าร่วม เช่น ด้าน การเมือง อาจพิจารณาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง การลงประชามติ การประท้วง กรณีที่รัฐมีโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชนว่าสามารถกระทำได้เพียงใด เป็นต้น

2) ระดับการบริหาร โครงสร้างขององค์กรหนึ่งจะต้องมีสายการบังคับบัญชา ดังนั้น การมี ส่วนร่วมจะพิจารณาได้จาก

- ในแนวราบ ทุกแผนกทุกฝ่ายจะมีความเสมอกันในตำแหน่ง ดังนั้น การมีส่วนร่วมใน แนวราบจึงเป็นไปอย่างหลวมๆ ไม่จริงจัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีสถานะหรือตำแหน่งเท่ากัน

- ในแนวตั้ง เป็นการมีส่วนร่วมตามสายการบังคับบัญชา เช่น มีหัวหน้าลูกน้อง มีฝ่าย แผนกต่างๆ ลดหลั่นกันไป เป็นต้น การทำงานจึงมีการตรวจสอบตามลำดับชั้น การแสวงหา ผลประโยชน์เพื่อตนเองหรือผู้อื่นจะได้รับการตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชา

- การมีส่วนร่วมทั้งแนวราบและแนวตั้งนั้น ในบางครั้งจะต้องทำงานร่วมกันผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงานในแผนกอื่น จึงต้องแสดงบทบาทตามสถานภาพของแนวราบและแนวตั้ง

(ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และพรณทิพย์ เพชรมาก, 2551) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนไว้ใน เอกสารประกอบการสอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมือง และชนบท โดยได้ข้อสรุปลักษณะการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่

1) การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) การมีส่วนร่วมแบบนี้ ประชาชนเป็นผู้ที่มีส่วน ได้ส่วนเสีย และบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของ โครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้อง เป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2) การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่มีการ จัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟัง ความคิดเห็นและการตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม นอกจากนี้ ยังเป็นช่องทางการกระจายข่าวสารข้อมูลไป ยังประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจ และเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะเพื่อ ประกอบทางเลือกการตัดสินใจ

3) การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมและผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ใช้เวทีสาธารณะในการทำ ความเข้าใจ การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายวิธีการ เช่น การประชุมระดับชุมชน (Community Meeting) การประชุมรับฟังความคิดเห็นเชิงวิชาการ (Technical Meeting)

4) การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็น ระบบ และมีความชัดเจนมากขึ้น เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบังของผู้ที่มีส่วนได้ และส่วนของโครงการ การประชาคมและคณะกรรมการจัดประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วม ที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และมีการแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบอย่าง ชัดเจน

5) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วม ร่วมของประชาชนให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้นๆ ซึ่งอาจจะดำเนินการโดยการ เลือกตัวแทนเข้าไปเป็นกรรมการที่มีอำนาจการตัดสินใจ

6) การใช้กลไกทางกฎหมาย รูปแบบนี้ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงใน เชิงการป้องกันและแก้ไข แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องและการป้องกันสิทธิของตนเองอัน เนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองควรจะได้รับ ซึ่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้หลักเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้หลายประการ และ



ประชาชนสามารถใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญทั้งในรูปแบบของปัจเจกหรือในรูปแบบกลุ่ม องค์กร ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

กล่าวโดยสรุป ลักษณะการมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในระดับกิจกรรม ได้แก่ การรับรู้ ข่าวสาร การปรึกษาหารือ การประชุมรับฟังความคิดเห็น การประชาพิจารณ์ การลงประชามติ และการมีส่วนร่วมในระดับการบริหาร ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การใช้กลไกทางกฎหมาย ในประเด็นการมีส่วนร่วมในระดับการบริหารนี้ ยังจะต้องพิจารณาจาก ในแนวราบ ทุกแผนกทุกฝ่ายจะมีความเสมอกันในตำแหน่งและในแนวตั้งเป็นการมีส่วนร่วมตามสายการบังคับบัญชา

#### 2.4.5 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

การที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมนั้น มีปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอแนวคิด ดังนี้

(Jamie Koufman ,1949) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบท พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในขณะที่ (ประยูร ศรีประสาธน์ 2542) ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วมว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มีด้วยกัน 3 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ 2) ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม 3) ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล และมีความสอดคล้องกับ (สุธี วรประดิษฐ์, 2553) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน และได้นำเสนอปัจจัยที่มีส่วนในการผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยได้สรุป แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ต่างๆ 2) ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้ 3) การได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร และแหล่งที่มาของข่าวสาร แต่ไม่สอดคล้องกับ (Leeder อ่างใน จิราภรณ์ ศรีคำ, 2547) ได้สรุปปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ไว้ว่า บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐาน ทศนคติ และค่านิยมของตน มีคุณค่าสอดคล้องกับกับผลประโยชน์ของตน มีเป้าหมายที่จะส่งเสริมและปกป้องรักษาผลประโยชน์ของตน สอดคล้องกับสิ่งที่ตนได้มาหรือหวังเอาไว้ และบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดก็ต่อเมื่อตนเองได้มีประสบการณ์ที่เป็นอคติต่อเรื่องนั้นๆ มาแล้ว และบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ ขึ้นอยู่กับอุปนิสัยและจารีตประเพณี ขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะอำนวยความสะดวกกับความสามารถรวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลจะกระทำโดยการบีบบังคับหาได้ไม่ นอกจากนี้ บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุน กระตุ้นยั่วยุและจูงใจให้เกิดขึ้น

ในขณะเดียวกัน ก็มีนักวิชาการกลุ่มหนึ่งที่ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่เน้นที่ปัจจัยส่วนบุคคล องค์กรและชุมชน ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่เหมาะสมกับการศึกษาของงานวิจัยครั้งนี้ เช่น (สิริพัฒน์ ลาภจิตร, 2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงาน องค์กรการบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งได้ข้อสรุปประเด็นปัจจัยที่มี ส่วนสำคัญประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ การเป็นหน้าที่ของประชาชน อาสาสมัครด้วยความ มีความรู้ความสามารถ กล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็น เป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน มีทักษะ และประสบการณ์ เป็นประโยชน์กับตัวเองและชุมชน 2) ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ชุมชนให้การ สนับสนุนและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม เลือกให้เป็นตัวแทน ชุมชนมีความสามัคคี และมีกลุ่มต่างๆ ที่ สนับสนุนผลักดันการมีส่วนร่วม 3) ปัจจัยด้านองค์กร ได้แก่ อบต. ดำเนินงานเป็นไปตามกฎระเบียบ เอาใจใส่กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา มีประชาพิจารณ์ประชาคมหมู่บ้าน สอดคล้องกับ(เนตรรุ่ง อยู่ เจริญ, 2553) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของ คุรุสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จากการทำวิจัย ครั้งนี้ (เนตรรุ่ง อยู่เจริญ, 2553) ได้พบตัวแปรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้าน องค์กร ได้แก่ บรรยากาศองค์กร และการติดต่อสื่อสาร 2) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เจตคติต่อการมี ส่วนร่วม และแรงจูงใจในการทำงาน ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ต่างๆ 2) ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ชุมชนให้การสนับสนุนและเปิดโอกาส ให้มีส่วนร่วม เลือกให้เป็นตัวแทน ชุมชนมีความสามัคคี และมีกลุ่มต่างๆ ที่สนับสนุนผลักดันการมี ส่วนร่วม 3) ปัจจัยด้านองค์กร ได้แก่ บรรยากาศองค์กร การติดต่อสื่อสาร กฎระเบียบ การเอาใจใส่ กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา มีประชาพิจารณ์ประชาคม 4) ปัจจัยด้านทัศนคติ ได้แก่ เจตคติต่อการมี ส่วนร่วม และแรงจูงใจในการทำงาน

#### 2.4.6 การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ซึ่งเป็นมุมมองที่ต้องการให้ภาคประชาชนมีโอกาสได้มี การเสนอความต้องการในฐานะพลเมืองของประเทศหรือผู้เสียภาษีให้กับประเทศย่อมมีสิทธิและ เสรีภาพในการร่วมกันเสนอความคิดเห็นเพื่อการวางแผน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการ ประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้นๆ รวมถึงโครงการต่างๆอย่างเท่า เทียมกัน ซึ่งหลักการที่เห็นชัดมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ การมีความสามารถ และมีความพร้อมในการรับฟังข้อเสนอแนะและปัญหาต่างๆ เพื่อปรับปรุงพันธกิจ หรือภาระงานต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป การพัฒนานโยบายสาธารณะ ที่ดีจะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่ให้เสรีภาพแก่ผู้คนในสังคมได้มี ส่วน ร่วม มีการขับเคลื่อนทางสังคมจากประชาชนที่มีความรู้และปัญหาเพื่อประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก

“การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน” จึงเป็นการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย การบริหารงานภาครัฐ หรือการเลือกผู้นำรัฐบาลและการกระทำนั้นต้องเป็นการกระทำด้วยความสมัครใจซึ่งอาจจะเป็นไปทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดดังนี้

(Milbath ,1992) มองว่า การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ ว่า “เป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันในสัมพันธ์ภาพที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน คือทุกรูปแบบของสังคมมนุษย์จะมีการเมืองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแฝงอยู่ด้วยเสมอ”

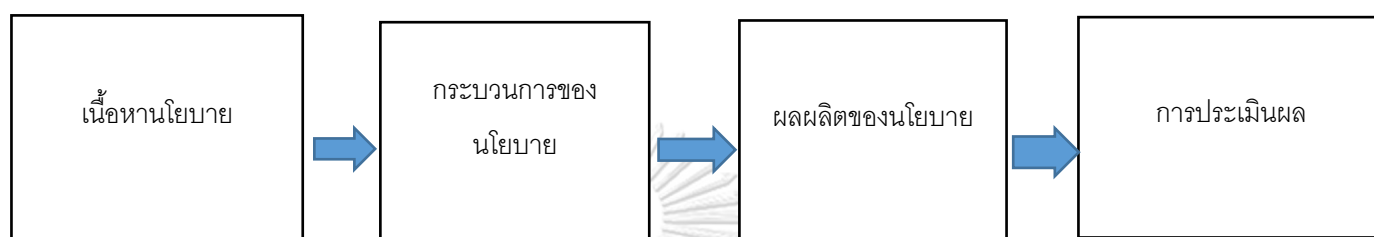
ส่วน (Samuel Huntington และ Miquel Dominquez ,1991) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำของประชาชน ที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลโดยที่การกระทำเป็นไปได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลังทั้งที่สำเร็จและล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจหรือไม่สมัครใจ รวมทั้งกิจกรรมเกี่ยวกับการเลือก การร่วมรณรงค์หาเสียงหรือการรวมตัวกันเพื่อโน้มน้าวหรือกดดันรัฐบาล ได้แก่ การประท้วง การใช้ความรุนแรงโดยที่เน้นการกระทำของประชาชนเอง

ทางด้าน(ประเวศ วะสี, 2535) ได้เสนอข้อคิดเห็นในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในการพัฒนาที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนจะมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันจากการปฏิบัติจริง ระบบทั้งระบบจึงมีพลังเพียงพอที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันการบริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพ การพัฒนาองค์กรหรือชุมชนนั้น ต้องพัฒนาคนในชุมชนให้เกิดทักษะชีวิตคือ รู้จักคิด วิเคราะห์ และร่วมมือกันไม่ทำงานแบบแยกส่วน แท้ที่จริงทุกชุมชนเป็นระบบปิดตัวเองและอ่อนแอควรมีทรัพยากรบุคคล จะรวมพลังกันนอกระบบและเข้าช่วยทำงานของส่วนรวม ไม่ว่าจะป็นชุมชน ท้องถิ่นหรือประเทศ ทั้งกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) ซึ่งทำให้เกิดความซาบซึ้ง รวมพลังซึ้งใจ และร่วมกันตัดสินใจในการพัฒนา เป็นการร่วมกันวิเคราะห์และร่วมกันแก้ปัญหา

(อศิน รพีพัฒน์, 2527) ได้เสนอความเห็น การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) ถือเป็นหัวใจของการพัฒนา โดยเป็นทางรัฐประศาสนศาสตร์ในเรื่องของการปกครอง (Self-government) คือ ต้องการให้ประชาชนได้เข้าไปตัดสินใจในเรื่องต่างๆของชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาในทุกๆแขนง โดย โคะเฮน และ อัฟฮอฟฟ์ ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้กล่าวคือ การมีส่วนร่วมโดยทั่วไป หมายถึง การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจ (Decision Making) แต่ก็ได้ไม่ได้ หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจเพียงอย่างเดียวยังใช้การตัดสินใจควบคู่ไปกับขั้นตอนการปฏิบัติการ (Implementation) ด้วย เช่น ในการจัดองค์กร การกำหนดกิจกรรมพัฒนา เป็นต้น การตัดสินใจยังมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์ (Benefit) และการประเมินผล (Evaluation) ในกิจกรรมการพัฒนาด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าการตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องเกือบโดยตรงกับ

การปฏิบัติการ แต่ก็เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วยเหมือนกัน โดยที่ผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากการปฏิบัติการและผลประโยชน์ก็จะมาเป็นตัวกำหนดให้มีการประเมินผล ซึ่งต่างก็ได้รับผลมาจากขั้นตอนการตัดสินใจแล้วทั้งสิ้นนั่นเอง นอกจากนี้ก็จะมีผลสะท้อนกลับ(Feedback) จากการประเมินผลและการปฏิบัติการกลับไปสู่การตัดสินใจอีกด้วย ดังแผนภาพข้างต้น

ภาพที่ 6 แสดงแนวคิดความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วม



กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะมี 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์กัน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่ขั้นตอนการตัดสินใจเป็นประการสำคัญ ซึ่งในแนวทางการมีส่วนร่วมนั้นมุ่งให้ ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่มีบทบาทในทุกๆเรื่องไม่ใช่ที่กำหนดให้ประชาชนปฏิบัติตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิดขึ้นมา

#### 2.4.7 หลักการสร้างระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการรับบริการสาธารณะ

ประชาชนภายในประเทศประกอบด้วยระบบความสัมพันธ์ของคน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ อาชีพ ระบบการเมือง ระบบปกครอง โครงสร้างอำนาจ รวมถึงระบบนิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีด้านต่างๆ ซึ่งระบบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อกันและระหว่างกัน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ามีความเชื่อมโยงกันชนิดที่ไม่สามารถแยกจากกันได้ ในการดำเนินชีวิตของประชาชนหรือการบริหารราชการที่ส่งผลกระทบต่อสังคมทั้งในส่วนดีและส่วนไม่ดีทำให้เกิดความคิดความเห็น หากดีก็จะส่งเสริม หากไม่ดีก็จะต่อต้าน ดังนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในภาคประชาชนให้มากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะระบบการบริหารราชการแผ่นดิน

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกัน ทั้งกับภาครัฐ ภาคเอกชน และทุกภาคส่วน ซึ่งสามารถจะแบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาในเรื่องหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนมาประกอบกับ สมาคมนานาชาติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

(International Association for Public Participation) เพื่อนำมาประกอบกับแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย โดยสามารถแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

**1) การสร้างการมีส่วนร่วมโดยการเสริมสร้างอำนาจแก่ประชาชน (Empower)** เป็นขั้นตอนที่ให้บทบาทในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง เช่น การลงประชามติ ในประเด็นสาธารณะต่างๆ โครงการต่างๆ ที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด โดยเฉพาะการให้ประชาชนบริเวณชายแดนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้หลายระดับและหลายวิธี มีทั้งวิธีที่ทำได้อย่างง่ายๆ บางวิธีอาจต้องใช้เวลาขึ้นกับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมกับประชาชน ค่าใช้จ่ายและความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความละเอียดอ่อนจึงต้องมีการให้ข้อมูล พัฒนาความรู้ความเข้าใจ การให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งการพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับควบคู่ไปด้วย จากหลักการและความจำเป็นดังกล่าวทำให้การพัฒนาระบบราชการดังกล่าวได้รับการพัฒนากระบวนการบริหารราชการ ที่สนับสนุนการปรับกระบวนการการทำงานของส่วนราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

**2) การสร้างการมีส่วนร่วมในระดับความร่วมมือ (Collaboration)** เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ฉะนั้น ความคิดเห็นของประชาชนจะสะท้อนออกมาในการตัดสินใจค่อนข้างสูง รูปแบบการมีส่วนร่วมในขั้นนี้ เช่น การให้ประชาชนเข้ามาเป็นกรรมการเพื่อสร้างความร่วมมือในด้านต่างๆ ให้ประชาชนสามารถเป็นที่ปรึกษา โดยการสร้างความร่วมมือนี้จะเสริมสร้างความสมานฉันท์ในสังคม เพราะประชาชนสามารถเป็นตัวแทนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

**3) การสร้างการมีส่วนร่วมโดยการเกี่ยวข้อง (Involve)** เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมกันเสนอแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูล ความคิดเห็น ความต้องการของประชาชนถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานภาครัฐ เช่น การประชาพิจารณ์ การจัดประชุมในเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอประเด็นนโยบาย โดยข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นนี้จะใกล้เคียงกับความร่วมมือเพียงแต่รูปแบบการมีส่วนร่วมแบบร่วมมือมีลักษณะเป็นกิจการถาวรมากกว่าการมีส่วนร่วมในขั้นนี้ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การตั้งคณะทำงานภาคประชาชน เป็นต้น

4)การมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็น (Consult) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่างๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ดังนั้นในส่วนนี้ประชาชนจะมีบทบาทในฐานะผู้ให้ข้อมูล

5)การมีส่วนร่วมในระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ซึ่งถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุดแต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด แต่อย่างไรก็ตามในส่วนนี้บทบาทของประชาชนน้อยมาก ทำได้เพียงรับทราบข้อมูลเท่านั้น แต่ยังสามารถที่จะรับทราบว่าเกิดอะไรที่เป็นอย่างไรมาก่อน แต่ขณะเดียวกันจำเป็นต้องตระหนักว่าไม่ว่าจะเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นใด การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อเท็จจริงและตัดสินใจแสดงความคิดเห็นอย่างมีคุณภาพ

กล่าวโดยสรุป หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการรับบริการสาธารณะ ซึ่งมักจะคาบเกี่ยวกับการพัฒนานั้นก็คือ การให้ประชาชนเป็นฝ่ายการตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนได้อย่างแท้จริง การเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กร ให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมกับการดูแลกิจกรรมต่างๆ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีตามความจำเป็นและสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน ในด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันของการเปลี่ยนแปลงของโลก และประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างอิสระ การทำงานต่างๆจะเน้นในรูปแบบกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นพลังสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านต่างๆ สามารถบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ โดยเฉพาะด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ที่จะต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เข้ามามีบทบาทตามความจำเป็น บูรณาการร่วมกันขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมต่อทุกภาคส่วน โดยอาศัยสภาพการณ์หรือเงื่อนไขที่สำคัญคือการมีความตระหนักและความเห็นพ้องกันของประชาชนที่มีจำนวนมากพอต่อการริเริ่ม โครงการหรือกิจกรรมหนึ่ง เพื่อที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นความต้องการของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการรับบริการทางสาธารณะ

#### 2.4.8 บทบาทของนโยบายแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เขตการค้าเมืองชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

เมื่อพูดถึงการมีส่วนร่วมจะปฏิเสธไม่ได้เลยก็คือ บทบาทของการมีส่วนร่วมของประชาชนบริเวณพื้นที่ รวมถึงบทบาทจากหลายๆภาคส่วนทั้งจากภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ฯลฯ เข้าข้องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมด้วยกันทั้งสิ้น ดังคำกล่าวของ (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2546) ได้

กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วม คือการให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการและร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา รวมถึงความพยายามที่จะประเมินโครงการนั้นๆด้วย เมื่อเอ่ยถึงเมืองเบตง จังหวัดยะลา คนส่วนใหญ่มักจำภาพในด้านเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ขณะเดียวกันพื้นที่อำเภอเบตงจังหวัดยะลานั้น เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและโดดเด่นในด้านเอกลักษณ์ อาทิ ตู้ไปรษณีย์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีอุโมงค์รถยนต์รอบภูเขาแห่งแรกของประเทศไทย สนามกีฬาที่สูงที่สุดในประเทศไทย มีพระพุทธรูปองค์ทองคำสัมฤทธิ์องค์ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย อีกทั้งมีความเรียบง่ายและมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาซึ่งต่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้กับประเทศอีกด้วย จึงทำให้ทุกภาคส่วนให้ความสนใจโดยเฉพาะภาครัฐเองที่มีบทบาทโดยตรงต่อการสร้างการมีส่วนร่วมแก่พื้นที่จึงนำมาซึ่งนโยบายการมีส่วนร่วมในพื้นที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทต่อกิจการสาธารณะ ดังนี้

**ตารางที่ 7** โครงการที่มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วม พื้นที่ชายแดนอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

ปี พ.ศ.	โครงการที่มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วม พื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา
2549	-เปิดสถาบันขงจื้อโดยร่วมมือภาคประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งร่วมมือกับประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเมืองเบตงให้ก้าวสู่ระดับสากล
2554	-จัดงานท่องเที่ยวอำเภอเบตง (Betong walking street festival) ในงานมีการแนะนำแหล่งท่องเที่ยว สินค้าพื้นเมืองและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยกิจกรรมนี้ภาครัฐได้ร่วมมือกับประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งผู้ประกอบการค้าชายแดน ให้ร่วมกันออกแบบรังสรรค์กิจกรรม รวมทั้งประเมินผล
2556	-จัดงานสุดสัปดาห์ที่เบตง โดยความร่วมมือกับภาคเอกชนและภาคประชาชน เพื่อนำเสนอขายแพ็คเกจทัวร์ เพื่อทำความรู้จักกับเส้นทางใหม่ๆ

2559	<p>-เปิดแหล่งท่องเที่ยวทะเลหมอกอัยเยอร์เวง โดยภาครัฐได้รับฟังความเห็นข้อเสนอแนะของประชาชน รวมถึงปล่อยให้ประชาชนในพื้นที่สามารถเป็นผู้กำหนดนโยบาย ออกแบบ เพื่อการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดน</p>
2560	<p>-จัดงานอาหารดี ผลไม้รสเด่น ของดีเมืองเบตง โดยภาครัฐได้เปิดพื้นที่ให้ประชาชนในพื้นที่ผู้ประกอบการ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงาน ร่วมกันตัดสินใจ และร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน</p> <p>-โครงการวิ่งคนละก้าว นำโดย ตูน บอดี้แสลม เพื่อช่วยโรงพยาบาลทั่วประเทศ โดยภาครัฐ ภาคประชาชน ได้เข้าร่วมให้ข้อเสนอแนะและอำนวยความสะดวก เพื่อให้โครงการมีโอกาสประสบความสำเร็จและออกมามีประสิทธิภาพมากที่สุด</p> <p>-เปิดงานมหกรรมท่องเที่ยว Amazing Betong เพื่อสนับสนุนให้เบตงเป็นศูนย์กลางการค้าและการท่องเที่ยว โดยโครงการมีผู้เข้ามามีส่วนร่วมหลายหลายทั้งในไทยและประเทศมาเลเซีย โดยมีหัวหน้าส่วนราชการรัฐเปรัก เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ประจำด่านเบตง ผู้ประกอบการค้าชายแดน เข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการ เพื่อเข้ามาเสนอแนะ กำหนดทิศทางในอนาคต รวมถึงรับทราบต่ออุปสรรคปัญหาต่อแนวทางการเสริมสร้างความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้า</p>

อ้างอิงจาก : รวบรวมและสรุปโดยผู้วิจัย

จากตารางข้างต้นซึ่งเป็นโครงการที่มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วม พื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ล้วนแล้วเป็น กิจกรรม/โครงการ ที่ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง เช่น การมีส่วนร่วมต่อกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการ ประเมินผลโครงการ รวมทั้งรับทราบปัญหาและแนวทางแก้ไขอย่างรอบด้าน



กล่าวโดยสรุป บทบาทของการมีส่วนร่วม ซึ่งมีประโยชน์อย่างมากในด้านการกำหนดทิศทาง รับผิดชอบ จัดการ หรือพร้อมทั้งร่วมกันแก้ไขปัญหา โดยมีพื้นฐานที่เชื่อว่าหลักการมีส่วนร่วมจะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของตนได้ดีขึ้น รวมถึงให้ความรู้สึกในแง่ที่ทุกภาคส่วนล้วนเป็นเจ้าของในด้านกิจการสาธารณะ โดยเฉพาะพื้นที่เมืองชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งก็มีลักษณะที่มีความหลากหลาย นโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมจึงมีความเป็นอยู่อย่างยั่งยืนที่จะทำให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อให้เกิดการสร้างฉันทามติ(Consensus building) หรือความเห็นพ้องในระหว่างกัน

## 2.5 นโยบายและยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

ปัญหาการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ พ.ศ.2547 ซึ่งสร้างปัญหาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก เป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน รัฐบาลจึงได้มีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสามารถอธิบายนำเสนอ ได้ดังนี้

### 2.5.1 นโยบายระดับชาติ

นโยบายระดับชาติที่จัดทำขึ้นในช่วงปีพ.ศ. 2554 ที่ผ่านมา คือ นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2555-2557 จัดเป็นนโยบายระดับชาติที่จัดทำขึ้นในสมัยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร โดยกำหนดเป็นนโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามพระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2553 มาตรา 4 ที่กำหนดให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำนโยบาย เพื่อเสนอต่อสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ และให้คณะรัฐมนตรีนำเสนอต่อรัฐสภาเพื่อทราบโดยทั่วกันแล้วให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ในกรณีที่มีความจำเป็นให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาทบทวนและปรับปรุงนโยบายทุกกรอบระยะเวลาทั้งสิ้นจำนวน 3 ปี หรือเร็วกว่านั้น โดยเนื้อหาของนโยบายจะต้องครอบคลุมในด้านการพัฒนาและความมั่นคง และกระบวนการจัดทำนโยบาย ต้องนำความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน ทั้งประชาชนทุกศาสนา ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ ภาคสตรี และเยาวชน รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ และรวมไปถึงความคิดเห็นของสภาที่ปรึกษาการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้นโยบายมาจากความต้องการและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน ศาสนา วัฒนธรรม อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้ นโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้

ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาที่เป็นรากเหง้าควบคู่ไปกับปัญหาที่เป็นปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ การก่อเหตุความไม่สงบ โดยมุ่งจัดเงื่อนไขของการใช้ความรุนแรงทุกระดับ เงื่อนไขของการใช้ความรุนแรง ประกอบไปด้วย

**เงื่อนไขในระดับบุคคล** ที่มีส่วนประกอบสี่ส่วน ได้แก่ ส่วนแรก การใช้อำนาจการปกครอง และการบริหารของเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนที่ให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ความละเอียดอ่อนของคนในพื้นที่น้อยเกินไป ส่วนที่สอง การใช้ความรุนแรงของกลุ่มบุคคลที่มีความคิด ความเชื่อ และอุดมการณ์ต่างจากรัฐ ส่วนที่สาม การใช้ความรุนแรงจากความขัดแย้งในผลประโยชน์อิทธิพลธุรกิจผิดกฎหมาย ส่วนที่สี่ เกิดจากความขัดแย้งหรือความแค้นจากอารมณ์ความเกลียดชังจากเรื่องส่วนตัว

**เงื่อนไขระดับโครงสร้าง** ถึงแม้ว่าโครงสร้างการปกครองจะมีการกระจายอำนาจ แต่การตอบสนองกับลักษณะทางอัตลักษณ์ความต้องการและความคาดหวังของประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐยังดำเนินการได้ไม่ทั่วถึง นำมาซึ่งความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม ถูกเลือกปฏิบัติ และขาดอำนาจในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง เช่นการพัฒนาที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และความต้องการของคนที่อยู่ในพื้นที่

**เงื่อนไขระดับวัฒนธรรม** คือประชาชนมุสลิมหลายในพื้นที่รู้สึกแปลกแยกไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ที่มีความรู้สึกรับรู้ได้ว่าตนเองถูกกดทับจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนที่ไม่มีความเข้าใจ ที่มีอคติ รวมไปถึงการไม่ยอมรับจากสังคมไทยส่วนใหญ่ จึงเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่บางส่วนยอมรับหรือเห็นด้วยกับฝ่ายที่ใช้ความรุนแรง และยังเป็นเงื่อนไขที่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบใช้เป็นข้ออ้างที่ชอบธรรมในการก่อเหตุ โดยกรอบแนวการดำเนินนโยบายหรือเป้าหมายที่สำคัญของการดำเนินนโยบายนั้นเป็นการดำเนินนโยบายบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนภายใต้หลักยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และได้กำหนดวิสัยทัศน์ของนโยบายไว้ว่า “มุ่งให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัยปราศจากเงื่อนไขของการใช้ความรุนแรง มีสถานะแวดล้อมที่พร้อมและเอื้อต่อการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งโดยสันติ ทุกภาคส่วนมีความเข้าใจ ไว้วางใจ และมีส่วนร่วมในกระบวนการเสริมสร้างสันติภาพ” และได้กำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายไว้ 9 วัตถุประสงค์ ประกอบไปด้วย

1) เพื่อให้สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัยและปกติสุขภายใต้หลักยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”<sup>3</sup> และ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”<sup>4</sup> โดยใช้เป็นหลักยึดในการจัดการความขัดแย้ง สร้างความรัก ความสามัคคี และความสงบสุขของประชาชน ดำรงนโยบายการเมืองนำการทหาร ใช้พลังทางสังคมในการมุ่งปรับเปลี่ยนทัศนคติ วิธีคิดของทุกฝ่ายจากการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาสู่การยึดมั่นแนวทางสันติวิธี ส่งเสริมมาตรการลดความหวาดระแวง และเพิ่มความร่วมมือระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ โดยให้ความสำคัญกับการคัดเลือกเจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายความมั่นคง ที่มีทัศนคติ บุคลิกภาพ และพฤติกรรมในเชิงสันติประสิทธิผลการปฏิบัติงานชาวเชิงรุกและพัฒนาระบบรักษาความปลอดภัยชุมชน ด้วยการเสริมสร้างเครือข่ายงานข่าวและการสร้างเครือข่ายรักษาความปลอดภัยภาคประชาชน ตลอดจนความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งการติดตามกลุ่มก่อการร้ายจากภายนอกประเทศที่อาจจะสนับสนุนกลุ่มผู้ก่อเหตุ และจะต้องเร่งรัดการปราบปรามกลุ่มอำนาจอิทธิพลเถื่อน เพื่อขจัดปัญหาความรุนแรงแทรกซ้อน

2) เพื่อขจัดและป้องกันไม่ให้เกิดเงื่อนไขที่หล่อเลี้ยงและเอื้อต่อการใช้ความรุนแรงจากทุกฝ่ายโดยการให้ความสำคัญกับการแก้ไขเงื่อนไขทางการเมืองและเงื่อนไขทางวัฒนธรรมด้วยการป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน หลักมนุษยธรรม และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ขจัดเงื่อนไขและสาเหตุที่ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้สึกไม่ไว้วางใจและหวาดระแวงเจ้าหน้าที่รัฐเกิดความรู้สึกแตกแยก หรือความไม่เท่าเทียมกัน ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่รัฐมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของวิถีชีวิต ศาสนา วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของพื้นที่ พร้อมทั้งเร่งรัดการคลี่คลายเหตุการณ์ที่เป็นข้อสงสัยของประชาชนให้กระจ่าง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

<sup>3</sup> “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” หลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 การเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา เป็นบันได 3 ขั้นสู่ความสำเร็จ 1)การเข้าใจ เป็นการสร้างให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐาน ด้วยข้อมูลทุกมิติ ค้นหารากฐานของปัญหาและรวบรวมองค์ความรู้ 2)การเข้าถึง เป็นเรื่องการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วมโดยมุ่งสื่อสาร สร้างความเข้าใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาให้มากที่สุด 3)การพัฒนา เป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ออกแบบการพัฒนา รวมทั้งติดตาม สนับสนุนและประเมินผล (อ้างอิงจาก:สำนักงานโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ)

<sup>4</sup> “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เป็นแนวทางหนึ่งที่พระองค์คิดค้น โดยมีเป้าหมายมุ่งให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมภายนอก โดยมีหลักการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันที่มีในตัวพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไข ความรู้คู่คุณธรรม

(อ้างอิงจาก:สำนักงานโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ)

3) เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ และฟื้นคืนความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชนและระหว่างประชาชนด้วยกัน ให้เกิดความร่วมมือในการพร้อมเผชิญปัญหาาร่วมกันโดยการสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรม และหลักมนุษยชน ให้เป็นที่พึงของประชาชน ปรับปรุง พัฒนาระบบ และกระบวนการเยียวยาให้สนับสนุนการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ด้วยความโปร่งใสเป็นธรรม มีระบบตรวจสอบไม่ให้มีการแสวงและการเอื้อประโยชน์ของการเยียวยาจากทุกฝ่าย รวมทั้งการเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับประชาชนให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พร้อมผนึกกำลังแก้ไขปัญหาร่วมกัน

4) เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่กระจายตัวอย่างเท่าเทียมในทุกระดับ ตรงกับความต้องการ ไม่ทำลายอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของประชาชน ตลอดจนมีผลต่อการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความมั่นคงด้วยการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนเอง มีรายได้ที่เพียงพอ มีมาตรฐานการครองชีพที่เท่าเทียมกับพื้นที่อื่นด้วยการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทุกระดับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชนในสาขาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน และต้นทุนทางสังคม พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และศักยภาพในระดับสูง เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีความสมดุลระหว่างการใช้เพื่อตอบสนองการพัฒนากับการรักษาให้ยั่งยืน และที่สำคัญจะต้องเร่งรัดให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบและกระบวนการศึกษาในทุกกระดับที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของพื้นที่ กระจายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกระดับ ทั้งการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน

5) เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และสร้างความตระหนักในคุณค่าของการอยู่ร่วมกันภายใต้ความหลากหลายของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมโดยให้การดำเนินวิถีชีวิต การปฏิบัติตามหลักศาสนา เป็นไปได้โดยไม่มีอุปสรรค ปรับทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง ปรับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องให้เอื้อต่อเสรีภาพการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนา และขจัดการเลือกปฏิบัติทางวัฒนธรรมเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการดูแลปกป้องทุกวิถีชีวิตและศาสนา วัฒนธรรมสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างให้เกิดการยอมรับและเห็นคุณค่าในการอยู่ร่วมกัน ท่ามกลางความแตกต่างหลากหลาย พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทย ภาษามลายู ภาษามลายูถิ่น และภาษาต่างประเทศที่สำคัญในทุกระดับการศึกษา

6) เพื่อให้สังคมไทยเกิดการรับรู้ มีความเข้าใจในสถานการณ์ที่เป็นจริงและตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเสริมสร้างความเข้าใจกับสังคมไทยให้ตระหนักว่าปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาร่วมกันของประเทศเสริมสร้างช่องทางสื่อสารสองช่องทางผ่านการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนและงานมวลชนสัมพันธ์ของรัฐ เพื่อให้

ประชาชนและสังคมเข้าใจต่อสถานการณ์ที่เป็นจริง ตลอดจนการสะท้อนความคิดเห็นของประชาชน ต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ และความผิดพลาดในเชิงนโยบายเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนบนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกันด้วยการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน

7) เพื่อให้สังคมภายนอกประเทศให้การสนับสนุนและมีบทบาทเกื้อกูลการแก้ไขปัญหาโดยเพิ่มระดับการปฏิสัมพันธ์และเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการแก้ไขปัญหาทั้งกับต่างประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศเพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาด้วยการเผยแพร่ข่าวสารส่งผ่านข้อมูลพัฒนาการของสถานการณ์ ตลอดจนความก้าวหน้าของการปฏิบัตินโยบายการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่สอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการดำเนินงานของรัฐบาล พร้อมทั้งเชื่อมโยงการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในพื้นที่ กับสังคมมุสลิมภายนอก โดยเฉพาะประชาคมอาเซียน

8) เพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการพูดคุยในการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งและการให้หลักประกันในการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการเสริมสร้างสันติภาพโดยการส่งเสริมการพูดคุยระหว่างกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในเรื่องหลักการ เป้าหมาย รูปแบบของการกระจายอำนาจที่เหมาะสมบนพื้นฐานความเป็นพหุสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่อยู่ภายใต้เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเป็นหลักสากลที่ได้รับการยอมรับไม่ใช้เงื่อนไขนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดน และส่งเสริมความต่อเนื่องของกระบวนการพูดคุยสันติภาพกับกลุ่มบุคคลที่มีความเห็นและอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐที่เลือกใช้ความรุนแรงต่อสู้กับรัฐ ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

9) เพื่อให้การดำเนินนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นไปอย่างมีระบบ มีเอกภาพ มีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและวางอยู่บนข้อมูลที่ถูกต้องและรอบด้าน โดยจัดให้มีกลไกและระบบบริหารจัดการนโยบายที่มีประสิทธิภาพและครบวงจร ด้วยการจัดลำดับความสำคัญของประเด็นนโยบาย จัดตั้งกลไกในรูปแบบคณะกรรมการอำนวยการนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายที่ครอบคลุมพื้นที่และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริม พัฒนาและใช้งานการศึกษาวิจัยทางวิชาการ เพื่อประกอบการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการผลักดัน สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยสร้างองค์ความรู้ และกระบวนการเรียนรู้พร้อมไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

นอกจากวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ของนโยบายดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2555-2557 ได้กำหนด ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินนโยบายไว้อีกด้วยเพื่อให้การนำนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปสู่

การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความเป็นเอกภาพและมีการบูรณาการการทำงานระหว่างทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย จนทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัยสงบ สันติจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยที่จะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

1) หน่วยงานของรัฐและข้าราชการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความเข้าใจที่ตรงกันในปรัชญา ความคิด ทิศทางการแก้ไขปัญหาตามนโยบายเพื่อให้การแก้ไขปัญหาสนับสนุนซึ่งกันและกันและขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นเอกภาพภายใต้กรอบนโยบาย

2) ข้าราชการทุกหน่วยงานมีจิตสำนึกและความตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถมีองค์ความรู้และการปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้าใจ เข้าถึง วิถีชีวิตของคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยยึดหลักในการบริหารจัดการที่ดีได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่ที่มีการบูรณาการการทำงานอย่างใกล้ชิด

3) ทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้การยอมรับและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาตามนโยบายการใช้กลไกการแก้ไขปัญหาที่ยึดอยู่กับหน่วยงานภาครัฐเพียงภาคส่วนเดียว ไม่สามารถที่จะบรรลุผลสำเร็จตามนโยบายได้ ดังนั้นจึงต้องให้การร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ระหว่างภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะของภาคีเครือข่ายทั้งในระดับนโยบาย ยุทธศาสตร์และระดับปฏิบัติงาน

4) มีการส่งสัญญาณในการสนับสนุนการดำเนินตามนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้จากรัฐบาลที่จริงจัง ชัดเจน และต่อเนื่องเพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความมั่นใจ มีเอกภาพทั้งทางความคิด ทิศทาง แนวทาง และการบริหารจัดการ พร้อมผนึกกำลังร่วมกันในการแก้ไขปัญหาตามนโยบาย จากนโยบายที่เป็นนโยบายของรัฐบาล และนโยบายที่สำนักงานสภาความมั่นคงและคณะรัฐมนตรีเห็นชอบ ซึ่งนโยบายดังกล่าวเป็นนโยบายในระดับชาติแล้ว ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) จะต้องจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้สภาที่ปรึกษาการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้พิจารณาให้ความเห็นก่อนเสนอคณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรียกโดยย่อว่า “กพต.” ให้ความเห็นชอบ

กล่าวโดยสรุปนโยบายระดับชาติถือเป็นนโยบายที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ โดยเฉพาะการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีผลต่อแนวทางการสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการค้าชายแดน โดยเฉพาะพื้นที่ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่การพัฒนาทางเศรษฐกิจภายใต้นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2555-

2557 โดยได้กำหนดเป็นนโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามพระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2553 ภายใต้ในนโยบายนี้ได้ใช้เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องโดยเนื้อหาของนโยบายจะต้องครอบคลุมในด้านการพัฒนาและความมั่นคง และกระบวนการจัดทำนโยบาย ต้องนำความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนและเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ เข้ามาบูรณาการเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาตามบริบทพื้นที่และตรงตามเป้าหมายนโยบายที่ภาครัฐได้กำหนดไว้

## 2.5.2 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2555-2557

นอกจากนโยบายระดับชาติแล้ว ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)<sup>5</sup> มีหน้าที่ต้องจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้สภาที่ปรึกษาการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พิจารณาให้ความเห็นก่อนเสนอคณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรียกโดยย่อว่า “กพต.”<sup>6</sup> ให้ความเห็นชอบยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2555-2557 เป็นยุทธศาสตร์ที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ได้จัดทำขึ้นมา เพื่อเป็นกรอบหรือแนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่จะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า และสอดคล้องตามนโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2555-2557

ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2555-2557 นั้นมีเป้าหมายในการเร่งนำสันติสุข ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เกียรติยศศักดิ์ศรีความเสมอภาค และความเจริญรุ่งเรือง กลับคืนสู่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบไปด้วยยุทธศาสตร์หลักที่น้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งวางไว้สำหรับปฏิบัติ

<sup>5</sup> ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Southern Border Provinces Administration) เรียกย่อว่า (ศอ.บต) เป็นหน่วยงานอำนวยการระดับพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อาศัยการประสานแผนงานเป็นเครื่องมือหลักรวมทั้งเพื่อแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยการดำเนินงานของ ศอ.บต. อาศัยหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งทางมิติสังคม เศรษฐกิจ การพัฒนาในด้านทรัพยากรมนุษย์ (อ้างอิงจาก: [www.sbpac.go.th](http://www.sbpac.go.th))

<sup>6</sup> คณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรียกโดยย่อว่า “กพต.” ซึ่งทำหน้าที่ในด้านพิจารณาให้ความเห็นชอบยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ ศอ.บต. เสนอ เช่น แผนงาน โครงการ และการจัดตั้งงบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (อ้างอิงจาก : พระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2553)

ราชการมาเป็นยุทธศาสตร์หลักในการขับเคลื่อนพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากยุทธศาสตร์หลักดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังประกอบไปด้วยยุทธศาสตร์ย่อยอีก 9 ประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาการบริหารด้วยการมีส่วนร่วมและบูรณาการแก้ไขปัญหาพื้นที่พิเศษโดยทุกภาคส่วนจะต้องบูรณาการและมีส่วนร่วมในการบริการ และแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรับปรุงพัฒนาภาวะเทียบให้สอดคล้องกับความจริงในพื้นที่ พร้อมทั้งส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นได้แก้ปัญหา เพื่อให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความรู้ความสามารถ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ความเป็นธรรม ไม่หวาดระแวง และจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเจริญรุ่งเรือง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้าน ชุมชน ในการร่วมสร้างสันติสุขโดยการสนับสนุนผู้นำศาสนา ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน ทั้งผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำจิตวิญญาณ ผู้นำ สตรี ผู้นำ เยาวชน พลังมวลชนมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิต การสร้างงานสร้างอาชีพ รวมถึงการปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เป็นพลังสร้างให้เกิดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างพื้นที่และสภาพแวดล้อมเพื่อแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งโดยสันติวิธีโดยการเผยแพร่แนวคิด ทฤษฎีด้านสันติวิธี รวมทั้งการจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการสันติวิธี ปรับทัศนคติ ความคิด ความเชื่อของผู้ที่มีความเห็นต่างและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในกระบวนการพูดคุยสันติภาพ ภาครัฐจะต้องสร้างพื้นที่ หรือเปิดพื้นที่ หรือเวทีพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ของผู้ที่มีความเห็นต่างจากภาครัฐ โดยจะต้องรับรองความปลอดภัย

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการศึกษา ศาสนา ภาษา ศิลปะ พหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยการพัฒนาหลักสูตร บุคลากรทางการศึกษา สื่อและเทคโนโลยี และส่งเสริมการเรียนรู้ กิจกรรมทางศาสนา รวมทั้งศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วยการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต อีกทั้งยังต้องฟื้นฟูอนุรักษ์รักษาและเผยแพร่อัตลักษณ์ทางภาษา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การเพิ่มประสิทธิภาพการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ การคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน การอำนวยความสะดวก การบังคับใช้กฎหมาย การส่งเสริมนำหลักศาสนา หรือยุติธรรมชุมชน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง การเยียวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์รุนแรง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 การเสริมสร้างความเชื่อมั่นและเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ วิถีชีวิตและความต้องการของประชาชนโดยการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาด้านการเกษตร อุตสาหกรรม การพาณิชย์ การประมงซึ่งเป็นอัต



ลักษณะประจำ ท้องถิ่น รวมทั้งกำหนดมาตรการพิเศษ เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ จังหวัดชายแดนภาคใต้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาสังคม คุณภาพชีวิต การท่องเที่ยว กีฬาและผู้ด้อยโอกาส อย่างเท่าเทียม และทั่วถึง จัดตั้งสถาบัน โรงเรียน หรือสถานพยาบาลเฉพาะเชี่ยวชาญหรือฟื้นฟู ผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดแบบยั่งยืน โดยใช้ศาสนา กีฬา แพทย์และ ครอบครัว ชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงกัน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 8 การสื่อสารสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันโดยการเปิดเวทีแสวงหา ความจริงร่วมกับประชาชน เปิดช่องทางการสื่อสารทุกรูปแบบจากรัฐสู่ประชาชน จากประชาชนถึงรัฐ เชื่อมโยงเครือข่ายการสื่อสารอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมบทบาทและศักยภาพของสื่อ และที่สำคัญ จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถใช้ช่องทางการสื่อสารทุกรูปแบบ เพื่อเสนอข้อมูลและเสนอ ความต้องการ ไปสู่ภาครัฐ ให้ดำเนินการต่อไป

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 9 การเสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศและการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องกับประเทศมุสลิมและต่างประเทศ ให้มีความเข้าใจและสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศอาเซียน ผ่านกรอบความร่วมมือทวิภาคี กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาค เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2555-2557 มีเป้าหมายในการเร่งนำสันติสุข ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เกียรติยศศักดิ์ศรีความเสมอภาค และความเจริญรุ่งเรือง โดยมีศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) มีหน้าที่ต้อง จัดทำยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารและการ พัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

### 2.5.3 แผนปฏิบัติการการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2558-2560

ภายหลังจากการเข้ามาปกครองประเทศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ภายใต้ การบริหารของคณะรัฐมนตรีที่มี พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะ รักษาความสงบแห่งชาติ ได้มีการดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขและพัฒนาจังหวัดชายแดน ภาคใต้โดยออกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 98/2557 โดยให้ส่วนราชการหน่วยงาน ของรัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้อง นำนโยบายบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2555-2557 มาใช้ในการปฏิบัติงานของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้อง จนกว่าจะมีนโยบาย บริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ใหม่ และมีคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 125/2557 ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2557 แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมี พล.อ.ประวิตร วงศ์สุวรรณ เป็นประธาน เพื่อให้การเร่งรัดการแก้ไขปัญหาภายใต้กรอบนโยบาย

และกลไกดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สภาความมั่นคงแห่งชาติได้ร่วมกับหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง คือ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) สำนักงานประมาณ และสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือสภาพัฒน์ จัดทำแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2558-2560 เพื่อเป็นเครื่องมือในการทำงานร่วมกันของทุกหน่วยงานในการแก้ไขปัญหา เพื่อความชัดเจนและเป็นรูปธรรมไปในทิศทางเดียวกันการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.2558 เป็นต้นไป ยังคงใช้กรอบนโยบายบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2555-2557 ซึ่งเป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นภายใต้หลักของยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” รวมทั้งการดำเนินการตามแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี เพื่อมุ่งไปสู่วิสัยทัศน์ “มุ่งให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัย ปราศจากเงื่อนไขของการใช้ความรุนแรงมีสภาวะแวดล้อมที่พร้อมและเอื้อต่อการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งโดยสันติ ทุกภาคส่วนมีความเข้าใจ ไว้วางใจ และมีส่วนร่วมในกระบวนการเสริมสร้างสันติภาพ” มียุทธศาสตร์รองรับการดำเนินงานด้านความมั่นคง ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) และยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนา ของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้(ศอ.บต.) แผนปฏิบัติการการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2558-2560 ฉบับนี้ดำเนินการภายใต้การปรับโครงสร้างกลไกการขับเคลื่อนออกเป็น 3 ระดับ

1) ระดับนโยบาย มีหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นผู้รับผิดชอบสูงสุด มีสภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นหน่วยดำเนินการด้านนโยบาย

2) ระดับการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ได้จัดตั้ง คณะกรรมการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีรองผู้บัญชาการทหารบกเป็นประธานคณะทำงาน รับผิดชอบการขับเคลื่อนงานให้มีเอกภาพ และมีประสิทธิภาพร่วมกับกลไกเดิมที่มีอยู่ เช่น คณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กพต.) และ คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กปต.) เป็นต้น

3) ระดับปฏิบัติการ กำหนดให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ส่วนหน้า เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักในระดับพื้นที่ เพื่อให้งานด้านความมั่นคงและด้านการพัฒนาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในพื้นที่เป้าหมาย

ทั้งนี้ในระดับการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ให้มีการจัดตั้งสำนักงานเลขานุการ คณะกรรมการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขึ้นในสภาความมั่นคงแห่งชาติโดยมีหน่วยงานกลาง ได้แก่ สำนักงานประมาณ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และกรมบัญชีกลาง รวมทั้งมีกองอำนวยการ

รักษาความมั่นคงภายใน และ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นหน่วยงานเจ้าภาพหลักอำนวยการงานด้านความมั่นคงและด้านการพัฒนา

แผนปฏิบัติการการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2558-2560 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 4 ข้อ เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ดังนี้

- 1) เพื่อลดการใช้ความรุนแรงในพื้นที่ และแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งโดยสันติวิธี
- 2) เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข
- 3) เพื่อให้สังคมจังหวัดชายแดนใต้ เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความเข้มแข็ง
- 4) เพื่อให้ประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่ รวมทั้งประชาคมระหว่างประเทศมีความเข้าใจ

และสนับสนุนแนวทางการดำเนินการของฝ่ายรัฐ

แผนปฏิบัติการการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2558-2560 ฉบับนี้ยังกำหนดความเร่งด่วนของการดำเนินงานที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2558 ไว้ดังนี้

1) เรื่องสังคมจังหวัดชายแดนใต้มีความปลอดภัยและปกติสุข มอบหมายให้กระทรวงกลาโหมร่วมกับ กอ.รมน. เป็นหน่วยงานเจ้าภาพหลัก ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น โดยการเร่งเพิ่มประสิทธิภาพการรักษาความปลอดภัยที่มุ่งลดเหตุรุนแรงในพื้นที่เป้าหมาย ลดพื้นที่เขตอิทธิพลของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงและเฝ้าระวังความปลอดภัยให้กับประชาชนและชุมชน โดยเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชน ให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกับภาครัฐได้ รวมทั้งการป้องกันและแก้ไขภัยแทรกซ้อน

2) เรื่องการอำนวยความสะดวกในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มอบหมายให้กระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานหลัก ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมโดยการเร่งสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ โดยการพัฒนาระบบการยุติธรรมในพื้นที่ให้เสมอภาค โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเสริมสร้างความตระหนักให้เจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติตามกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

3) เรื่องการเสริมสร้างความเข้าใจ และแสวงหาทางออกจากความขัดแย้ง โดยให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นเจ้าภาพหลัก ร่วมกับ กอ.รมน. ศอ.บต. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการสร้างความเข้าใจในต่างประเทศให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ภายในประเทศ ให้กำหนดแผนงานที่มุ่งสร้างความเข้าใจกับประชาชนไทยในภาคส่วนต่าง ๆ สำหรับการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้ง ให้ดำเนินการจัดทำแผนการขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เกิดความชัดเจนในเรื่องของกรอบทิศทาง ขั้นตอน และเป้าหมาย

4) เรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน มอบให้กระทรวงมหาดไทยร่วมกับ ศอ.บต. เป็นเจ้าภาพหลัก โดยเร่งดำเนินการตามแผนงาน โครงการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐในทุกกิจกรรม นอกจากนี้แล้ว แผนปฏิบัติการ การแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2558-2560 ฉบับนี้ยังกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินนโยบาย โครงการ แผนงาน กิจกรรมอย่างเร่งด่วน ไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1) พื้นที่เสริมสร้างความมั่นคง หมายถึง พื้นที่ที่ยังปรากฏความเคลื่อนไหวของผู้ก่อเหตุรุนแรง รัฐต้องใช้ปฏิบัติการเชิงรุกจำกัดการเคลื่อนไหว เน้นการดำเนินงานกิจการพลเรือน งานการเมือง และงานพัฒนาเพื่อความมั่นคง

2) พื้นที่เร่งรัดการพัฒนา หมายถึง พื้นที่ล่อแหลมต่อการเกิดเหตุ ซึ่งรัฐจะต้องเร่งสร้างเกราะป้องกันไม่ให้ผู้ก่อเหตุรุนแรงเข้ามาสร้างและขยายอิทธิพลในพื้นที่ เน้นงานด้านพัฒนาอย่างยั่งยืน ควบคู่งานพัฒนาเพื่อความมั่นคง

3) พื้นที่เสริมสร้างการพัฒนา หมายถึง พื้นที่ที่ไม่มีเหตุรุนแรง รัฐจะต้องรักษาให้การดำเนินชีวิตของประชาชนเป็นไปอย่างปกติสุข เน้นการดำเนินการด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและต่อเนื่อง และยกระดับคุณภาพชีวิตให้ทัดเทียมกับจังหวัดอื่น ๆ

กล่าวโดยสรุป แผนปฏิบัติการการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2558 – 2560 โดยมีวัตถุประสงค์ด้วยกันทั้งสิ้น 4 ประการ 1)ลดความรุนแรงในพื้นที่ แสวงหาทางออกด้วยสันติวิธี 2)ประชาชนมีชีวิตดีขึ้น 3)สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง 4) ประชาชนไทยและประชาคมระหว่างประเทศเข้าใจและสนับสนุนแนวทางการดำเนินงานของรัฐ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยเฉพาะการพัฒนา นโยบายการค้าชายแดน ไทย-มาเลเซียแบบมีส่วนร่วมกับแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันของผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ที่ภาครัฐเข้ามามีบทบาทโดยตรงและเป็นผู้กำหนดทิศทางด้านการบริหารและพัฒนา พร้อมทั้งการเร่งรัดการแก้ไขปัญหาภายใต้กรอบนโยบายและกลไก เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

## 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์กลยุทธ์ (Strategic Analysis)

ในการเสนอแนวทางเพื่อการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย นั้นที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนให้มี

ประสิทธิภาพนั้น สิ่งสำคัญก็คือการนำการวิเคราะห์กลยุทธ์ เพื่อศึกษาถึงสถานการณ์เป็นอย่างไร และต้องพัฒนาส่งเสริมต่อไปในทิศทางใด

### 2.6.1 นิยาม

การนิยามความหมายของการวางแผนกลยุทธ์สามารถจำแนกการอธิบายออกเป็น ความหมายของการวางแผน และคำว่า กลยุทธ์ โดยมีนักวิชาการได้นิยามความหมาย อาทิ W.W. Simmons (อ้างถึงใน ธงชัย สันติวงษ์, 2540) ได้กล่าวถึงความหมายของการวิเคราะห์กลยุทธ์ โดยกล่าวถึงดังต่อไปนี้

1) ความหมายในแง่ของงานที่จะต้องปฏิบัติของผู้บริหารแต่ละคน คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ การจูงใจและสื่อความ การวัดผลงาน และการพัฒนาบุคคล

2) ความหมายที่มีขอบเขตกว้างกว่าที่คลุมถึงการบริหารทั้งหมด คือ กระบวนการบริหารที่ต่อเนื่อง ครอบคลุมถึงทุกกิจกรรมของงานและมุ่งสู่นาคต

สำหรับ (Henry Mintzberg, 1994) ได้ใช้หลักการ 5Ps หรือตัวอักษร Pห้าตัวที่ใช้แทนความหมายของการวิเคราะห์กลยุทธ์ดังต่อไปนี้

P 1 แผน (Strategy is a plan) หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายกำหนดกลยุทธ์ขึ้นเพื่อใช้เป็นสิ่งที่กำหนดทิศทาง หรือแนวทางการดำเนินงานในอนาคต

P 2 แบบแผน (Strategy is a pattern) เป็นเรื่องเกี่ยวกับแผนพฤติกรรมในการปฏิบัติงานที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องในแต่ละช่วงเวลา

P 3 ตำแหน่ง (Strategy is position) การเน้นไปที่ความสำคัญของตำแหน่งของกิจการในสนามแข่งขัน

P 4 ทศนภาพ (Strategy is a perspective) หมายถึง จุดมุ่งหมายที่ต้องการให้สมาชิกขององค์การยึดถือร่วมกัน

P 5 กลวิธีในการเดินหมาก (Strategy is a ploy) หมายถึง การวางแผนกลยุทธ์โดยคำนึงถึงการใช้กลยุทธ์ หรือกลวิธีในการเดินหมากเดินเกมส์ เพื่อเอาชนะฝ่ายตรงข้ามให้ได้

รศ.ธงชัย สันติวงษ์ (2535) ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์กลยุทธ์ หมายถึง วิธีหรือแผนปฏิบัติ ที่เกี่ยวกับการแบ่งสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้เกิดผลดี เป็นข้อได้เปรียบ และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์โดยมีความเสี่ยงน้อยที่สุด

(ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และไพบูลย์ เกียรติโกมล ,2544) ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์กลยุทธ์ หมายถึง การกำหนดทิศทาง และขอบเขต ความต้องการในระยะยาวขององค์การ เพื่อที่จะจัดสรรทรัพยากรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในการแข่งขัน และความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้อง

(ทองหล่อ เดชไทย ,2538) ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์กลยุทธ์ หมายถึง การวางแผนปฏิบัติการในการจัดสรรทรัพยากร

(เลินด์ และคณะ Learned, et al,1926) ให้ความหมายของการวิเคราะห์กลยุทธ์ เป็นแบบแผนของวัตถุประสงค์ จุดประสงค์ หรือเป้าหมาย และนโยบายส่วนใหญ่ แผนงานสำหรับการไปถึงเป้าหมาย ซึ่งจะบอกว่าธุรกิจเป็นอย่างไรและอยู่ในสถานะอย่างไร

(ชลธิชา ดีเพ็ญ ,2557) ให้ความหมายการวิเคราะห์กลยุทธ์ เป็นขั้นตอนในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อพิจารณาปัจจัยสภาพแวดล้อมว่ามีผลกระทบอย่างไรและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน โดยพิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน ตลอดจนค่านิยมและวัฒนธรรม

กล่าวโดยสรุป การวิเคราะห์กลยุทธ์ คือ กระบวนการในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน เพื่อศึกษาว่าสภาพแวดล้อมดังกล่าวมีผลอย่างไร อีกทั้งยังช่วยในการวิเคราะห์ขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้า โดยเฉพาะ ผู้ประกอบการ ที่จำเป็นจะต้องศึกษาในด้านของการวางแผนทางกลยุทธ์เพื่อช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการแข่งขัน เพื่อนำไปสู่การเพิ่มโอกาสของความสำเร็จและวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ นอกจากนี้การวิเคราะห์กลยุทธ์จะช่วยให้ทราบถึงทรัพยากร(Resources) และ ความสามารถ(Capabilities) ต่างๆว่ามีจุดแข็งหรือจุดอ่อนอย่างไร

## 2.6.2 ลักษณะสำคัญและประโยชน์ของการวิเคราะห์กลยุทธ์

การวิเคราะห์กลยุทธ์ถือเป็นส่วนช่วยในการบริหารงานต่างๆอย่างเป็นระบบ เป็นการกำหนดการดำเนินการและการควบคุมกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งจะเกี่ยวพันกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยมีนักวิชาการได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญและประโยชน์ของการจัดการวิเคราะห์กลยุทธ์ ดังนี้

(สุมาลี จิระจรัส, 2548) ได้กล่าวถึงความสำคัญของลักษณะสำคัญของการวิเคราะห์กลยุทธ์ไว้ดังนี้

- 1)การวิเคราะห์กลยุทธ์เป็นการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน ผู้วิเคราะห์กลยุทธ์ จะทำการวิเคราะห์กลยุทธ์เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ในอนาคต ทำให้ทราบถึงทิศทางที่ดำเนินไปได้อย่างชัดเจน
- 2)การวิเคราะห์กลยุทธ์ช่วยให้ผู้บริหาร มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการมองถึงอนาคต ซึ่งสามารถให้ช่วยลดความเสี่ยงลงได้
- 3)การวิเคราะห์กลยุทธ์ช่วยให้สามารถดำเนินงานและใช้ทรัพยากรที่ตนมีในการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลสำเร็จดีกว่าการบริหารงานปกติ
- 4)การวิเคราะห์กลยุทธ์ช่วยลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (Resistance to Change) การวิเคราะห์กลยุทธ์มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม ทำให้ทุกคนเกิดความพึงพอใจในการยอมรับในการวิเคราะห์กลยุทธ์ ทำให้มีการต่อต้านได้น้อยลง

5)การวิเคราะห์กลยุทธ์สร้างความสอดคล้องในการปฏิบัติงาน (Harmony) จากการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์กลยุทธ์ ทำให้เกิดการรับทราบและยอมรับในทิศทางที่ชัดเจน

ส่วนประโยชน์การวิเคราะห์กลยุทธ์มีนักวิชาการได้กล่าวถึงประโยชน์ไว้ต่างๆ ดังนี้

(พิบูล ทีละपाल, 2551) พบว่าประโยชน์ของการวิเคราะห์กลยุทธ์มีส่วนสำคัญทำให้เกิดประโยชน์ต่อผลดำเนินงาน ดังนี้

- 1)ทำให้เข้าใจในวิสัยทัศน์ต่อกลยุทธ์การปฏิบัติงานที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
- 2)ทำให้ทราบว่าอะไรบ้างที่มีความสำคัญต่อการวิเคราะห์กลยุทธ์
- 3)ทำให้เข้าใจสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงดียิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป การวิเคราะห์กลยุทธ์มีความสำคัญและมีประโยชน์ที่จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ถึงบริบทของสภาพแวดล้อมทั้งสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ที่จะช่วยให้สามารถมองเห็นกลยุทธ์ของการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าที่จะเป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่และภารกิจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

### 2.6.3 การวิเคราะห์กลยุทธ์โดยใช้เครื่องมือทาง SWOT Analysis

การวิเคราะห์กลยุทธ์ Swot Analysis ถือเป็นเครื่องมือในการวางแผนทางกลยุทธ์ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์และกระบวนการทำงาน เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน รวมถึงโอกาส และอุปสรรคในการดำเนินการหรือความสามารถในการแข่งขัน เพื่อนำพาไปสู่สภาพที่ต้องการทั้งปัจจุบันและอนาคตหรือเป้าหมายที่ได้วางไว้

SWOT เป็นคำย่อของ คำ 4 คำ ที่มีความหมาย ดังนี้

S ย่อมาจาก Strengths คือ ลักษณะเด่นที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จ (จุดแข็ง)

W ย่อมาจาก Weakness คือ ลักษณะที่ไม่ดี เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จ (จุดอ่อน)

O ย่อมาจาก Opportunities คือ ปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อความสำเร็จ (โอกาส)

T ย่อมาจาก Threats คือ ปัจจัยภายนอกที่คุกคามหรือทำให้เกิดปัญหาต่อความสำเร็จ (อุปสรรค)

หลักสำคัญของ SWOT Analysis คือ การวิเคราะห์โดยสำรวจถึงสภาพการณ์ (Situation Analysis) ทั้ง 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) และสภาพการณ์ภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) จากสิ่งที่เกิดขึ้นหรือมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อรู้จักตนเอง (รู้เรา) และรู้จักสภาพภายนอก (รู้เขา) อย่างชัดเจน (ธีระชัย เนียมหลวง, หลักสูตรนักบริหารการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ปี 2551)

ผลจาก SWOT Analysis จะช่วยให้เข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินการ หลังจากวิเคราะห์เพื่อประเมินปัจจัยภายในเพื่อให้ทราบ จุดแข็ง และจุดอ่อน ส่วนการประเมินปัจจัยภายนอกเพื่อให้ทราบถึงโอกาสและอุปสรรค แล้วจุดแข็งและโอกาสจะนำมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ในขณะที่

จุดอ่อนและอุปสรรค จะนำมาวางแผนเพื่อหาทางแก้ไขหรือป้องกันเพื่อไม่ให้มาขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย โดยที่ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดยุทธศาสตร์และการวางแผนการดำเนินการตามกลยุทธ์ที่เหมาะสมต่อไป โดยเฉพาะ ด้านแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ภายใต้บริบทของผู้ประกอบการบริเวณพื้นที่ชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์ SWOT Analysis

จุดแข็ง(Strength)	จุดอ่อน(Weaknesses)
<p>1) พื้นที่อำเภอเบตง เป็นพื้นที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ทั้งในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการท่องเที่ยว รวมถึงมีกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี</p> <p>2) มีด้านชายแดนทำให้เกิดการค้าชายแดนและยังช่วยอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นแหล่งผลิตสินค้าทางการเกษตรที่มีมูลค่าสูงของจังหวัดได้แก่ ยางพารา มีพื้นที่ปลูกมากที่สุดใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และปลูกมากเป็นอันดับ 5 ของภาคใต้</p> <p>3) มีสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ได้แก่ ส้มโชกุนกล้วยหิน ข้าวพื้นเมือง(มีอลอ) ไก่เบตง ปลานิลสายน้ำไหล เป็นต้น ที่สามารถพัฒนาต่อยอด ส่งเสริมอาชีพและสร้างความสามารถทางการแข่งขัน</p>	<p>1) สถานที่ทางท่องเที่ยวขาดการดูแลอย่างต่อเนื่อง และประชาสัมพันธ์ไม่ได้เท่าที่ควร โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล</p> <p>2) ผลผลิตแรงงานเฉลี่ยต่ำกว่าค่ากลางของประเทศ</p> <p>3) เหตุการณ์ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้</p> <p>4) ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ภายในพื้นที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและการประกอบทางค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน</p> <p>5) การคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์ยังขาดความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยว การเกษตร และอุตสาหกรรม</p> <p>6) ขาดการพัฒนาด้านการตลาด และอุตสาหกรรมแปรรูป เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม</p>



<p>4) มีระบบการส่งและจ่ายพลังงานไฟฟ้าที่มั่นคง เพียงพอต่อการลงทุนและสามารถขยายในด้านอุตสาหกรรมพื้นที่</p> <p>5) มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลากหลายโดดเด่น ด้วยอัตลักษณ์แห่งวิถีชีวิต เอื้อต่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการพัฒนาศักยภาพ</p>	<p>7) การรวมกลุ่มทางด้านการค้าชายแดน ยังไม่เข้มแข็ง จึงส่งผลให้เกิดการพัฒนาด้านการค้าชายแดน เกิดความล่าช้าต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง</p> <p>8) มีครัวเรือนยากจนจำนวนมากที่ตกเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตจากระบบการจัดการข้อมูลแบบชี้เป้า (TPMAP) ไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ส่งผลให้เกิดการถดถอยต่อการพัฒนาบริเวณพื้นที่การค้าชายแดน</p>
<p><b>โอกาส (Opportunity)</b></p>	<p><b>อุปสรรค (Threat)</b></p>
<p>1) ปัจจุบันได้มีการก่อสร้างสนามบินเพื่อรองรับการอำนวยความสะดวกทางคมนาคมและอำนวยความสะดวกสะดวกทางการท่องเที่ยว</p> <p>2) รัฐบาลมีนโยบายโครงการเมืองต้นแบบ “สามเหลี่ยม มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ส่งเสริมการลงทุนเพื่อการพัฒนาในพื้นที่ โดยให้อำเภอเบตงเป็นเมืองต้นแบบการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน</p> <p>3) รัฐบาลมีนโยบายการขับเคลื่อนการบริหารจัดการในการพัฒนาพื้นที่การเกษตรและนโยบาย Smart farmer เพื่อส่งเสริมแก่ผู้ประกอบการในพื้นที่</p> <p>4) โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศ พัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) เพื่อผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจในลักษณะไตรภาคี เพื่อเร่งรัดการปฏิรูปทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค</p>	<p>1) ระเบียบกฎหมายที่เป็นข้อกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะด้านการค้าชายแดน ไทย-มาเลเซีย ที่มีข้อจำกัดต่อสินค้าบางชนิดที่ไม่สามารถถ่ายโอนไปมาระหว่างกันได้</p> <p>2) ยังคงมีเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่บริเวณอำเภอเบตง และพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและการลงทุน ในระยะยาวต่อไปได้</p> <p>3) ยังคงมีการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณชายแดน ไทย-มาเลเซีย อำเภอเบตง</p>

<p>5) นโยบายความร่วมมือในการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนเป็นตลาดเดียว ฐานการผลิตเดียวเป็นช่องทางส่งออกสินค้าโดยเฉพาะสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ ของอำเภอเบตง จังหวัดยะลา อาจนำไปสู่การส่งออกสินค้าของจังหวัดสู่สินค้าอาเซียน</p> <p>6) กระแสนิยมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงเกษตรเป็นโอกาสในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ๆ รวมทั้งการพัฒนาสินค้าต่างๆ และการบริการของชุมชน ที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในส่วนนี้จะช่วยในเรื่องของการพัฒนาพื้นที่ตามแนวชายแดนอำเภอเบตง เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพต่อไปในอนาคต รวมทั้งสามารถส่งผลดีต่อเรื่องการพัฒนาด้านการค้าชายแดน และส่งผลดีต่อตัวผู้ประกอบการค้าชายแดน ต่อไปในอนาคต</p> <p>7) นโยบายเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน BCG economy Model (Bio – Circular – Green Economy) ซึ่งถือเป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเบตงเพื่อเพิ่มศักยภาพในพื้นที่</p>	<p>4) สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา-19 (Covid-19) ที่แพร่ระบาดทั่วโลก ซึ่งส่งผลกระทบต่ออาชีพ รายได้ วิถีชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนอำเภอเบตงที่อาจส่งผลกระทบต่อหลากหลายมิติ โดยเฉพาะด้านการนำเข้า-ส่งออก ของผู้ประกอบการบริเวณตามแนวชายแดน</p> <p>5) สภาพอากาศมีฝนตกชุกตลอดปีทำให้เป็นอุปสรรคต่อการคมนาคม การเกษตร และการท่องเที่ยว ทำให้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาและส่งเสริมทางการค้า พื้นที่บริเวณชายแดนอำเภอเบตง จังหวัดยะลา</p>
--	--

## 2.6.4 ปัจจัยและการวิเคราะห์ SWOT Analysis

### 2.6.4.1 ปัจจัยภายใน : จุดแข็ง (Strengths)

- ด้วยกับพื้นที่อำเภอเบตงเป็นพื้นที่มีศักยภาพในหลายๆด้านโดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาในด้านการค้าชายแดน การท่องเที่ยว ทั้งในรูปแบบการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและกีฬา กิจกรรมดังกล่าวซึ่งได้รับการบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาจังหวัดที่ชัดเจนเพื่อให้สามารถ กำหนดทิศทางการพัฒนาของเศรษฐกิจของจังหวัด

- มีพื้นที่และผลผลิตทางการเกษตร เช่น ยางพารา ทุเรียน ลองกอง ส้มโชกุน กล้วยหิน และปศุสัตว์ที่สามารถสร้างงานได้รวมถึงสามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชน สามารถนำมาต่อยอดเป็นแหล่งสินค้าที่มีมูลค่าสูงของจังหวัดได้

- มีด้านการค้าชายแดนที่สามารถนำรายได้ทางเศรษฐกิจให้กับประเทศและจังหวัดได้ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะที่โดดเด่น มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว นอกเหนือจากนั้นสามารถสร้างการมีส่วนร่วมโดยมีการรวมกลุ่มอาชีพและผลิตภัณฑ์สินค้าต่างๆที่ได้รับมาตรฐาน เช่นสินค้า OTOP ที่ได้รับมาตรฐานระดับประเทศ จำนวน 26 ผลิตภัณฑ์ สามารถต่อยอดให้เป็นแหล่งจ้างงานให้กับประชาชนในพื้นที่ได้ อีกทั้งยังส่งเสริมแก่ผู้ประกอบการบริเวณพื้นที่เขตการค้าชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลาได้อย่างต่อเนื่อง อย่างเช่นปัจจุบันภาครัฐได้นำหลักการสร้างการมีส่วนร่วมโดยอาศัยสถาบันการศึกษาเพื่อรองรับการผลิต เช่น การสร้างบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้สามารถต่อยอดในเรื่องการผลิตภัณฑที่ตอบโจทย์กับบริบทพื้นที่

#### 2.6.4.2 ปัจจัยภายใน : จุดอ่อน (Weaknesses)

- เมื่อพูดถึงเมืองชายแดนเบตงแล้วส่วนใหญ่แล้วมักจะนึกถึงแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นแหล่งในการจัดหารายได้เข้ามาสู่จังหวัดและประเทศ ด้วยกับพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ แล้วเป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่เปิดใหม่ทำให้การยังขาดการดูแล อีกทั้งในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐาน อาทิเช่น การคมนาคมบริเวณแหล่งท่องเที่ยวยังขาดการดูแลอย่างต่อเนื่องและยังไม่ทั่วถึง

- เหตุการณ์ปัญหาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะอำเภอเบตง ซึ่งถืออยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งทำให้ส่งผลเสียทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมถึงทำให้แรงงานจากจังหวัดและภูมิภาคอื่นๆ เข้ามาทำงานในพื้นที่อำเภอเบตงน้อยลง อาจสร้างผลกระทบต่อตัวผู้ประกอบการที่จำเป็นต้องสรรหาแรงงานที่ตรงกับธุรกิจของตนเอง ยกตัวอย่างเช่น เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานโดยเฉพาะแรงงานกรรมกร แรงงานกึ่งฝีมือ และแรงงานฝีมือในกิจการก่อสร้าง นอกเหนือจากนั้นทำให้การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว ซึ่งเป็นแหล่งดูดซับแรงงานที่สำคัญลดลง

- ผลิตภาพทางแรงงาน อยู่ที่ (24,123 บาท/คน) ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ประมาณ 4 เท่า (90,796 บาท/คน) แรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคการเกษตรเป็นหลัก เป็นแรงงานที่ขาดความรู้ ขาดการนำเทคโนโลยีมาเพิ่มผลิตภาพผลผลิต และมีผลผลิตต่อไร่น้อย (หมายเหตุ : ผลิตภาพแรงงาน Labour Productivity หมายถึง อัตราส่วนของผลผลิตกับจำนวนแรงงานในระบบเศรษฐกิจ ด้วยวิธีคำนวณผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยต่อคน)

- ขาดการพัฒนาในด้านการตลาด ในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับพื้นที่เพิ่ม เนื่องจากยังขาดการรวมตัวและการสร้างการมีส่วนร่วม จึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มทั้งจากผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ยังขาดการสื่อสารพูดถึงในด้านการส่งเสริมถึงแนวทางการเสริมสร้าง

ขีดความสามารถในด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วม ทั้งสถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการขนาดกลางและเล็ก(SMEs) ระบบการบริหารจัดการยังไม่เข้มแข็งและมีคุณภาพได้มาตรฐาน ส่งผลให้การพัฒนาในด้านนโยบายการค้าชายแดนบริเวณพื้นที่อำเภอเบตง ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเกิดการพัฒนาได้อย่างล่าช้า

- มีครัวเรือนที่ยากจนจำนวนมากตกเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ซึ่งส่งผลให้กำลังซื้อของประชาชนบริเวณเขตการค้าชายแดนนั้นต่ำ ประชาชนไม่มีกำลังซื้อที่มากเพียงพอทำให้การจับจ่ายสินค้าบริเวณพื้นที่ยังลดน้อยลง อย่างไรก็ตามในส่วนนี้ภาครัฐก็ได้เล็งเห็นความสำคัญ อาทิเช่น หน่วยงานศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต) โดยมีกองประสานและเร่งรัดเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้มีการติดตามและสำรวจความเป็นอยู่ของประชาชนโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเป็นอยู่ให้กับประชาชนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้คนยากจนในพื้นที่ได้มีโอกาสและสามารถเข้าถึงการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐได้ หากอนาคตหน่วยงานภาครัฐได้มีการส่งเสริม อาจจะทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความอยู่ที่ดีขึ้นได้

#### 2.6.4.3 ปัจจัยภายนอก : โอกาส (Opportunities)

- รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับนโยบายความร่วมมือในการรวมกลุ่มเป็นประชาคมอาเซียน เพื่อให้พื้นที่อาเซียนเป็นตลาดเดียวและฐานการผลิตเดียวเป็นช่องทางในการส่งออกสินค้าและการเคลื่อนย้ายทั้งสินค้าผลิตภัณฑ์ แรงงาน สู่ประชาคมอาเซียน

- นโยบายของรัฐบาลให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีโครงการต่างๆที่ภาครัฐเข้ามาแก้ปัญหา ทั้งทางเศรษฐกิจและการว่างงาน เช่น โครงการสร้างแรงงานและจ้างงานเร่งด่วน โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการด้านแรงงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้

- รัฐบาลมีนโยบายโครงการเมืองต้นแบบ “สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยให้พื้นที่เมืองชายแดน อำเภอเบตง เป็นเมืองต้นแบบในด้านการพึ่งพาตนเอง (Sustainable Development City) โดยเป้าหมายหลักของโครงการคือการพัฒนาให้เป็นเขตพื้นที่ทางเศรษฐกิจครอบคลุมทั้งเรื่องของการท่องเที่ยว เมืองการค้าชายแดนระหว่างประเทศ เมืองเกษตรอุตสาหกรรม

- ปัจจุบันได้มีการรองรับการใช้สนามบินนานาชาติเบตง ซึ่งคาดว่าจะเป็นการเปิดโอกาสในการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการค้าและขีดความสามารถทางด้านการแข่งขัน ทั้งเป็นส่วนที่สำคัญของการขับเคลื่อนแผนรองรับนักท่องเที่ยวระยะยาว ตามกรอบการพัฒนาตามนโยบายสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เพื่อให้เมืองชายแดนเบตงมีความพร้อมของระบบสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน เพื่อก้าวสู่มาตรฐานสากลต่อไปในอนาคต

- ด้วยกับประชาชนในพื้นที่เมืองชายแดนเบตง ประกอบการในด้านการเกษตรเป็นหลัก ภาครัฐจึงเล็งเห็นในด้านการพัฒนาในส่วนนี้ โดยได้นำแนวคิด “Smart farmer” ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ 1 จาก 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 โดยแนวคิดนี้ต้องการให้พื้นที่เมืองชายแดนเบตงสามารถพัฒนาเกษตรกรให้มีความสามารถในการผลิตและการตลาดในระดับที่พร้อมก้าวสู่การเป็นผู้จัดการฟาร์มมืออาชีพที่ทำการเกษตรและสร้างรายได้ให้กับกิจการของตนเองรวมถึงร่วมสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่มาทดแทนคนรุ่นเดิม

- อีกหนึ่งโอกาสที่สำคัญที่ทุกภาคส่วนเล็งเห็นและร่วมกันสร้างการมีส่วนร่วมก็คือนโยบาย BCG Economy หรือ โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Bio-Circular-Green-Economy) เนื่องจากพื้นที่เมืองชายแดนเบตง มีทรัพยากรที่เพียงพอและค่อนข้างหลากหลาย จึงสามารถที่จะยกระดับศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถสู่การแข่งขันได้ ได้แก่ อุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร อุตสาหกรรมพลังงานและวัสดุ อุตสาหกรรมสุขภาพและการแพทย์ และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งสามารถสร้างข้อได้เปรียบแก่ผู้ประกอบการบริเวณพื้นที่ชายแดนและสามารถเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันได้

#### 2.6.4.4 ปัจจัยภายนอก : อุปสรรค (Threats)

- การบังคับใช้กฎหมายพิเศษตามพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพื้นที่เมืองชายแดนเบตง ฝอยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือเป็นอุปสรรคและเป็นตัวเร่งในการสร้างความไม่ไว้วางใจ โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวมีระยะเวลาในการบังคับใช้เพียงสามเดือนแต่หากว่าสถานการณ์ยังไม่สงบก็จะสามารถขยายออกไปได้เรื่อยๆ กฎหมายดังกล่าวอาจไม่สามารถช่วยแก้ไขได้ลดลงแต่อาจเป็นการสร้างเงื่อนไข ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจแก่กันระหว่างรัฐกับประชาชน ซึ่งส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถทางการค้าและการแข่งขัน ทั้งผลกระทบของการมีส่วนร่วมทำให้เกิดอุปสรรคในระหว่างกันและนำมาสู่ความไม่ไว้วางใจขึ้นเช่น การป้องกัน ปิดล้อม ตรวจค้น ตั้งด่านสกัด จับกุม ชักถาม พุดคุย ควบคุมตัว ทำให้ผู้ประกอบการบางส่วนมักจะไม่นิยมเข้ามาทำกิจการและการค้าขายเนื่องจากติดข้อเงื่อนไขทางกฎหมายที่ทำให้การประกอบการดูยุ่งยากมากยิ่งขึ้น

- ปัญหาเสพติดที่เข้ามาสร้างอุปสรรคและคุกคาม บริเวณเขตการค้าชายแดน เนื่องจากพื้นที่อำเภอเบตง มีลักษณะเป็นแนวเชิงเขาทำให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ลึกลับซ่อนเร้นค้ายาเสพติด รวมถึงยากต่อการจับกุม จึงทำให้ปัญหาเสพติดกระจายตัวอยู่บริเวณพื้นที่เมืองชายแดนอำเภอเบตง ส่งผลต่อความเสียหายต่อประชาชนในพื้นที่และผู้ประกอบการ

- ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ซึ่งถือเป็นภัยคุกคามระยะยาว เนื่องจากเหตุการณ์ค้าขายแดนทุกจุดในประเทศและต่างประเทศจำเป็นต้องปิดด่านการค้าขายแดนลง เนื่องจากป้องกันไม่ให้เกิดการสัญจรไปมาขึ้น ทั้งยังส่งผลเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยเฉพาะภาคผู้ประกอบการบางส่วนจำเป็นต้องหยุดหรือปิดกิจการลงทำให้ขาดรายได้ นอกเหนือจากนั้นยังสร้างผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมและการเมือง ในด้านเศรษฐกิจอาจกล่าวได้ว่าส่งผลกระทบมากที่สุดตั้งแต่ระดับครัวเรือนไปจนถึงระดับผู้ประกอบการ โดยผลกระทบกระจายไปเกือบทุกพื้นที่โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีการค้าขายซึ่งเป็นแหล่งสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ

- ระเบียบข้อกฎหมายที่เป็นข้อกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากเวลาขนย้ายไปสู่ประเทศอื่น ผู้ประกอบการจำเป็นต้องขนย้ายสินค้าของตนเองไปสู่รถของอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งสร้างผลกระทบในด้านของต้นทุนทางเวลา ทำให้การขนย้ายสินค้าเกิดความล่าช้า อีกทั้งสร้างผลกระทบต่อขนย้ายอาจมีการชำรุดเกิดขึ้นทำให้สิ่งของเหล่านั้นเกิดความเสียหายได้ ปัญหาดังกล่าวถือเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่ทำข้อตกลงร่วมกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อความเป็นธรรมและโปร่งใส อีกทั้งช่วยลดช่องทางการทุจริตเกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุป การวิเคราะห์กลยุทธ์ที่จะนำมาใช้ในการศึกษา จะเป็นประโยชน์ในด้านแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ถือเป็นวิธีการที่จะทำให้เข้าใจสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ได้มากขึ้น ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์การวิเคราะห์ SWOT Analysis ที่ประกอบด้วย การวิเคราะห์จุดแข็ง(Strengths) จุดอ่อน(Weaknesses) โอกาส(Opportunities) และ อุปสรรค (Threats)

## 2.6.5 การวิเคราะห์กลยุทธ์โดยอาศัยตัวแบบ ISTEP Model

นอกเหนือการวิเคราะห์ Swot analysis เพื่อวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค เพื่อวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถทางด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย : กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตงจังหวัดยะลาแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โดยอาศัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มขีดความสามารถทางด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วม เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาได้อย่างสอดคล้องและเป็นรูปธรรมนั้น จะใช้หลักการวิเคราะห์กลยุทธ์ในการวิเคราะห์ โดยกำหนดปัจจัยการพิจารณานั้นใช้หลักการและวิธีการ ดังนี้

ปัจจัยการพิจารณาสภาวะแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-

มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยได้อาศัยตัวแบบ ISTEP (คือ International , Society, Technology, Economy and Politics) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์โดย ปัจจัยใดที่มีผลต่อศักยภาพในทางบวกซึ่งก็จะถือเป็นโอกาส (Opportunities) หรือปัจจัยในข้อใดที่มี ผลต่อศักยภาพในทางลบซึ่งก็จะถือเป็นอุปสรรค(Threats) ด้วยกับบริบทพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวเนื่องกับ ตัวแบบ ISEP Model ทั้งยังเป็นตัวแบบที่ครบวงจรครอบคลุมเกือบทุกเรื่อง โดยผู้วิจัยได้นำปัจจัย ตัวอย่างของตัวแบบ ISTEP ได้แก่

1)International หรือปัจจัยจากนานาชาติ ในที่นี้ได้แก่ สถานการณ์ความมั่นคงในระดับ โลก ระดับภูมิภาค หรือแม้แต่ในระดับประเทศสมาชิกอาเซียนด้วย ทั้งในรูปแบบทวิภาคีหรือพหุภาคี เป็นต้น ที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งจนถึงระดับการสร้างความร่วมมือในระหว่างกันซึ่งก็จะเป็น ผลบวกที่จะได้มีโอกาสเสริมสร้างศักยภาพให้กับบริเวณพื้นที่เขตการค้าชายแดนได้ เพื่อให้พร้อมต่อ สถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน การร่วมมือกันในกรอบสมาชิกอาเซียนที่เริ่มเป็นรูปธรรม และมีการพัฒนาความร่วมมือในด้านความมั่นคงและการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขัน โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเบตง ที่ภาครัฐและในระดับนานาชาติได้เล็งเห็นศักยภาพในด้านการพัฒนา ภายใต้บริบทของการมีส่วนร่วมและการเพิ่มขีดความสามารถด้านการค้าและการแข่งขัน โดยเฉพาะ การเสริมสร้างขีดความสามารถให้แก่ผู้ประกอบการบริเวณชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

อาทิเช่นในปัจจุบัน การสร้างเขตพื้นที่ทางเศรษฐกิจเพื่อยกระดับศักยภาพของพื้นที่ เนื่องจาก อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ถือเป็นเขตพื้นที่ภายใต้กรอบความร่วมมือการพัฒนาเขต เศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย - มาเลเซีย - ไทย(Indonesia – Malaysia -Thailand Growth Triangle : IMT-GT) โดยผู้นำสามประเทศได้เห็นชอบที่จะผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจใน ลักษณะไตรภาคีระหว่างภาคใต้ของไทยซึ่งอำเภอเบตง จังหวัดยะลาเองก็อยู่ในภายใต้กรอบนี้ ภาคเหนือของประเทศมาเลเซีย และพื้นที่เกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ให้มีการใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและเกิด ประโยชน์สูงสุด โดยเน้นความร่วมมือด้านการผลิต การส่งเสริมการลงทุน และการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขัน เศรษฐกิจของพื้นที่ IMT-GT นอกจากนั้นยังมุ่งเน้นให้ มีการเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะโครงข่ายคมนาคมขนส่งและระบบสาธารณูปโภค ระหว่างประเทศ รวมถึงการสร้างพื้นที่สนามบินนานาชาติเบตง ซึ่งเป็นแผนการพัฒนาที่จะช่วย ยกกระดับเบตงในฐานะเมืองชายแดนเพื่อส่งเสริมเสริมด้านการค้าและการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม เพื่อยกระดับพื้นที่อำเภอเบตงสู่ระดับนานาชาติ ซึ่งคณะรัฐมนตรีอนุมัติงบประมาณ 1,800 ล้านบาท เพื่อดำเนินการก่อสร้างสนามบินนานาชาติเบตง โดยผ่านการประชาพิจารณ์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) และได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในพื้นที่ นับว่าถือเป็นโอกาสดีที่ส่งผลต่อการขยายตลาด การค้าทางเศรษฐกิจและการรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวอีกด้วย

การสร้างเขตเศรษฐกิจเบตง การสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องประกอบกับการได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศจึงสามารถสร้างรายได้กับอำเภอเบตงได้สูง นอกจากนั้นยังเป่าหมายการพัฒนาเขตการค้าชายแดนอำเภอเบตงให้เป็นศูนย์กลางการเชื่อมต่อด้านการขนส่งโลจิสติกส์ในฐานะเมืองชายแดน ซึ่งทำให้เกิดแรงจูงใจกับนักลงทุนต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศมาเลเซีย การพัฒนาด้านการลงทุนจึงสอดคล้องกับการบูรณาการความร่วมมือของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน(AEC) ซึ่งเป็นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทั้งการสร้างรายได้และเพิ่มความสะดวกให้กับนักลงทุนและนักท่องเที่ยว สามารถสร้างโอกาสและขยายความร่วมมือกับประเทศไทย โดยเห็นได้จากการเคลื่อนย้าย (Flow) ของผู้คนทั้งสองประเทศในด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนและด้านวัฒนธรรม

อีกทั้งเรื่องความโดดเด่นของเอกลักษณ์ท้องถิ่นของพื้นที่อำเภอเบตงเพื่อนำเสนอสู่ความเป็นนานาชาติทั้งในระดับภูมิภาคอาเซียนจนถึงเวทีระดับโลก เนื่องจากพื้นที่เป็นลักษณะของสังคมพหุวัฒนธรรมและมีเอกลักษณ์อย่างเห็นได้ชัด การรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ท้องถิ่นจึงเป็นส่วนที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเสริมสร้างอำนาจของประชาชน (Empower) ให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาพื้นที่ร่วมกับภาครัฐ ประกอบกับแผนในการริเริ่มให้ประชาชนในพื้นที่รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป เช่น โครงการฮาลาลโลก(Halal hub) โดยให้พื้นที่อำเภอเบตงเป็นแหล่งผลิตสินค้าฮาลาลเพื่อให้สามารถส่งออกสินค้าและผลิตภัณฑ์ไปสู่นานาชาติได้ การสร้างแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ซึ่งสามารถนำรายได้เข้าสู่พื้นที่และประเทศได้

2)Society หรือปัจจัยทางด้านสังคม ในที่นี้ ได้แก่ การได้รับการยอมรับหรือการสนับสนุนจากประชาชน ในการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้าชายแดนและการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมแก่ผู้ประกอบการค้าบริเวณชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยมีจุดแข็งในด้านของบริบททางสังคมพื้นที่ซึ่งประกอบด้วยประชากรหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา รวมถึงการมีบทบาทของผู้ประกอบการทั้งประเทศไทยเองและผู้ประกอบการของประเทศมาเลเซีย ที่ได้เข้ามาเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขัน และได้รับการร่วมมือของประชาชนบริเวณพื้นที่ให้สามารถต่อยอดขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้า อย่างไรก็ตามด้วยกับบริบททางสังคมที่มีความหลากหลาย จึงนำมาซึ่งปัญหาหรือปัจจัยทางสังคมที่เข้ามาสร้างผลกระทบโดยเฉพาะในด้านการค้าชายแดนและการมีส่วนร่วม โดยมีจุดอ่อนก็คือ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งทับซ้อนทางความคิดหลากหลายแนวคิด อุดมการณ์ จึงมาซึ่งจุดอ่อนต่อการพัฒนาพื้นที่ เช่น ปัญหาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอำเภอเบตงซึ่งถือเป็นแหล่งในการสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจ อีกทั้งนำมาซึ่งปัญหาหวาดระแวง ไม่ไว้วางใจกัน ซึ่งเป็นปัญหาละเอียดอ่อนมีพื้นฐานจากความไม่เข้าใจ ความรู้สึกต่อต้านอำนาจรัฐในทางลบที่สะสมมานาน รวมทั้งความรู้สึกแตกต่างด้าน



ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งความรู้สึกเหล่านั้นเป็นความรู้สึกฝังใจมานานและจะมีมากขึ้นเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งในสังคม ซึ่งต้องยอมรับว่าสภาพเช่นนี้มีอยู่จริง

พื้นที่อำเภอเบตงถือเป็นโอกาสในด้านต่างๆทางสังคม ด้วยกับปัจจุบันพื้นที่อำเภอเบตงจังหวัดยะลา ซึ่งถือเป็นเมืองทางเศรษฐกิจของภาคใต้ตอนล่าง ประชาชนหรือทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงได้ แม้พื้นที่ดังกล่าวจะมีลักษณะทางกายภาพในลักษณะปิดก็ตาม ในทางกลับกันปัจจุบันอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ไม่ใช่เมืองปิดอีกต่อไปเพราะความเป็นเมืองนำพาความเจริญและเทคโนโลยีเข้ามา การเปิดการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารผู้คนและสิ่งของทำให้การอยู่ร่วมกันแตกต่างจากอดีตที่ผ่านมา โดยได้รับอิทธิพลจากภายนอกผ่านข่าวสาร ผู้คน ที่ไหลเวียนเข้าและออกจากพื้นที่

ถึงแม้จะมีปัญหาต่างๆอย่างมากมายในด้านปัจจัยทางสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ปัญหาการใช้ข้อบังคับทางกฎหมายพิเศษในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 อย่างไรก็ตามพื้นที่ดังกล่าวยังคงสร้างสันติสุขในพื้นที่ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เนื่องจากเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งจากภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงภาคเยาวชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ ที่ให้ความสำคัญต่อการสร้างสันติสุขในพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยให้ความเสมอภาคต่อทุกภาคส่วน

3)Technology หรือปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี ในพื้นที่ได้แก่ความก้าวหน้าในการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เขตการค้าชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วปัจจัยที่สร้างความสำเร็จให้แก่พื้นที่เขตการค้าในการพัฒนาพื้นที่เขตการค้าชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ก็คือปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี ที่เข้ามามีบทบาทต่อการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันและการมีส่วนร่วมด้วยกับบริบทในปัจจุบัน ปัจจัยที่ไม่สามารถปฏิเสธได้นั้นก็คือปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี ที่เข้ามาส่งเสริมโดยเฉพาะผู้ประกอบการให้สามารถรองรับกับปัจจัยการเปลี่ยนแปลง เช่นในปัจจุบันผู้ประกอบการค้าชายแดนได้นำปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีเข้ามาส่งเสริมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันโดยเฉพาะธุรกิจของตนเองมากขึ้น เพื่อให้สามารถเกิดความคล่องตัวขึ้นและมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น อาทิเช่น ผู้ประกอบการค้าบริเวณชายแดนกับการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล (Digital Platform) ซึ่งคือ โครงสร้างพื้นฐานหรือแหล่งรวบรวมสินค้า บริการ เครื่องมือ และข้อมูลทางดิจิทัลที่ใช้ในการสร้างสินค้าและบริการในทางธุรกิจ ทั้งยังเป็นแหล่งในการสร้างเครือข่ายหลายด้าน เช่น สร้างตลาดผู้ซื้อสินค้าคือขายสินค้าให้กับผู้บริโภคโดยตรงและสร้างตลาดให้กับผู้ที่ต้องการขายสินค้าด้วย และเป็นช่องทางในทางธุรกิจเพื่อติดต่อสื่อสารกับลูกค้าที่ผู้ประกอบการหลายคนใช้คือเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ อย่างเช่น Facebook , Instagram, Twitter, Line ถือเป็นช่องทางปัจจัยด้านดิจิทัลที่เข้าถึงง่ายและผู้คนส่วนใหญ่ทั่วโลกใช้กัน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและแผน

ระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจะเป็นแม่แบบหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลของประเทศ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ที่กำหนดทิศทางขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ภายใต้พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ.2560 ได้กำหนดว่า “เพื่อให้การพัฒนาดิจิทัลเกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นส่วนรวม” โดยมีวิสัยทัศน์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศด้วกับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างสรรค์ พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมโดยเฉพาะภาคผู้ประกอบการสามารถมีความรู้และทักษะที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล

4) Economy หรือปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่มีความชัดเจนที่สุดต่อการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดน รวมถึงเป็นตัวบ่งบอกถึงศักยภาพของพื้นที่ โดยอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งอยู่ในแผนพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ภายใต้โครงการสามเหลี่ยม มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ที่รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงศักยภาพตรงนี้ว่าให้เป็นพื้นที่นำร่องในด้านของการพึ่งพาตนเอง เนื่องจากอำเภอเบตง จังหวัดยะลา มีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องประกอบกับการได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจึงสามารถสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น ผนวกกับเป็นพื้นที่เมืองการค้าชายแดนที่เข้ามาส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน เนื่องจากชายแดนอำเภอเบตงมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันโดยเฉพาะผู้ประกอบการบริเวณชายแดน โดยมีกิจกรรมการค้าการลงทุนแตกต่างกันไป รวมถึงบริเวณชายแดนไทยและมาเลเซียทั้งสองประเทศได้คำนึงถึงการส่งเสริม การผลิตสินค้าและการบริการ ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่สำคัญถ้าประชาชนบริเวณชายแดนมีสภาพเศรษฐกิจดีก็จะส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นด้วย ดังนั้นรัฐบาลจึงพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักโดยใช้ปัจจัยทางการเมืองและการบริหารเป็นเครื่องมือคอยสนับสนุนช่วยเหลือ โดยเครื่องมือทางปัจจัยทางเศรษฐกิจโดยมีเครื่องมือการพัฒนาได้แก่ รายได้ต่อหัว ประชากร อัตราการขยายตัวของเมืองระดับการศึกษา อัตราความเจริญทางอุตสาหกรรม การถือครองที่ดินของพลเมืองบริเวณพื้นที่ เป็นต้น

นอกเหนือจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของระดับประเทศแล้วจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค ชุมชน และเศรษฐกิจในระดับครัวเรือนด้วย อาจกล่าวว่าจะต้องเกิดปัจจัยทางเศรษฐกิจแบบครบวงจร กล่าวคือ หากประเทศได้มีมูลค่าการนำเข้าและส่งออกสินค้าและบริการในปริมาณที่มากขึ้น ส่งผลให้เกิดสภาพคล่องในระบบเศรษฐกิจระดับประเทศและเกิดการค้าการลงทุนเพิ่มมากยิ่งขึ้น ส่วนในระดับภูมิภาคเป็นพื้นที่ผลิตสินค้าและบริการ เพื่อกระจายสินค้าไปยังต่างประเทศ ซึ่งสามารถสร้างระบบเศรษฐกิจนั้นๆได้ สำหรับระดับชุมชน ครัวเรือนในเขตพื้นที่เมืองชายแดน อาทิเช่น เกิดการจ้างงานในพื้นที่มากขึ้นทำให้ประชาชนมีอาชีพและแหล่งรายได้จากการทำงานหรือค้าขายในพื้นที่หรือส่งเสริมให้ประชาชนเป็นผู้ประกอบการ ทำให้เศรษฐกิจบริเวณพื้นที่นั้น

ดีขึ้นตามไปด้วยซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของรัตน สายคณิตและคณะ (2552:313) ได้กล่าวว่า การพัฒนาเศรษฐกิจคือเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่างๆที่มีผลให้ระดับรายได้ ที่แท้จริงเฉลี่ยเพิ่มขึ้นตลอดระยะเวลายาวนาน เพื่อให้ระดับความอยู่ดีกินดีของประชากรสูงขึ้นกว่าเดิม

5)Politics หรือปัจจัยทางการเมือง ซึ่งในที่นี้หมายถึง นโยบายที่เกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการบริเวณการค้าชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งถือเป็นปัจจัยทางการเมืองในการพัฒนาเขตการค้าชายแดนตั้งแต่ระดับนโยบายระดับประเทศไปจนถึงระดับส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นนโยบายที่เข้ามาสนับสนุนให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้าง และพัฒนานโยบายในด้านการค้าชายแดน ทั้งนี้นโยบายเปรียบเสมือนเข็มทิศและหางเสือในการเดินเรือที่จะพาเรือไปในทิศทางที่กำหนดไว้ ดังนั้นรัฐบาลจึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศและการเปลี่ยนแปลงโลกปัจจุบัน เพื่อจะพาประเทศไปในทิศทางที่ต้องการ โดยเฉพาะปัจจัยทางการเมืองกับบทบาทการค้าชายแดนซึ่งถือเป็นบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ปัจจัยทางการเมืองจึงมีอิทธิพลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เนื่องจากปัจจัยทางการเมืองเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงเสถียรภาพทางการเมืองทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนภาวะเศรษฐกิจโลกถดถอยลง ส่วนต่างๆเหล่านี้ล้วนมาจากอิทธิพลจากปัจจัยทางการเมืองด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งปัจจัยทางการเมืองกับการกำหนดนโยบายพื้นที่เศรษฐกิจการค้าชายแดน โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ได้สอดคล้องกับสิ่งที่รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการค้าชายแดนมาโดยตลอด แต่ที่สำคัญคือยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (ปี 2560 – 2564) ได้กำหนดไว้ในด้านการสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนและการลงทุนโดยตรงของไทยและกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านให้ขยายตัวเพิ่มขึ้น 15% และ 10% ต่อปี ตามลำดับ โดยกำหนดแนวทางที่สำคัญคือการพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคและในภูมิภาคอาเซียนให้มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล ปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่งสินค้าที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวชายแดน เขตเศรษฐกิจพิเศษ และเชื่อมโยงกับระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ ตลอดจนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดนให้มีบทบาทเป็นประตูเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศมาเลเซียซึ่งถือเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความใกล้ชิดมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้วิถีชีวิต วัฒนธรรมนิยมประเพณี ภาษา และวัฒนธรรมไทยกับประเทศมาเลเซียมีความคล้ายคลึง เมื่อรูปแบบระหว่างประเทศมีมากขึ้น ปัจจัยทางการเมืองจึงมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการค้าและการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการบริเวณพื้นที่เขตการค้าชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา กล่าวโดยสรุป ปัจจัยการพิจารณาสภาพแวดล้อมภายนอกโดยอาศัยตัวแบบ

ISTEP เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วม กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ได้แก่ ISTEP Model ( I : International, S : Society, T : Technology, E : Economy, P : Politic) ซึ่งสามารถอธิบายโดยสังเขป ดังนี้

I-International	เป็นการวิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาในด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันและการสร้างการมีส่วนร่วมโดยอาศัยปัจจัยจากนานาชาติที่มีผลต่อแนวทางการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน
S - Society	เป็นการวิเคราะห์ถึงสภาพการณ์และกระแสสังคมที่มีผลต่อแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทยและมาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา
T -Technology	เป็นการวิเคราะห์ถึงแนวโน้มของการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศมาเลเซีย
E - Economy	เป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์และแนวโน้มทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทยกับมาเลเซียรวมถึงการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันเพื่อส่งเสริมแก่ผู้ประกอบการในอำเภอเบตงและภาพรวมในจังหวัดยะลา
P - Politics	เป็นการวิเคราะห์ถึงสภาพทางการเมือง รวมทั้งข้อกฎหมายและนโยบายทางการเมืองที่มีผลต่อแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทยและมาเลเซีย

จะเห็นได้ว่า การวิเคราะห์ตามตัวแบบข้างต้นเป็นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่เขตการค้าชายแดน เนื่องจากเป็นตัวแบบที่ครอบคลุมทุกวงจรทั้งปัจจัยจากระดับนานาชาติซึ่งถือเป็นปัจจัยในการพัฒนาพื้นที่เขตการค้าเมืองชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจบริเวณพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความทับซ้อนสูง **ปัจจัยนานาชาติ(I : International)** จึงเปรียบเสมือนตัวแปรที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเมืองชายแดนให้ดียิ่งขึ้นได้ สามารถสร้างความได้เปรียบทางเศรษฐกิจให้ดียิ่งขึ้นจนถึงสามารถอาศัยความร่วมมือจากปัจจัยในระดับนานาชาติให้สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ของบริบทโลกที่แปรผันได้อย่างต่อเนื่อง **ปัจจัยทางสังคม(S : Society)** จึงเปรียบเสมือนตัวชี้วัดความเป็นอยู่ทางสังคม สามารถชี้วัดได้ว่าพื้นที่เขตการค้าชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา มีสภาพทางสังคมเป็นอย่างไร ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ตลอดจนอิทธิพลที่มีบทบาทในการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วม เช่น มีการศึกษา อบรมและเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการค้าและการแข่งขัน อบรมเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยทางสังคมจะมีอิทธิพลมากต่อการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพราะปัจจัยทางสังคมจะมีกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคมสร้างขึ้นมาเพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมไปในทำนองเดียวกัน ตลอดจนรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม **ปัจจัยทางเทคโนโลยี(T : Technology)** ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาโครงข่ายในด้านการค้าและการลงทุน โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน เช่น การเชื่อมต่อฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นระบบ สอดคล้องกับความต้องการในด้านการเพิ่มขีดความสามารถด้านการค้าและการแข่งขัน ตลอดจนการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการดำเนินการและการนำนวัตกรรมสมัยใหม่เข้ามาเพื่อก่อให้เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ อาทิเช่น ปัจจัยทางเทคโนโลยีกับการช่วยเหลือผู้ประกอบการให้มีความสามารถในการคล่องตัวต่อการประกอบอาชีพมากขึ้น เพื่อให้สามารถก้าวทันต่อโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง **ปัจจัยทางเศรษฐกิจ(E : Economy)** เป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงการส่งเสริมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในด้านการแข่งขันทางการค้าและสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องสำคัญถ้าประชาชนบริเวณพื้นที่ที่มีสภาพทางเศรษฐกิจที่ดีก็จะส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นด้วย ซึ่งปัจจุบันในด้านแนวทางการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนและการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในด้านการแข่งขัน โดยเฉพาะผู้ประกอบการ ได้มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน นอกเหนือจากนั้นยังได้การสร้างการมีส่วนร่วมโดยนำภาคเอกชน ประชาสังคม และทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหนึ่งในบทบาทสำคัญที่รัฐบาลทั่วโลกทุกประเทศต้องการโดยเฉพาะในด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนให้มีขีดความสามารถที่ก้าวทันต่อบริบทโลกที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องได้มากยิ่งขึ้นและสุดท้าย **ปัจจัยทางการเมือง(P : Politics)** ในส่วนนี้จะเป็นส่วนในด้านการวางแผนยุทธศาสตร์โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมการค้าการลงทุนร่วมกันเพื่อกำหนดนโยบายและแผนและมาตรการการพัฒนาร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยทางการเมืองจะส่งผลต่อบทบาทความได้เปรียบและโอกาสทางการค้า รวมถึงช่วยลดอุปสรรคปัญหาต่างๆ และสามารถให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น โดยเฉพาะในด้านการบริหารการพัฒนาพื้นที่ชายแดนเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมซึ่งล้วนต้องอาศัยปัจจัยทางการเมืองเข้า

มาช่วยรวมถึงการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมในเขตพื้นที่เมืองชายแดนที่ต้องอาศัยปัจจัยทางการเมืองด้วยกันทั้งสิ้น ยกตัวอย่างเช่น หากบริเวณพื้นที่เขตการค้าชายแดนเกิดความไม่สงบเกิดขึ้น มีปัญหาในด้านของความมั่นคง ก็คงยากต่อการพัฒนาพื้นที่เขตการค้าเมืองชายแดนนั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ(บุญอริ ยีหมะ, 2554) ได้กล่าวว่า ปัจจัยทางการเมืองล้วนข้องเกี่ยวกับปรากฏการณ์และกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลายทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหารความมั่นคง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ปรากฏการณ์และกิจกรรมต่างๆเหล่านี้จะมีทั้งตัวแสดงซึ่งก็คือผู้กระทำและผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำของตัวแสดงอื่นๆ โดยเฉพาะสังคมโลกในปัจจุบันที่ประเทศต่างๆ ล้วนต้องมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆและองค์กรอื่นๆ ซึ่งไม่สามารถดำรงตนได้อย่างโดดเดี่ยว

สรุปได้ว่าการนำตัวแบบ ISTEP (คือ International, Society, Technology, Economy, Politics) มาวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่คาบเกี่ยวต่างๆแบบครบวงจรโดยเฉพาะในด้านการพัฒนาพื้นที่การค้าชายแดน ซึ่งจะเข้ามาให้สามารถศึกษาถึงสภาพบริบทของพื้นที่อย่างละเอียดลึกซึ้ง โดยเฉพาะอำเภอเบตง จังหวัดยะลา เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีโอกาสและศักยภาพในการแข่งขัน รวมถึงในด้านการพัฒนาพื้นที่ การศึกษาเพื่อการพัฒนาพื้นที่ในการยกระดับศักยภาพนั้นจึงมีความสำคัญอย่างมากที่จะต้องศึกษาในระดับนานาชาติ สังคมความเป็นอยู่ ปัจจัยทางเทคโนโลยีที่เข้ามาเกี่ยวพัน การพัฒนาทางเศรษฐกิจเพื่อให้สามารถยกระดับพื้นที่ รวมถึงปัจจัยทางการเมืองที่มีบทบาทต่อแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันและการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน ซึ่งปัจจัยในแต่ละด้านจะต้องมีการบูรณาการเพื่อให้เกิดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำมาประกอบใช้ในการผลักดันให้เป็นพื้นที่เขตการค้าชายแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(อังคณา ธรรมสัจจาร และ สายฝน ไชยศรี ,2558) ได้ศึกษาพฤติกรรมการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียในจังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะพฤติกรรมการค้าระหว่างผู้ประกอบการชาวไทยและชาวมาเลเซีย 2) เพื่อศึกษาประเภทของสินค้าและบริการที่ชาวมาเลเซียเข้ามาใช้บริการที่เมืองชายแดน และ 3) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขอุปสรรคการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุในช่วง 30-45 ปี ในตลาดหาดใหญ่ และอายุมากกว่า 45 ปีในตลาดด่านนอกนับถือศาสนาพุทธ รองลงมาเป็นอิสลาม มีภูมิลำเนาในจังหวัดสงขลา การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี พฤติกรรมการค้าส่วนใหญ่ค้าปลีก สินค้า ได้แก่ เสื้อผ้า รองลงมาเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ทำการค้ามานานมากกว่า 5 ปี ภาษาเพื่อการค้าขาย คือ ภาษามาเลเซีย รองลงมาภาษาไทยในตลาดด่านนอก ส่วนตลาดหาดใหญ่

ภาษาไทย รองลงมาภาษาจีน ภาษามาลาเซีย ตามลำดับ สินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าผลิตในประเทศไทย ใช้เงินสดสกุลบาทและริงกิต ชาวมาเลเซียนิยมซื้อเสื้อผ้า สินค้าอุปโภคบริโภค บริการท่องเที่ยว โดยมาซื้อด้วยตนเอง ปัญหาการค้าชายแดน ผู้ประกอบการกังวล เรื่องอัตราแลกเปลี่ยนริงกิตที่อ่อนค่าลง ทำให้นักท่องเที่ยวลดลง การขนส่งของไทยมีปัญหาไม่สะดวกเหมือนมาเลเซียการกีดกันการค้าที่ไม่ใช่ภาษี โควตาสินค้าผ่านแดนจำกัดการนำเข้าข้าวสารต้องผ่านเฉพาะด่านสะเดาแนวทางแก้ไข การเร่งสร้างทางคมนาคมในไทยให้สามารถเชื่อมโยงกับทางประเทศมาเลเซีย

(นรวิทย์ เอ็มเอก, 2558) ได้ศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันสำหรับผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน : การทบทวนวรรณกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน เพื่อนำไปพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันสำหรับผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยการศึกษาใช้การทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์เอกสาร ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการ แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กฎระเบียบปฏิบัติของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และการบริหารเชิงสถานการณ์มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันสำหรับผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ขณะเดียวกันคุณลักษณะของผู้ประกอบการ แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และกฎระเบียบปฏิบัติของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีความสัมพันธ์โดยอ้อมต่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันสำหรับผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนผ่านการบริหารเชิงสถานการณ์

(ธนวันต์ สิทธิไทย, 2557) ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาการตลาดบริการเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไทย-มาเลเซีย เพื่อสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไทยและมาเลเซีย 2) ศึกษาปัญหา โอกาส อุปสรรคและแนวทางของการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไทย-มาเลเซีย 3) สัมภาษณ์ความพึงพอใจด้านการตลาดบริการของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไทย-มาเลเซีย 4) กำหนดตัวแบบการตลาดบริการที่เหมาะสมในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไทย-มาเลเซีย เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ผลการศึกษาพบว่า 1) ธุรกิจเป็นประเภทนำนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยวในประเทศไทย (Inbound Tour) มีจุดแข็ง คือ การสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศปลายทาง การบริการจัดการควรมีการร่วมมือกันในเชิงนโยบายโดยรัฐบาลเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างกัน 2) อุปสรรคในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไทย-มาเลเซีย คือ ความขัดแย้งทางการเมือง โดยเฉพาะในดินแดนที่เป็นรอยต่อระหว่างประเทศ 3) ความพึงพอใจด้านการตลาดบริการของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการนำเที่ยวในประเทศไทย ได้แก่ ราคา กระบวนการให้บริการ และสถานที่

ตามลำดับ ความพึงพอใจด้านการตลาดบริการของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการนำเที่ยวในประเทศมาเลเซีย ได้แก่ กระบวนการให้บริการ พนักงานให้บริการ และราคา ตามลำดับ และ 4) ตัวแบบของกลยุทธ์การตลาดบริการที่เหมาะสมของกลุ่มลูกค้าชาวต่างชาติที่ใช้บริการธุรกิจนำเที่ยวในประเทศไทยและมาเลเซีย หลังจากนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) พบองค์ประกอบที่สำคัญ 7 องค์ประกอบ และค้นพบโมเดลชื่อ “TRAVEL” และ “TOURIST” ตามลำดับ

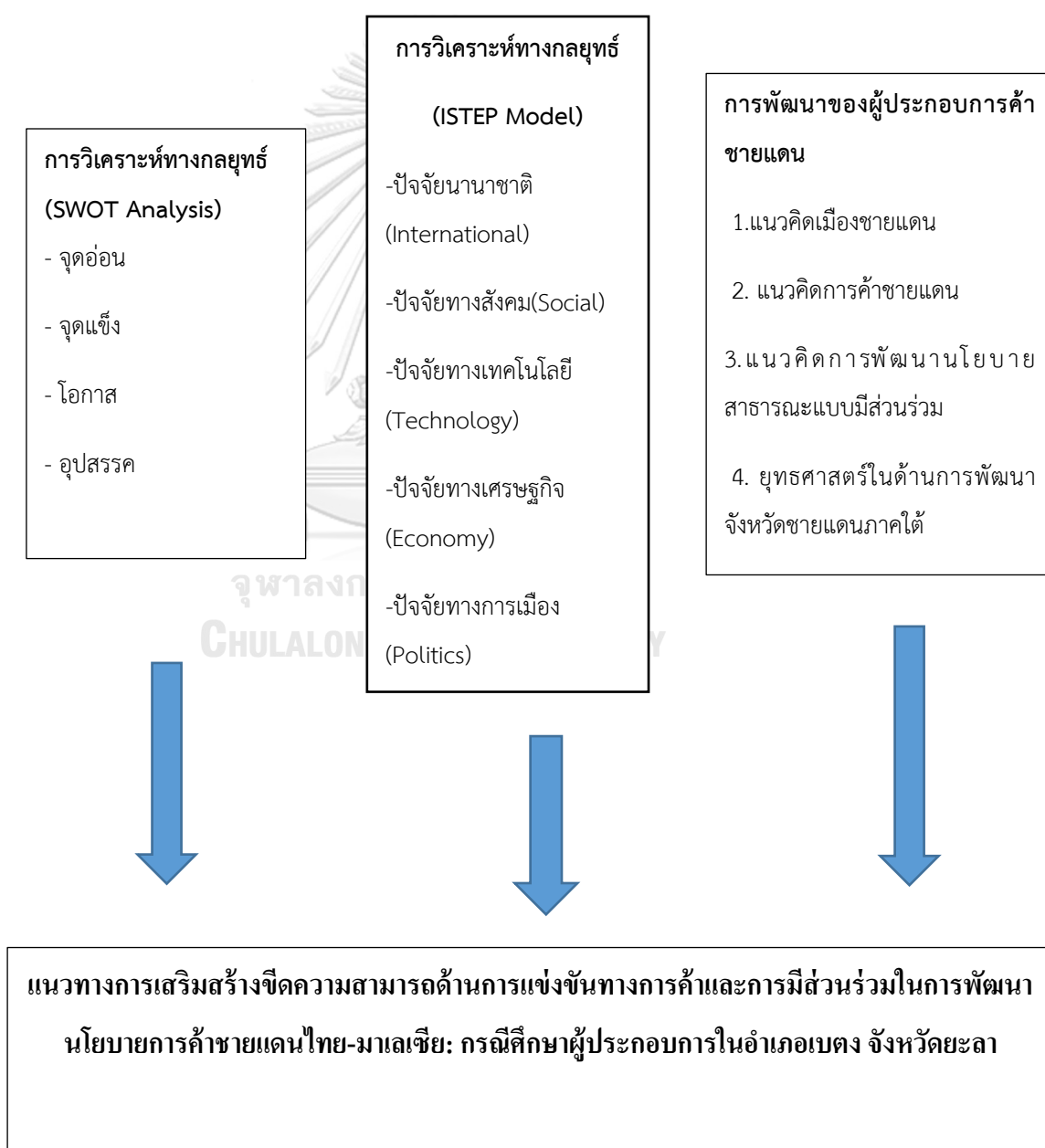
(นรวิทย์ เอ็มเอก, 2555) ได้ศึกษาสมรรถนะผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารอบแนวคิดและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียและโครงสร้างเชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อสมรรถนะของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลการศึกษาพบว่า 1) สมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการและทักษะการบริหารของผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะภาวะผู้นำและหลักทางการบริหารของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย 2) กฎระเบียบปฏิบัติของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำและหลักทางการบริหารของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย 3) แผนพัฒนาภูมิภาคได้ชายแดน พ.ศ. 2553-2556 (ฉบับแก้ไขปี 2554) มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำและสมรรถนะหลักทางการบริหารของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย 4) ภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อสมรรถนะหลักทางการบริหารและการพัฒนาสมรรถนะสำหรับผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียและ 5) สมรรถนะหลักทางการบริหารมีอิทธิพลต่อการพัฒนาสมรรถนะสำหรับผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย



## 2.8 กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ครั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นผู้วิจัยได้นำแนวความคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ทางกลยุทธ์(SWOT Analysis) มาประกอบกับการวิเคราะห์ทางกลยุทธ์(ISTEP Model) จนนำไปสู่การพัฒนาของผู้ประกอบการค้าชายแดน มากำหนดเป็นกรอบในการศึกษา แสดงดังกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 7 กรอบแนวคิดการวิจัย



## บทที่ 3

### ระเบียบวิธีการวิจัย

#### 3.1 รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้การศึกษาวิจัยแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้า และแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียของผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เนื่องจากงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย(ทั้งในภาพรวมในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา) และ เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ของผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา จึงมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเชิงลึก ทั้งเรื่องราว พลวัตร แนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียของผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

#### 3.2 แหล่งข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการทำงานและการดำเนินงานของพื้นที่ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ทั้งข้อมูลจากเอกสารและบันทึกทางราชการ หนังสือหรือเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย รวมถึงข้อมูลมูลค่าทางเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียจากกรมศุลกากร และ ข้อมูลด้านการพัฒนาเพื่อส่งเสริมแก่ผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียจากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้(ศอ.บต.) ทั้งนี้โดยส่วนใหญ่แล้ว แหล่งข้อมูลทุติยภูมิเป็นข้อมูลซึ่งเกี่ยวข้องกับภาคราชการเป็นหลัก ทำให้พบว่ายังไม่มีข้อมูลจากฝ่ายผู้ประกอบการเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องมีการใช้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิทั้งในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานภาครัฐ และกลุ่มผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา เพื่อได้ข้อมูลที่มากยิ่งขึ้น

โดยผู้วิจัยยังเลือกใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนของผู้ประกอบการของผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในภาครัฐ ประธานหอการค้าจังหวัด และประธานอุตสาหกรรมจังหวัด ที่เกี่ยวข้องกับ

การพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียแบบมีส่วนร่วมพร้อมทั้งแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันของผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

### 3.3 กลุ่มประชากรเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.3.1 กลุ่มผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการ ที่ประกอบการ ณ บริเวณการค้าชายแดนในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ใน 5 กลุ่ม ธุรกิจหลัก กลุ่มละ 1 คน รวมจำนวน 5 คน ประกอบด้วย

1) ผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจอุปโภคบริโภค 2) ผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจก่อสร้างและวัสดุก่อสร้าง 3) ผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจการเกษตรและเครื่องจักรกลการเกษตร 4) ผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจบริการท่องเที่ยวและธุรกิจเกี่ยวเนื่อง 5) ผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ เนื่องจากกลุ่มผู้ประกอบการเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในด้านการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน มีส่วนสำคัญและบทบาทต่อเศรษฐกิจชายแดนไทย-มาเลเซีย บริเวณพื้นที่ด่านเบตงเป็นอย่างยิ่ง รวมถึงเป็นกลุ่มที่สามารถชี้ให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรค ซึ่งสามารถสะท้อนถึงความต้องการในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน

3.3.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติงานหรือข้าราชการที่ปฏิบัติงานด้านการค้าชายแดนตามบทบาทหน้าที่ในสำนักงานพาณิชย์จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือข้าราชการที่ปฏิบัติงานด้านยุทธศาสตร์และแผนงาน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือข้าราชการปฏิบัติงานกำกับดูแลและพัฒนาเศรษฐกิจการค้าเนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ สามารถชี้แนะในเรื่องการพัฒนาในพื้นที่โดยเฉพาะเรื่องของนโยบายการมีส่วนร่วม และแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน รวมถึงจัดทำยุทธศาสตร์และบูรณาการยุทธศาสตร์ในด้านของการค้าในจังหวัด กลุ่มจังหวัดให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์กระทรวงและนโยบายรัฐบาล

3.3.3 กลุ่มผู้ปฏิบัติงานหรือข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่บริเวณด่านการค้าชายแดนในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา จำนวน 2 คน ประกอบด้วย นายด่านศุลกากรเบตง และเจ้าหน้าที่ด่านศุลกากรเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เนื่องจาก เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่บริเวณชายแดน ด่านฯ อำเภอเบตง รวมถึงสามารถให้ข้อมูลถึงผลกระทบและโอกาสต่างๆ และทำหน้าที่ในด้านของการกำกับดูแลการขนส่งผ่านทางเข้าออกระหว่างประเทศ พร้อมทั้งประสานงานให้ความร่วมมือและให้คำปรึกษาแนะนำในการอำนวยความสะดวก ด้านการค้าชายแดน

3.3.4 กลุ่มผู้ปฏิบัติงานหรือข้าราชการที่ปฏิบัติงานด้านกองส่งเสริมและสนับสนุนงานพัฒนาฝ่ายพลเรือน ตามบทบาทหน้าที่ใน ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) จำนวน 1 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือข้าราชการกลุ่มงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นหน่วยงานด้านการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรมนุษย์ การบริหาร

จัดการภาครัฐและการพัฒนาเพื่อความมั่นคง ข้อมูลที่ได้รับจะสามารถเป็นประโยชน์ เพื่อเป็นแนวทาง ในด้านการพัฒนาโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียแบบมีส่วนร่วมพร้อมทั้งเป็นหน่วยงานนำด้านการเสริมสร้างทางการแข่งขัน การพัฒนา ในระดับพื้นที่ให้สามารถมีศักยภาพที่มากยิ่งขึ้น

3.3.5 ประธานหอการค้าจังหวัดยะลา ผู้มีความรู้ความชำนาญในด้านมูลค่าทางเศรษฐกิจ มีความสำคัญในด้านของข้อมูล ในส่วนของกลุ่มผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย จำนวน 1 คน เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านมูลค่าทางเศรษฐกิจในด้านของนโยบายการค้าชายแดน การค้าระหว่างประเทศ รวมทั้งเป็นส่วนผลักดันในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัด สนับสนุนการค้าทั้งในระดับจังหวัด ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ

3.3.6 ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดยะลา ผู้มีความรู้ความชำนาญ เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการประกอบอุตสาหกรรม ในส่วนของกลุ่มผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย จำนวน 1 คน เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจะเกี่ยวข้องกับยกระดับและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมในพื้นที่ โดยเฉพาะนโยบายการค้าชายแดนกับด้านการพัฒนาทางอุตสาหกรรม

#### 3.4 วิธีการเลือกและการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้ให้ข้อมูลที่มีตำแหน่ง บทบาทหน้าที่ ตามความรู้ความเชี่ยวชาญ ตามที่ผู้วิจัยได้อธิบายไว้ในหัวข้อก่อนหน้านี้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อเพื่อขออนุญาตเพื่อเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จาก กลุ่มผู้ประกอบการ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดยะลา ด้านกรมศุลกากรอำเภอเบตง ศูนย์ อำนวยบริการจังหวัดชายแดนภาคใต้(ศอ.บต.) หอการค้าจังหวัดยะลา และสภาอุตสาหกรรม จังหวัดยะลา

#### 3.5 เทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วจึงใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์ในการ สัมภาษณ์ (Interview guideline) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กำหนดไว้โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ลักษณะ คำถามปลายเปิด ซึ่งเนื้อหาการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

3.5.1 ผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการบริเวณชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

1) นโยบายการค้าชายแดนแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างไรต่อการประกอบการธุรกิจ ในพื้นที่

2) เห็นด้วยหรือไม่กับการเสริมสร้างเพื่อให้เกิดนโยบายการค้าชายแดนแบบมีส่วนร่วมเพื่อ ขับเคลื่อนพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการพื้นที่ชายแดน

3) บทบาทของผู้ประกอบการต่อการดำเนินงานด้านการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการเป็นอย่างไร

4) ปัจจุบันได้ผู้ดำเนินการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างไร

5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในด้านการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการมีอะไรบ้าง

6) ผู้ประกอบการมีแนวทางการรับมือต่ออุปสรรคในด้านการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียอย่างไร

7) ผู้ประกอบการมีแนวทางอย่างไรในการพัฒนา ปรับตัว ด้านธุรกิจ เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขัน

8) ปัจจัยใดที่เป็นผลกระทบปัญหาที่ขวางกั้นเกี่ยวกับการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนแบบมีส่วนร่วมและแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน

3.5.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติงานหรือข้าราชการที่ปฏิบัติงานด้านการค้าชายแดนตามบทบาทหน้าที่ในสำนักงานพาณิชย์จังหวัดยะลา

1) นโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างไร

2) นโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียแบบมีส่วนร่วมเข้ามามีบทบาทอย่างไรต่อการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าในพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

3) เห็นด้วยหรือไม่กับการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการการค้าชายแดน ให้มีศักยภาพต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างให้ผู้ประกอบการสามารถเสริมสร้างความสามารถทางการแข่งขัน

5) อุปสรรคในการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างทางการแข่งขันของผู้ประกอบการบริเวณชายแดนไทย-มาเลเซียมีอะไรบ้าง

3.5.3 กลุ่มผู้ปฏิบัติงานหรือข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่บริเวณด่านการค้าชายแดนในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

1) ท่านคิดว่าบริเวณชายแดนไทย-มาเลเซีย มีศักยภาพเพียงพอต่อการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดน ในอนาคตอย่างไร

2) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการนำนโยบายการค้าชายแดนแบบมีส่วนร่วมเข้ามาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจและผู้ประกอบการตรงบริเวณการค้าชายแดน

3) ปัจจุบันท่านคิดว่าอุปสรรคด้านใดที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อ การเสริมสร้างความสามารถ ทางด้านการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดน

4) ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของ ผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย

5) บริเวณชายแดนไทย-มาเลเซีย อำเภอเบตง จังหวัดยะลา มีจุดแข็งอย่างไรที่ทำให้ ผู้ประกอบการสามารถเพิ่มผลประกอบการได้ดีตรงบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย

3.5.4 กลุ่มผู้ปฏิบัติงานหรือข้าราชการที่ปฏิบัติงานด้านกองส่งเสริมและสนับสนุนงานพัฒนาฝ่ายพลเรือน ตามบทบาทหน้าที่ในศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)

1) การพัฒนานโยบายชายแดนไทย-มาเลเซียเพื่อส่งเสริมขีดความสามารถทางการแข่งขัน ของผู้ประกอบการ อำเภอเบตง จังหวัดยะลามีแนวทางหรือแผนดำเนินการของบทบาทหน้าที่ของ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างไร

2) ในฐานะที่เป็นหน่วยงานนำด้านการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะ พื้นที่อำเภอเบตงจังหวัดยะลาซึ่งถือเป็นพื้นที่ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจมีอุปสรรคต่อการพัฒนา อย่างไร

3) ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ได้เข้ามาสนับสนุนเพื่อ เสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในพื้นที่ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา อย่างไร

3.5.5 ประธานหอการค้าจังหวัดยะลา

1) มูลค่าทางเศรษฐกิจในปัจจุบันบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย อำเภอเบตง จังหวัด ยะลามีส่วนสำคัญกับแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้า บริเวณชายแดนอำเภอเบตงอย่างไรบ้าง

2) มูลค่าทางเศรษฐกิจในปัจจุบันของอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ท่านคิดว่ามีแนวโน้มและ ทิศทางในอนาคตต่อไปอย่างไรบ้าง

3) ปัญหาและอุปสรรคใดที่เข้ามามีบทบาทให้มูลค่าทางเศรษฐกิจบริเวณชายแดนอำเภอเบ ตง จังหวัดยะลา ที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการการค้าชายแดนในการเสริมสร้างขีดความสามารถ ทางการแข่งขัน

3.5.6 ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดยะลา

1) ในฐานะที่เป็นหน่วยงานการพัฒนาด้านการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมในพื้นที่ ท่านได้รับฟัง ข้อเสนอแนะ ของผู้มีส่วนร่วม ภาคประชาชน ประชาสังคม หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งผลให้ เกิดการยกระดับและขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรมโดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถทางการ แข่งขันของผู้ประกอบการ อย่างไรบ้าง

2) ท่านคิดว่าสภาอุตสาหกรรมมีบทบาทในการดำเนินการด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย อำเภอเบตง จังหวัดยะลา อย่างไร

3) ท่านคิดว่าข้อมูลที่ได้รับจะเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์กับการยกระดับและขับเคลื่อนเศรษฐกิจอุตสาหกรรมในพื้นที่พร้อมทั้งสามารถมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย อำเภอเบตง จังหวัดยะลา มากน้อยเพียงใด

4) อุปสรรคในการดำเนินงานด้านการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย โดยเฉพาะในด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ท่านคิดว่ามีอุปสรรคในด้านใด อย่างไร

### 3.6 แนวทางการวิเคราะห์และการนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) จากคำให้สัมภาษณ์ และข้อมูลจากเอกสารต่างๆ โดยนำเสนอเป็นประเด็นต่างๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และเพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่หลากหลายจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการยกตัวอย่างทางด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียของผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญสุดแทรกเป็นระยะ

### 3.7 จริยธรรมการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำหนังสือขออนุญาตและเข้าสัมภาษณ์เพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและนัดสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และจะเก็บข้อมูลและเนื้อหาจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นความลับ

## บทที่ 4

### ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย : กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย(ทั้งในภาพรวมในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา) รวมถึงศึกษาแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ภายใต้บริบทของการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียแบบมีส่วนร่วม โดยผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ส่วนสำคัญ ประกอบด้วย

- 1) สภาพปัญหาการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย (ทั้งในภาพรวมและในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา)
- 2) สภาพอุปสรรคการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย (ทั้งในภาพรวมและในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา)
- 3) แนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ของผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา
- 4) แนวทางการสร้างความมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ภายใต้บริบทของการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียแบบมีส่วนร่วม

#### 4.1 สภาพปัญหาการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย (ทั้งในภาพรวมและในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา)

จากการศึกษาพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์มีทิศทางในการให้สัมภาษณ์เป็นไปในทางเดียวกันไม่ว่าจะเป็นตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร จนถึงตัวแทนผู้ประกอบการภาคเอกชน ต่างได้พูดถึงปัญหาตามหน้าที่หรือสิ่งที่ได้พบเจอของตนเอง ในด้านการเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ภายใต้สภาพปัญหาดังต่อไปนี้



#### 4.1.1 ปัญหาในเรื่องของความมั่นคงจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ถือเป็นความขัดแย้งที่กำลังดำเนินอยู่ซึ่งส่วนใหญ่ของภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส ระหว่างรัฐไทยกับกลุ่มก่อความไม่สงบหลายกลุ่ม นำมาซึ่งความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกัน จึงนำมาซึ่งปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อเฉพาะภาคเศรษฐกิจซึ่งสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจในวงกว้างบริเวณพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นำมาซึ่งปัญหามาสู่ด้านการค้าชายแดน บริเวณพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งถือเป็นพื้นที่หนึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถึงแม้บริเวณอำเภอเบตงเองมักจะไม่ค่อยมีเหตุการณ์ความสงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มากนัก แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นพื้นที่ของความขัดแย้ง

จึงนำมาสู่ปัญหาทางภาคเศรษฐกิจและปัญหาด้านการค้าชายแดน โดยพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา มีสัดส่วนภาคเกษตร 29% และภาคนอกเกษตร 71% มีพืชหลักหลากหลายชนิด อาทิ เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และผลไม้ โดยพืชผลเกษตรคิดเป็น 95% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมด้านการเกษตร ปัญหาหลักในพื้นที่คือการก่อความไม่สงบ ซึ่งทำให้กลไกของภาคเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อและเป็นปัญหาในวงกว้าง จากปัญหาความไม่สงบ การพัฒนาพื้นที่ของจังหวัดไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ ทั้งด้านอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว จึงเป็นการยากที่จะพัฒนาพื้นที่ภายใต้เงื่อนไขนี้ ซึ่งสอดคล้องกับการให้คำสัมภาษณ์ ดังนี้

ประธานหอการค้าจังหวัดยะลา ได้ให้ข้อมูลว่า

“พื้นที่อำเภอเบตงเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง แต่ถ้ามีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นจึงทำให้ไม่มีนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศไม่กล้าที่จะเข้ามาลงทุน เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่มีอย่างต่อเนื่อง ทำให้ภาคเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดเกิดการชะลอตัว ผนวกกับกำลังซื้อของประชาชนในพื้นที่เองก็น้อย ทำให้ผลประกอบการโดยรวมของจังหวัดย่ำแย่ เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่”

(ประธานหอการค้าจังหวัดยะลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2565)

ประกอบกับผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผู้ประกอบการในด้านของการนำเที่ยวในพื้นที่อำเภอเบตง และในจังหวัดยะลา ซึ่งท่านได้มองเห็นถึงสภาพปัญหาจากเหตุการณ์ในเรื่องของความมั่นคงจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่าเป็นปัญหาและผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจในวงกว้าง ได้ให้ข้อมูลว่า

“อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา รวมถึงมีชาติพันธุ์ที่ผสมกลมกลืน แต่ทุกๆคนก็อยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข ต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ใกล้กับประเทศเพื่อนบ้าน ถ้าเหตุการณ์ความไม่สงบลดน้อยลง สามารถ

รับประกันถึงเม็ดเงินในท้องที่และสามารถช่วยเหลือภาคประชาชนรวมถึงผู้ประกอบการได้ดีมากยิ่งขึ้น”

(ผู้ประกอบการด้านธุรกิจการท่องเที่ยว สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2565)  
รวมทั้งประธานที่ปรึกษาสภาอุตสาหกรรมจังหวัดยะลา ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ผลักดันด้านอุตสาหกรรมในจังหวัด ทั้งเป็นตัวแทนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมภาคเอกชนในการประสานนโยบายและดำเนินการกับภาครัฐ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2530 ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐที่ต้องการพัฒนาสถาบันธุรกิจภาคเอกชนสามารถประสานกับการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดจนไปถึงระดับประเทศ ได้ให้ข้อมูลว่า

“อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ถือเป็นเมืองทางเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคใต้ตอนล่าง ด้วยกับพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์และติดกับประเทศมาเลเซีย ถ้าเหตุการณ์ความไม่สงบจบลง คิดว่าพื้นที่ตรงนี้จะพื้นที่ที่มีมูลค่ามหาศาล ถ้าไม่มีเหตุการณ์ความไม่สงบ แน่ใจว่าภาคอุตสาหกรรมจากที่มีอยู่แล้วก็จะมีมูลค่า การซื้อขาย นำเข้า-ส่งออก ดียิ่งขึ้น และสามารถดึงนักลงทุนเข้ามาร่วมลงทุนเพื่อให้ประชาชนในท้องที่สามารถมีงานทำ แต่เป็นเพราะปัญหาความไม่สงบจึงทำให้หลายๆภาคส่วนโดยเฉพาะนักลงทุนต่างชาติ ไม่กล้าตัดสินใจลงทุนในพื้นที่ตรงนี้”

(ประธานที่ปรึกษาสภาอุตสาหกรรมจังหวัดยะลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2565)

สอดคล้องกับหน่วยงานศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยทำหน้าที่ดูแลประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบจากปัญหาชายแดนภาคใต้ ทั้งขับเคลื่อนนโยบายด้านการพัฒนา ผนวกกับเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ ทั้งเป็นตัวแทนผู้ประสานงานเรื่องร้องทุกข์จากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคำให้การสัมภาษณ์ของข้าราชการตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ ในสังกัดศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ให้ข้อมูลว่า

“อำเภอเบตงถือเป็นเมืองต้นแบบเรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยวและพึ่งพาตนเอง เช่นล่าสุดกิจกรรม Amazean Trail Betong ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทาง ศอ.บต.ได้ผลักดันให้เกิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการในพื้นที่รวมทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากไปในตัว ถ้าปัญหาเรื่องเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่น้อยกว่านี้ คาดว่าประชาชนทุกๆภาคส่วนของประเทศไทยจะสามารถกล้าที่จะลงมาท่องเที่ยวที่นี่ได้มากขึ้น แต่เสียดายปัญหาความไม่สงบเดี่ยวยังเบียด เดี่ยวเกิดเหตุการณ์ มาเป็นระยะจึงดูเป็นภาพที่ดูน่ากลัว ส่งผลต่อหลายๆด้านโดยเฉพาะภาคการผลักดันพัฒนาท้องที่ ที่ ศอ.บต. เข้าไปมีบทบาทตรงนี้โดยตรง ส่วนใหญ่แล้วล้วนเกิดจากปัญหาเหตุการณ์ปัญหาความไม่สงบ”

(ข้าราชการตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2565)

#### 4.1.2 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19)

ปัจจุบันสถานการณ์โรคระบาด COVID-19 ที่เกิดขึ้นได้สร้างความเสียหายให้กับประชาชนทั่วโลกในการดำเนินชีวิต และยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการค้าขาย การนำเข้า ส่งออกสินค้า โดยเฉพาะด้านการค้าชายแดนซึ่งเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญในการดำเนินชีวิต แต่เกิดเหตุการณ์โรคระบาด COVID-19 ทำให้ส่งผลกระทบต่อการค้าตามแนวชายแดนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการค้าชายแดน โดยเฉพาะตามแนวชายแดนอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ถือเป็นช่องทางนำเข้า ส่งออกสินค้าที่สำคัญของการค้าชายแดนของทั้งสองประเทศ เช่น ข้าว ยางพารา ผลไม้ อาหารสด ฯลฯ เป็นต้น สภาพปัญหาดังกล่าวซึ่งจึงส่งผลกระทบต่อตรงกับการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการ บริเวณพื้นที่เขตการค้าชายแดนอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

จะเห็นได้ว่าสถานการณ์การแพร่เชื้อโรคระบาดของโรคไวรัส Covid-19 นี้ได้ส่งผลกระทบต่อเป็นวงกว้างในระบบเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของประชาชนผู้ประกอบการค้าชายแดนทั่วไปเนื่องมาจากยอดผู้ติดเชื้อรายวันเพิ่มสูงมากขึ้นเป็นเหตุให้ต้องปิดด่านชายแดนเพราะไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ดังนั้นมาตรการของภาครัฐจึงจำเป็นต้องปิดด่านการค้าชายแดน จึงทำให้ประชาชนไปถึงผู้ประกอบการไม่สามารถเข้า-ออก ได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้การสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้ประกอบการค้าชายแดนด้านอุปโภคและบริโภคบริเวณพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ได้ให้ข้อมูลว่า

“จากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อกิจการและธุรกิจบริเวณเขตชายแดน เนื่องจากในส่วนนี้จะเป็นพื้นที่ช่องทางในการหารายได้หลัก เมื่อเกิดปัญหา ด่านชายแดนทั้งสองฝั่งประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียจึงปิดด่านทำให้เกิดผลกระทบ และต้องใช้เวลาในการฟื้นตัว ยอดที่เคยขายได้ต่อวันจาก 100% หายไปเกือบ 80% อีกอย่างเคยจ้างลูกน้องประจำหนึ่งคนจำเป็นต้องพักงาน เนื่องจากธุรกิจของเราขาดรายได้และลดลงไปมาก ในฐานะผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องทำตามนโยบายของภาครัฐและปรับตัวตามสถานการณ์เพื่อให้กิจการของเราเดินหน้าได้”

(ผู้ประกอบการค้าชายแดนด้านอุปโภคและบริโภคบริเวณพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2565)

สอดคล้องกับคำให้การสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่ข้าราชการประจำด่านศุลกากรอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งประจำอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวและมีหน้าที่หลักในด้านการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการที่ประสงค์จะปฏิบัติพิธีการศุลกากรหรือดำเนินการในกระบวนการทางศุลกากร โดยได้ให้ข้อมูลว่า

“ในช่วง 2-3 ปี ที่ผ่านมาซึ่งเกิดปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการค้าชายแดนเป็นอย่างสูง เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของการนำเข้าและส่งออก บวกกับด้านการค้าชายแดนก็ได้ปิดลง ปัญหาจึงเกิดเนื่องจากจากเดิมผู้ประกอบการค้าชายแดนก็จะหารายได้จากชายแดนเป็นหลัก พร้อมทั้งดุลการค้าด้านการนำเข้า/ส่งออก ตั้งแต่ปี 2563 จนถึง 2565 จะล่อตัวอย่างต่อเนื่อง เช่น สินค้านำเข้าอันดับแรกของเราคือแก๊สแอมโมเนียเหลว เราได้ปี 2563 อยู่ที่ 21.858 ล้านบาท จนถึงปี 2564 อยู่ที่ 35.424 ล้านบาท ซึ่งเมื่อดูจากตัวเลขอาจจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อย จนถึงปี 2565 อยู่ที่ 22.578 ล้านบาท ก็คือสถานะดุลการค้ากลับลดลง เนื่องจากโควิดระลอกใหม่ซึ่งถือเป็นสัญญาณเตือนภาคเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านนำเข้าและส่งออกของผู้ประกอบการที่จะต้องปรับตัวและเตรียมตัวรับแรงกระแทกกับปัญหาในครั้งนี้”

(เจ้าหน้าที่ข้าราชการประจำด่านศุลกากรอำเภอเบตง จังหวัดยะลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2565)

ทั้งนี้นอกจากผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ข้าราชการประจำด่านศุลกากรอำเภอเบตงแล้ว ผู้วิจัยยังได้ข้อมูลการสัมภาษณ์ของผู้บริหารหรือหัวหน้าส่วนราชการของกรมศุลกากร อำเภอเบตง ซึ่งท่านดำรงตำแหน่งในฐานะหัวหน้านายด่านศุลกากรอำเภอเบตง ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลพร้อมทั้งให้รายละเอียดต่างๆที่เกิดจากผลกระทบด้านปัญหาที่เกิดจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ปรากฏตามรายละเอียดการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 จะเข้ามาสร้างความเสียหาย โดยเฉพาะในพื้นที่เขตการค้าชายแดนเนื่องจากในพื้นที่ตรงนี้จำเป็นอย่างย่งที่จะต้องปิดด่านชั่วคราวเพื่อลดการสัญจรไปมาระหว่างกัน ซึ่งสร้างผลกระทบต่อมูลค่าในด้านการค้าชายแดนเป็นอย่างสูงผนวกกับพื้นที่อำเภอเบตง เป็นพื้นที่สามารถสร้างมูลค่าต่างๆได้มากมาย ทั้งการท่องเที่ยว ทรัพยากรที่มีอยู่ ที่สามารถเกิดโอกาสอีกหลายอย่างตรงพื้นที่ตรงนี้ จากแต่เดิมสถิติด้านยานพาหนะและผู้โดยสาร เดินทางเข้า-ออก ทางด่านศุลกากรเบตงก่อนโควิด ผู้คนเดินทางเข้ามาค่อนข้างสูง พอเกิดสถานการณ์โควิด-19 ขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจในท้องถิ่น เลยอยากเปรียบเทียบสถิติยานพาหนะ(คัน) ตั้งแต่ปี 2560-2562 ซึ่งมีรถหรือพาหนะค่อนข้างสูงมาก ก่อนสถานการณ์โควิด-19 ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 9 สถิติยานพาหนะเดินทางเข้า-ออก ประจำด่านศุลกากรชายแดนอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

ยานพาหนะ(คัน)

ปีงบประมาณ	2560	2561	2562
ขาเข้า	53,417	60,910	75,067
ขาออก	53,067	60,798	73,887
รวม(คัน)	106,484	121,708	148,954

อ้างอิงจาก : สถิติยานพาหนะเดินทางเข้า-ออก ทางด่านศุลกากรเบตง

จะเห็นได้ว่าก่อนสถานการณ์โควิด-19 สถิติยานพาหนะและผู้โดยสาร เดินทางเข้า-ออก ปีงบประมาณ พ.ศ.2560 – 2562 นั้นมีสถิติที่ค่อนข้างที่สูง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวชาว มาเลเซียเข้ามา สลับกับนักท่องเที่ยวจากไทยเราเข้าจับจ่ายใช้สอยยังประเทศมาเลเซีย ซึ่งพอปัจจุบัน ด่านศุลกากรปิด ซึ่งสร้างผลกระทบอย่างมหาศาลต่อภาคเศรษฐกิจบริเวณพื้นที่เป็นอย่างมาก ” (หัวหน้าส่วนราชการประจำกรมศุลกากร อำเภอเบตง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2565)

พร้อมทั้งยังสอดคล้องกับการให้คำสัมภาษณ์ของประธานหอการค้าจังหวัดยะลา ได้ให้ ข้อมูลว่า

“ปัญหาการแพร่เชื้อโรคระบาดไวรัสโควิด-19 ถือเป็นปัญหาใหม่ที่ภาคผู้ประกอบการ จะต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผู้ประกอบการค้าตรงชายแดน เนื่องจากบริเวณนั้นเป็นพื้นที่ ทางเศรษฐกิจที่ประกอบการ และในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ผู้ประกอบการทั้งทั่วประเทศและผู้ประกอบการค้าตรงบริเวณชายแดนได้รับผลกระทบสูงมาก ส่งผลให้บางกิจการปิดตัว ประชาชนตก งาน หรือต้องปิดร้านค้า ฉะนั้นแล้วผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดให้ได้ เพื่อให้ผลประกอบการสามารถเดินหน้าได้ต่อไป”

(ประธานหอการค้าจังหวัดยะลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2565)

#### 4.1.3 สภาพปัญหาทางด้านเศรษฐกิจภาพรวมภายในประเทศชบเซา

จากการเก็บข้อมูลพบไปในเสียงเดียวกันในเรื่องของการเพิ่มขีดความสามารถทางการ แข่งขันมักพบเจอกับปัญหาในเรื่องของสภาพทางด้านเศรษฐกิจในปัจจุบัน เนื่องจากปัจจุบันสภาพ เศรษฐกิจของทั้งสองประเทศทั้งจากประเทศไทยและประเทศคู่ค้ามาเลเซีย พบเจอกับสภาพทางด้าน เศรษฐกิจตกต่ำ ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบด้านการขาย ปัญหาการส่งออกสินค้า ปัญหาการขาดแคลน แรงงาน ทำให้เศรษฐกิจบริเวณชายแดนชะงักงัน มีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะเป็นเรื่อง ของค่าเงิน บางครั้งค่าเงินมาเลเซียต่ำลงอย่างต่อเนื่องสาเหตุเกิดจากเงินบาทลอยตัวทำให้มีผลกระทบ

ด้านการส่งออกของประเทศ รวมถึงเรื่องของอัตราเงินเฟ้อของทั้งสองประเทศขยายตัวสูงขึ้น ทำให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจ ตามการให้คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

ผู้ประกอบการด้านการเกษตรและสินค้าการเกษตร ได้ให้ข้อมูลว่า

“จากแต่เดิมสินค้าทางการเกษตรมีกำลังซื้อที่สูงมาก ทั้งจากกลุ่มผู้ซื้อจากคนไทยเองก็ดี จนถึงกลุ่มของชาวมาเลเซีย ไม่ว่าจะเป็ น ผลไม้ต่างๆ เช่น มังคุด ทูเรียน กล้วย รวมถึงพวกกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมยางพารา อาหารแปรรูป เป็นต้น มีกลุ่มผู้ประกอบการจากภาคกลาง ภาคเหนือ มาร่วมกันเป็นคู่ค้ากับทางเรา และกลุ่มผู้ประกอบการ เกษตรกรชาวมาเลเซียก็มักจะมาเป็นคู่ค้าด้วยกัน แต่สภาพปัจจุบันบรรยากาศเดิมๆ ที่ต่างฝ่ายต่างแลกเปลี่ยนสินค้ากันนั้นน้อยลงยิ่งขึ้น เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศทั้งไทยและมาเลเซียดูต่ำลง สินค้าต่างๆ มีราคาที่สูงขึ้น ทำให้การซื้อขายแลกเปลี่ยนไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป”

(ผู้ประกอบการด้านการเกษตรและสินค้าการเกษตร สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2565)

สอดคล้องกับกลุ่มผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจก่อสร้างและวัสดุ ก่อสร้าง ได้ให้ข้อมูลว่า

“นอกจากหลายๆ ปัญหาแล้วอีกหนึ่งปัญหาที่ผู้ประกอบการไม่ว่าจะเป็นธุรกิจก่อสร้างหรือธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่อง ก็มักจะประสบปัญหาเดียวกันนั่นคือ สภาพเศรษฐกิจภายในประเทศทั้งของ ไทยเองและมาเลเซียที่มีปัญหา ผนวกกับสถานการณ์โลกที่มีความเกี่ยวข้องด้วย เช่น ภาวะสงครามระหว่างประเทศ การแพร่เชื้อไวรัส ทำให้ภาพรวมที่มีหลายๆ ปัจจัยเข้ามาทำให้กำลังซื้อของประชาชน ลดประสิทธิภาพลง เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจภาพรวมที่ไม่ดี ประชาชนไม่กล้าลงทุนอะไรที่มันหนักๆ เช่น พวกอสังหาริมทรัพย์ ผลิตภัณฑ์ยานยนต์ต่างๆ สินค้าที่ต้องใช้เวลาผ่อนนานๆ เนื่องจากเศรษฐกิจ โดยรวมในปัจจุบันยังไม่ค่อยน่าลงทุนเท่าไร”

(ผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจก่อสร้างและวัสดุก่อสร้าง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2565)

นอกจากนี้ สอดคล้องกับข้อมูลรายงานสถานการณ์และดัชนีภาวะแรงงานจังหวัดยะลาซึ่งได้ชี้ให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจและทรัพยากรของพื้นที่ โดยเฉพาะภาคการเกษตรในพื้นที่ภาพรวมจังหวัด ยะลามีเนื้อที่ทั้งหมด 2,858,166 ไร่ พื้นที่ถือครองการเกษตร 1,723,173 ไร่ พื้นที่เพาะปลูกพืช เศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ยางพารา ผลไม้ ปาล์มน้ำมัน

ตารางที่ 10 สภาพเศรษฐกิจและทรัพยากรของพื้นที่ภาพรวมจังหวัดยะลาโดยเฉพาะภาคการเกษตร

ยางพารา	พื้นที่ปลูก	1,268,288 ไร่
มังคุด	พื้นที่ปลูก	9,700 ไร่
ลองกอง	พื้นที่ปลูก	45,107 ไร่
เงาะ	พื้นที่ปลูก	7,076 ไร่
ส้มโชกุน	พื้นที่ปลูก	5,418 ไร่

อ้างอิงจาก : สำนักงานแรงงานจังหวัดยะลา

โดยสภาพทางเศรษฐกิจของอำเภอเบตง และภาพรวมในจังหวัดยะลา ส่วนใหญ่ขึ้นกับภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก รองลงมาได้แก่ การพาณิชย์กรรม การคมนาคมขนส่ง การบริหารและการก่อสร้าง ตามลำดับ รายได้เฉลี่ยของประชาชนในพื้นที่ เท่ากับ 98,562 บาทต่อปี เพิ่มขึ้นจาก 89,875 บาท ในปีที่ผ่านมา เท่ากับ 8,687 บาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.81 จากราคายางพาราพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญของจังหวัดปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลต่อรายได้ของประชาชนในพื้นที่ได้ดีขึ้น

จากข้อมูลที่ได้ศึกษาประเด็น สภาพปัญหาการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย (ทั้งในภาพรวมในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา) ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำมาจัดเป็นตารางสรุปโดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ปัญหาใหญ่ๆที่ส่งผลต่อปัญหาการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย บริเวณพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งถือเป็นปัญหาที่เข้ามาส่งผลกระทบต่อภาพรวมเป็นอย่างมากเนื่องจากครอบคลุมในทุกมิติ

ตารางที่ 11 สภาพปัญหาการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียบริเวณพื้นที่ชายแดนเบตง

สภาพปัญหา	ส่งผลกระทบต่อในด้าน
1) ปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	-ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภาพรวมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงพื้นที่เขตการค้าชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา -ส่งผลกระทบต่อปัญหาความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินต่อประชาชนในพื้นที่ -ผลกระทบในด้านการขาดความเชื่อมั่นทั้งจากนักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศไม่กล้าเข้ามาลงทุนในพื้นที่

<b>2)สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19)</b>	-ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภาพรวมในประเทศจนถึงเศรษฐกิจภาพรวมด้านการค้าชายแดน (เศรษฐกิจชุมชน) -ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้ประกอบการ -ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมด้านการค้า การท่องเที่ยว รวมถึงสินค้านำเข้า/ส่งออก บริเวณพื้นที่เขตการค้าชายแดน
<b>3)สภาพปัญหาทางด้านเศรษฐกิจชุมชน</b>	-กำลังซื้อของประชาชนมีกำลังซื้อที่ค่อนข้างต่ำ -การชะลอตัวทางเศรษฐกิจที่สามารถส่งผลกระทบต่อภาคผู้ประกอบการค้าชายแดน

**อ้างอิงจาก :** รวบรวมและสรุปโดยผู้วิจัย

จะเห็นปัญหาในเรื่องผลกระทบต่อแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันตรงพื้นที่บริเวณเขตการค้าชายแดนนั้นได้ส่งผลเสียเป็นวงกว้าง ซึ่งสอดคล้องคำกล่าวของ ประสิทธิ์ ตงยั้งศิริ(2542)ได้กล่าวว่า ผลของการดำเนินกิจกรรมของมนุษย์ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมโดยผลกระทบดังกล่าวอาจจำแนกออกเป็นตามประเภทขนาดและระยะเวลา ได้ดังนี้ประเภทของผลกระทบ ได้แก่ การสูญเสียทางเศรษฐกิจ เช่น การสูญเสียงาน ที่ดินทำกิน มูลค่าบ้านและทรัพย์สินลดลง ความสูญเสียบริการทางสังคม ความสูญเสียเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต ระดับของผลกระทบมีทั้งมากและน้อย ระยะเวลาของผลกระทบมีทั้งสั้นและยาว และปัญหาในทางผลกระทบ หมายถึงสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นใหม่ทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ทั้งกายภาพ(Physical)และนามธรรม(Abstracts) เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้คุณภาพชีวิตทั้งหลายที่อาศัยอยู่ในระยะนั้นเปลี่ยนแปลงไปไม่มากนัก

อาจกล่าวได้ว่าปัญหาผลกระทบต่อการค้าชายแดนบริเวณพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ในครั้งนี้โดยรวมแล้วได้รับผลกระทบเป็นวงกว้างซึ่งครอบคลุมทั้งวิถีชีวิตชุมชน เศรษฐกิจ สังคม เป็นวงกว้าง ฉะนั้นแล้วผู้ประกอบการและทุกภาคส่วนควรที่จะต้องเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับทุกปัญหาและเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับโอกาสต่อไปในอนาคตเพื่อให้ภาพรวมในทุกๆส่วนดีมากยิ่งขึ้น



## 4.2 สภาพอุปสรรคการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย (ทั้งในภาพรวมและในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา)

จากการศึกษาพบว่านอกจากสภาพปัญหาที่เป็นส่วนสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพทางการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมแก่ผู้ประกอบการอำเภอเบตง จังหวัดยะลา นอกจากนี้สภาพปัญหาแล้วยังมีสภาพอุปสรรคด้านการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย ที่เข้ามามีส่วนสำคัญที่บดบังการพัฒนา นโยบายการค้าชายแดน ตามปรากฏตามรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

### 4.2.1 สภาพอุปสรรคด้านการคมนาคมขนส่ง

อุปสรรคด้านการคมนาคมขนส่ง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขยายตัวของการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย บริเวณพื้นที่ด่านอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยเฉพาะการขนส่งทางรถยนต์ เพื่อแพร่กระจายสินค้าไปยังเมืองต่างๆของประเทศมาเลเซีย จนถึงประเทศใกล้เคียง เช่น สิงคโปร์ อินโดนีเซีย โดยเฉพาะจุดผ่อนปรนต่างๆมีการคมนาคมที่ต้องปรับปรุงและไม่สะดวกหลายแห่ง จึงทำให้การค้าไม่ขยายตัวมากเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามพบว่ามีความคืบหน้าของการพยายามปรับปรุงการคมนาคมขนส่งให้ดีขึ้นของทั้งสองประเทศ และการปรับปรุงถนนบริเวณพื้นที่อำเภอเบตงให้ดีขึ้น เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะลาดชันเนื่องจากมีลักษณะเป็นแนวเชิงเขาซึ่งทำให้ยากและเป็นอุปสรรคด้านการคมนาคมขนส่ง ตามการให้คำสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ ได้ให้ข้อมูลว่า

“อำเภอเบตง เป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของพื้นที่ตอนใต้สุดของประเทศไทย มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทำให้เมืองเบตงมีเศรษฐกิจค่อนข้างดีเมืองหนึ่ง ทั้งเป็นศูนย์กลางการค้าขายรองลงมาจากอำเภอเมืองยะลา มีร้านค้าประเภทต่างๆเป็นจำนวน 1,000 ร้าน โรงแรมมีห้องพักกว่า 1,200 ห้อง และบางโรงแรมจัดว่าทันสมัย แต่ด้วยกับลักษณะอำเภอที่เป็นภูเขาพื้นที่ลาดชัน ทำให้เกิดปัญหาด้านการขนส่งทางสินค้าตรงพื้นที่บริเวณชายแดนอยู่บ่อยครั้ง ทำให้ผู้ประกอบการชายแดน และนักท่องเที่ยวที่สัญจรไปมา เสียเวลาซึ่งทำให้เกิดความล่าช้า โดยเฉพาะการถ่ายโอนสินค้าบางประเภทมีระยะเวลาจำกัด เช่น ผัก ผลไม้ อาหารดิบ ถ้าพื้นที่โดยเฉพาะด้านการค้าไม่ได้รับการแก้ไข ผลกระทบต่างๆก็จะตามมาเป็นจำนวนมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อเม็ดเงิน มูลค่าทางเศรษฐกิจบริเวณพื้นที่เขตการค้าเมืองชายแดน”

(ผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2565)

สอดคล้องกับข้าราชการประจำด้านศุลกากรหรือนายด่านศุลกากร ทำหน้าที่หลักประจำ บริเวณด่านศุลกากรอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยการประสานงานให้ความร่วมมือและให้คำปรึกษา แนะนำในการอำนวยความสะดวก ด้านการค้าชายแดน ได้ให้ข้อมูลว่า

“ด้วยกับสภาพทางคมนาคมขนส่ง อำเภอเบตงค่อนข้างลำบาก ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จึง มักที่จะเลือกขนส่งสินค้าไปยังด่านอำเภอสะเตาะและด่านปาดังเบซาร์เสียมากกว่า เพราะง่ายต่อการ ขนย้ายสินค้าและคล่องตัวกว่า ทำให้เกิดความไม่ล่าช้า ส่วนด่านอำเภอเบตง ก็ติดอุปสรรคด้านพื้นที่ เป็นหลัก เนื่องจากพื้นที่ลาดชัน ทำให้สัดส่วนการนำเข้า/ส่งออก อยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าด่านอื่นๆ ”

(เจ้าหน้าที่ข้าราชการประจำด้านศุลกากรอำเภอเบตง จังหวัดยะลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2565)

จากข้อมูลที่ได้ศึกษาประเด็นอุปสรรคทางด้านอุปสรรคด้านการคมนาคมขนส่งสินค้าเพื่อ เสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ผู้ประกอบการบริเวณพื้นที่อำเภอเบตงและภาพรวมในจังหวัดยะลา ผู้วิจัยจึงค้นพบว่าอุปสรรคด้วยกับ พื้นที่อำเภอเบตงมีลักษณะลาดชัน และต้องใช้ความพยายามมากกว่าด่านอื่นๆ ทั้งด้านการขนย้าย สินค้า ด้านการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่สัญจรไปมา รวมถึงด้านการนำเข้า/ส่งออก จึงเป็นอุปสรรค ในด้านการเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันของผู้ประกอบการในพื้นที่เขตการค้าชายแดน อำเภอเบ ตง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยจึงนำมาจัดทำตารางสรุป แสดงรายละเอียดดังนี้

#### ตารางที่ 12 สถิติสัดส่วนด้านการค้าไทย-มาเลเซีย

อันดับ	ด้านการค้า	คิดเป็นสัดส่วน
1	ด้านศุลกากรสะเตาะ	81%
2	ด้านศุลกากรปาดังเบซาร์	16.46%
3	ด้านศุลกากรสุโหงโกลก	0.94%
4	ด้านศุลกากรเบตง	0.93%

อ้างอิงจาก : ด้านศุลกากรอำเภอเบตง

จะเห็นได้ว่าด้านการค้าที่มีมูลค่ารวมระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย ที่มีมูลค่า รวมสูงสุด อันดับแรก ได้แก่ ด้านศุลกากร รองลงมาคือ ด้านศุลกากรปาดังเบซาร์ ต่อมาคือด้าน ศุลกากรสุโหงโกลก โดยมีด่านศุลกากรเบตง ซึ่งได้รับความนิยมนำการค้าทางบกที่น้อยสุด เนื่องจาก อุปสรรคด้านการคมนาคมขนส่งของพื้นที่

#### 4.2.2 สภาพอุปสรรคด้านการสื่อสาร

ด้วยลักษณะพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะตรงพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา มีลักษณะที่มีความหลากหลายทางด้านศาสนา วัฒนธรรม รวมไปถึงลักษณะการใช้ภาษา นำมาซึ่งอุปสรรคการไม่เข้าใจในการบริหารงานภาครัฐ เพราะไม่สามารถสื่อสารกับประชาชนได้ ภาษามลายูเป็นภาษาที่คนบริเวณพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นิยมใช้เป็นส่วนใหญ่ในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน หากมองในมุมมองของเศรษฐศาสตร์แล้วภาษามลายูถือเป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศมาเลเซีย ซึ่งถือเป็นคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย อุปสรรคก็คือหากไม่สามารถพูดภาษามลายูได้ ผลที่ตามมาคือภาคธุรกิจระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียจะลดน้อยลง แต่ก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่าภาษาไทยเป็นภาษาหลักของประเทศ เป็นภาษาราชการของประเทศไทย ภาษาที่บ่งบอกอัตลักษณ์ของความเป็นไทย ในเมื่อภาษาที่หลากหลายสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกเปรียบเทียบตั้งต้นไม่หลากหลายที่แผ่กิ่งก้านไปยังทิศทางต่างๆ ในสังคมพหุวัฒนธรรม ทุกๆ ฝ่ายจำเป็นต้องเห็นพ้องเป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อหาจุดสมดุลและสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างลงตัว โดยได้มีผู้ให้ข้อมูลว่า

“ภาษานับเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน โดยเฉพาะทางการค้าและการบริหารงานของทุกภาคส่วน ทั้งจากภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน ด้วยกับบริบทพื้นที่ของเรานั้นติดกับด้านการค้าชายแดน ผู้ประกอบการนักธุรกิจชายแดนของประเทศมาเลเซียนิยมใช้ภาษามลายูเป็นหลัก และไม่ได้มีความเชี่ยวชาญในด้านภาษาอังกฤษด้วย ทำให้บางครั้งมีอุปสรรคในเรื่องของการพูดคุย แลกเปลี่ยนกัน เกิดความยากลำบากต่อกัน ประกอบกับประชาชนในพื้นที่อำเภอเบตงเองด้วยที่ยังไม่ปรับตัวทางด้านภาษา ยังติดอยู่กับค่านิยมเดิมๆ โดยอุปสรรคเหล่านี้ยังเป็นเรื่องที่แก้ปัญหาค่อนข้างยาก ถ้าหากต่างฝ่ายไม่ปรับตัวเข้าหากัน”

(ประธานที่ปรึกษาสภาอุตสาหกรรมจังหวัดยะลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2565)

ประกอบกับผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจอุปโภคบริโภค ได้แสดงความเห็นประเด็นนี้เช่นกัน โดยให้ข้อมูลว่า

“อุปสรรคด้านการสื่อสารถือเป็นเรื่องธรรมดาของพื้นที่ตรงนี้ แต่ประชาชนในพื้นที่เองก็อยู่ร่วมกันอย่างสันติ และปรับตัวเข้าหากันได้ แต่อุปสรรคที่สำคัญคือสำเนียงระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการเนื่องจาก ภาษามลายู ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย มีลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น คำว่า “กิน” ถ้าสำเนียงของภาษามลายูของไทยเราจะพูดว่า “มาแก” ส่วนสำเนียงภาษามลายูในแบบมาเลเซีย จะพูดว่า “มากัน” พร้อมทั้งลักษณะ ทักษะทางวงจนะภาษามีลักษณะคล้ายๆ กัน แต่สภาพโดยรวมยังคงแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง จึงเป็นอุปสรรคที่ต่างฝ่ายต้องเรียนรู้แก่กันและกัน”

(ผู้ประกอบการค้าชายแดนด้านอุปโภคและบริโภคบริเวณพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2565)

### 4.2.3 สภาพอุปสรรคทางด้านแรงงาน

การรวมตัวกันของกลุ่มประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือเรียกว่า ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economic Community : AEC) ซึ่งเป็นการส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างภายในภูมิภาคเพื่อดำรงไว้ซึ่งเสถียรภาพ สันติภาพ และความมั่นคงทางการเมือง บนพื้นฐานของความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านแรงงาน โดยมีเป้าหมายในการส่งเสริมการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีโดยประเทศไทยนั้นได้นำร่องเคลื่อนย้ายแรงงาน ซึ่งต้องการให้ส่งผลดีต่อตลาดแรงงาน กล่าวคือเพื่อเปิดตลาดและโอกาสต่างๆให้กับแรงงานที่เพิ่มยิ่งขึ้น เพื่อช่วยลดอัตราว่างงาน

อุปสรรคทางด้านแรงงานจึงมีความสำคัญที่ทุกภาคส่วนจะต้องเข้ามามีบทบาท ส่งเสริมตลอดจนการเพิ่มทักษะต่างๆเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ที่ได้ส่งเสริมให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานของคนอย่างเสรีรวมทั้งสังคมและเศรษฐกิจฐานความรู้ทำให้ประเทศต่างตระหนักถึงความสำคัญของบุคลากรที่มีมุ่งสู่การส่งเสริมให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานเพื่อไปทำงานต่างประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556) ประเทศมาเลเซียจึงถือเป็นประเทศหนึ่งที่ทำการค้าและเป็นคู่ค้าที่สำคัญของไทยลำดับต้นๆ รวมถึงด้านแรงงานเนื่องจากประเทศมาเลเซียมีกำลังแรงงานน้อย มีทรัพยากรที่สมบูรณ์แต่ยังขาดทรัพยากรทางด้านแรงงาน ทำให้กลุ่มแรงงานเป็นที่ต้องการทุกระดับชั้น ทั้งแรงงานที่มีฝีมือ (Skilled workers) และไร้ฝีมือ (Unskilled Workers) ดังนั้นอุปสรรคทางด้านแรงงานเพื่อส่งเสริมขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมจึงเป็นบทบาทที่สำคัญทั้งเป็นตัวแปรหนึ่งที่เป็นทั้งการเสริมสร้างการแข่งขันผนวกกับอุปสรรคในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน ดังคำให้การสัมภาษณ์ ดังนี้

กลุ่มผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจการเกษตรและเครื่องจักรกลการเกษตร ได้ให้ข้อมูลว่า

“แรงงานซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการค้าชายแดน เนื่องจากแรงถือเป็นทรัพยากรทางมนุษย์ที่จะเข้ามาเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันและส่งเสริมทางการค้า การลงทุน ปัจจุบันกลุ่มแรงงานไทยยังขาดการส่งเสริมการ Upskill และ Reskill ปัญหาสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เปลี่ยนไปมากขึ้นเนื่องจากได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยมากขึ้น จึงเกิดอุปสรรคด้านแรงงาน พอแรงงานขาดทักษะจึงไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ซึ่งทำให้ส่งผลกระทบต่อเรื่องการว่างงานเกิดขึ้น”

(ผู้ประกอบการด้านการเกษตรและเครื่องจักรกลการเกษตร สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2565)

ประกอบกับผู้ประกอบการด้านอุปโภคและบริโภค ตรงพื้นที่เขตการค้าชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลาได้ให้ข้อมูลว่า

“ปัจจุบันประเทศไทยยังขาดกลุ่มแรงงานพอสมควร ทั้งขาดแรงงานที่มีทักษะฝีมือในระดับสูงจนถึงระดับต่ำ เนื่องจากเกิดจากสภาวะสมองไหล ประชาชนในพื้นที่มักจะไปทำงานกันที่ต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศมาเลเซียมากกว่า โดยเฉพาะประชาชนบริเวณพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สาเหตุเกิดจากค่าครองชีพที่สูงภายในประเทศ รวมถึงวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านที่มีลักษณะเดียวกัน ทำให้เกิดคลื่นแรงงานโดยเฉพาะประชากรไทยไปสู่ประเทศมาเลเซียในอัตราที่สูง ทำให้บริเวณพื้นที่ชายแดนยังขาดแคลนแรงงานพอสมควร”

(ผู้ประกอบการค้าชายแดนด้านอุปโภคและบริโภคบริเวณพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2565)

พร้อมกลุ่มผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ ได้ให้ข้อมูลว่า

“การย้ายถิ่นฐานทางด้านแรงงานของประชาชนจากจังหวัดชายแดนภาคใต้เฉพาะพื้นที่บริเวณอำเภอเบตง เป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันมาอย่างยาวนานโดยเฉพาะการย้ายถิ่นที่ผิดกฎหมาย(illegal migration) โดยอาศัยเครือข่ายการช่วยเหลือของคนในท้องถิ่นทั้งในประเทศไทยและในประเทศมาเลเซีย โดยปัจจุบันการเคลื่อนย้ายด้านแรงงานจะเคลื่อนย้ายเดินทางเข้าไปตามฤดู มีทั้งเดินทางไปเข้าเย็นกลับจนไปอยู่แบบถาวร ส่วนมากจะเข้าไปรับจ้างตามร้านต้มยำ ซึ่งเป็นธุรกิจขนาดเล็กที่ได้รับความนิยมของประเทศมาเลเซีย ทำให้กำลังคนด้านแรงงานตรงพื้นที่ชายแดนอำเภอเบตง จังหวัดยะลาอย่างขาดแคลน”

(กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2565)

จากการศึกษาพบว่าสภาพอุปสรรคโดยเฉพาะตรงพื้นที่เขตการค้าชายแดนซึ่งได้สร้างผลกระทบต่อหลาย ๆ ส่วนด้วยกันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง รวมถึงความเป็นอยู่ ประชาชนในพื้นที่โดยเฉพาะตรงพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งถือเป็นเขตทางพื้นที่ทางเศรษฐกิจของประเทศและเป็นพื้นที่ได้สุดสยาม อุปสรรคการค้าชายแดนที่ผู้วิจัยได้ศึกษา อาทิเช่น 1)สภาพอุปสรรคด้านคมนาคมขนส่ง 2)สภาพอุปสรรคด้านการสื่อสาร 3)สภาพอุปสรรคทางด้านแรงงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อปัจจัย 4 ด้าน ดังคำกล่าวของ สุเทพ นิมสหาย(2558) โดยมีทั้ง 1)ปัจจัยทางเศรษฐกิจ 2)สังคม 3)สิ่งแวดล้อม และ 4)ความมั่นคง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประโยชน์ต่อภาครัฐ รวมไปถึงทุกภาคส่วนซึ่งถือเป็นความสำคัญในแง่การพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดน จนนำมาสู่แนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน เช่นเดียวกับคำกล่าวของ นันธิกา ทังสุพานิช (วารสารเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2560) ได้ให้ความเห็นว่า การพัฒนาเมืองชายแดนอย่างมีประสิทธิภาพจึงต้อง

ดำเนินงานแบบองค์รวม ระมัดระวัง และคำนึงถึงประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะการรักษาผลประโยชน์ และการอยู่ดีกินดีของประชาชนร่วมกัน ซึ่งหากคนประเภทเพื่อนบ้านมีรายได้ดีขึ้น ก็จะสามารถซื้อสินค้าของเราได้มากขึ้นและลดปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ได้ในทางอ้อม แต่ในทางตรงกันข้ามหากไทยพัฒนาฝ่ายเดียวโดยประเทศเพื่อนบ้านยังขัดสนอยู่ ก็อาจไม่สามารถขยายทางการค้าซึ่งกันและกันได้ ซึ่งในทางปฏิบัติเรามีความพร้อมก็สามารถพัฒนาในส่วนของเราได้โดยนำปัจจัยทางโอกาสและศักยภาพของประเทศเพื่อนบ้านรวมไว้ด้วยเพื่อศึกษาและเตรียมความพร้อมในการเชื่อมโยงความร่วมมือต่างๆ ทั้งโครงสร้างพื้นฐาน โครงข่าย และการศึกษาการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

#### 4.3 แนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ของผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย พบว่ามีลักษณะเหมือนพี่เหมือนน้อง อยู่กันแบบเครือญาติไม่มีการแบ่งแยกจะผูกพันกันมาก ไม่มีข้อขัดแย้ง และเข้าใจซึ่งกันและกัน การส่งเสริมทางด้านการค้าชายแดนซึ่งกันและกันเพื่อให้ทั้งสองประเทศ มีการค้าที่ดีขึ้นเรื่อยๆ ต่างช่วยกันสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยทั้งสองประเทศต่างสร้างความร่วมมือและส่งเสริมกัน พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกทางการค้า โดยมาเลเซียถือเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญโดยมีสัดส่วนการค้ามากกว่า 2 ใน 3 ของมูลค่าการค้าชายแดน ทั้งนี้ร้อยละ 98% เป็นการค้าผ่านศุลกากรอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งปัจจุบันเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจของภาคใต้ เป็นที่ตั้งของสถานประกอบการธุรกิจหลากหลายประเภท ที่มีชาวมาเลเซียเดินทางเข้า-ออก ทำให้ส่งผลต่อผู้ประกอบการบริเวณพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุจิตตรา ฤทธิ์สกุลชัย (2557) ได้กล่าวว่าการค้าชายแดน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เพื่อส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพ และต่อยอดให้ดีขึ้น ควรพัฒนาศักยภาพจังหวัดชายแดนที่เอื้อต่อการค้าชายแดน ขยายแดนควบคู่กับการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งสร้างงาน สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน ส่งเสริมการจัดหางานวัฒนธรรม และประเพณีต่างๆ

โดยแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ของผู้ประกอบการบริเวณพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลานั้นได้พัฒนาโดยยึดจากแผนพัฒนา กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน พ.ศ.2562 – 2564 ซึ่งจัดทำโดยยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค (ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ) นโยบายของรัฐบาล รวมถึงยุทธศาสตร์รายสาขาแต่ละด้าน เช่น ยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว ทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรม แนวทางการพัฒนาการเกษตร ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำ ยุทธศาสตร์ความมั่นคง เป้าหมายการพัฒนา กลุ่มจังหวัด เป็นต้น โดยเพื่อให้สอดคล้องกับประชาชนในพื้นที่ ศักยภาพของกลุ่มจังหวัด เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนา กลุ่มจังหวัดชายแดนได้

ภายใต้วิสัยทัศน์ “เกษตรก้าวหน้า การค้าชายแดน การท่องเที่ยว เชื่อมโยงสู่อาเซียน” เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์กลุ่มจังหวัดที่มีพื้นที่เขตการค้าชายแดน ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาเพื่อให้บรรลุ 3 เรื่อง ประกอบด้วย

1) การเพิ่มขีดความสามารถให้เป็นเมืองเกษตรก้าวหน้า โดยต้องการให้ภาคการเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน โดยเฉพาะอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ อาทิเช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว ประมงชายฝั่ง ปศุสัตว์ และผลไม้ โดยที่ผ่านมาได้รับการส่งเสริมและวิจัยเพื่อคิดค้นนวัตกรรมและพัฒนาเทคโนโลยี การผลิต การแปรรูป ยางพารา ไม้ยางพารา ผลไม้ ปาล์มน้ำมัน พืชเศรษฐกิจทั้งหลายให้เป็นผลิตภัณฑ์ในการเพิ่มมูลค่าเพิ่ม และสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจบริเวณพื้นที่เขตการค้าชายแดน

2) การเพิ่มขีดความสามารถด้านการค้าชายแดน ซึ่งอำเภอเบตงถือเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษบริเวณด้านการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย โดยต้องการให้มีความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น สามารถรองรับการขนส่งทางการค้าทั้งในและนอกประเทศ สามารถดึงดูดนักลงทุนทั้งในและนอกพื้นที่เพื่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างรายได้และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัด

3) การเพิ่มขีดความสามารถทางการท่องเที่ยว โดยพื้นที่อำเภอเบตงและภาพรวมในจังหวัดยะลานั้นมีโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้รับมาตรฐาน มีเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับแหล่งการท่องเที่ยวทั้งในระดับประเทศและอาเซียน รวมถึงมีระบบการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัย

จากการศึกษาพบว่าแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา นั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของพื้นที่เขตการค้าชายแดนและภาพรวมภายในจังหวัด โดยมีแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขัน ดังนี้

#### 4.3.1) แนวทางการส่งเสริมองค์ความรู้แก่ผู้ประกอบการในพื้นที่

จากการศึกษาพบว่าได้มีการให้ความรู้เพื่อส่งเสริมแก่ผู้ประกอบการ ทั้งบริเวณพื้นที่เขตการค้าชายแดนและภาพรวมในจังหวัดยะลา ซึ่งถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จทั้งต่อตัวผู้ประกอบการเองและความสำเร็จของเศรษฐกิจภาพรวมในจังหวัด ให้สามารถเพิ่มผลผลิตมวลรวมที่มากขึ้น โดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยได้มีผู้ให้ข้อมูลจากประเด็นนี้ว่า

“ทางเราซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งในฐานะตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งทำหน้าที่ในด้านการให้คำแนะนำ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของจังหวัด และตรงพื้นที่เขตการค้าชายแดน โดยการส่งเสริมเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการในพื้นที่ถือเป็นนโยบายประจำปี ที่จะต้องส่งเสริมเพื่อให้

ผู้ประกอบการสามารถต่อยอดองค์ความรู้ และอัปเดตสถานการณ์ต่างๆ อาทิเช่น ปัจจุบันได้มีการจัดสัมมนาผู้ประกอบการเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถต่อยอดกิจการของตนเอง โดยได้ดึงวิทยากรที่มีความรู้และประสบการณ์เข้ามาให้ความรู้ในด้านนี้โดยตรง การจัดสัมมนานี้ได้รับความนิยมอย่างคับคั่งผู้ประกอบการทั้งในเขตการค้าชายแดนและผู้ประกอบการในจังหวัดก็เข้ามาแลกเปลี่ยนพูดคุยกันอย่างหลากหลาย พร้อมให้ข้อเสนอเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐสามารถนำมาเป็นข้อคิดเห็น เพื่อปรับเปลี่ยนเป็นแนวทางด้านนโยบายการค้า การลงทุน ได้อีกต่อไป”

(ข้าราชการสำนักงานพาณิชย์จังหวัดยะลา สังกัดกระทรวงพาณิชย์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2565)

นอกจากนี้ ประธานหอการค้าจังหวัดยะลา ได้ให้ข้อคิดเห็นในลักษณะเดียวกัน ดังนี้

“การเสริมสร้างเศรษฐกิจความมั่นคงทางเศรษฐกิจชายแดน ถือเป็นประการหนึ่งในการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติให้สามารถรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยในนามหอการค้าจังหวัดได้มีการจัดอบรม พูดคุย รวมทั้งให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับตนเอง เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถส่งเสริมการขาย รวมทั้งเข้าร่วมเป็นตัวแทนในการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้า ร่วมมือการค้าทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจ”

(ประธานหอการค้าจังหวัดยะลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2565)

#### 4.3.2) แนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้าโดยได้รับการสนับสนุนในเรื่องของการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันจากภาครัฐ

ในอดีตจะพบว่าประเทศไทยมีพัฒนาการทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มต้นจากประเทศไทย 1.0 ที่เน้นเรื่องเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมมาสู่ประเทศไทย 2.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมเบาและพัฒนาสู่ประเทศไทย 3.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ดึงดูดนักลงทุนจากต่างชาติเพื่อให้มาใช้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกไปยังตลาดโลก อย่างไรก็ตาม ภายใต้ประเทศไทย 3.0 นั้นแม้จะทำให้ประเทศไทยมีเศรษฐกิจที่เติบโตเพิ่มขึ้นแต่ก็ต้องเผชิญหน้ากับ “กับดักประเทศรายได้ปานกลาง” “กับดักความเหลื่อมล้ำของความมั่งคั่ง” และ “กับดักความไม่สมดุลในการพัฒนา” กับดักเหล่านี้เป็นประเด็นท้าทายของประเทศไทยในปัจจุบันนำไปสู่การปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อก้าวข้าม ประเทศไทย 3.0 ไปสู่ ประเทศไทย 4.0

ประเทศไทย 4.0 ปัจจุบันจะปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจไปสู่ “Value Based Economy” หรือเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม โดยมีฐานคิดหลักคือ เปลี่ยนจากผลิตสินค้า โภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม เปลี่ยนจากขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่เน้นภาคการบริการ โดยเฉพาะการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะ



การส่งเสริมผู้ประกอบการค้าชายแดนบริเวณพื้นที่ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ถือเป็นพื้นที่ในการนำรายได้เข้ามาสู่ประเทศ โดยมีผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การเพิ่มขีดความสามารถเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการค้าชายแดน ถือเป็นนโยบายและแผนพัฒนาจังหวัด โดยได้รับการสนับสนุนกับภาครัฐ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดได้จัดสรรงบประมาณเพื่อจัดให้ภาคจังหวัดและภูมิภาค ให้มีกิจกรรมเพื่อให้ผู้ประกอบการได้เดินหน้า ต่อยอดธุรกิจทั้งในและต่างประเทศ เช่นล่าสุด พาณิชย์จังหวัดได้จัดโครงการ “มหกรรมการค้าชายแดน” พาเหรดลู่จังหวัดยะลา เพื่อเปิดประตูเมืองเบตง โดยเฉพาะเรื่องการดันมูลค่าการส่งออก เพื่อให้ผู้ประกอบการรายใหญ่และย่อยสามารถส่งออกได้มากยิ่งขึ้น”

(ข้าราชการสำนักงานพาณิชย์จังหวัดยะลา สังกัดกระทรวงพาณิชย์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2565)

ทั้งยังมีความคิดเห็นในลักษณะเดียวกัน ดังบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ล่าสุดภาครัฐได้มีมาตรการเปิดด้านการค้าชายแดน เมืองเบตง โดยมีเป้าหมายหลักคือดึงนักท่องเที่ยวและเสริมการค้าชายแดน เพื่อพุงเศรษฐกิจไทย โดยตั้งเป้าหมายปี 65 บริเวณด้านการค้าชายแดนโดยเฉพาะอำเภอเบตงให้โตขึ้นอีก 5-7 % โดยเฉพาะล่าสุด ปี 2564 การค้าชายแดนทั้งขาเข้าและขาออกมูลค่ารวม 3.6 พันล้านบาท เฉพาะส่งออก 3.5 พันล้านบาท ได้ดุลเกือบ 100% เพราะนำเข้าน้อยมาก เพียง 100 กว่าล้านบาท ซึ่งด้านเบตงถือเป็นด้านการค้าชายแดนที่มีมูลค่าลำดับ 4 ของภาคใต้ตอนล่าง”

(หัวหน้าส่วนราชการประจำกรมศุลกากร อำเภอเบตง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2565) ประกอบกับผู้ประกอบการด้านธุรกิจการท่องเที่ยว ได้ให้สัมภาษณ์

“ภาคการท่องเที่ยวล่าสุดช่วงปลายปี 64 จนถึงปัจจุบัน ได้กลับมาพลิกฟื้นกลับมาอีกครั้ง โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ โดยภาครัฐได้สร้างโครงการ Mega project ต่างๆมากมาย เช่น การสร้างสนามบินในอำเภอเบตง เพื่อให้พื้นที่ตรงนี้เป็นจุดหมายใหม่ด้านการท่องเที่ยว กระตุ้นเศรษฐกิจภาคใต้ ได้สร้างโครงการ Sky walk ทะเลหมอกอัยเยอร์เวง เพื่อเป็นแลนด์มาร์คใหม่ของอำเภอเบตงโดยภาครัฐสนับสนุนการก่อสร้างกว่า 90 ล้านบาท เป็นอาคารโครงสร้างเหล็ก มีความสูง 45 เมตร โดยมีไฮไลท์สำคัญคือระเบียงทางเดินที่ยื่นออกมาจากฐานความยาวรวมกัน 63 เมตร ส่วนปลายเป็นระเบียงชมวิวพื้นที่กระจกใสสามารถมองเห็นทะเลไปได้ถึงพื้นล่าง ซึ่งสร้างเสน่ห์สีสันและความตื่นตันทึ่งให้กับภาคการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก”

(ผู้ประกอบการด้านธุรกิจการท่องเที่ยว สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2565)

#### 4.3.3) การเข้ามามีบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการเข้ามามีบทบาทในด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขัน

ด้วยสถานการณ์ปัจจุบันพื้นที่ชายแดนของประเทศไทยได้เปลี่ยนจากพื้นที่การสู้รบมาเป็นพื้นที่สำคัญทางการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้นหลังจากที่ได้มีการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน เมื่อปี 2558 การบริหารจัดการในพื้นที่ชายแดนให้มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันโดยเฉพาะพื้นที่เขตการค้าชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยมีผู้เข้ามามีบทบาท ได้ให้ข้อมูลดังนี้

ข้าราชการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ให้ข้อมูลว่า

“ในส่วนของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต) จะดูแลในเรื่องของการพัฒนาบทบาทด้านการพัฒนาพื้นที่ชายแดนภาคใต้เป็นหลัก โดยอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ในการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก และสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยปัจจุบัน ศอ.บต. ได้ลงมาดูแลเรื่องการพัฒนา เช่นปัจจุบัน ได้เข้าไปมีส่วนในการจัดงานประสานงานในกิจกรรมของกราว์ trail เพื่อให้อำเภอเบตง สามารถยกระดับมาตรฐานให้เป็นเมืองท่องเที่ยว รวมไปถึงต้องการที่จะให้ได้รับการยอมรับสู่นานาชาติเป็นที่รู้จักในเขตภูมิภาคไปถึงระดับโลก รวมถึงผลักดันและเป็นคนกลางในการประสานงานกับหน่วยงานข้างเคียง เช่น ติดขัดเรื่องงบประมาณ ข้อกฎหมายต่างๆ รวมถึงผลักดันศักยภาพของพื้นที่โดยเฉพาะด้านการผู้ประกอบการการค้าชายแดนที่มีบทบาทต่อการพัฒนาพื้นที่ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้”

(ข้าราชการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2565)  
ข้าราชการสำนักงานพาณิชย์จังหวัดยะลา สังกัดกระทรวงพาณิชย์ ได้ให้ข้อมูลว่า

“บทบาทหน้าที่ของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดนั้น ซึ่งเป็นหน่วยงานในด้านของการศึกษา วิเคราะห์ ประเมินราคาหรือสถานการณ์ต่างๆในสภาวะการณ์ตลาด และติดตามสินค้าอุปโภคและบริโภค เพื่อเสนอแนะแนวทางในการกำกับดูแลผู้ประกอบการในธุรกิจต่างๆให้เป็นไปตามกฎหมาย รวมทั้งรับเรื่องร้องเรียน การตรวจสอบและการแนะนำ ตลอดจนดำเนินการตามกฎหมายและเปรียบเทียบปรับผู้ประกอบการธุรกิจตามกฎหมาย ทั้งส่งเสริมกิจการของผู้ประกอบการโดยเฉพาะพื้นที่เขตการค้าชายแดนและภาพรวมในจังหวัด”

(ข้าราชการสำนักงานพาณิชย์จังหวัดยะลา สังกัดกระทรวงพาณิชย์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2565)

ข้าราชการในสังกัดกรมศุลกากร กระทรวงการคลัง ได้ให้ข้อมูลว่า

“นับว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญหน่วยงานหนึ่งที่สามารถให้การค้า การลงทุน สามารถเจริญเติบโต เริ่มแรกเลย กรมศุลกากรมีหน้าที่หลักในการอำนวยความสะดวกในด้านการค้า จัดเก็บ

ภาวการณ์เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพจนไปถึงสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถได้รับสิทธิประโยชน์อย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยเฉพาะผู้ประกอบการ บริเวณชายแดน ที่กรมศุลกากรจะต้องเอื้อและสนับสนุนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการค้าให้มี ประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นช่องทางหลักในการนำรายได้เข้าสู่ประเทศ”

(ข้าราชการในสังกัดกรมศุลกากร กระทรวงการคลัง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2565)

ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดยะลา ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงอุตสาหกรรม ได้ให้ ข้อมูลว่า

“โดยบทบาทของเรา มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเพื่อประสานนโยบายภาครัฐกับ เอกชน ส่งเสริมและพัฒนาการประกอบอุตสาหกรรม โดยเฉพาะผู้ประกอบการ ให้สามารถปฏิบัติตาม นโยบาย ส่งเสริมและหาทางแก้ไขปัญหาโดยเฉพาะธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการประกอบทาง อุตสาหกรรม”

(ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดยะลา ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงอุตสาหกรรม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2565)

ประธานหอการค้าจังหวัดยะลา ได้ให้ข้อมูลว่า

“บทบาทหน้าที่ในนามของหอการค้าจังหวัดยะลามีหน้าที่ในการดูแลภาคธุรกิจ เป็นตัวแทน ภาคธุรกิจที่จะเข้าไปร่วมประชุมกับภาครัฐ เพื่อเอาปัญหาต่างๆของผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิก หอการค้าและไม่เป็นสมาชิกหอการค้า รวบรวมปัญหามาเสนอภาครัฐ เพื่อให้ภาครัฐได้ลงมาแก้ไข ปัญหา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการค้าชายแดนก็ดี การพัฒนาเมืองก็ดี การพัฒนาสังคมก็ดี การพัฒนาเศรษฐกิจก็ดี ด้วยกับภารกิจของหอการค้าที่เข้าไปดูแลภาพรวมหลายเรื่องเนื่องจากสังคมความเป็นอยู่ก็คือส่วน หนึ่งของภาคเอกชน”

(ประธานหอการค้าจังหวัดยะลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2565)

พร้อมทั้งผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจก่อสร้างและวัสดุก่อสร้าง ได้ ให้ข้อมูลว่า

“ความสำเร็จหรือโครงการต่างๆจะสำเร็จไม่ได้ถ้าขาดความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมของภาครัฐที่จะต้องเข้ามาผลักดัน ให้ความคิดเห็น ในฐานะที่เป็นกลุ่ม ภาคธุรกิจเอกชนในกลุ่มกิจการธุรกิจก่อสร้าง อสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ความสำเร็จต่าง ๆ ล้วนเกี่ยวข้องกับการเข้ามามีบทบาทของทุกภาคส่วนด้วยกันทั้งสิ้น ดูจากตัวอย่างที่ ผ่านมาประเทศดูไปซึ่งเป็นประเทศที่ไม่มีอะไรเลย ปัจจุบันเป็นฮับหรือศูนย์กลางของทุกวงการมา รวมตัวกันของโลก ทั้งด้านการท่องเที่ยว กีฬา และความบันเทิง ในฐานะผู้ประกอบการตรงพื้นที่นี้คิด ว่าอำเภอเบตงก็สามารถทำได้ เนื่องจากบทบาทของทุกภาคส่วนและศักยภาพที่จะพอเป็นไปได้”

(ผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจก่อสร้างและวัสดุก่อสร้าง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2565)

จากการศึกษาพบว่า แนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ของผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ถือเป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำเนินธุรกิจโดยเฉพาะในโลกของเศรษฐกิจยุคใหม่ ที่ต้องรับมือและต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ อันเกิดจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ตลอดจนนโยบายของรัฐ แนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันเพื่อรักษาและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจทั้งลักษณะของเศรษฐกิจเก่าและเศรษฐกิจใหม่ โดยมีความแตกต่างหลายด้าน ดังตารางดังนี้

**ตารางที่ 13** ตารางการเปรียบเทียบทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ตลอดจนนโยบายของรัฐกับการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน

	เศรษฐกิจเก่า	เศรษฐกิจใหม่
ลักษณะตลาด	เสถียร	พลวัต
ขอบเขตการแข่งขัน	ระดับชาติ	ระดับโลก
รูปแบบองค์กร	ระดับชั้นเชิงราชการ	เครือข่ายการทำงาน
ปัจจัยที่ผลักดันด้านการเติบโต	ทุนและแรงงาน	นวัตกรรมและความรู้
ที่มาของการได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ	ต้นทุนต่ำ	คุณภาพ
ความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นๆ	โดดเดี่ยว	พันธมิตรและความร่วมมือ

อ้างอิงจาก : ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

จะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจเก่าและเศรษฐกิจใหม่มีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะกับเพิ่มขีดความสามารถปัจจุบัน จำเป็นต้องมีการดำเนินการเพื่อให้แนวทางการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันการค้าดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางการเพิ่มขีดความสามารถ (Capability) สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การพัฒนาคน (Man) เงิน(Money) วัสดุอุปกรณ์และเครื่องจักรกล(Material and Machines) และการจัดการ(Management) โดยเฉพาะการพัฒนาทางเศรษฐกิจบริเวณพื้นที่เขตการค้าชายแดนที่จำเป็นต้องพัฒนาประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นพื้นที่ทางมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ สอดคล้องกับคำพูดของ นิยม ไวยรัชพานิช (2555) ได้กล่าวว่า การค้าชายแดนเกิดจากการที่ประชาชนที่อยู่บริเวณชายแดนทำการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือผลิตผลที่จำเป็นต่อการดำรงชีพระหว่างกัน ซึ่งแต่เดิมมีการแลกเปลี่ยนเพียงเล็กน้อยต่อมาเมื่อมีการผลิตได้มากขึ้น ปริมาณผลผลิตมีความต้องการมาก จึงพัฒนาเป็นการแลกเปลี่ยนเพื่อการค้าและหวังกำไร ซึ่งยังคงเป็นการแลกเปลี่ยนในอาณาบริเวณตามแนวชายแดนที่ประชาชนอาศัยอยู่แต่เดิม โดยการใช้ช่องทางการค้า

บริเวณด่านชายแดนหรือใช้ช่องทางธรรมชาติ ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ของประเทศคู่ค้าระหว่างกัน จนนำไปสู่การพัฒนามูลค่าการค้าชายแดนให้สูงขึ้นและเจริญก้าวหน้าขึ้น

จากที่กล่าวมาแล้วได้พบมติการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันโดยครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ตลอดจนนโยบายของรัฐ อย่างไรก็ตามจำเป็นต้องอาศัยกรอบในการจัดทำแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดโดยเฉพาะอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งถือเป็นเขตการค้าชายแดนโดยมีจุดยืนในการพัฒนา (Positioning) ตามตาราง ดังนี้

**ตารางที่ 14** จุดยืนในด้านการพัฒนาพื้นที่ชายแดนอำเภอเบตงต่อการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน

#### จุดยืนในการพัฒนา

- 1) การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทางด้านสินค้าด้านการเกษตร เช่น ยางพารา ผลไม้ ปาล์มน้ำมัน ข้าว ประมง และปศุสัตว์
- 2) ส่งเสริมการค้า การลงทุน ในเขตเศรษฐกิจพื้นที่เมืองชายแดนอำเภอเบตง เนื่องจากภาครัฐเล็งเห็นให้เป็นพื้นที่ทางการพึ่งพาตนเอง
- 3) ส่งเสริมทางการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม

อ้างอิงจาก : แผนพัฒนาท้องถิ่นในการพัฒนาเมืองเบตง

จากการศึกษาจึงพบว่าแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ของผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยปัจจุบันประเทศไทยและมาเลเซีย ได้ให้ความสำคัญต่อการลงทุนร่วมกัน เพื่อสนับสนุนในยุทธศาสตร์การพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศและร่วมกันสร้างประชาคมทางเศรษฐกิจ รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการการค้าชายแดน เพื่อให้ผู้ประกอบการมีศักยภาพ สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน สร้างรายได้ ผลกำไรจากการดำเนินทางธุรกิจ

#### 4.4 แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ภายใต้บริบทของการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียแบบมีส่วนร่วม

จากการศึกษาของบทบาทของทั้งตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน จนไปถึงตัวแทนขององค์กรไม่แสวงหากำไร ทำให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วนในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้า จึงทำให้เห็นว่าตัวแทนทุกกลุ่มต่างมีเครือข่าย ภาคีในการทำงานร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการค้าชายแดนเพื่อส่งเสริมแก่ผู้ประกอบการ จึงทำให้ทุกกลุ่มต่างเข้ามามีส่วนร่วมและต่างฝ่ายต่างมีส่วนเกี่ยวข้องกันและกัน ถือเป็นโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยผู้วิจัยได้แบ่งระดับของการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1)การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ถือเป็นการมีส่วนร่วมในระดับต่ำสุดที่สุดแต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ การจัดนิทรรศการ การตีพิมพ์และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ โดยได้มีผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

ข้าราชการในสังกัดกรมศุลกากร กระทรวงการคลัง ได้ให้ข้อมูลว่า

“หน่วยงานของกรมศุลกากรได้จัดประชุมร่วมทุกเดือน ส่วนนี้ได้เชิญชวนสมาชิกผู้ประกอบการให้มารับรู้ สภาพปัญหาของหน่วยงานภาครัฐว่ามีการเปลี่ยนแปลงข้อกฎหมายอย่างไรบ้าง เพื่อให้หน่วยงานภาคเอกชนรวมถึงผู้ประกอบการได้รับรู้ ต้องดำเนินการปฏิบัติ รวมถึงสอบถามประเด็นต่างๆ จัดเก็บข้อมูล เพื่อช่วยเหลือแก่กัน เช่น พิธีการทางศุลกากร อุปสรรคด้านการค้า การลงทุน เป็นต้น”

(ข้าราชการในสังกัดกรมศุลกากร กระทรวงการคลัง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2565)

2)การรับฟังความคิดเห็น (Consult) ถือเป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนและทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อการประกอบการตัดสินใจ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ โดยได้มีผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“นอกจากการมีบทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนแล้วในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันแล้ว ยังมีภาคเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม มีบทบาทในการผลักดันพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดน โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมแก่ผู้ประกอบการ เนื่องจากเยาวชนเด็กรุ่นใหม่ ก้าวทันเทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้โฆษณาเชิญชวน สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยผ่านสื่อออนไลน์เป็นหลัก เพื่อให้อำเภอเบตงเป็นที่รู้จักมากขึ้น การมีส่วนร่วมของเยาวชนจึงมีบทบาทสำคัญในการผลักดัน โดยเฉพาะเรื่องของการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองชายแดน ทำให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากยิ่งขึ้น”

(ผู้ประกอบการด้านธุรกิจการท่องเที่ยว สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2565)

3)การเกี่ยวข้อง (Involve) ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจว่าข้อมูล ความคิดเห็น และความต้องการจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงาน เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย โดยมีผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ดังนี้

ข้าราชการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ให้ข้อมูลว่า

“ในการพัฒนาพื้นที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ถือเป็นหน่วยงานหลักในด้านการพัฒนาพื้นที่ โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ภายใต้นโยบาย “สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ซึ่งเป็นนโยบายหลักของทาง คอ.บต. ที่เข้ามาดูแลในส่วนนี้ จึงปฏิเสธ

ไม่ได้ต่อการมีบทบาทของทุกภาคส่วน และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดึงหลายๆภาคส่วนให้เข้ามา มีบทบาทเพื่อให้เข้ามาเปรียบเสมือนเสียงสะท้อน เพื่อรับฟังปัญหา โดยเฉพาะในส่วนของผู้ประกอบการเขตการค้าชายแดน ที่จะสามารถเข้ามาผลักดัน เศรษฐกิจฐานรากได้”

(ข้าราชการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2565)

4)ความร่วมมือ (Collaboration) เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยการเป็นหุ้นส่วนกับทุกภาคส่วนในทุกขั้นตอนการตัดสินใจและมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ โดยมีผู้ให้ข้อมูลการ สัมภาษณ์ ดังนี้

ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดยะลา ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงอุตสาหกรรม ได้ให้ข้อมูลว่า

“สภาอุตสาหกรรมจังหวัด เป็นหน่วยงานหลักในการเพิ่มขีดความสามารถทางการค้าและการแข่งขัน โดยเฉพาะผู้ประกอบการค้าชายแดน ที่มีส่วนเกี่ยวเนื่องกับผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรม โดยร่วมกันขับเคลื่อนแผนงานบูรณาการความร่วมมือทั้งจากภาครัฐและเอกชน เพื่อเสริมศักยภาพการพัฒนาโดยเฉพาะกลุ่มจังหวัด โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเบตงซึ่งมีศักยภาพที่หลากหลายต่อการต่อยอดอุตสาหกรรมในอนาคต สภาอุตสาหกรรมจึงเป็นส่วนผลักดัน เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งในอุตสาหกรรมพื้นที่ รวมทั้งกระตุ้นกลไกการมีส่วนร่วมให้สามารถขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืน เศรษฐกิจในพื้นที่สามารถได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม”

(ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดยะลา ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงอุตสาหกรรม สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2565)

5)การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นตอนที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงมติในประเด็นสาธารณะต่างๆ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาศักยภาพควบคู่กันไป โดยมีผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้ประกอบการด้านธุรกิจการท่องเที่ยว ได้ให้ข้อมูลว่า

“ก่อนที่ภาครัฐจะสร้างโครงการต่างๆ หรือ Mega project ตรงพื้นที่ชายแดนอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ภาครัฐนั้นได้เข้ามาทำการประเมิน สอบถามความคิดเห็น โดยให้อำนาจการตัดสินใจจากประชาชนในพื้นที่พิจารณาถึงผลดี ผลเสีย ผลกระทบของภาพรวม รวมถึงให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจถึงความคุ้มค่า ความได้เปรียบเสียเปรียบ รวมถึงให้อำนาจการตัดสินใจเพื่อให้ประชาชนบริเวณพื้นที่สามารถรับรู้และเตรียมความพร้อมสำหรับโอกาสความเป็นไปได้ต่อไปในอนาคต”

(ผู้ประกอบการด้านธุรกิจการท่องเที่ยว สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2565)

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วม ถือเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญและจำเป็นในสังคมประชาธิปไตย และกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกติกาสูงสุดของประเทศสะท้อนเจตนารมณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาจึงเป็นกระบวนการที่เป็นการระดมความคิดและระดมสรรพกำลังของคนทุกภาคส่วนให้มาร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนา อันจะช่วยประสานความขัดแย้ง และลดช่องว่างที่เหลื่อมล้ำกันทางสังคม โดยกระจายอำนาจในการพัฒนาไปสู่คนในสังคมให้เกิดความร่วมมือร่วมเป็นเจ้าของ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ โคเฮน และ อ็พฮอฟฟ์ (1981) ที่ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนให้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และรวมถึงการติดตามผลการมีส่วนร่วม ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 15 ความสำคัญต่อการสร้างการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะด้านการพัฒนานโยบายการค้ำชวยแดน

ให้ข้อมูล ข่าวสาร (Inform)	รับฟังความ คิดเห็น (Consult)	เข้าร่วมกิจกรรม (Involve)	ร่วมมือ (Collaboration)	ให้อำนาจกับ ประชาชน (Empower)
เป้าหมาย : เพื่อให้ข้อมูล ข่าวสารแก่ ประชาชนและ เสริมสร้างความ เข้าใจของ ประชาชน เกี่ยวกับ ประเด็น ทางเลือกและ ทางเลือกปัญหา	เป้าหมาย : เพื่อให้ได้รับ ข้อมูลและความ คิดเห็นของ ประชาชน เกี่ยวกับสภาพ ปัญหา ความ คิดเห็น แนว ทางแก้ไข	เป้าหมาย : เพื่อร่วมทำงาน กับประชาชน	เป้าหมาย : เพื่อเป็นหุ้นส่วนกับ ประชาชนในทุก ขั้นตอนการ ตัดสินใจ ตั้งแต่ ระบุปัญหาพัฒนา ทางเลือกและแนว ทางการแก้ไข	เป้าหมาย : เพื่อให้ประชาชน เป็นผู้ตัดสินใจ
สัญญาต่อ ประชาชน : เพื่อให้ ประชาชนได้รับ ข้อมูลข่าวสาร	สัญญาต่อ ประชาชน : ให้ข้อมูลข่าวสาร แก่ประชาชนรับ ฟังความเห็น	สัญญาต่อ ประชาชน : ทำงานเพื่อให้ เห็นการ แลกเปลี่ยน	สัญญาต่อ ประชาชน : ทำงานร่วมกับ ประชาชนเพื่อให้ ได้ข้อเสนอแนะ	สัญญาต่อ ประชาชน: จะปฏิบัติสิ่งที่ ประชาชน ตัดสินใจ



เทคนิคการมี	เทคนิคการมี	เทคนิคการมี	เทคนิคการมี	เทคนิคการมี
ส่วนร่วม :	ส่วนร่วม :	ส่วนร่วม :	ส่วนร่วม :	ส่วนร่วม :
-Fast sheet	-การสำรวจ	-สัมมนาเชิง	-การตัดสินใจแบบ	-การลงประชามติ
-Websites	ความคิดเห็น	ปฏิบัติการ	มีส่วนร่วม	
-Open	-การประชุม/เวที		-คณะกรรมการ	
house	-ประชุมกลุ่ม			
	ย่อย			

**อ้างอิงจาก :** สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

จากตารางเปรียบเทียบแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ภายใต้บริบทของการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียแบบมีส่วนร่วม สามารถสรุปได้ว่าการสร้างการมีส่วนร่วมมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่เขตการค้าชายแดน เนื่องจากพื้นที่เหล่านั้นเป็นกระบวนการตัดสินใจโดยตรงและมีการให้ข้อมูลประกอบการพิจารณากับประชาชน และทุกภาคส่วนสามารถร่วมกันตัดสินใจได้อย่างเต็มที่ เพราะประชาชนและทุกภาคส่วนคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์จากกิจกรรมและการตัดสินใจ

## บทที่ 5

### สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

#### 5.1 สรุปสาระสำคัญของการออกแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย : กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ในครั้งนี้ มีที่มาจากการศึกษาวิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศโดยเฉพาะประเทศไทย ในด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจด้านการค้าชายแดน โดยเฉพาะประเทศมาเลเซียซึ่งถือเป็นประเทศที่ไทยได้ทำการค้าชายแดนมาเป็นอันดับต้นๆ เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจในระหว่างกัน อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องคำนึงควบคู่กันก็คือ จุดเด่นข้อจำกัด โอกาสและอุปสรรคต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน รวมถึงแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน โดยเฉพาะพื้นที่ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งถือเป็นเมืองชายแดนต้นแบบการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน และถือเป็นแหล่งสร้างรายได้บริเวณการค้าชายแดน การท่องเที่ยว เพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจในพื้นที่ จึงเกิดโครงการมากมาย อาทิเช่น โครงการสนามบินนานาชาติเบตง โครงการชุมชนท่องเที่ยว โครงการจุดชมวิวยะลาหมอกหรือสกายวอล์ค เป็นต้น อย่างไรก็ตามการผลักดันการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่โดยจะต้องผ่านนโยบายของรัฐบาล การมีส่วนร่วมของบุคคลในพื้นที่ ซึ่งมีเป้าหมายที่จะพัฒนาและช่วยแก้ไขปัญหาบริเวณพื้นที่ชายแดนเพื่อนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้า เพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจให้กับพื้นที่ เพื่อให้สามารถทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเกิดความสันติสุขอย่างยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย : กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยกำหนดวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย(ทั้งในภาพรวมและในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา)

2) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ภายใต้บริบทของการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียแบบมีส่วนร่วม

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีรวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาผลสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ประกอบด้วย แนวคิดเมืองชายแดน ข้อมูลเกี่ยวกับเขตการค้าชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน แนวคิด

เกี่ยวกับการพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาชายแดนใต้ แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยโดยเลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่จำเป็นต้องเก็บข้อมูลเชิงลึกทั้งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เพื่อให้มองเห็นและค้นพบเรื่องราว พลวัต วิธีการทำงานและกระบวนการการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในด้านการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) ประกอบด้วยผู้ประกอบการการค้าบริเวณชายแดน อำเภอเบตง (อาทิเช่น 1. ผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจอุปโภคบริโภค 2. ผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจก่อสร้างและวัสดุก่อสร้าง 3. ผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจการเกษตรและเครื่องจักรกลการเกษตร 4. ผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจบริการท่องเที่ยวและธุรกิจเกี่ยวเนื่อง 5. ผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นเจ้าของกิจการกลุ่มธุรกิจยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ จำนวน 5 คน) ผู้ปฏิบัติงานหรือข้าราชการที่ปฏิบัติงานด้านการค้าชายแดนตามบทบาทหน้าที่ในสำนักงานพาณิชย์จังหวัด จำนวน 1 คน ผู้ปฏิบัติงานหรือข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่บริเวณด้านการค้าชายแดนในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา (อาทิเช่น นายด่านศุลกากรเบตง และเจ้าหน้าที่ด่านศุลกากรเบตง จำนวน 2 คน) ผู้ปฏิบัติงานหรือข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ประจำศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ( ด้านกลุ่มงานการพัฒนาทางเศรษฐกิจ จำนวน 1 คน) ประธานหอการค้าจังหวัดยะลา จำนวน 1 คน ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดยะลา จำนวน 1 คน หลังจากนั้นได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประกอบกับข้อมูลจากเอกสารต่างๆ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ถึงแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย : กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

## 5.2 สรุปและอภิปรายผลการศึกษาที่สำคัญ

จากการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย : กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา สามารถสรุปผลการศึกษาที่สำคัญ ได้ดังนี้

5.2.1 สภาพปัญหาในการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย สรุปได้ว่าการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ดังต่อไปนี้

## 1) ปัญหาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานซึ่งก่อให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงหลายหลายรูปแบบในพื้นที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันระลอกแล้วระลอกเล่า โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งถือเป็นพื้นที่เขตการค้าชายแดน ความเป็นอำเภอชายแดนของเบตง ทำให้ประวัติศาสตร์เบตงมีบาดแผลอันเกิดจากปัญหาบางอย่างทำให้พื้นที่โดยตรงคือปัญหาความไม่สงบจากการเคลื่อนไหวเพื่อแบ่งแยกดินแดน ทำให้เกิดผลกระทบจากพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สภาพแวดล้อมอยู่ภายใต้ความหวาดระแวงต่อกัน อย่างไรก็ตามปริมาณการเกิดเหตุตรงพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ยังคงมีน้อยเมื่อเทียบกับตรงพื้นที่บริเวณอื่น จากสถิติที่ผ่านมาซึ่งชี้ให้เห็นว่าเหตุการณ์ความไม่สงบในอำเภอเบตงเกิดในบริเวณพื้นที่รอบนอกมากกว่าภายในเขตเทศบาล อย่างไรก็ตามยังคงปฏิเสธไม่ได้ว่าปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบต่อหลายๆด้าน ส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมในจังหวัดทั้งยังส่งผลกระทบต่อพื้นที่เศรษฐกิจการค้าชายแดน

## 2) สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19)

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ซึ่งส่งผลกระทบต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง รวมถึงส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ โดยที่ผ่านมามีได้ส่งกระทบด้านเศรษฐกิจของการค้าชายแดนที่ทำให้อุปสงค์ความต้องการของต่างประเทศในการซื้อสินค้าชะลอตัวลง ด้านอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ถือเป็นเส้นทางที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประชาชนในพื้นที่และเศรษฐกิจภายในประเทศ ผลกระทบการค้าชายแดนจากเหตุการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ช่วงปีแรกของการแพร่เชื้อปี 2563 ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.03 แต่มูลค่าการนำเข้าลดลงร้อยละ 21.96 เนื่องจากปี 2562 มีการนำเข้าสินค้าที่มีมูลค่าสูงและการจัดเก็บรายได้จากศุลกากรอำเภอเบตงในปี 2563 ต่ำกว่าประมาณการเมื่อเทียบกับการจัดเก็บรายได้เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา-19 ที่ส่งผลให้มีการห้ามประชาชนเดินทางผ่านเข้า/ออก ประเทศทางด้านศุลกากรเบตง ซึ่งที่ผ่านมามีบริเวณพื้นที่ตรงนั้นขับเคลื่อนด้วยการบริโภคของนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียเป็นหลัก การไม่มีนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียเข้ามาทำให้ความต้องการสินค้า กลุ่มเครื่องอุปโภค บริโภคในพื้นที่ลดลง โดยเหตุการณ์ในครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบต่อความรุนแรงซึ่งให้เศรษฐกิจภาพรวมของประเทศ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการศึกษา เป็นต้น โดยด้านเศรษฐกิจอาจกล่าวได้ว่าโดนผลกระทบมากที่สุด ตั้งแต่ระดับครัวเรือนไปจนถึงผู้ประกอบการ

### 3) สภาพปัญหาภาพรวมเศรษฐกิจในประเทศชบเซา

ความชบเซาทางเศรษฐกิจซึ่งบางครั้งเรียกว่าการทำให้การเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นเมื่อเศรษฐกิจต้องผ่านช่วงเวลาของการเติบโตที่ช้า โดยเฉพาะปัจจุบันทั้งประเทศไทยและประเทศคู่ค้ายังคงประสบกับสภาวะทางเศรษฐกิจชบเซาซึ่งเป็นผลมาจากเศรษฐกิจที่เฟื่องฟู การแก้ไขต่างๆจึงจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายๆด้าน โดยเฉพาะเครื่องมือจากภาครัฐที่จะต้องเลือกใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อจัดการกับภาวะเศรษฐกิจชบเซาตั้งแต่การเพิ่มสิทธิประโยชน์ โดยเฉพาะตรงพื้นที่ด้านการค้าชายแดนอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ถือเป็นพื้นที่ในการนำรายได้ให้กับประเทศ ปัญหาเศรษฐกิจในประเทศชบเซานั้น นำมาซึ่งปัญหาอย่างมากมาย เช่น ในเรื่องของการว่างงานที่เพิ่มขึ้น ปัญหาสินค้าที่มีราคาสูงขึ้น รายได้ของประชาชนในพื้นที่ย่าแย้ รวมไปถึงในเรื่องของผลกระทบทางการค้า การลงทุนซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบในระยะยาวต่อเศรษฐกิจภาพรวมในประเทศได้

**5.2.2 สภาพอุปสรรคในการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย สรุปได้ว่าการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ดังต่อไปนี้**

#### 1) สภาพอุปสรรคด้านการคมนาคมขนส่ง

อำเภอเบตงเป็นอำเภอที่มีเนื้อที่มากที่สุดของจังหวัดยะลา ประมาณ 1,328 ตร.กม. เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ใต้สุดสยามของประเทศไทย ลักษณะของพื้นที่คล้ายหัวหอกที่พุ่งเข้าไปในดินแดนของประเทศมาเลเซียถึง 3 ด้าน ห่างจากยะลาประมาณ 140 กิโลเมตร ทั้งยังเป็นประตูสู่ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ ด้วยกับลักษณะพื้นที่ที่สร้างสภาพอุปสรรคในการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียให้มีความเข้มแข็งได้นั้น ซึ่งจากอดีตและปัจจุบันยังคงติดในเรื่องสภาพอุปสรรคด้านการคมนาคมขนส่ง ด้วยกับลักษณะพื้นที่ที่โอบล้อมไปด้วยภูเขาสูง ทำให้เกิดความยากลำบากต่อการเดินทางทั้งผู้ประกอบการที่ไม่นิยมเข้ามาขนส่งสินค้า ประกอบกับการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่พบเจอกับอุปสรรคในเรื่องของความชันบนท้องถนน อีกทั้งปัญหาการสัญจรไปมาของประชาชน ที่มีบ้านเรือนและมีที่ดินอยู่โดยรอบพื้นที่เนื่องจากเส้นทางสาธารณะที่ชาวบ้านใช้เดินทางไปมานั้นได้ถูกตัดขาดอย่างไรก็ตามด้วยกับพื้นที่ดังกล่าวสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ ภาครัฐจึงไม่นิ่งนอนใจต่อการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในด้านการคมนาคมขนส่งเพื่อให้ผู้สัญจรไปมาและสร้างผลดีต่อผู้ประกอบการค้าชายแดน จึงได้ทำโครงการบางส่วนเพื่อเบี่ยงเส้นทางสาธารณะเดิมที่ใช้สัญจรไปมารวมทั้งจัดทำป้ายจราจรบริเวณล้อมรอบและทางแยก เพื่อความปลอดภัยต่อผู้ที่สัญจรไปมา ด้วยกับสภาพอุปสรรคด้านคมนาคมและการขนส่งทำให้ผู้ประกอบการโดยเฉพาะผู้ประกอบการค้าชายแดนบริเวณพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มักจะไม่นิยมเข้ามาขนส่งที่ด่านศุลกากรเบตงเป็นหลัก จึงมักที่จะเลือกนิยมไปด่านที่คล่องตัวและสะดวกรวดเร็วกว่า เพื่อลดต้นทุนด้านระยะเวลา อาทิเช่น ด่าน

ศุลกากรสะเดา ด้านศุลกากรบาตังเบซาร์ ด้านศุลกากรสุโขทัย ด้านศุลกากรตากใบ ทำให้ อัตราส่วนในการขนส่งสินค้าของด้านศุลกากรเบตงนั้นรั้งอันดับท้ายๆและเป็นทางเลือกสุดท้ายในการ ประกอบการค้าชายแดน อย่างไรก็ตามสภาพอุปสรรคดังกล่าวซึ่งเป็นสภาพอุปสรรคหลัก ในการเพิ่ม ขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้า ภาครัฐโดยเฉพะกระทรวงคมนาคมซึ่งเป็นหน่วยงาน หลักในการแก้ไขปัญหา โดยได้ใช้หลักการมีส่วนร่วมเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะจากประชาชนและ ผู้ประกอบการบริเวณพื้นที่ เพื่อแก้ไขสภาพอุปสรรคให้สามารถมีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะ สามารถเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันต่อไปในอนาคต

## 2)สภาพอุปสรรคด้านการสื่อสาร

อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์ พิเศษทางด้านศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม รวมไปถึง ประชาชนส่วนใหญ่มักจะนิยมพูดภาษามลายูท้องถิ่นเป็นหลักในการพูดคุย สื่อสารในชีวิตประจำวัน รวมไปถึงความแตกต่างของภาษามลายูท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กับภาษามลายูกลางที่ส่วน ใหญ่มักจะพูดคุยในประเทศมาเลเซียเป็นหลัก ซึ่งสร้างสภาพอุปสรรคในการเพิ่มขีดความสามารถ ทางการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วม เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังมีอุปสรรคในด้านการ สื่อสาร แต่อย่างไรก็ตามประชาชนและผู้ประกอบการบริเวณพื้นที่เมืองชายแดนเบตงเองส่วนใหญ่ยัง สามารถพูดคุยเป็นภาษาไทยได้ อาจจะมีอุปสรรคเพียงแค่ว่าประชาชนรวมไปถึงผู้ประกอบการเพียง บางส่วนเท่านั้นที่ยังคงมีสภาพอุปสรรคปัญหาในด้านของการสื่อสาร พูดคุย

จากการศึกษา พบว่าวิธีการติดต่อสื่อสารมีความสำคัญและสัมพันธ์กับกระบวนการสื่อสาร เนื่องจากการสื่อสารเป็นช่องทางในการเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและเป็น ช่องทางที่สำคัญต่อการสร้างหลักกการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการ พบปะ พูดคุย ต่อประเด็นในการ เสริมสร้างและพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี (2555) กล่าวว่า วิธีการสื่อสาร มีความสัมพันธ์กับสารที่ส่งไปยังผู้ส่งสาร ประกอบด้วย สารที่เรียกบางสิ่งบางอย่าง สารที่ต้องตัดสินใจ อย่างเด็ดขาดจากผู้ส่งสาร สารที่เป็นรายงานผลการขับเคลื่อนการดำเนินงาน สารที่มีการเสนอแนะแก่ ผู้ส่งสาร นอกเหนือจากนั้นการสื่อสารมีผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม และสร้างความเข้าใจในบริบทพื้นที่ หากการสื่อสารขัดข้องก็อาจจะสร้างความไม่เข้าใจในระหว่างกัน และกันเกิดขึ้นได้ เพื่อพัฒนานโยบายการค้าชายแดนให้มีความเข้มแข็งให้สามารถพัฒนาศักยภาพของ ตนเองเนื่องเป็นพื้นที่ที่มีเสน่ห์เฉพาะตัวเนื่องจากเป็นดินแดนพหุสังคม พหุวัฒนธรรม รวมทั้งมีอัต ลักษณ์ ที่พิเศษกว่าดินแดนอื่นๆในประเทศไทย อีกทั้งการสื่อสารที่เข้าใจในระหว่างกันยังช่วยแก้ไขและ สร้างความสมานฉันท์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการยอมรับ ความเคารพ มี ความจริงใจ เรียนรู้ เข้าใจ เคารพในบริบทของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ ประชาชน ผู้ประกอบการ และทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ดังนั้นการเพิ่มขีด

ความสามารถทางการแข่งขันทางการค้าและการสร้างการมีส่วนร่วม จำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารที่มีความเข้าใจในระหว่างกัน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การบังคับใช้กฎหมาย มาตรการในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้าและสร้างหลักการมีส่วนร่วมได้ต่อไป

### 3)สภาพอุปสรรคทางด้านแรงงาน

ด้วยกับลักษณะพื้นที่ ที่มีความลำบากในการเดินทาง ทำให้พื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา มีลักษณะเป็นพื้นที่ปิด ซึ่งสร้างสภาพอุปสรรคและปัญหาในเรื่องของแรงงาน เนื่องจากว่าพื้นที่ดังกล่าวยังสามารถประกอบการการค้า การพัฒนาเขตพื้นที่อุตสาหกรรม การสร้างเขตพื้นที่ทางเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อต่อยอดศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ สภาพปัญหาจึงเกิดแก่ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการโดยเฉพาะพื้นที่ตรงบริเวณชายแดน ซึ่งพบเจอปัญหาในเรื่องของการขาดเสถียรภาพของแรงงาน เนื่องจาก ผู้ประกอบการจำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานในสัดส่วนที่สูงทั้งจากแรงงานในพื้นที่และแรงงานจากนอกพื้นที่เข้ามา

-สร้างเสถียรภาพให้ตลาดแรงงาน

ด้วยกับพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา มีสถานประกอบการที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะกิจการทางเศรษฐกิจในภาคเกษตรกรรม กิจการการก่อสร้าง กิจการปศุสัตว์ กิจการด้านอุปโภคและบริโภค กิจการด้านบริการ สอดคล้องกับความคิดเห็นของ สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว(2561) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ตลาดแรงงานในกิจการทางเศรษฐกิจทุกภาคส่วนของประเทศไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพึ่งพิงแรงงานทั้งต่างด้าวและแรงงานภายในประเทศในสัดส่วนที่สูง เพื่อสามารถเกิดอัตราการจ้างแรงงานที่มีทิศทางเจริญเติบโต โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเบตง ปัจจุบันที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังสรรหาแรงงานที่ตรงตามที่ต้องการยังไม่ได้ หรือยังขาดทักษะตรงตามที่ต้องการ ผนวกกับประชาชนในพื้นที่เองมักจะนิยมออกไปทำงานนอกพื้นที่ของตนเองทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศมาเลเซีย

-รักษาความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ

พื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งเปรียบเสมือนกับพื้นที่ใหม่ในด้านของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ทั้งด้านของการท่องเที่ยว การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมแปรรูปที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ตอนล่าง การรักษาความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องรักษาความสามารถทางการแข่งขันได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริชัย เพชรรักษ์ และ ชยสร สมบุญมาก (2559) ที่กล่าวว่า ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมต่างๆ ต้องการรักษาความสามารถในการแข่งขันไว้ ประกอบกับมีนโยบายและการจัดการในกิจการของนายจ้างเอง หรือปัจจัยในเรื่องพื้นที่ตั้งสถานที่ทำงานซึ่งเอื้ออำนวยต่อการใช้แรงงาน จึงเป็นเหตุผลในการพึ่งพาแรงงานในการผลิตของผู้ประกอบการในไทย ดังนั้น การที่นายจ้างหรือผู้ประกอบการ

เลือกใช้แรงงานในสถานประกอบการของตน จึงมีส่วนช่วยรักษาความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการได้

-พึ่งพาแรงงานในพื้นที่มากเกินไป

อย่างที่กล่าวไปข้างต้นด้วยกับพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา มีลักษณะทางอัตลักษณ์และวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม ที่มีลักษณะค่อนข้างพิเศษ ลักษณะภายในดูเหมือนกับเป็นพื้นที่ปิด ประชาชนในพื้นที่จึงจำเป็นต้องช่วยกันเองเป็นหลักและอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐและทุกภาคส่วนในการสรรหาแรงงานเข้ามา จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่มักจะนิยมจ้างแรงงาน โดยเฉพาะคนในพื้นที่เป็นหลัก เนื่องจากไม่ต้องปรับตัวเยอะ ประกอบกับลักษณะทางวัฒนธรรม ภาษา วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ง่ายและคล้ายๆกันเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว แต่ด้วยกับบริบทของคนในพื้นที่มักจะคุ้นเคยและเคยชิน และสภาพปัญหาค่าแรงขั้นต่ำในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีค่าแรงในอัตราส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ทำให้ประชาชนในพื้นที่กระจายตัวออกไปทำงานในส่วนจังหวัดอื่นๆ และต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศมาเลเซีย ส่วนใหญ่มักจะรวมกลุ่มกันทำงานในร้านอาหารไทยที่ประจำประเทศมาเลเซีย และโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศมาเลเซีย สาเหตุเกิดจากมีค่าครองชีพที่ถูกกว่าและมีค่าแรงขั้นต่ำรายวันในอัตราส่วนที่สูงกว่าประเทศไทย ประชาชนบริเวณท้องที่จึงนิยมออกไปทำงานที่อื่นมากกว่าพื้นที่ของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย(2558) วิเคราะห์ว่า ประเทศไทยอาจเกิดปัญหาด้านแรงงานขึ้นในอนาคต เนื่องจากการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะจากกลุ่มประเทศในอาเซียน (เมื่ออาเซียนรวมตัวกันด้านเศรษฐกิจ จะเกิดการเจริญเติบโตในภาคเกษตรและสาขาอื่นๆ เช่น การท่องเที่ยว เป็นต้น) จะเกิดการเคลื่อนย้ายทุน การลงทุน รวมทั้งการเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างเสรี ซึ่งจะทำให้ฐานการผลิตของประเทศในอาเซียน พัฒนาเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ส่งผลต่อตลาดแรงงาน โดยเฉพาะค่าจ้างก็จะปรับตัวสูงขึ้น และจะเป็นปัจจัยดึงดูดให้แรงงานจากต่างด้าวที่เคยทำงานในไทยเดินทางกลับประเทศมากขึ้น หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้เตรียมความพร้อมอย่างเพียงพอแล้วปัญหาด้านการขาดแคลนแรงงานจนกระทบต่อเศรษฐกิจก็อาจเกิดขึ้นอย่างเลี่ยงไม่ได้

**5.2.3 แนวทางในการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย** สรุปได้ว่าการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ดังต่อไปนี้

**1)แนวทางการส่งเสริมองค์ความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการในพื้นที่**

สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยใหม่ ซึ่งเป็นปัจจัยให้มีการเปิดธุรกิจหลายรูปแบบ หลายประเภท ทั้งธุรกิจขนาดย่อม ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ในชุมชนเมืองและขยายไปสู่ชุมชนในชนบท ประกอบกับปัจจุบันมีผู้คนที่ต้องการประกอบกิจการของตนเองที่มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่เขตการค้าชายแดนอำเภอเบตง ซึ่งถือ



เป็นพื้นที่ในการเสริมสร้างขีดความสามารถในด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนให้มีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วนจำเป็นต้องส่งเสริมเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ในการเข้ามาเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันให้ดียิ่งขึ้น

โดยแนวทางการส่งเสริมองค์ความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการบริเวณการค้าชายแดน อำเภอเบตง นั้นซึ่งจะมีหน่วยงานรัฐ อาทิเช่น สำนักงานพาณิชย์ประจำจังหวัด สภาอุตสาหกรรมประจำจังหวัดซึ่งขึ้นตรงกับกระทรวงอุตสาหกรรมมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัด ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เป็นหน่วยงานพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายต่าง ๆ ทั้งการพัฒนาทางเศรษฐกิจกิจท้องถิ่นและพื้นที่ฟู เเยียววยา แก่ไข ปัญหาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านศุลกากรเบตง ภายใต้สังกัดกระทรวงการคลังก็จะให้ความรู้ คำแนะนำ ในเรื่องของข้อจำกัดต่างๆ รวมถึงแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจการค้าชายแดนต่อไปในอนาคต ทั้งยังมีภาคเอกชน คือ หอการค้าจังหวัด ซึ่งเปรียบเสมือนกระบอกเสียงในการรับฟังปัญหาพร้อมทั้งเพื่อนำข้อปัญหามาเสนอสู่หน่วยงานภาครัฐต่างๆ จากที่กล่าวมาข้างต้นล้วนแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย โดยเฉพาะในเรื่องการส่งเสริมองค์ความรู้แก่ผู้ประกอบการ ให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน สอดคล้องกับแนวคิดของอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก (2559) ได้แสดงความคิดเห็นว่า เพื่อเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างต่อเนื่องในระยะยาว โดยมีการจัดตั้งสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อเป็นแหล่งให้ความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการและผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งการดำเนินงานกิจกรรมอื่นๆ ที่จะเสริมสร้าง ส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มผู้ประกอบการทั้งขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยมีเป้าหมายมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพให้เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเบตง ควรที่จะจำเป็นอย่างยิ่งต่อการต่อยอดองค์ความรู้แก่ผู้ประกอบการ เนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพที่สามารถต่อยอดต่อในระดับภูมิภาคจนถึงระดับนานาชาติต่อไปได้ดียิ่งขึ้น

## 2) แนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้าโดยได้รับการสนับสนุนในเรื่องของการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันจากภาครัฐ

การพัฒนาพื้นที่เขตการค้าชายแดน ปฏิเสธไม่ได้เลยก็คือการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน ซึ่งได้รับการสนับสนุนและการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ โดยพื้นที่ชายแดนเขตการค้าชายแดนเบตง ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่มีการทำการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศมาเลเซีย มาอย่างช้านาน ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้ระบบการค้ามีการเชื่อมโยงถึงกันมากขึ้น ก่อให้เกิดความท้าทายโดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการมุ่งพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดน จากความสำคัญต่อแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้าและ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน ซึ่งสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมากในแต่ละปีทำให้การค้าชายแดนในภาคใต้เป็นการค้าที่มีความสำคัญโดยมีผลกระทบต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวนมากโดยเฉพาะการค้าชายแดนไทย - มาเลเซีย ณ ด่านศุลกากรเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญในการนำเข้าและส่งออกสินค้าได้ทุกประเภท ภาครัฐจึงมีบทบาทต่อนโยบายและทิศทางในการขับเคลื่อนการพัฒนา อย่างเช่น การให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทต่อการให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการเพื่อให้ผู้ประกอบการ สามารถต่อยอดทักษะ กิจกรรมของตนเอง ให้มีความสามารถในการแข่งขันต่อไปในอนาคต พร้อมทั้งการกำหนดนโยบายการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนโดยอาศัยบทบาทความร่วมมือในระดับนานาชาติ เช่น การพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) โดยมีเป้าประสงค์ให้พื้นที่เมืองชายแดนโดยเฉพาะอำเภอเบตง สามารถเกิดการค้าการลงทุน การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาในด้านการเกษตร อุตสาหกรรมการเกษตร และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมขนส่ง การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการอาหารฮาลาล รวมไปถึงเรื่องของการพัฒนาทางทรัพยากรมนุษย์ร่วมกัน

การได้รับการสนับสนุนในเรื่องของการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันจากภาครัฐล้วนเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานนำในด้านการพัฒนาประสิทธิภาพด้านการค้าชายแดนให้มีมาตรฐานสากลเพื่อเป็นประตูเชื่อมโยงการค้าที่สำคัญ อาทิเช่น การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันโดยการเร่งระบบ National Single window เชื่อมโยงหน่วยงานภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อรองรับการเจริญเติบโตต่อไปในอนาคต การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์บริเวณพื้นที่เขตการค้าชายแดนเพื่อเชื่อมโยงกับพื้นที่ภายในประเทศและเชื่อมกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อลดปัญหาการจราจรและการขนส่ง พร้อมทั้งเข้ามาอำนวยความสะดวกโดยเฉพาะผู้ประกอบการให้มีความสะดวกและคล่องตัวที่มากยิ่งขึ้น สามารถเดินทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งการเตรียมความพร้อมของพื้นที่ชายแดนเพื่อเสริมสร้างและขยายโอกาสการพัฒนา โดยการให้เป็นพื้นที่รองรับการพัฒนาชุมชนรอบด้านชายแดนและเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค และการบริการด้านการเงิน การศึกษา สาธารณสุขเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจแก่นักลงทุนและขยายขีดความสามารถในด้านการแข่งขัน พัฒนาการค้าชายแดน ได้แก่ ตลาดการค้าชายแดน(ตลาดท้องถิ่น) รวมถึงพัฒนาการค้าระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน (Cross border trade) และการค้าผ่านแดน (Transit trade) รวมถึงในเรื่องการปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อลดอุปสรรคการค้าและการลงทุน พร้อมทั้งการขับเคลื่อนนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในพื้นที่ชายแดนให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น พัฒนาระบบข้อมูลการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนเพื่อให้เกิดการบูรณาการดำเนินงาน ณ พรหมแดนกับด้านอื่นๆ จากที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นสิ่งที่ภาครัฐได้ให้การสนับสนุนในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนเพื่อเพิ่มโอกาสที่สามารถพัฒนาต่อยอดต่อไปได้ในอนาคต

### 3) การเข้ามามีบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนและทุกภาคส่วนในการเข้ามา มีบทบาทในด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขัน

ด้วยกับบริบทของพื้นที่เขตการค้าชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งถือเป็นเขตทาง เศรษฐกิจพิเศษ ที่ภาครัฐได้เล็งเห็นถึงความเป็นไปได้ต่อการพัฒนาต่อไปในอนาคต ภายใต้นโยบาย สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยให้พื้นที่อำเภอเบตงถืออยู่ในแบบแผนด้านการพัฒนาใน ด้านการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะบทบาทต่อด้านการเสริมสร้างขีด ความสามารถทางการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมจะสำเร็จไม่ได้หากขาดความร่วมมือซึ่งกัน และกันจากทุกภาคส่วนทั้งจาก ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคเยาวชน ฯลฯ โดยจาก การศึกษาผู้วิจัยค้นพบว่าปัจจัยที่ทำให้แนวทางการสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้า และการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ก็คือ การสร้างการ มีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายซึ่งสอดคล้องกับประเภทของการมีส่วนร่วม ตามความคิดเห็นของ (จักร พิสุทธิ ,2547) การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือพื้นที่ แบ่งได้ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1)ลักษณะการมี ส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยเปิดโอกาสให้สังคม องค์กรต่างๆ ในชุมชน ท้องที่ ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาการตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้ง ส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วย ความสมัครใจ 2)ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจเป็นการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้งค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเอง ให้เข้ามามีส่วน ร่วม แสดงความคิดเห็น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความ ผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ จากแนวคิดดังกล่าวซึ่งตรงกับหลักการสร้างการมีส่วนร่วมต่อแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้า และการมีส่วนร่วมบริเวณเขตพื้นที่การค้าชายแดนอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

ยกตัวอย่างเช่นการพัฒนาพื้นที่ศักยภาพเมืองชายแดนเบตง โดยรัฐบาลลงทุนในด้านการ สร้างสนามบินนานาชาติเบตง เพื่อยกระดับศักยภาพของตนเองให้ก้าวทันขีดความสามารถทางการ แข่งขัน พร้อมทั้งให้เมืองชายแดนเบตง สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจที่มากยิ่งขึ้น โดยการ ดำเนินงานดังกล่าว ได้อาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีภาครัฐเข้ารับฟังความคิดเห็นของ ประชาชน พร้อมทั้งให้ประชาชนบริเวณพื้นที่ได้มีโอกาสในการประเมินผลทั้งผลกระทบทางเศรษฐกิจ ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมทางสังคมในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม โดยภาครัฐได้ เป็นผู้กำหนด ฎระเบียบต่างๆ รวมไปถึงข้อมูลเกี่ยวกับโครงการของรัฐ เช่น สำคัญสำคัญของโครงการ เหตุผลความจำเป็นและวัตถุประสงค์ของโครงการ ขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินการ ผลผลิตและ ผลลัพธ์ของโครงการ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่ประชาชนที่อยู่อาศัย ประมาณการค้าใช้จ่ายต่างๆ ใน

การรับฟังข้อคิดเห็นของประชาชน หน่วยงานของรัฐต้องมุ่งให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโครงการของรัฐ และรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการนั้นรวมตลอดทั้งความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ประชาชน

อีกทั้งโครงการต่างๆที่มีความสำคัญต่อบทบาทในการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันบริเวณพื้นที่ชายแดน อำเภอเบตง เช่น หอการค้าจังหวัดได้เข้ามามีบทบาทต่อแนวทางการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้แก่ผู้ประกอบการให้สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยได้ดึงหน่วยงานภาครัฐมาเป็นกำลังในการสนับสนุน โดยเป็นการทำงานร่วมกันในบริบทพื้นที่เขตการค้าชายแดนทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยมีเป้าประสงค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการค้าและการแข่งขัน โดยเฉพาะผู้ประกอบการการค้าบริเวณชายแดนสามารถพัฒนาต่อยอดศักยภาพของตนเองได้ต่อไป ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

#### 5.2.4 แนวทางในการเสริมสร้างความมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน ไทย-มาเลเซีย สรุปได้ว่าการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ดังต่อไปนี้

การค้าชายแดนในภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นการค้าชายแดนกับประเทศมาเลเซีย โดยคิดรวมเป็นร้อยละ 96 ซึ่งค้าชายผ่าน จ.สงขลา ยะลา นราธิวาส สตูลและปัตตานี ส่วนการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา จากผลการวิจัยซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่ดี เนื่องจากผลประกอบการที่ผ่านมาโดยเฉพาะในด้านการนำเข้าและส่งออก จังหวัดยะลาหรือด่านศุลกากรเบตงนั้นอยู่ในดุลการค้าที่ได้กำไรอย่างเหมาะสม ทำให้ส่งผลดีต่อการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน โดยมีปัจจัยหลักในการประสบความสำเร็จคือ แนวทางในการเสริมสร้างความมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน เนื่องจากทุกบทบาทต่างทำหน้าที่ของตน ในการเสริมสร้างและพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว

จากศักยภาพพื้นที่เขตการค้าชายแดน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา นั้นกล่าวได้ว่ามีโอกาสและความสามารถที่จะสามารถพัฒนาได้อีก ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความมั่นคงของประเทศ ซึ่งสร้างแรงดึงดูดให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆตามมาอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม การพัฒนาด้านต่างๆ จำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างการมีส่วนร่วม การดำเนินนโยบายการค้าชายแดนจึงจำเป็นต้องอาศัยการมีบทบาทของทุกภาคส่วน โดยแนวทางในการเสริมสร้างความมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย - มาเลเซีย เพื่อส่งเสริมขีดความสามารถทางการค้าและการแข่งขันโดยเฉพาะผู้ประกอบการ ได้มีแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วม ดังนี้

1) ให้ข้อมูล (Inform) ซึ่งจะเป็นในรูปแบบของการให้ข้อมูลข่าวสารที่ชุมชนและประชาชนบริเวณต่างๆควรรู้เพื่อประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงกฎเกณฑ์ บรรทัดฐาน โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่ถือ

เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาท้องถิ่น จำเป็นต้องมีข้อมูลข่าวสารตรงตามข้อเท็จจริง ไม่มีอคติเอนเอียง เพื่อเป็นข้อมูลต่อสาธารณะชนได้เข้าใจถึงปัญหา สาธารณคดี

2)ปรึกษาหารือ(Consult) ซึ่งจะเป็นรูปแบบของการปรึกษาหารือแสดงข้อคิดเห็น เป้าหมายดังกล่าวจะเน้นในเรื่องของการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการวิเคราะห์ กำหนดทางเลือก ไปจนถึงขั้นของการตัดสินใจ ยกตัวอย่างเช่น จังหวัดยะลามีโครงการในการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยได้จัดทำโครงการวิงมาราธอน โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้อำเภอเบตง เป็นที่รู้จักของคนในส่วนภูมิภาคอื่นๆ อีกทั้งต้องการให้อำเภอเบตงเป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติ ภาครัฐซึ่งเปรียบเสมือนหัวเรือใหญ่ในการจัดทำโครงการจึงได้ จัดทำเสวนาในระดับกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถออกแบบกิจกรรม รับฟังความคิดเห็นถึงความพึงพอใจดังกล่าว เพื่อมาประกอบกับการกำหนดทางเลือกในการตัดสินใจ

3)ให้เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง (Involve) หรือการที่ประชาชน/ผู้ประกอบการ สามารถเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมกันปฏิบัติหรือเสนอแนะแนวทางการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนในท้องถิ่น อำเภอเบตง ในด้านต่างๆ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่สามารถออกแบบรังสรรค์เขตพัฒนาเศรษฐกิจของตนว่าควรออกมาในทิศทางใดและทางเลือกแบบไหนที่เหมาะสมกับการพัฒนาท้องถิ่น ยกตัวอย่างเช่นที่ผ่านมา การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานบริเวณพื้นที่อำเภอเบตง ได้ดึงกลุ่มผู้ประกอบการบางส่วนในด้านวัสดุก่อสร้างและการก่อสร้าง เข้ามาร่วมงาน เพื่อพิจารณาถึงผลดี ผลเสียและโอกาสความเป็นไปได้ต่อการพัฒนาบริบทท้องถิ่น

4)ร่วมตัดสินใจ (Collaboration) คือการร่วมมือของประชาชนหรือตัวแทนภาคสาธารณะ ในการทำกิจกรรมต่างๆอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายคือการเกิดหุ้นส่วนในทุกกระบวนการตัดสินใจ รวมถึงการเลือกวิธีการแก้ไขปัญหา เช่น จากที่ผ่านมาในการสร้างโครงการต่างๆหรือ Mega project บริเวณพื้นที่เขตการค้าชายแดน อาทิ การสร้าง สกายวอล์ค (Sky walk) เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันของพื้นที่ให้สามารถยกระดับศักยภาพของตนให้เทียบเท่ากับนานาชาติ โดยภาครัฐได้อาศัยความร่วมมือกับประชาชนในการทำนุบำรุงรักษา พร้อมทั้งเปิดพื้นที่ให้ประชาชน/ผู้ประกอบการด้านอุปโภคและบริโภค ได้มีพื้นที่ในการประกอบการทางธุรกิจ พร้อมอีกทั้งก่อนการก่อสร้างได้สอบถามความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ว่าควรให้พื้นที่ดังกล่าวตรงนี้มีทิศทางไปในแนวทางใดต่อไปในอนาคต

5)มอบอำนาจในการตัดสินใจ (Empower) ในส่วนนี้จะเน้นในการเสริมอำนาจแก่ประชาชน ให้เป็นผู้ตัดสินใจ โดยมีเป้าหมายของการมีส่วนร่วมเพื่อมอบอำนาจการตัดสินใจสุดท้ายให้สาธารณะชนเป็นผู้กำหนด โดยหลักการมีส่วนร่วมนี้ต้องอาศัยการยอมรับอำนาจของประชาชน ปัญหาสาธารณะต่างๆก็จะได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นผลดีทั้งต่อตัวประชาชน/ผู้ประกอบการ อย่างเช่น บริเวณพื้นที่เขตการค้าเมืองเบตง ซึ่งเป็นเขตการค้าที่สำคัญในการส่งออกยางพารา ด้วยกับปัญหา

ปัญหาปัจจุบันเศรษฐกิจโลกผันผวน ภาครัฐจึงเข้ามาเป็นตัวแทนผู้ประสานงานเพื่อประสานและให้อำนาจแก่ผู้ประกอบการ ในการร่วมตัดสินใจ พร้อมทั้งมอบอำนาจการตัดสินใจในด้านการส่งออกแก่ผู้ประกอบการว่าทิศทางหรือแนวโน้ม ต่อไปในอนาคตควรเป็นอย่างไร ทำที่ในการประกอบการต่างๆ สามารถมอบอำนาจการตัดสินใจให้แก่ ประชาชน/ผู้ประกอบการ สามารถเป็นผู้ตัดสินใจได้โดยตรง

**5.2.5 การวิเคราะห์กลยุทธ์โดยอาศัยตัวแบบ (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค เพื่อสนับสนุนต่อแนวทางในการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา**

พื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ถือเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพและมีความได้เปรียบและโอกาสด้านการค้า การลงทุน **มีจุดแข็ง(Strengths)** คือ การมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ กล่าวคือ พื้นที่อำเภอเบตงและในภาพรวมจังหวัดยะลา มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก อุดมไปด้วยแร่ธาตุ ยางพารา ผลไม้ที่หลากหลาย อาหารแปรรูปที่สามารถต่อยอดและส่งออกไปยังนานาประเทศได้ ซึ่งถือเป็นทรัพยากรหลักที่สามารถต่อยอดพัฒนาในพื้นที่เขตการค้าชายแดน โดยถ้ามองเห็นโอกาสในส่วนตรงนี้และได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ด้วยกับศักยภาพในส่วนตรงนี้ก็สามารต่อยอดไปได้ไกล และสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนต่อไป ทั้งความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานกันอย่างลงตัว โดยพื้นที่อำเภอเบตง และภาพรวมในจังหวัดยะลา เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม แต่ประชาชนในพื้นที่ต่างอาศัยซึ่งกันและกัน ต่างฝ่ายต่างเกื้อกูลแก่กันและกัน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาภาคใต้ในบริบทของพื้นที่ที่อาศัยหลักการมีส่วนร่วมเข้ามาพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่กัน อีกทั้งลักษณะทางวัฒนธรรมมีความคล้ายคลึงกับประเทศเพื่อนบ้านหรือประเทศมาเลเซีย ทำให้เกิดการสร้างการมีส่วนร่วมในระหว่างกันของประเทศทั้งสองฝ่าย **จุดอ่อน(Weakness)** คือ สถานประกอบการค้าชายแดนส่วนใหญ่ประกอบด้วยการค้าขนาดกลางและขนาดเล็ก ระบบการมีส่วนร่วมหรือการบริหารจัดการยังไม่เข้มแข็งมากพอและมีคุณภาพมาตรฐานเนื่องจากต่างฝ่าย ต่างประกอบการของตนเองทำให้เกิดช่องว่างในด้านของการรวมตัวกันระหว่างทุกภาคส่วนด้วยกันทั้งสิ้น ส่วน**โอกาส(Opportunities)** พื้นที่อำเภอเบตง เป็นพื้นที่ศักยภาพสูงเมื่อเทียบกับส่วนอำเภออื่นๆในจังหวัดยะลา อีกทั้งนโยบายของรัฐบาลให้ความสำคัญต่อความร่วมมือโดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการบริเวณการค้าชายแดน โดยอาศัยความร่วมมือกันในการรวมกลุ่มเป็นประชาคมอาเซียนเพื่อให้เป็นตลาดเดียว พร้อมทั้งสามารถเป็นฐานการผลิตและเป็นช่องทางในการส่งออกสินค้าและการเคลื่อนย้ายแรงงานสู่ประชาคมอาเซียน พร้อมทั้งด้วยกับพื้นที่เหมาะแก่การลงทุน สามารถพัฒนาทั้งด้านอุตสาหกรรมต่างๆ การท่องเที่ยว ได้อีกต่อไปในอนาคต **ข้อจำกัด/อุปสรรค(Threat)** ด้วยกับพื้นที่ดังกล่าวมีความทับซ้อนสูง ทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม อัตลักษณ์ ความเป็นอยู่ที่มีลักษณะเฉพาะตัวจึงนำมาสู่ปัญหาเหตุการณ์ความไม่

สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวได้ พร้อมทั้งข้อบังคับทางกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาบริเวณท่องเที่ยวที่เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายพิเศษ โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎอัยการศึก พุทธศักราช 2457 และ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ซึ่งสร้างผลกระทบต่อการหวาดระแวงต่อประชาชน/ผู้ประกอบการบริเวณพื้นที่

**5.2.6 กรอบแนวความคิดของการจัดทำยุทธศาสตร์ Model ISEP เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยจกานานาชาติ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเทคโนโลยี ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการเมือง เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถทางการค้าและการแข่งขันรวมถึงการสร้างหลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา**

การพัฒนานโยบายการค้าชายแดนจะประสบความสำเร็จไม่ได้หากขาดการมีส่วนร่วมจากส่วนหนึ่งส่วนใด โดยเฉพาะพื้นที่เขตการค้าชายแดนที่จำเป็นต้องอาศัยหลายๆปัจจัยเข้ามาเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและการสร้างการมีส่วนร่วม จึงจำเป็นต้องอาศัย **ปัจจัยนานาชาติ (International)** การพัฒนานโยบายการค้าชายแดนจะสำเร็จไม่ได้หากขาดการสนับสนุนจากปัจจัยนานาชาติ เนื่องจากในปัจจุบันปฏิเสธไม่ได้ในเรื่องของความร่วมมือ ทั้งจากประเทศเพื่อนบ้านและจากประชาคมโลก เนื่องจากประเทศไทยไม่สามารถที่จะดำรงอยู่ได้อย่างโดดเดี่ยว เพื่อสนับสนุนนโยบายการค้าชายแดนและเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน รวมทั้งอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกันทั้งในรูปแบบทวิภาคีและพหุภาคี โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเบตง ซึ่งอยู่ติดกับประเทศมาเลเซีย ทั้งสองประเทศต่างมีประวัติศาสตร์ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาอย่างยาวนาน พร้อมทั้งเป็นคู่ค้าที่สำคัญ ความร่วมมือกันในระดับนานาชาติจะช่วยในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันทั้งในระดับภูมิภาคจนถึงระดับทวีปจนนำไปสู่ความเข้มแข็งต่อบริบทสังคมโลก **ปัจจัยทางสังคม (Society)** เป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเป็นอยู่ที่ดีของคนในสังคมซึ่งล้วนเกี่ยวเนื่องกับชีวิตประจำวันมนุษย์ พร้อมทั้งเป็นการบ่งบอกถึงแนวโน้มกระแสสังคม โดยเฉพาะในด้านแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการค้าและการแข่งขันในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผูกโยงกับด้านการพัฒนาพื้นที่เขตการค้าชายแดนเบตง ปัจจัยทางสังคมจึงมีอิทธิพลต่อการดำเนินในชีวิตประจำวันรวมทั้งอำนาจการตัดสินใจในด้านต่างๆล้วนแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียปัจจัยทางสังคมในการเกื้อหนุนและสนับสนุน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันได้ดียิ่งขึ้นต่อไป **ปัจจัยทางเทคโนโลยี(Technology)** ในที่นี้หมายถึงความก้าวหน้าในการพัฒนาพื้นที่เขตการค้าชายแดน โดยอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อเข้ามาเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ ด้วยกับบริบทในปัจจุบันความก้าวหน้าในวิทยาการต่างๆล้วนแล้วเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยเทคโนโลยีที่เข้ามาส่งผลต่อการพัฒนา

นโยบายการค้าชายแดนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น **ปัจจัยทางเศรษฐกิจ(Economy)**จึงเป็นตัวแปรที่สำคัญที่มีผลต่อสภาวะเศรษฐกิจ ซึ่งจะส่งผลถึงความมั่นคงและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน/ผู้ประกอบการในพื้นที่ ที่จะต้องอาศัยที่ดิน ทุน แรงงาน ความก้าวหน้าทางวิทยาการ ตลาด หากเกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจก็จะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนพร้อมทั้งผู้ประกอบการให้ดีขึ้นได้ สุดท้าย**ปัจจัยทางการเมือง(Politics)** เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเชื่อมั่น โดยเฉพาะในด้านต่อแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันและการสร้างการมีส่วนร่วม พร้อมทั้งสามารถวิเคราะห์ถึงแนวโน้มทางการเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ ท่าทีในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดน โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่สำคัญในการพัฒนาพื้นที่ทางเศรษฐกิจของภาคใต้ตอนล่าง การดำรงซึ่งปัจจัยทางการเมืองจึงถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการกำหนดนโยบาย โดยเฉพาะในด้านของการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันและการมีส่วนร่วม ล้วนแล้วต้องอาศัยปัจจัยทางการเมืองในการบรรลุวัตถุประสงค์ ถ้าหากปัจจัยทางการเมืองไม่เอื้อต่อการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนก็ไม่สามารถเพิ่มขีดความสามารถทางการค้าและการแข่งขันได้

### 5.3 ข้อจำกัดและอุปสรรคของการทำวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย : กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลาเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ มีข้อจำกัดและอุปสรรคในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างมาก เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งคาบเกี่ยวกับช่วงเก็บข้อมูลการวิจัย ซึ่งเกิดการระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโควิด 2019 ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างทั่วถึง อาจเป็นเพียงการเก็บข้อมูลทั้งรูปแบบการสัมภาษณ์ในรูปแบบเผชิญหน้ากับผู้ให้ข้อมูลเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ส่วนกลุ่มที่ไม่สามารถให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบเป็นเพียงสัมภาษณ์โดยผ่านสื่อออนไลน์ ไม่มีโอกาสสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า ซึ่งอาจส่งผลในเรื่องของการนัดหมายเรื่องวันเวลา เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์มีภาระหน้าที่ค่อนข้างจะเยอะ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของการค้นคว้าข้อมูลสามารถทำได้เพียงขอข้อมูลที่ต้องการได้บางส่วนเท่านั้น เนื่องจากข้อมูลบางส่วนเนื้อหาค่อนข้างละเอียดอ่อน ที่อาจจะเกี่ยวข้องกับเรื่องของความมั่นคงภายในประเทศ ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลจึงจำเป็นต้องให้ข้อมูลเพียงบางส่วนเท่านั้นและระมัดระวังในเรื่องของการให้ข้อมูล รวมไปถึงหลีกเลี่ยงการให้ข้อมูลเชิงลบจึงทำให้ข้อมูลในด้านข้อเสียหรือจุดด้อยในการดำเนินงานยังไม่สมบูรณ์



## 5.4 ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการสรุปผลการศึกษานโยบายการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางการค้าและการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย : กรณีศึกษาผู้ประกอบการในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาและนำไปสู่ข้อเสนอแนะ ดังนี้

### 5.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีการจัดโครงการเพื่อพัฒนาส่งเสริมแก่ผู้ประกอบการในพื้นที่เขตการค้าชายแดนอำเภอเบตง รวมไปถึงจังหวัดยะลา เพื่อให้ผู้ประกอบการได้มีโอกาส พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน รวมถึงเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถมีองค์ความรู้ ต่อยอดกิจการของตนเอง มีแนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน

2) ควรมีการส่งเสริมและการสร้างประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนทุกภาคส่วนทั่วประเทศรับรู้ ช่องทาง โดยเฉพาะในกิจการบริเวณเขตการค้าชายแดน โดยปัจจุบันช่องทางข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ยังไม่เผยแพร่ รับรู้ในวงกว้างมากเท่าที่ควร

3) ควรปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานของภาครัฐ ควรกระจายอำนาจการตัดสินใจให้กับหน่วยงานในจังหวัด รวมถึงการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เนื่องจากปัจจุบันการบริหารงานยังคงมีลักษณะรูปแบบราชการรวมศูนย์ ทำให้ล่าช้า (Red tape) ต่อกระบวนการทางผลผลิตทางด้านนโยบายสาธารณะ

4) ควรมีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจประจำปี โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ทั้งแผนระยะสั้น แผนระยะยาว (แผนปฏิบัติการประจำปี) ให้ครอบคลุมทุกด้าน เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้เข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาพื้นที่เขตการค้าชายแดนให้สามารถพัฒนาได้อย่างเหมาะสมตามบริบทพื้นที่ โดยเฉพาะผู้ประกอบการบริเวณพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ที่จะต้องเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้าได้อย่างต่อเนื่อง

5) ควรเปิดโอกาสให้มีการเสนอแนะ รับฟัง ความเห็นของทุกภาคส่วนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อนำข้อเสนอแนะไปปรับใช้ต่อกระบวนการทางนโยบายสาธารณะ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน รวมถึงการให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม เพราะจากที่ผ่านมาจากข้อเสนอแนะทั้งตัวผู้ประกอบการเองมักจะบอกในเสียงเดียวกัน กล่าวคือภาครัฐยังรับฟังข้อเสนอแนะของประชาชนน้อยเกินไป ทำให้ไม่สามารถแก้ไข จุดด้อยของบริบทพื้นที่ได้ ทำให้นโยบายภาครัฐไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการรวมถึงประชาชนได้อย่างแท้จริง

#### 5.4.2 ข้อเสนอแนะเชิงพฤติกรรม

1) ผู้ประกอบการบริเวณพื้นที่เขตการค้าชายแดน โดยเฉพาะอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ควรได้รับการส่งเสริม โดยเฉพาะในส่วนของ การสร้างเครือข่ายที่มากยิ่งขึ้นเพื่อให้เกิดการใกล้ชิดต่อกัน โดยเฉพาะในเรื่องของการพัฒนาการค้าชายแดนแบบมีส่วนร่วม

2) ผู้ประกอบการควรมีความจำเป็นต้องสร้างองค์ความรู้ให้กับตนเองอยู่อย่างเสมอ เพื่อพัฒนาตนเองโดยเฉพาะทักษะในด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อ Up-skill และ Re-skill โดยเฉพาะปัจจุบันที่มีความพัฒนาทางการค้า การลงทุน ในรูปแบบแพลตฟอร์มดิจิทัล(Platform digital) เพื่อให้สามารถมีความสะดวกและมีความคล่องตัวที่มากยิ่งขึ้น

#### 5.4.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นเกี่ยวกับด้านการค้าการลงทุนโดยเฉพาะประเด็นนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมโดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการค้า โดยเฉพาะทั้งการวางแผนระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้สามารถจัดทำยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา โดยเฉพาะตัวผู้ประกอบการอำเภอเบตง จังหวัดยะลา เพื่อให้เกิดการประสานงานร่วมในระหว่างกัน

2) ควรมีการดำเนินการวิจัยในลักษณะนี้ในทุกภาคส่วนที่มีพื้นที่เมืองชายแดน เนื่องจากความแตกต่างของบริบทพื้นที่ มีลักษณะที่มีความแตกต่างกันในด้านของแนวทางการเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขัน โดยเฉพาะผู้ประกอบการ เพื่อให้เกิดคำตอบของการวิจัยที่แตกต่างกัน

3) การทำวิจัยในช่วงโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งอาจมีเหตุขัดข้องทำให้ตรงบริเวณพื้นที่เขตการค้าชายแดน ยังคงอยู่ในสภาวะการณ์ที่ไม่ปกติ จึงควรมีการเตรียมความพร้อมในด้านของข้อมูล จำเป็นต้องเข้าถึงหน่วยงานหรือตัวบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างทั่วถึง รวมถึงควรมีการเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์สื่อสารเพื่อที่จะสามารถรองรับการเก็บข้อมูลในรูปแบบลักษณะออนไลน์ ควรเตรียมตัวด้านเนื้อหาและการสื่อสารที่ต้องมีมากขึ้น เพื่อติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลได้อย่างใกล้ชิด สม่่าเสมอ เพื่อที่จะสามารถได้รับข้อมูลตรงตามเป้าหมายที่ตามที่ตั้งใจไว้

## บรรณานุกรม

- Anssi passi. (1986). The impact of Border policy effect on cross-border ethnic areas.
- David harvey. (2012). Rebel cities: From the right to the city to the urban revolution. Verso books.
- Henry Mintzberg. (1994). SWOT analysis: it's time for a product recall. Long range planning 30.1
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2560). ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสารกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ.
- กรมศุลกากร. (2560). บทบาทหน้าที่ของกรมศุลกากรเกี่ยวกับการป้องกันการนำเข้าและส่งออกสินค้า ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา.
- กฤษฎา แดงเบา. (2564). ด้านจุดตรวจทหาร: พื้นที่ของการครอบครองและการสร้างความเป็นอื่นให้กับคนเดินทางในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้* ฉ1.
- จักร พิสุทธิ. (2547). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลนคร สกลนคร. *Journal of MCU Nakhondhat* 8.5 (2021):, 27-41.
- จักรกริช สังขมณี. (2019). *Limology : ชายแดน ศึกษา กับ เขต-ชั้น วิทยาของพื้นที่ ใน/ระหว่าง*. สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์.
- จินตนา สุจจันท์. (2549). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารวิจัยวิชาการ* 2.1 (2019): 183-197.
- จรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์. (2564). กรมการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. *วารสารการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*.
- เจลิยว บุรีศิริ และคณะ. (2545). การมีส่วนร่วมของนักรการเมืองท้องถิ่นในการบริหารงานบุคคลตามทัศนะของผู้บริหารและครู 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารการบริหารงานท้องถิ่น*, 112-113.
- ชูชาติ พวงสมจิตต์. (2540). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่ง ศรีอำเภอร่องควาง จังหวัดแพร่. *วารสารสหวิทยาการและการสื่อสาร*.
- ด้านศุลกากรอรัญประเทศ. (2018). การศึกษาการค้าชายแดนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อำเภอรอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. *วารสารการบริหารและการจัดการ*, 1-14.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2557). การศึกษาการค้าชายแดนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อำเภอรอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. *วารสารการเงินและการจัดการ*, 1-14.
- นพรัตน์ วงศ์วิทยาพานิชย์ และคณะ. (2554). แนวคิดพลเมืองสู่การเป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทนกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม. *วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย*.

- นรวิทย์ เอมเอก. (2555). "โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันสำหรับผู้ประกอบการการค้าชายแดน ไทย-มาเลเซีย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: การทบทวนวรรณกรรม." *Journal of Liberal Arts Prince of Songkla University* 7.2 (2015): 23-39.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). การเมืองภาคพลเมือง : การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย. *วารสารสหวิทยาการ นวัตกรรม บริหารศาสตร์*, 67-72.
- นิยม ไวยรัชพานิช. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชน สองฝั่งโขง มองผ่าน มิติการค้าชายแดน ความกลมกลืนทางวัฒนธรรมและนโยบายภาครัฐ. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 91-105.
- เนตรรุ้ง อยู่เจริญ. (2553). การจัดการท่องเที่ยวชุมชนนิเวศแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา ชุมชน ชายฝั่ง ชายแดน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ยั่งยืน กรณีศึกษา: ตำบลแหลมกลัด อำเภอเมือง จังหวัดตราด. 153-165. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา* . 153-165.
- บวรศักดิ์ อูวรรณโณ. (2552). .พลวัตของการเมืองไทย. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปศาสตร์*.
- บุษอริ ยีหะมะ. (2554). กระบวนการค้นคว้าใหม่กับการจัดการท้องถิ่นของประเทศไทย. *วารสาร มจร พุทธปัญญา บริหารศาสตร์* 5.3 (2020): 212-223..
- ประยูร ศรีประสาธน์ (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. *วารสารสหวิทยาการ ฉบับบัณฑิตศึกษา*.
- ประเวศ วะสี. (2535). กระบวนการทางนโยบายสาธารณะ. *Public policy process*.
- ผุสดี พลสารมย์ ลิศรา เตชะเสริมสุขกุล และปิยะรัตน์ พิพิธวินชธรรม. (2555). การศึกษาปัญหาและกำหนดกลยุทธ์เพื่อความได้เปรียบในการแข่งขัน กรณีศึกษา บริษัทเพย์ เมนท์ โซลูชั่น จำกัด ผู้ออกบัตรเงินสดไอเค แคชคาร์ด. *Proceedings of the 2nd UTCC Graduate Research Conference 2007: "Multi-disciplinary Research Papers"*. University of the Thai Chamber of Commerce, 2007.
- มยุรี ถนออนสุข. (2554). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการทหารบก.* กรุงเทพมหานคร.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. *Journal of MCU Nakhondhat* 7.10 . 113-127.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553.). ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด STRATEGIC FOR PROVINCIAL DEVELOPMENT. *Journal of Arts and Science* 5.1 (2018).
- เรวดี แก้วมณี. (2558). การศึกษาปัจจัยส่งเสริมประกอบการธุรกิจการค้าชายแดน กรณีศึกษาจังหวัดนครพนมและมุกดาหาร. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2553). การจัดการศึกษาเพื่อสร้างคนไทยรุ่นใหม่ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 919-935.

- วิชัย โสสุวรรณจินดา. (2556). แรงงานสัมพันธ์เชิงสมานฉันท์ในประเทศไทย Sound labour Relation in Thailand. *NIDA Developent journal วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*.
- วีรวิชัย ปิยนนทศิลป์. (2559). การพัฒนาพื้นที่ชายแดนเพื่อการค้าการลงทุนและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยพายัพ*, 1-13.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2551). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารวิจัยวิชาการ 2.1* ;, 183-197.
- สำนักงานจังหวัดยะลา. (2564). กลยุทธ์การพัฒนาท้องถิ่นสู่ผลสัมฤทธิ์ : กรณีเทศบาลนครยะลาจังหวัดยะลา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับบัณฑิตศึกษา*.(2287-0121), 997-1006.
- สิริพัฒน์ ลาภจิตร. (2550). "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ. ศ. 2561-2565) ขององค์การบริหารส่วนตำบลอ่าแพง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร." *Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus 7.1* (2020): 7.1, 146-159.
- สุมาลี จิระจรัส. (2548). การพัฒนากลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเลือกตั้งของประชาชนในจังหวัดพะเยา. *วารสารสังคมศาสตร์และวิชาการ ฉบับที่ 7*.
- องค์การค้าโลก. (2558). ความก้าวหน้าด้านการค้าและการพัฒนาของประเทศ สมาชิกองค์การค้าโลก: กรณีศึกษาของประเทศไทย.
- อดีตเอกอัครราชทูตสมpong สงวนบรรพ์. (2019). ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาจังหวัดนครพนม เมืองชายแดนสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษ". *วารสารสหวิทยาการ วิจัยฉบับบัณฑิตศึกษา*, 185-192.



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
**CHULALONGKORN UNIVERSITY**

## ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	วันชุลกิฟลี แวปา
วัน เดือน ปี เกิด	13 เมษายน 2536
สถานที่เกิด	ยะลา
วุฒิการศึกษา	รัฐศาสตรบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ที่อยู่ปัจจุบัน	35 ถนนสีโรรส ซอยดินซัซวาลัย ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
CHULALONGKORN UNIVERSITY